

**ULUSAL VE ULUSLARARASI HUKUKTA
TÜRKİYE'DE YABANCILARIN HUKUKİ
STATÜSÜ:SURİYE ÖRNEĞİ**

**2022
YÜKSEK LİSANS TEZİ
KAMU YÖNETİMİ**

Yunus Emre SALMAŞUR

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Abdülazim İBRAHİM**

**ULUSAL VE ULUSLARARASI HUKUKTA TÜRKİYE'DE YABANCILARIN
HUKUKİ STATÜSÜ: SURIYE ÖRNEĞİ**

Yunus Emre SALMAŞUR

Dr. Öğr. Üyesi Abdülazim İBRAHİM

T.C.

Karabük Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Kamu Yönetimi Anabilim Dalında

Yüksek Lisans Tezi

Olarak Hazırlanmıştır

KARABÜK

Haziran 2022

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
TEZ ONAY SAYFASI.....	4
DOĞRULUK BEYANI	5
ÖNSÖZ	6
ÖZ.....	7
ABSTRACT.....	8
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	9
ARCHIVE RECORD INFORMATION	10
KISALTMALAR	11
ARAŞTIRMANIN KONUSU	12
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	12
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	12
ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ / PROBLEM	12
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	13
1. BİRİNCİ BÖLÜM.....	15
1.1. Yabancılara Tanınan Hukuki Statüler	15
1.1.1. Göç Olgusu	15
1.1.2. Sığınma kavramı.....	19
1.1.3. Mülteci Kavramı.....	21
1.1.4. Şartlı Mülteci Kavramı	25
1.1.5. Geçici Koruma	26
1.1.6. İkincil Koruma.....	27
1.1.7. Vatansız Kişiler	28
1.2. Düzenli Göç.....	30
1.2.1. İkamet	30
1.2.1.1. Kısa Dönem İkamet İzni.....	32
1.2.1.2. Aile İkamet İzni.....	33

1.2.1.3. Öğrenci İkamet İzni.....	34
1.2.1.4. Uzun Dönem İkamet İzni	35
1.2.1.5. İnsani İkamet İzni	37
1.2.1.6. İnsan Ticareti Mağduru İkamet İzni	38
1.2.2. Vize	39
1.3. Düzensiz Göç.....	40
2. İKİNCİ BÖLÜM	44
2.1. Yabancılar Hukukunun Tarihsel Gelişimi	44
2.2. Uluslararası Alanda Yapılan Göçmen Çalışmaları	48
2.2.1. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi.....	49
2.2.2. Cenevre Sözleşmesi	50
2.2.3. Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü	53
2.2.4. Birleşmiş Milletler Ülkesel Sığınma Beyannamesi	54
2.2.5. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMYKK).....	55
2.2.6. Afrika Birliği Örgütü Mülteci Sözleşmesi	60
2.2.7. Cartagena Mülteciler Bildirisi.....	62
2.2.8. Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin 1954 Sözleşmesi (New York Sözleşmesi).....	63
2.2.9. Vatansızlığın Azaltılmasına Dair 1961 Sözleşmesi	64
2.2.10. Avrupa Birliği ve Göç	65
2.3. Ulusal Mevzuatta Göç ve Göçmen Düzenlemeleri	67
2.3.1. Cumhuriyet Öncesi Göç Hareketleri	67
2.3.2. Cumhuriyet Sonrası Göç ve Türkiye Cumhuriyeti'nde Göçmen Politikaları.....	70
2.3.2.1. İskân Kanunu	70
2.3.2.2. Türk Vatandaşlığı Kanunu	72
2.3.2.3. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu	73
2.3.2.4. Geçici Koruma Yönetmeliği.....	76
2.3.2.5. Türkiye-Avrupa Birliği Geri Kabul Antlaşması.....	79
3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	81
3.1. Suriye İç Savaşı	81
3.2. Suriye İç Savaşı'nın Halka Yansıması: Zorunlu Göç Hareketleri	85
3.3. Göç Dalgasının Türkiye Boyutu	88

3.4.	Suriye İç Savaşı Sonrası Türkiye'nin Göçmen ve Güvenlik Reaksiyonu	94
3.5.	Suriyeli Sığınmacılar İçin Türkiye'de Sağlanan Haklar	102
3.5.1.	Sığınmacıların Barınma Problemleri ve Geçici Barınma Merkezleri	103
3.5.2.	Suriyeli Sığınmacılar İçin Türkiye'de Sağlanan Eğitim Hizmetleri	105
3.5.3.	Suriyeli Sığınmacılar İçin Türkiye'de Sağlanan Sağlık Hizmetleri	107
3.6.	Göçmenlerde Uyum Süreci ve Türkiye'deki Suriyelilerin Uyum Süreçleri	110
3.6.1.	Göçmen ve Uyum	110
3.6.1.1.	Entegrasyon.....	111
3.6.1.2.	Asimilasyon.....	113
3.6.2.	Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'deki Uyum Süreci	114
SONUÇ	.....	120
KAYNAKÇA	.....	125
ÖZGEÇMİŞ	.....	145

TEZ ONAY SAYFASI

Yunus Emre SALMAŞUR tarafından hazırlanan “Ulusal ve Uluslararası Hukukta Türkiye’de Yabancıların Hukuki Statüsü: Suriye Örneği” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Dr. Öğr. Üyesi Abdülazim İBRAHİM

Tez Danışmanı, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile Kamu Yönetimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 03.06.2022

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Doç. Dr. Ahmet KILINÇ (AYBÜ)

Üye : Doç. Dr. Latif Pınar (KBÜ)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Abdülazim İBRAHİM (KBÜ)

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Programı Seçin derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Yunus Emre SALMAŞUR

İmza :

ÖNSÖZ

Çalışmanın planlanıp sonuca ulaşmasına kadar geçen süreçte her türlü desteğini gösteren danışmanım Abdülazim İBRAHİM'e, çalışma boyunca maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen ağabeyim Enes SALMAŞUR ve annem Sevgi SALMAŞUR'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım

ÖZ

İlk uygarlıklardan beri göç kavramı dünya tarihinde var olmuştur. Daha iyi standartlara sahip olmak isteyen insanlar her zaman yeni arayışlar içerisine girmiştir. Devletler ve kuruluşlar da göç eden bu insanların haklarını iyileştirmek için her dönem çalışmalar yapmıştır.

Bazı dönemlerde göç hareketlerini tetikleyen olaylar yaşanmıştır. Bolşevik Devrimi, Birinci Dünya Savaşı, İkinci Dünya Savaşı veya Körfez Savaşları bunlara verilebilecek örneklerdir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra milyonlarca insanın ülkelerini terk edip Avrupa'nın farklı yerlerine dağılmaları mülteci konusunun çözüme kavuşturulması gerektiğini gün yüzüne çıkarmıştır.

Hukuk sisteminde yapılan reformlar doğrultusunda sığınmacılara bazı haklar ve imkanlar sağlanmıştır. Yürütülen politika ve çalışmalar yalnızca yaşam standartlarını yükseltmeye yönelik değildir. Yaşam standartlarını yükselmesiyle birlikte toplumsal uyum ve entegrasyon programları da doğrudan devlet kurumlarıyla gerçekleştirilmektedir.

2012 yılından sonra Türkiye Cumhuriyeti yasalarında değişiklik yaparak sığınmacılara yönelik çalışmalarını hızlandırmış olsa bile gelinen noktada özellikle entegrasyon konusunda istenilen noktaya gelinememiştir. İki toplum arasındaki kültürel farklılıklar, dil, dış etkenler ve basın yoluyla oluşturulan kamuoyu entegrasyon sürecinin önüne geçmektedir. Özellikle Avrupa Kıtasında oluşan nefret söylemi ve mülteci karşıtı propagandalar da bu sürece doğrudan etki etmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti yasalar yoluyla entegrasyon politikalarını hızlı biçimde düzenlese bile pratikte istenilen sonuca ulaşmak zaman alacaktır. Sığınmacı sayısının her geçen yıl artması entegrasyon konusunun önemini de her geçen yıl artırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sığınmacı; Mülteci; Hukuk; Cenevre Sözleşmesi; Arap Baharı; Suriye Krizi; Entegrasyon

ABSTRACT

People have migrated since the first civilizations. People who want to have better things always set out with new quests. The state and organizations have always worked to improve the rights of these immigrants.

In some periods, there were events that triggered migration movements. The Bolshevik Revolution, the First World War, the Second World War or the Gulf Wars are examples. Especially after the Second World War, the fact that millions of people left their countries and dispersed to different parts of Europe brought to light the need for a solution to the refugee issue.

In line with the reforms made in the legal system, some rights and opportunities have been provided to asylum seekers. The policies and studies carried out are not only aimed at raising living standards. With the increase in living standards, social cohesion and integration programs are carried out directly with government institutions.

Although the Republic of Turkey made changes in its laws after 2012 and accelerated its work for refugees, the desired point could not be reached, especially in terms of integration. Cultural differences between the two communities, language, external factors and public opinion formed through the press prevent the integration process. Hate speech and anti-refugee propaganda had a direct impact on this process, especially in the European Continent.

Even if the Republic of Turkey regulates its integration policies quickly, it will take time to reach the desired result in practice. The increase in the number of asylum seekers increases the importance of integration with each passing year.

Keywords: Refugee; Migration; Law; Geneva Convention; Arab Spring; Syria Crisis; Integration

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Ulusal ve Uluslararası Hukukta Türkiye’de Yabancıların Hukuki Statüsü: Suriye Örneği
Tezin Yazarı	Yunus Emre SALMAŞUR
Tezin Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Abdülazim İBRAHİM
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	2022
Tezin Alanı	Kamu Yönetimi
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	145
Anahtar Kelimeler	Sığınmacı, Mülteci; Hukuk; Cenevre Sözleşmesi; Arap Baharı; Suriye Krizi; Entegrasyon

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Legal status of foreigners in Turkey in national and international law: The Case of Syria
Author of the Thesis	Yunus Emre Salmaşur
Advisor of the Thesis	Asisstant Prof. Abdülazim İBRAHİM
Status of the Thesis	Master
Date of the Thesis	2022
Field of the Thesis	Department of Public Administration
Place of the Thesis	KBU/LEE
Total Page Number	145
Keywords	Refugee; Migration; Law; Geneva Convention; Arab Spring; Syria Crisis; İntegration

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ABÖ	: Afrika Birliği Örgütü
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AKÇT	: Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
BKZ	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
IOM	: Uluslararası Göç Örgütü
IRO	: Uluslararası Mülteciler Örgütü
İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
M.Ö	: Milattan Önce
ÖSO	: Özgür Suriye Ordusu
PTT	: Posta Telefon Telgraf
UNRAA	: Birleşmiş Milletler Yardım ve Rehabilitasyon Merkezi
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Araştırmanın konusu, yaşadıkları yerleri belirli veya belirsiz şekilde terk eden veya terk etmek zorunda kalan kişilerin ulusal ve uluslararası arenada hukuki statülerinin belirlenmesidir. Bu hukuki statüler belirlenirken gerek uluslararası platformda gerekse Türkiye’de yapılan çalışmalar incelenmiştir. Bölgesel olarak ele alınan sözleşme ve protokollerle evrensel kabul görmüş tanımların kapsamı geliştirilmiştir. Bu bağlamda Türkiye’de özellikle Suriyeli sığınmacılar için sağlanan hizmetler ve sığınmacıların uyum süreçleri ele alınmıştır.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Araştırmanın amacı, 21. yüzyılda dünyada en çok önem arz eden konuların başında gelen yabancı uyruklu kişilerin göç ettikleri ülkelerdeki hak ve statülerini mevcut antlaşmalarla ortaya koymasınıdır. Dünya genelinde ülkelerde bulunan bütün yabancılara mülteci denmektedir. Çalışma mültecilerin ve diğer koruma türlerinden faydalanan yabancının haklarını yasal olarak açıklamaktadır. Elde edilen hakların hangi süreçlerle elde edildiği, tarihsel gelişimleri, üzerlerinde uygulanan reformlar incelenmiştir.

Bununla birlikte dünyada en çok sığınmacıya ev sahipliği yapan Türkiye’de bu antlaşmaların uygulanış biçimleri belirli bir grup üzerinde ele alınmıştır. Belirlenen yabancı uyruklu grubun Türkiye’de sağlanan haklardan ne derece faydalandığı ve toplumsal uyum süreçlerinin ele alınması çalışmanın önemini ifade etmektedir. Bununla birlikte çalışmada göçmenlere yönelik sağlanan hakları göç tarihindeki çalışmalarını kapsamlı biçimde ele alınması çalışmasının önemini ve literatüre olan katkısını artırmaktadır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Konuyla ilgili literatür taraması (kitap, makale, internet siteleri, uluslararası sözleşmeler, ulusal mevzuatlar vb.) yapılarak çalışma hazırlanmıştır.

ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ / PROBLEM

Araştırmanın problemi yabancılara tanınan hukuki statülerin arasındaki farklılıkların ortaya konulması ve yabancının sağlanan haklar neticesinde toplumsal uyum sürecinin incelenmesidir. Sığınmacılar için sağlanan barınma, eğitim ve sosyal

güvenlik alanında üretilen ve ortaya konulan çalışmalar karşısında sığınmacıların ve yerel halkın tepkisinin entegrasyon sürecindeki olumlu veya olumsuz sonuçları çalışmanın probleminin oluşmasında temel etken olmaktadır

Suriyeli sığınmacıların topluma uyum sürecinde devlet tarafından sağlanan hizmetlerin ve uygulanan politikaların etkileri ve sonuçları çalışmanın hipotezinin ortaya konulmasında önem arz etmektedir. Ulusal mevzuat düzenlemeleri, uluslararası sözleşme ve kuruluşlar araştırmanın hipotezinin temelini oluşturmaktadır. Bu çalışmada;

Mülteci kimdir?

Sığınmacı kimdir?

Şartlı mülteci kimdir?

Geçici koruma nedir?

Düzenli göç hedef ülkelere ne şekilde gerçekleştirebilir?

Türkiye’de kaç farklı vize türü verilmektedir?

Uluslararası sözleşmeler Türkiye’deki mevzuatta ne şekilde işlenmiştir?

Yabancılara sağlanan haklar toplumsal uyumda ne kadar etkindir?

Entegrasyon ve asimilasyon nedir

Yapılan çalışmalarla evrensel kabul görmüş teoriler Türkiye’de ne kadar uygulanabilmektedir? gibi sorulara cevap aranmıştır.

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Yabancılar hukuku kavramı özellikle Avrupa’da I. Dünya Savaşı’ndan sonra gündeme gelmiş ve üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Türkiye’de ise yabancılar hukuku kavramı özellikle Arap Baharı denilen süreç sonrasında önem kazanmıştır. Bu durum Türkiye’de uygulanan göçmen politikalarının yeni sayılabilecek tarihte uygulanmasına sebebiyet vermiştir. Kurumların ve politikaların henüz hazırlanıyor ve uygulanıyor olması çalışmada karşılaşılan en büyük güçlük olmuştur. Teoride uygulanmaya konan çalışmalar ve reformların Türkiye’de pratikteki sonuçlarının bilinmemesi çalışmanın sonuca varmasını güçleştirmektedir. Bununla birlikte Türkiye Cumhuriyeti’nin taraf

olmadığı sözleşmelerin Türkçeye çevrilmemesi ve yerel kaynaklarda bulunmaması, kaynağa ulaşımı zorlaştırmaktadır.

1. BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Yabancılara Tanınan Hukuki Statüler

Göç kavramı insanoğlunun var olduğu ilk günden beri vardır. Geçmiş dönemlerde ulaşım imkanlarındaki alternatifin az olması, günümüz toplumlarındaki gelir adaletsizliği, daha karmaşık bir toplumsal yaşamın benimsenmesi günümüzdeki göç ve göçmen sayısının geçmişe göre çok daha fazla olmasına sebebiyet vermektedir.¹

Özellikle 1. Dünya savaşından sonra milyonlarca insanın göç etmek durumunda kalması sonucu 1920 yılında kurulan Milletler Cemiyeti Avrupa'da oluşan bu göç hareketliliğine çözüm aranmaya başlamıştır. Hem göç alan ülkenin hem de sığınmacıların haklarının korunması amacıyla çalışmalar yapılmış ve sığınmacıların haklarını yasal zemine oturtmak adına düzenlemeler getirilmiştir.²

1.1.1. Göç Olgusu

Yaşanan bu göç hareketleri sadece göç eden insanı değil, ayrıldığı ve gittiği yerlerdeki toplumlara da etkilemiştir. Yerleştikleri bölgelerde daimî olarak kalan göçmenler bölgenin gelecekteki siyasi-ekonomik gelişmelerine de doğrudan etki edeceğinden geçmişin ve bulunulan zaman diliminin dışında geleceğe de yön verebilecek bir olgu olarak karşımıza göç kavramı çıkabilmektedir.³ Bu sebeplere dayanarak göç kavramının tarihi, insanlığın var olduğu ilk güne kadar dayandırılabilir da devletleri ve milletleri bugün bile tam anlamıyla etkisi altına alabilen bir olgu haline almıştır.⁴

Göç kavramı açıklanırken göçle ilgili ve açıklayıcı kavramlarda kullanılabilir. Menşe ülke kavramı Göç Terimleri Sözlüğünde göç akınlarının kaynağındaki ülkeyi nitelendirmektedir.⁵ Aynı sözlüğe göre ise bu göç akınlarına maruz kalan, varılmak istenen ülkeye ise hedef ülke denmektedir. Göç eden insanların birçoğu

---

¹ Ayla Oğuz, *Hanif Kureishi ve Kara Plak Göç, Kimlik ve Aitlik Sorunları* (Ankara: Pegem Akademi, 2018). s.49

² Çiçekli, *Uluslararası Hukukta Mülteciler ve Sığınmacılar*. s.20

³ Murat Saraçlı, *Uluslararası Hukukta Yerinden Edilmiş Kişiler* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2011).s.8.

⁴ Filiz Tufan Emine, *Göç Sonrası Sorunların Çözümünde Sivil Toplum Stratejisi* (Bursa: Ekin Basım, 2018). s.3.

⁵ Richard Perruchoud ve Redpath - Cross Jillyanne, *Göç Terimleri Sözlüğü, Uluslararası Göç Örgütü*, 2. Basım. (Zürih: Uluslararası Göç Örgütü, 2016), s.63.

menşe ülke vatandaşı olsa da kimi durumlarda göç eden kişinin menşe ülke vatandaşlığı bulunmayabilir. Bu durumda göç veren ülke için ikamet ülke kavramından bahsedilebilmektedir.⁶

17. Yüzyıldan sonra dünya üzerinde 5 büyük göç dalgası yaşanmıştır. Bunlardan ilki 17. ve 18. Yüzyılları kapsayan ve Avrupalı devletlerin kolonileştiği dönemdir. 2. Dönemde ise 17. ve 18. Yüzyıllarda uşak ve işçilerin taşındığı bir göç hareketliliği oluşmuştur. 3. Göç dalgası ise I. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa’da oluşan yeni devlet nüfuslarını kontrol etmek adına yapılmıştır. 4. Göç dalgası II. Dünya Savaşı’nın yıkıcı etkisi sonucu ortaya çıkmıştır. Son olarak 5. Göç dalgası ise yine 2. Dünya savaşı sonrası petrol üretimi yapan ülkelere işçi akını olarak gerçekleşmiştir.⁷ 1945 yılından sonra gerçekleştirilen göç hareketlerini Anthony Giddens klasik göç modeli, sömürgeci göç modeli, misafir işçi modeli ve yasadışı göç modeli olarak anlatmıştır.⁸

Göç kavramı farklı çalışma alanlarında ele alınan bir kavram haline gelmiştir. Ekonomi, sosyoloji, coğrafya, demografi, tarih, psikoloji, uluslararası ilişkiler, siyasal bilimler gibi alanlar bu konunun üzerine eğilen belli başlı bilim dalları olmuştur. Kavramla ilgili birçok alanda farklı tanımlar yapılmıştır. Buradan yola çıkarak göç üzerinde ortak, anlaşılmalı bir tanım henüz bulunmamaktadır.⁹ Birçok disiplinin farklı bakış açılarıyla ele aldığı bu olgu hareket, yer değiştirme, kalıcı göç, geçici göç gibi ortak kelimeler üzerinden farklı boyutlarla anlaşılması güç biçimde incelenmiştir.¹⁰ Oliver Bakewell bu konuda göçün olgusunun tanımlanmasında genel bir kuram üzerinden gidilmesi gerektiğini “*Ancak, göçün evrensel bir deneyim olduğunu ve*

---

⁶ Yücel Acer, İbrahim Kaya, ve Mahir Gümüş, *Küresel ve Bölgesel Perspektiften Türkiye'nin İltica Stratejisi* (Ankara: USAK Yayınları, 2010), s.12.

⁷ Harun KARTAL, “Avrupa Birliğinin Yasadışı Göç Politikası ve Türkiye’ye Yansımaları” (Gazi Üniversitesi, 2008). s.4-6

⁸ Anthony Giddens, *Sosyoloji*, 5. Basım (İstanbul: Kırmızı Yayınları, 2013). s.569

Anthony Giddens Sosyoloji Kitabında klasik göç modelini göçmen uluslarından oluşan ABD, Kanada ve Avustralya gibi devletleri örnek gösterir. Bu modelde göçmen alımları sınırlandırılrsa da teşvik edici göç programları uygulanır. Yeni gelenler için vatandaşlık vaat edilir. Sömürgeci göç modelini ise Fransa, Birleşik Krallık gibi sömürü devletleri olan ülkelerin göçmen kabul ederken kendi sömürü ülkelerinden gelen vatandaşları öncel olarak görmesidir. Misafir işçi modelinde ise Almanya, İsviçre ve Belçika’yı örnek gösterir. Bu modele göre ülkeye alınan göçmenler genellikle emek piyasasındaki açığı tamamlamak için ülkelere kabul edilir ve uzun süre oturma ve çalışma izni verilse de vatandaşlığa kolay kolay kabul edilmezler. Son olarak ise yasadışı göç modelinden bahseden Giddens bu modelde ülkelere giriş yapan göçmenlerin gizli ya da göçmen değilmiş gibi giriş yaptıklarını belirtir. Ülkelere giriş yapmayı başaran göçmenler bu ülke de resmîyetten uzak bir yaşam tarzını benimser.

⁹ Vardar Tutan Esra ve Özdal Barış, ‘Temel Kavramlar ve Olgular’, *Uluslararası Göç ve Nüfus Hareketleri Bağlamında Türkiye*, ed. Özdal Barış (Bursa: Dora Yayıncılık, 2018), s.7.

¹⁰ Türken Çağlar, ‘Göç Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve’, *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, 5.8 (2018), s.31.

*zaman, mekan ve toplumlar genelinde gözlemlenebilir (ancak sürekli değişen) kalıplara göre gerçekleştiğini kabul ettiğimizde bu kalıpları anlamamıza ve onları şekillendiren süreçleri açıklamamıza yardımcı olabilecek genel bir kuram aramak mantıklı gibi gözükebilir”*¹¹ cümleleriyle anlatmıştır. Yaşanılan toplumlarda, devletlerde, ülkelerde değişen ve gelişen siyasi, sosyal, dini ve ekonomik gelişmeler, değişimler yaşandıkça göç kavramının anlamı ve kapsamı günden güne değişmeye devam etmektedir.¹²

Göç etmek için insanların birçok farklı nedeni veya sebebi olabilmektedir. Bu nedenler bir kişiyi ilgilendirebileceği gibi kitleleri de etkisi altına alan savaşlar gibi olaylar da olabilmektedir. Dünya üzerinde göçü doğuran belirli başlı sebepler mevcuttur. Bunlar temel olarak sosyo-ekonomik nedenler, sosyo-kültürel nedenler, güvenlik kaygıları ve doğal nedenler olmaktadır.¹³ Bunların dışında bireylerin kendilerini ilgilendiren özel nedenleri de göçe sebebiyet verebilir. Bu kişisel sebepler evlilik, eğitim, emeklilik gibi şahsın yalnızca kendini ilgilendirdiği haklar ve nedenlerdir.¹⁴ Bu temel sebeplerin baskı kurduğu bireyler/toplumlarda göç kararı alınabilmektedir. Bu karar alınırken aile bireylerinin ya da toplumun herhangi bir kesiminden bu kararın alınmasında fikir beyan eden insanlar gibi dış etkenler göçün şeklini ve türünü değiştirebilmektedir.¹⁵ Bunların dışında yılın belirli zamanlarında periyodik olarak tekrar edilen göç şekilleri de bulunmaktadır. Bu göç şekli çoğu zaman geçici biçimde gerçekleştirilir ve menşe topraklara geri dönlür. Bu duruma mevsimlik göç denir ve mevsimlik göç eden birey ve gruplar belirli dönemlerde farklı toplumlarla birlikte yaşadığından ötürü çok kültürlü bir yapıya sahiptir.¹⁶

Göç etmenin nedenleri, amaçları olabileceği gibi yöntemleri de vardır. Sığınılan ülkeye girişte veya girişinden sonra o ülkenin kurallarına tabii olup olmaması durumunda göç kavramı yasal veya yasa dışı olarak gerçekleşebilmektedir.¹⁷ Göç eden insanların birçok farklı sebebi ve gerekçesi olsa da ana sebep temel ihtiyaçların sağlıklı

---

¹¹ Oliver Bakewell, ‘Göç Kuramında Yapı ve Fail Kavramları Üzerine Bazı Görüşler’, *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1.2 (2015), s.192.

¹² Enver Günay, Dilek Atılgan, ve Emine Serin, ‘Dünya’da ve Türkiye’de Göç Yönetimi’, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7.2 (2017), s. 38.

¹³ Günay, Atılgan, ve Serin s.39-41.

¹⁴ Erdoğan Teyyare ve Kübra Sayaner, ‘Suriye İç Savaşı Sonrası Ortaya Çıkan Göç Hareketinin Kamusal Mallar Teorisi Çerçevesinde Değerlendirilmesi’, *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, 8.15 (2017), s.432.

¹⁵ Abdurrahman Yılmaz, ‘Uluslararası Göç Çeşitleri,Nedenleri ve Etkileri ’, *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9.2 (2014), s.1691.

¹⁶ Serdar Sağlam, ‘Türkiye’de İç Göç Olgusu ve Kentleşme’, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, 5 (2006), s.34.

¹⁷ Yılmaz, ‘Uluslararası Göç Çeşitleri,Nedenleri ve Etkileri ’ s.1687

bir şekilde karşılanmasıdır. Göç olgusunun açıklanmasında bahsettiğimiz gibi birçok disiplin bu konuda birçok kuram geliştirse bile her disiplin yalnızca göçün kendi alanlarını ilgilendirdiği noktalarına neden/sonuç ilişkisi ekseninde incelemiş, diğer etkenlerine gereken önemi göstermemiştir. Bu bağlamda göç kavramı çoğu zaman neden ve sonuçlarıyla bütünsel olarak ele alınmamaktadır.¹⁸ Göç olgusunun bütün etkenleri göz önünde bulundurulduğunda göç veren ülke, göç alan ülke ve göç eden kişi veya kişileri doğrudan etkiler. Bu etki göç edilen ve göç veren toplumlarda da büyük bir değişim meydana getirirse de en büyük etki bu 3 kısımda gözlemlenmektedir.¹⁹

Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ise göç terimleri sözlüğünde göç olgusunu kişilerin tek başına ya da toplu olarak başka bir ülkeye gitmesi ya da ülke içerisinde yer değiştirmesi olarak açıklamaktadır. Kişilerin göç etme süresi veya nedeni fark etmeksizin yer değiştirdiği nüfus hareketleri göç kavramı içerisinde tanımlanmaktadır.²⁰ Sözlükte yapılan tanımdan da anlayacağımız üzere göç yaygın şekilde uluslararası bir hareketlilik olarak lanse edilse de ülke içerisinde yapılan yer değişikliklerini de kapsamaktadır. Göç kavramını temel olarak ele aldığımızda mekânsal yer değiştirmeleri kapsamaktadır. Bu yer değiştirmeler itme ve çekme faktörlerinden doğmaktadır. İtme kavramı, menşe ülkede yaşanan zorlukları nitelendirirken çekme kavramı ise hedef ülkeye göç etmeye sebebiyet verebilecek artı yönleri içerir.²¹

Bu hareketlilik insanlığın benliğinde önemli bir yer tutmaktadır. Mecburiyet veya daha iyi olanı arama arzusu sonucunda insanlar yaşadıkları yerleri terk edip mevcut yaşam koşullarını iyileştirmenin peşine düşmektedir.²² İnsanların yerleşik hayata geçmesiyle birlikte beraberce yaşamaya başlamaları sonucunda birbirlerine karşı olan tutumları, şiddet, baskı ve zulmü beraberinde getirmiştir. Bu durumda yaşadığı toplumdan kaçan, can güvenliğini sağlamak adına hareket eden insan topluluklarını ortaya çıkarmıştır.²³

---

¹⁸ Aydoğan Asar, *Göç Yönetimi* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016). s.28.

¹⁹ Ünal Şentürk, 'Göçmenlik ve Sosyal Politika', *Türkiye'de Göçmen Kapsayıcılığı Sorundan Fırsata Dönüşüm Önerileri*, ed. Halis Sakız ve Hıdır Apak, 2. Baskı (Ankara: Pegem Akademi, 2020), s. 277.

²⁰ Richard Perruchoud ve Redpath - Cross Jillyanne, *Göç Terimleri Sözlüğü*, No 31, (İsviçre: Uluslararası Göç Örgütü, 2016) s.35.

²¹ Fahrettin Tepealtı, *Avrupa Birliği'nin Göç Politikaları ve Türkiye* (Ankara: Pegem Akademi, 2020). s.2-3.

²² İsmail Doğan, *Göç ve Kültür* (İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2018).s.13.

²³ Mustafa Tevfik Odman, *Mülteci Hukuku* (Ankara: İmaj Yayıncılık, 1995). s.5

1.1.2. Sığınma kavramı

Sığınma kavramı Türkçe sözlüklere ‘iltica’ kelimesinin karşılığı olarak girmiştir.²⁴ Sığınma bireylerin herhangi bir sebepten ötürü zulme uğrama veya uğrayacak olma kaygısından başka bir devletin korunmasına ihtiyaç duyarak buna başvurmasıyla ortaya çıkmıştır. Uluslararası Göç Örgütü’nün Göç Terimleri Sözlüğünde ise sığınma kavramını devletlerin geri göndermeme ilkesini baz alarak taraf olduğu uluslararası kurallarda veya iç hukukunda kabul ettiği yabancılar hukukuna dayalı olarak yabancılara sağladığı bir koruma türü olarak açıklanmaktadır. Kişinin uyruğunun bulunduğu ülkede ya da yaşadığı ülkede ırkı, inançları, bir gruba üyeliği gibi sebeplerden dolayı zulüm görmekten korkan kişilere sığınma hakkı sağlanabilmektedir.²⁵

Sığınma kavramı, insani hakları elinden alınan veya elinden alınma korkusu, tehlikesi yaşayan insanların kendi ülkelerinin bu korkuyu giderememesi durumunda başka bir devletten bu korkunun giderilmesini istemesi anlamını taşımaktadır.²⁶ Sığınma durumu görüldüğü üzere en az iki devleti ilgilendirmesinden kaynaklanarak uluslararası hukuk kavramları arasında kendine yer bulmuştur.²⁷

Bu maddeler metinde sığınma arama hakkı olarak geçmektedir. Bu durumda sığınma sağlayan ülkelere avantaj sağlanmış ve bir bağlayıcılık getirilmemiştir. 14 Aralık 1967 yılında Birleşmiş Milletler (BM) tarafından kabul edilen sığınmaya ilişkin bildiri de bu ölçüde hazırlanmıştır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 14. maddesine dayandırılarak hazırlanan bildirinin 1. maddesinin 3. fıkrasında sığınma hakkının tanınmasına ilişkin değerlendirmelerin bu hakkı tanıyacak devleti ilgilendireceğinden bahsedilmiştir.²⁸ Avrupa Birliği açısından ise kabul edilen Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı’nda 18. Madde de iltica hakkından bahsedilmektedir. Şarta göre iltica etme hakkı Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolü’nün kuralları dikkate

---

²⁴ Gökhan Taneri, *Uluslararası Hukukta Mülteci ve Sığınmacıların Geri Gönderilmemesi (Non-Refoulement) İlkesi* (Ankara: Bilge Yayınevi, 2012). s.17.

²⁵ Richard Perruchoud ve Redpath - Cross Jillyanne, *Göç Terimleri Sözlüğü*, No 31, (İsviçre: Uluslararası Göç Örgütü, 2016) s.73.

²⁶ Neva Övünç Öztürk, ‘Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında Yer Alan Sığınma Hakkının Tahlili’, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3.2 (2012), s.196.

²⁷ Neva Övünç Öztürk, *Mültecinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2015). s.49.

²⁸ Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Ülkesel Sığınma Bildirisi, 14 Aralık 1967

alınarak, Avrupa Topluluğunu Kuran Antlaşmaya da paralel olarak teminat altına alınmıştır.²⁹

Sığınma olgusunu bir hak olarak ele aldığımızda sığınmacılara da belirli başlı haklar tanınmalıdır. Bu haklar kabaca düşünce, ifade ve toplantı hakkı, alıkonmaya karşı korunma hakkı adil yargılanma hakkı, seyahat özgürlüğü, çalışma hakkı, ırk ayrımcılığına karşı sığınmacıları koruyan standartlar, mültecilerin zulüm görme riski bulunan yerlere gönderilmemek gibi haklardır.³⁰ Sığınma hakkının 3 farklı yönü vardır. Bunlardan ilki uluslararası hukukta da kabul edilen ve devletlere verilen bir sorumluluk olan bir “devletin sığınma verme hakkıdır”. İkinci yönü ise bireyin kendi ülkesinden iltica ederek başka “bir devletten sığınma talep etme hakkıdır”. Sonuncusu ise tabii hukuktan kaynaklanan ve bireyin bir devlete başvuru yaparak “kendine sığınma verilmesini sağlama hakkıdır”.³¹

Bu ve bunun benzeri şeklinde hazırlanan ulusal veya uluslararası metinlerde yer alan sığınma hakkı, genel olarak sığınma sağlayan devletlerin hukuk sistemlerine bu durumu bırakmıştır.³² Sığınma eylemine bakıldığı zaman iki farklı noktanın birleşmesiyle oluşan bir kavramdır. Bunlardan birincisi korumadır. Sığınmacıları kabul eden devletin, ülkesine gelen insanların yaşam haklarını korumayı nitelenebilir. İkicisi ise korunmadır, ilk durumun aksine devleti değil bireyi ilgilendiren bir durumdur. Koruma sağlayan devletin bu hizmetinden yararlanan kişiyi ilgilendirir.³³ Bu ilk eylem yani korumanın gerçekleşmesinin ardından koruma sağlayan ülkeye sığınma hakkını tanıma zaruryeti doğar.³⁴ Devlet açısından bir başka ülkenin vatandaşlığına sahip bir insana koruma sağlamak, o devletin yapmadığı veya yapamadığı bir eylemi gerçekleştirme anlamına gelmektedir.³⁵ Ama bu durum sığınılan ülkenin veya kendi ülkesinin sığınılan ülkeye herhangi bir baskı yapabileceği anlamını taşımaz. Böyle bir durum söz konusu olduğunda bu ülkenin iç işlerine karışma anlamını taşır.³⁶

---

²⁹ Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı ile ilgili daha detaylı bilgi için bkz:

https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Avrupa_Birligi_Temel_Haklar_Sarti%E2%80%8B.pdf
Erişim Tarihi:05.01.2021.

³⁰ Sema Buz, ‘Türkiye Sığınma Sisteminin Sosyal Boyutu’, *TBB Dergisi*, 76 (2008), s.124.

³¹ Nazlı Töre, *Uluslararası Göç Hukuku* (Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, 2016), s.170.

³² Öztürk, *Mültecinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi*. s.61

³³ Öztürk, *Mültecinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi*. s.50

³⁴ Işıl Özkan, *Göç, İltica ve Sığınma Hukuku*, 3. Baskı (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018). s.126

³⁵ Öztürk, *Mültecinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi*. s.51

³⁶ Özkan, s.127

Sığınma sağlayacak olan devletin (sığınılan) bunu yaparken belirli başlı sorumlulukları yerine getirmesi gerekmektedir. Bunlar, sığınma isteyen kişiyi ülke içerisine alma, kişinin ülkede yaşamasına izin verme, sınır dışı etmeme, iade etmeme ve bireyin ülkeye girmesinden ötürü cezalandırmamadır.³⁷ Sığınma konusunun bir de diplomatik boyutu bulunmaktadır. Diplomatik sığınma ise, bir kişinin başka bir ülke toprakları içerisinde sığınmak istediği ülkenin elçilik gibi kurumlarına başvurularındır.³⁸ Sığınma kavramını iki farklı şekilde ele almak mümkündür. Bunlardan ilki bir ülkede meydana gelebilecek olan savaş, iç çatışma gibi ölüm ve insanları ayrımcılığa düşürebilecek olaylar sonucunda yaşanabilecek toplu sığınma, ikincisi ise kişinin şahsına karşı oluşabilecek eylemler sonucu bireysel sığınmalardır.³⁹

Sığınma konusu devletlerarası ilişkileri nitelendiren bir konu durumundadır. Uluslararası sözleşmeler ve bildirimler bu konu üzerinde maddeler ortaya koysa da bunların neredeyse hiçbirinin bağlayıcı bir özelliği bulunmamaktadır. Devletler arasında sığınma konusunu kısıtlandıran en önemli konu ise suçluların iade edilmesi konusunda yaşanmaktadır. Bir devletin sığınma sağladığı bir kişinin kendi ülkesinde suçlu durumunda olması kişinin ülkesine teslim edilmesi anlamını taşımamaktadır. Bu iki ülke arasında herhangi bir sözleşme veya antlaşma metni yoksa kişinin iadesinin herhangi bir zorunluluğu bulunmamaktadır.⁴⁰

1.1.3. Mülteci Kavramı

Birleşmiş Milletler öncesi dönemde Milletler Cemiyeti adı altında toplanmış olan devletler mülteci tanımı için grup veya kategori modelini benimsemiştir. Bu modellere göre mülteci olabilmek için kendi ülkesi dışında olması ve vatandaşı olduğu ülkenin korumasından faydalanamıyor olması yeterlidir.⁴¹ Mülteci kavramı Milletler Cemiyeti Döneminde kısa vadeli ve mutlak kaynak ülkeye geri dönüşle sonlanabilecek bir olgu olarak görülmüştür. Bu dönemde mülteci kavramı yerine, yerinden edilmiş kişiler, savaş mağdurları gibi terimler tercih edilmiştir.⁴²

---

³⁷ Tacettin Çalık, 'Sığınma Hakkının Korunması', *Selcuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 23 (2015) s.125.

³⁸ Öztürk, *Mültecinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi* s.53

³⁹Hüseyin Pazarcı, *Uluslararası Hukuk Dersleri 2. Kitap*, 10. Baskı (Ankara: Turhan Kitabevi, 2014), s. 186-187.

⁴⁰ Öztürk *Mültecinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi*, s.52

⁴¹ Özkan. s.119

⁴² Öztürk, *Mültecinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi*, s. 75.

Devletler arası savaşların yaşandığı 1900'li yıllarda insanların savaşlardan kaçmak için göç etmelerine hız kazandırması sonucu özellikle Avrupa'da yoğun bir hareketlilik başlamıştır. Bu göç dalgalarına ilk olarak insani yardım kuruluşları çözümler arasa da sorun küreselleşmeye başlayınca uluslararası bir koordinasyon zorunluluğu doğmuştur.⁴³

Bolşevik Devrimi sonrası Rus Mülteciler dünyanın dört bir yanına dağılmaya başlamıştır. Başta insani kuruluşlar bu mültecilerin ihtiyaçlarını karşılasa da kaynakları yavaş yavaş tükenmiştir. Uluslararası Kızılhaç Komitesi ve Uluslararası Kızılhaç Ligi gibi kurumlar başta olmak üzere farklı kuruluşlarla Rus mülteciler için Milletler Cemiyetine başvurulmuştur. Yapılan başvuru sonucunda da Rus Mülteciler için Yüksek Komiserlik adı altında bir oluşum kurulmuştur.⁴⁴ Bu oluşumun ilk direktörü Norveçli Fridtjof Nansen olmuştur. İlk başta Rus Devrimi sonucunda mülteci konumuna düşen Ruslar konunun muhatabı olsa da sonrasında kurumun yetkileri Yunan, Türk, Ermeni ve Bulgar vatandaşları da içerecek şekilde genişletilmiştir.⁴⁵

Milletler Cemiyeti döneminde mülteci haklarını korumak ve geliştirmek adına Nansen'in ölümünden sonra da Uluslararası Nansen Mülteciler Ofisi, Almanya'dan Gelen Mülteciler için Yüksek Komiserlik, Mülteciler için Yüksek Komiserlik, Mülteciler Üzerine Hükümetler arası Komite gibi kurumlar kurulmuştur.⁴⁶

Tüm gelişmeler ışığında 28 Ekim 1933 tarihinde Birleşik Krallık ve Fransa'nın da dahil olduğu ve 8 devletin imzaladığı Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme imzalanmıştır. Sözleşme mültecilere yönelik hazırlanan ilk kapsamlı hukuki metin olarak tanımlanmaktadır.⁴⁷ Sözleşme mültecilerle ilgili hazırlanan ilk hukuki metin olarak yer alsaydı bile 8 devlet tarafından kabul edilmesi sözleşmenin global bir etki yaratmasının önüne geçmiştir. Sözleşmenin en önemli sonucu ise imzalayan devletler için bağlayıcı nitelikte olmasıdır.⁴⁸

---

⁴³ Öztürk, *Mültecinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi*. s.74.

⁴⁴ Mürvet Ece Büyükçalık, *Mülteci Hukuku'nun Gelişimi ve Türkiye'de Mültecilerin Sosyal Hakları* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2015), s. 13.

⁴⁵ Mehmet Arif Türkoğlu, 'Göç ve Uluslararası İşbirliği', *Uluslararası Göç ve Güvenlik*, ed. Umut Kedikli ve Gökhan Telatar (Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık, 2019), s. 158.

⁴⁶ Elif Uzun, 'Uluslararası Hukuk Çerçevesinde BMMYK'nın Yapısı, Görevleri ve Uluslararası Mülteci Hukukunun Gelişimindeki Yeri', *Göç Araştırmaları Dergisi*, 2.2 (2016), 63-64.

⁴⁷ Büyükçalık. s.18

⁴⁸ Hatice Selin Püreselim Arning, 'Temel Kavramlar Işığında Mülteci Hukukunun Gelişimi', *Uluslararası İlişkilerde Göç: Olgular, Aktörler ve Politikalar*, ed. N. Aslı Şirin Öner ve Suna Gülfer İhlamur-Öner (İstanbul: Der Yayınları, 2018), s.213.

Birinci Dünya Savaşından sonra 1930 yılına kadar sadece Avrupa’da savaşın şiddetinden ve ölümcül etkisinden kaçan yaklaşık 5 milyon insan olduğundan söz edilmektedir.⁴⁹ 1910-1917 yılları arasında Kafkasya ve Balkanlarda 5.2 milyon, 1917-1933 tarihleri arasında 8 milyon ve 1933-1945 tarihleri arasında 2. Dünya Savaşı’nın da etkisiyle yaklaşık 79 milyon kişi göç etmek durumunda kalmıştır.⁵⁰

Milletler Cemiyeti döneminde yaşanan bu yoğun göç hareketliliği karşısında devletler farklı tutumlar sergilemiştir. Siyasi düşünceler, dini inanışlar ve etnik meseleler kaynaklı yaşanan bu göçlerde özellikle siyasi düşünce sebepli göç hareketleri üzerinde ortak bir tutum sergilenememesi her devletin konuyu kendi özelinde ele almasına sebebiyet vermiştir.⁵¹

Mülteci kavramının miladı olarak kabul edilebilecek olan 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşmesi’nin (Cenevre Sözleşmesi) 1. Maddesinde mülteci tanımı yapılmıştır. Bu tanıma göre 1 Ocak 1951 tarihinden önce yaşanan olaylar neticesinde ırkı, dini, milliyeti, belirli gruplara olan üyeliği ya da siyasi fikirleri yüzünden vatandaşlığı olan ülkede zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korkan ve o ülkenin korumasından yararlanamayan, o ülkeye dönemeyen kişilere mülteci denmektedir. Vatandaşlığı olmayan kişilerde ise önceden ikamet ettiği yerlere bu sebeplerden dolayı dönemeyen kişiler mülteci olarak kabul edilmektedir.⁵²

Hukuki olarak sözleşmede bahsedilen zulüm korkusunda başvuruyu yapan kişinin kendi beyanati esas alınmaktadır. Kişinin geçmiş dönemlerinde bulunduğu yerde zulme uğraması, ileriki dönemlerde yaşanacak zulüm korkusu için büyük bir delil olabilmektedir.⁵³ Sözleşme mülteci kavramını, kendi isteğiyle başka bir ülkeye göç eden kişiyi değil, menşe ülkesinde yaşadığı, yaşamaktan korktuğu insan hakları ihlallerinden dolayı zorunlu olarak göç etmiş kişiler olarak açıklamıştır.⁵⁴

---

⁴⁹ Bülent Çiçekli, *Uluslararası Hukukta Mülteciler ve Sığınmacılar* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009). s.20

⁵⁰ Aydın Öndül, “Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ve Afrika’daki Etkinlikleri” (İstanbul Üniversitesi, 1986). s.7

⁵¹ Nasih Sarp Ergüven ve Beyza Özturanlı, ‘Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye’, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 62.4 (2013), s.1016.

⁵² Özkan, s.83.

⁵³ Yusuf Demirci ve Mehmet Aykut Cihangir, *Soru ve Cevaplarla Mülteci Hukuku* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2020).

⁵⁴ Hatice Hilal Tiritioğlu Ersoy, ‘Mültecilerin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hakları’, *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, 2 (2019), s.441.

Göç Terimler Sözlüğünde mülteci kavramı, Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) kendi iç tüzüğünde bulunan şartları sağlayan ve Cenevre Sözleşmesi veya Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolünü kabul eden ülkelerde bulunmasını, bu sözleşmelerde yer alan şartlar ışığında mülteci olarak kabul edilmesini önemsemeden Birleşmiş Milletler 'in korunmasından faydalanmaya hak kazanan kişiler olarak açıklamıştır. Bu tanıma göre, mülteci olabilmek için hedef ülkenin Cenevre Sözleşmesine veya 1967 Protokolüne taraf olup olmama gibi bir şart aranmamaktadır. Bulunulan ülkenin iç hukuki tanımlarından ziyade, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin kriterlerini yerine getirmek mülteci statüsünden yararlanmak için yeterli olacaktır.⁵⁵

Birleşmiş Milletler nezdinde 1951 Cenevre Sözleşmesi doğrultusunda hazırlanan Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü'nde Cenevre Sözleşmesinin getirmiş olduğu tarihi kısıtlama ortadan kaldırılmıştır. Protokolün 1. maddesinde mülteci tanımı için Cenevre Sözleşmesi'nin "1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar" kısmının kaldırıldığı belirtilmektedir.⁵⁶

Cenevre Sözleşmesi geniş kapsamda mülteci tanımından ve haklarından bahsetmenin yanında mülteci statüsünün ne şekilde sona ereceğini de de açıkça anlatmaktadır. Sözleşmenin 1. maddesinin C bölümünde mülteciliği sona ereceği durumlar anlatılmaktadır. Mülteciler, vatandaşlığı bulunan ülkenin korunmasından kendi isteği ile yeniden faydalanırsa, vatandaşlığını kaybettiği ülkenin vatandaşlığına kendi arzusu ile tekrar geçerse, başka bir ülke vatandaşlığını kazanıp vatandaşı olduğu ülkenin korumasından faydalanıyorsa, isteyerek terk ettiği ya da zulüm görme korkusuyla ayrıldığı ülkeye yeniden yerleşirse, mülteci olmalarına sebebiyet veren şartlar değişip vatandaşı olduğu ülkenin korumasına girmesine engel kalmadığında ve vatansız olup ikamet ettiği ülkeye yeniden dönebileceği koşullar oluştuğunda mültecilik statüsü kaybetmektedir.⁵⁷

1961 yılında Cenevre Sözleşmesini, 1968 yılında Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Protokolü kabul eden Türkiye Cumhuriyeti'nde ise mülteci tanımı için

---

⁵⁵ Perruchoud ve Redpath - Cross Jillyanne. s.64.

⁵⁶ Esra Yılmaz Eren, *Mülteci Hukukunda Geçici Koruma* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018) s.35.

⁵⁷ Özkan, s.116.

Avrupa'dan gelmiş olma şartı aranmaktadır.⁵⁸ 2013 yılında kabul edilen Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 61. maddesinde mülteci kavramının tanımına yer verilmiştir. Bu tanım 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin neredeyse birebir aynısıdır. Tek farkı Cenevre'de açıklanan tanımın başına Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar sebebiyle kısmı eklenmesidir. Türkiye Cumhuriyeti, Cenevre Sözleşmesinde yer alan mülteci tanımını coğrafi kısıtlama ile kabul etmiştir. Bunun temel sebebi ise Türkiye Cumhuriyeti'nin jeopolitik olarak önemli bir noktada yer alması ve Ortadoğu'dan Avrupa'ya oluşacak göç hareketliliğinde bir transfer noktası olmasıdır.⁵⁹

1.1.4. Şartlı Mülteci Kavramı

Şartlı mülteci kavramı Türkiye'nin 1967 Protokolünü coğrafi kısıtlama ile kabul etmesiyle ortaya çıkmıştır. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 62. maddesinde şartlı mülteci tanımı yapılmıştır. Avrupa ülkeleri dışında yaşanan olaylar sonucunda ırkı, dini, milliyeti, siyasi fikirleri ya da bazı toplumsal gruplara üyeliği yüzünden haklı olarak zulüm görmekten korkan ve vatandaşlığı bulunan ülkenin dışında yaşayan kişilere verilen koruma türü şartlı mülteciliktir. Herhangi bir ülke vatandaşlığı olmayan ve aynı durumda olan vatansız kişilerde bu koruma statüsünden faydalanabilmektedir.⁶⁰

Türkiye Cumhuriyeti'nin Cenevre Sözleşmesinde yer alan mülteci tanımına Avrupa'dan gelmiş olma şartını koyunca, Avrupa dışından gelen göçmenlere de verilmek üzere belirlenen statülerden biri şartlı mültecilik olmuştur. 2005 yılında hazırlanan İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı'nda coğrafi kısıtlamasının kaldırılmasına yönelik bir çalışma yapılmıştır. Hazırlanan eylem planında coğrafi kısıtlamanın kaldırılması iki şarta bağlanmıştır. Bunlar Avrupa Birliği'ne katılım aşamasında olan Türkiye'ye doğu ülkelerinden gelebilecek olan mülteci akınının önüne geçecek bir mevzuat ve altyapının

---

⁵⁸ Erkan Savar ve Umut kaçakç, 'Türkiye'de Mülteci ve Sığınmacılara Sağlanan İmkânlar Ve Uyum Sorunları: Çankırı Örneği', *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 15.4 (2019), s.1123.

⁵⁹ Yunus Emre Salmaşur ve Batuhan Erdi Şahin, 'Suriye İç Savaşı Sonrası Yaşanan Göç Hareketliliğinin Türkiye Demografik Yapısına Yansıması', *Uluslararası Afro Avrasya Araştırmaları Dergisi*, Özel Sayı (2020), s.91.

⁶⁰ Göç İdaresi, Şartlı Mülteci, <https://www.goc.gov.tr/sartli-multeci> Erişim Tarihi: 14.01.2021.

sağlanması ve Avrupa Birliği ülkelerinin külfet paylaşımı konusunda gereken hassasiyeti göstermeleridir.⁶¹

1.1.5. Geçici Koruma

Geçici koruma statüsü, beklenmeyen zaman dilimlerinde kitlesel olarak sınırlara gelen göçmenlerin ihtiyaçlarını karşılamak için hayata geçirilen pratik bir statüdür.⁶² Cenevre Sözleşmesinde bu tarz sınırlara yönelik kitlesel akınlara dair düzenlemeler yapılmış olsa da tam olarak geçici koruma durumundan bahsedilmemektedir.⁶³ Geçici koruma noktasında uluslararası zeminde mülteci kavramı gibi net bir tanım bulunmamaktadır. Genel olarak kitlesel akınlara pratik çözümler içeren bu statü uygulandığı ülkelere göre içerik olarak değişiklik göstermektedir.⁶⁴ Geçici koruma statüsünün temel amacı, başta geri göndermeme ilkesi uygulamaktır. Sınırlara gelen göçmen sayısının fazla olması sebebiyle normal prosedürlerin uygulanamaması sonucunda göçmenlere güvenli bir sığınma ortamı yaratmakta geçici koruma statüsünün önemli amaçlarından bir diğeridir.⁶⁵ Geçici koruma kavramının etkisi devletlerin, göçmenlerin durumlarında kalıcı bir durum oluşana kadar kısa vadede, katı biçimde fiziki güvenliklerini sağlamasıdır.⁶⁶

Geçici korumanın kapsamı açık bir biçimde 20 Temmuz 2001'de Avrupa Konseyi tarafından çıkarılan Geçici Koruma Yönergesinde belirtilmiştir. Bu yönergeye göre kitlesel olarak göç eden bu kişiler Cenevre Sözleşmesi tanımına uyan ya da diğer uluslararası belgelerde bulunan şartları yerine getiren, silahlı çatışma veya şiddet gören ve insan hakları ciddi şekilde risk altında bulunan kişilerdir.⁶⁷ Yönergeye göre yeni bir statü ortaya çıkaran bu geçici koruma unsurunun olağan sığınma sistemlerine göre farkı bireysel başvurularda devreye girmeyecek olmasıdır. Bu statünün ortaya çıkması için kitlesel bir hareket söz konusu olmalıdır. Ayrıca geçici koruma kapsamına alınacak

---

⁶¹ İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı, <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/yonetmelikler/Temel-Belgeler/Iltica-Ve-Goc-Ulusal-Eylem-Plani.pdf> Erişim Tarihi: 19.01.2021

⁶² Genel Bilgi, Göç İdaresi, <https://www.goc.gov.tr/genel-bilgi45> Erişim Tarihi: 19.01.2021.

⁶³ Yasin Poyraz, 'Suriye Vatandaşlarının Geçici Korunması ve Uluslararası Mülteci Hukuku', *Selcuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20.2 (2012), s.58.

⁶⁴ Dikran M. Zenginkuzucu, 'Türkiye'de Geçici Koruma Rejiminin Uluslararası Ölçütler Çerçevesinde Bir Değerlendirmesi', *Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Akademik Dergisi*, 1, 2018 s.46.

⁶⁵ Esra Yılmaz Eren, 'Geçici Koruma Statüsü ve Türkiye'deki Suriyelilere Sağlanan Hizmetlere İlişkin Bir Değerlendirme', *Middle East Journal of Refugee Studies*, 1.2 (2016) s.110.

⁶⁶ Sibel Yılmaz, *Kitlesel Akın (Sığınma) Durumunda Geçici Koruma Rejimi ve Asgari Muamele Standardı* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016), s.71.

⁶⁷ Özkan. s.243

kişilerde aranan şartlar göz önüne alındığında çevresel faktörlerin tetiklediği göç hareketleri bu statü içerisinde teorik olarak yer alabilse bile statünün oluşmasını sağlayacak temel etken siyasal tabanlı olaylar sonucu göçlerin olmasıdır.⁶⁸

1.1.6. İkincil Koruma

Türk Hukukunda yer alan uluslararası koruma kavramlarından üçüncüsü ise ikincil koruma kavramıdır. Mülteci veya şartlı mülteci statüsüne ulaşamayan kişilere sağlanan statüdür. Diğer uluslararası koruma kavramları gibi ikincil koruma kavramı da Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda tanımlanmıştır. Adı geçen kanunun 63. maddesinde düzenlenen ikincil korumayı Türk Hukuk'unda mülteci veya şartlı mülteci olabilecek şartları taşımayan ama kendi ülkesine döndüğünde ölümlerle cezalandırılabilir veya hakkında daha önce verilmiş ölüm cezası infaz edilecek, işkenceye maruz kalabilecek, kendi ülkesine veya ikamet ettiği ülkeye (vatansız olması durumunda) dönemeyen, ülkesinin korumasından faydalanamayan yabancı ya da vatansız kişiye ikincil koruma statüsü verilir. Buna göre yabancının ikincil koruma statüsü alabilmesi için geri gönderildiği takdirde ölüm cezası, işkence ya da şahsına yönelik ciddi bir hayati tehlike bulunması gerekmektedir.⁶⁹

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu öncesinde mültecilerin dışında kalan yabancıları nitelendirecek bir tamamlayıcı koruma kavramının Türk Hukukunda tam karşılığı bulunmamaktaydı. YUKK'da doğrudan anlatılan ikincil koruma kavramı uluslararası alanda tamamlayıcı koruma olarak geçen kavramını karşılamaktadır.⁷⁰ Bu kanunla Avrupa Ortak Sığınma Sisteminde yer alan mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma kavramları iç hukukta da statü olarak adlandırılmıştır.⁷¹

Avrupa Ortak Sığınma Sistemi doğrultusunda Avrupa Birliği'nin İşeyişi Hakkında Antlaşma'nın 78. maddesinde Birlik içerisinde 3. Ülke vatandaşlarına yönelik ikincil koruma kavramına vurgu yapılmaktadır. Avrupa Birliği uluslararası korumaya ihtiyacı olan 3. Ülke vatandaşlarına uygun bir koruma statüsü vermek ve geri göndermeme ilkesini uygulama amacıyla ortak bir politika yürüteceğini belirtmektedir. Avrupa Birliği'nin geliştireceği bu politikalar da Cenevre Sözleşmesi'ne, 1967 tarihli Protokole

---

⁶⁸ Yılmaz Eren, *Mülteci Hukukunda Geçici Koruma*, s.115.

⁶⁹ Vahit Doğan, *Türk Yabancılar Hukuku*, 5. Basım (Ankara: Savaş Yayınevi, 2020), s.103.

⁷⁰ Bülent Çiçekli, *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*, 6. Basım s.300-301

⁷¹ Öztürk, *Mültecinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi*. s.378

ve bu alanda hazırlanan diğer sözleşme, antlaşmalara aykırı olmamalıdır.⁷² Avrupa Birliği antlaşmanın bu maddesiyle birlikte birliğe üye devletlerce sığınmaya ilişkin verilecek statülerde ortak hareket etme amacını dile getirmektedir. Bu antlaşmadan önce de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 4 Numaralı Ek Protokolü'nde 3. maddesinde vatandaşların sınır dışı edilmemesi, dolayısıyla da geri gönderilmemesini önleyecek hükümler yer almıştır. Aynı zamanda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesi de tamamlayıcı korumalara zemin hazırlamaktadır. Bu madde hiç kimsenin insanlık dışı veya insan onurunu aşağılayacak muameleye tabii tutulamayacaktır. Çiçekliye göre “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesi, Türk hukuk sistemi açısından tamamlayıcı koruma alanındaki en etkili uluslararası hukuk çerçevesini oluşturmaktadır.”⁷³

1.1.7. Vatansız Kişiler

Vatansızlık durumu kişilerin başka ülkelere göç ederek o ülkenin vatandaşlığını alamadan kendi vatandaşlıklarını kaybetmeleri ya da ülkeleri tarafından vatandaşlıktan çıkarılmasıyla meydana gelebilmektedir. Vatansızlık göç etmenin sonucu olabileceği gibi hiç ülkesini terk etmeyen kişilerde de gözükülebilmektedir. Hali hazırda doğduğu, ikametinin bulunduğu ülkelerin yasalarından etkin şekilde faydalanamayan kişiler de vatansız konuma düşebilmektedir.⁷⁴ Vatansız kişilerin karşılaştığı en büyük problem ise buldukları ülkelerin vatandaşlarıyla ortak yaşam alanlarında bulunsalar bile onlarla eşit haklara sahip olamamalarıdır. Ortaya çıkan bu eşitsizlik durumunda vatansız kişiler ulusal ya da uluslararası zeminde herhangi bir diplomatik korumadan faydalanamamaktadır.⁷⁵

I. ve II. Dünya Savaşları'nın yaşandığı 1900'lü yıllarda yerlerinden edilen birçok kişi mülteci durumuyla birlikte vatansız konuma da düşmüştür. Devletlerin düzenlediği iç hukuk kurallarının bu kişiler üzerindeki çalışmaları yeterli seviyede olmamıştır. Vatansız kişilere tanınacak hakların var olmasında bu yüzdendir ki uluslararası alanda yapılan çalışmalar daha etkili olmuştur.⁷⁶ Vatansızlığın ortaya çıkması birden fazla

⁷² Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma <https://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf> Erişim Tarihi:10.02.2021.

⁷³ Çiçekli, *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*, s. 300.

⁷⁴ UNHCR, *Vatansız Kişilerin Korunmasına İlişkin El Kitabı* (Cenevre, 2014), s. 3.

⁷⁵ Mehmet Kavuk, “Yabancılar Hukuku'nda Vatansızlar ve Mülteciler”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15.28 (2015), s. 184.

⁷⁶ Doğan, s.8.

sebepden gerçekleşebilmektedir. Bireyin iradesi doğrultusunda gerçekleşebildiği gibi bağlı olduğu devlet tarafından da kişi vatansız konuma düşebilmektedir. Vatansızlığı ortaya çıkaran nedenler ise hukuki uyumsuzluklar, ülke topraklarının değişimi, evlilik, idarenin uygulanması, ayrımcılık, doğumdan sonra kayıt gerçekleştirilmemesi, devletin vatandaşını, vatandaşlıktan çıkarması veya kişinin kendi isteğiyle vatandaşlığını reddetmesi gibi birçok sebepten meydana gelebilmektedir.⁷⁷

Vatansızlık siyasal veya hukuki (de jure) olarak meydana gelebileceği gibi, fiili olarak (de facto) da gerçekleşebilmektedir. Hukuksal olarak vatansızlık temel alınan hiçbir devletin tabiiyetini taşımama durumunu nitelemektedir. Fiili vatansızlık ise bireyin bir devlete vatandaşlık bağıyla bağlı olmasına rağmen o devletin korunmasından faydalanamamasını nitelemektedir. Fiili vatansızlık kişinin vatandaşlığının bulunduğu devlet tarafından siyasal, hukuki sebepler öne sürülerek sağlanabileceği gibi, kişi tarafından da devletin sağladığı korumadan mahrum kalmak istenebilmektedir.⁷⁸

Türkiye’de de YUKK vatansızlık kavramını kanun içerisinde açıklığa kavuşturmuştur. Ülkede vatansız kişileri Göç İdaresi’nin belirleyeceğinden bahsedilmiştir. Vatansız kişiler için çıkarılacak vatansız kişi kimlik belgesi ile de ülke içerisinde ikamet edebilmelerinin önü açılmıştır.⁷⁹

Türkiye’de Vatansız Kişi Kimlik Belgesi alan kişiler çalışmanın ilerleyen bölümlerinde bahsedilen 6 ikamet türünden herhangi birini almak için başvuru yapma hakkına sahiptir. Vatansızların başvurabileceği ikamet izin çeşitleri de Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda bahsedilmektedir. Vatansız kişi statüsüne sahip kişiler Türkiye’de bulunduğu süre zarfında kamu güvenliğini veya kamu düzenini ciddi açıdan tehdit etmediği sürece sınır dışı edilmezler. YUKK’da yer alan bu madde ile Vatansız Kişi Kimlik Belgesi sahibi olan yabancıların ülkeden keyfi sınır dışı edilmeleri engellenmiştir. Vatansız kişilerin çalışma hakları da Kanun’da düzenlenen haklardan biridir. Vatansız kişi statüsünü elde eden bir kişi çalışma hakları konusunda 4817 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun’a tabii tutulmuştur. Bu noktada YUKK vatansız kişiler ile diğer statülere sahip yabancıların çalışma hakları konusunda ayrı düzenlemelere gitmemiş, vatansız kişileri de yabancı statüleriyle denk tutmuştur. Kanun

---

⁷⁷ Perruchoud ve Redpath - Cross Jillyanne. s.95

⁷⁸ Töre, s.68.

⁷⁹ Kavuk, s.186.

vatansız kişileri Türkiye'ye giriş ve çıkışları için gerekli olan pasaportlar içinde 5682 Sayılı Pasaport Kanununun 18. maddesine tabii tutmuştur.⁸⁰

1.2. Düzenli Göç

Düzenli göç, yabancıların hedef ülkeye girişte yasalara ve kurallara uygun şekilde izin alarak girmesidir. Temelde düzenli göç hareketleri 3 temel amaç doğrultusunda gerçekleştirilir. Bunlar; çalışma amaçlı, öğrenim amaçlı ve yaşamak amaçlıdır.⁸¹ Göç Terimleri Sözlüğü düzenli göç kavramını yabancıların kendi ülkesinden çıkışını, yolculuğunu, girişini veya çıkışını kanunen uygun olarak yapmaları olarak betimlemiştir. Kişilerin hukuken gerekli izinleri alarak ikamet yerlerini değiştirmelerini düzenli göç olarak açıklayabilmekteyiz.⁸²

1.2.1. İkamet

İkamet izni, Türkiye'de bulunan, Türk vatandaşlığı olmayan yabancıların ülkede bulunmaları için verilen yasal izindir.⁸³ Türkiye'ye gelen yabancıların vize alma zorunluluğu bulunmaktadır. Vizenin veya vize muafiyeti tanınan ülke vatandaşlarının muafiyet tanınan günden fazla veya 90 günden fazla kalacak kişilerin ikamet izni alması zorunludur.⁸⁴ İkamet izni Türkiye Cumhuriyeti yasalarında da Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 19. Maddesinde düzenlenmiştir. Türkiye'de vize süresince veya vize muafiyeti tanınan zamandan ya da doksan günden fazla kalacak kişilerin ikamet izni alma mecburiyetleri bulunmaktadır. Alınan ikamet izni ise altı aylık bir süre içerisinde kullanılmazsa geçersiz sayılmaktadır. İkamet izni, geniş çapta insanlara hitap edecek şekilde düzenlenmeli, ikamet izni olmaksızın ülkede yaşayan

---

⁸⁰ Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 51. maddesinde bahsedilen 5682 Sayılı Pasaport Kanunu'nun 18. Maddesi: "*Tabiiyetsiz bulunan veya tabiiyet durumlarının muntazam bulunmaması hasebiyle ikamet ve seyahatleri bakımından fiilen tabiiyetsizlere tatbik edilen muamelelere tabi tutulmasında İçişleri Bakanlığınca zaruret görülen kimselere icabında mezkür Bakanlığın alacağı kararla "yabancılar mahsus" damgasını taşıyan ve Türk vatandaşlığını iktisap bakımından her hangi bir manayı veya hamili lehine her hangi bir hak iktisabını tazammun etmiyen bir pasaport verilir.*"

⁸¹ Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı, *10. Kalkınma Planı Göç Özel İhtisas Komisyonu Raporu* (Ankara, 2014), s. 11.

⁸² Perruchoud ve Redpath - Cross Jillyanne. s.26

⁸³ Sema ÇÖRTOĞLU KOCA, 'Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Uyarınca Yabancıların Türkiye'de İkameti ve Uzun Dönem İkamet İznine İlişkin Değerlendirmeler', *Ankara Barosu Dergisi*, 2 (2016) s. 50.

⁸⁴ Nuray Ekşi, 'Mahkeme Kararları Işığında İnsani İkamet İzni', *Public and Private International Law Bulletin*, 38.2 (2018), s. 247.

insanlara bir avantaj sağlamayıp, izin almadan ülkede kalmaya devam eden insanlara yaptırım uygulamayı öngören tutarlı bir yapıda olmalıdır.⁸⁵

İç hukukta da görüldüğü üzere yer alan ikamet izni Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 4 Numaralı Ek Protokolünde de yer almaktadır.⁸⁶ Protokol ülke içerisinde usule uygun biçimde bulunan herkese serbest dolaşım hakkı tanısa da 2. Maddesinin 1. Fıkrasında ikamet izniyle sağlanacak hakların devletlerin ulusal güvenliği, kamu düzeninin sağlanması, ülkede işlenebilecek suçların önüne geçilebilmesi, toplum sağlığı ve ahlakının korunabilmesi için yasalarla sınırlandırılabilirliğinden bahsetmektedir. Bu maddesiyle Avrupa Birliği, Ek Protokolü ile ülkelerin iç hukuk sistemlerinde devlet çıkarlarını sağlamak adına ikamet hakkına sınırlama getirilebileceğini de belirtmektedir.⁸⁷

İkamet izni, YUKK'dan önce yürürlükte olan 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanunu'na göre yabancıların Türkiye'ye girişinden sonra emniyet makamlarına başvurarak alınmaktaydı.⁸⁸ YUKK'da ise yer alan 21. madde ikamet izni başvurusunun yabancıların vatandaşları olduğu ya da yasal olarak bulunduğu ülke konsoloslukuna yapılması gerektiğini belirtmektedir. Bazı istisnai durumlarda ikamet izni başvurusunun valiliklere de yapılabilmektedir. Bu haller YUKK 22. maddede düzenlenmektedir.⁸⁹

Bazı durumlar ikamet iznine muafiyet getirmektedir. Bunlar uluslararası sözleşmelerin getirileri olabileceği gibi ikamet izni yerine geçebilecek belgelerle de

---

⁸⁵ Asar, *Göç Yönetimi* s. 64.

⁸⁶ Çiçekli, *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*, s. 91.

⁸⁷ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 4 Numaralı Protokol, <https://www.ombudsman.gov.tr/document/mevzuat/199a4--Insan-Haklari-ve-Ana-Hurriyetlerin-Korunmasina-Dair-Avrupa-Sozlesmesi%E2%80%99ne-Ek-Birinci.pdf> Erişim Tarihi: 11.02.2021.

⁸⁸ Rifat Erten, 'Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Hakkında Genel Bir Değerlendirme', *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19.1 (2015), s. 20.

⁸⁹ "(1) İkamet izni başvuruları, aşağıdaki hâllerde istisnai olarak valiliklere de yapılabilir: a) Adli veya idari makamların kararlarında veya taleplerinde b) Yabancıların Türkiye'den ayrılmasının makul veya mümkün olmadığı durumlarda c) Uzun dönem ikamet izinlerinde ç) Öğrenci ikamet izinlerinde d) İnsani ikamet izinlerinde e) İnsan ticareti mağduru ikamet izinlerinde f) Aile ikamet izninden kısa dönem ikamet iznine geçişlerde g) Türkiye'de ikamet izni bulunan anne veya babanın Türkiye'de doğan çocukları için yapacağı başvurularda ğ) Geçerli ikamet izninin verilmesine esas olan gerekçenin sona ermesi veya değişikliğe uğramasından dolayı yeni kalış amacına uygun ikamet izni almak üzere yapılacak başvurularda h) 20. maddenin ikinci fıkrası kapsamında yapılacak ikamet izni başvurularında ı) Türkiye'de yükseköğrenimini tamamlayanların, kısa dönem ikamet iznine geçişlerinde"

sağlanabilmektedir.⁹⁰ İkamet izni muafiyetinin kimlere uygulanacağı da YUKK madde 20’de düzenlenmektedir.⁹¹

1.2.1.1. Kısa Dönem İkamet İzni

Türkiye Cumhuriyeti’nde kısa dönem ikamet iznini kullanabilecek olan yabancılar kanunla doğrudan belirtilmiştir. Diğer ikamet izinlerinden herhangi birini almak için şartları yerine getiremeyen kişilere verilen kısa dönem ikamet izni bu yüzden genel bir ikamet iznidir.⁹² İkamet izinleri, esas olarak idarenin takdir yetkisini kullanarak yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu izin verilmesi gereken durumlar tek tek anlatılmaktadır. Yani bu kanunla idarenin takdir yetkisi de sınırlandırılmış, iznin verilmesi için bir amaç veya gerekçe aranmaktadır.⁹³ Türkiye’ye bilimsel araştırmak için gelenlere, Türkiye’de taşınmaz malı olanlara, ticaret veya iş için gelenlere, eğitim programlarına katılacaklara, öğrenci değişim programı doğrultusunda gelenlere, turizm için gelenlere, bulaş riski olmayan hastalıkların tedavisi için gelenlere, adli ve idari mercilerin kararıyla Türkiye’de bulunması gereken kişilere, aile ikamet izninden kısa dönem ikamet iznine geçenlere, Türkçe kursları eğitimlerine gelenlere, kamu kurumları bağlantısıyla staj, eğitim veya kurslara katılacaklara, Türkiye’de üniversite bitirip 6 ay içerisinde başvuru yapanlara, işi Türkiye’de olmasa bile Cumhurbaşkanının belirlediği miktarda yatırım yapan kişilere, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşlarına kısa dönem ikamet izni verilmektedir.⁹⁴

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 33. maddesi ise kısa dönem ikamet izninin reddedilmesi ve iptaline ilişkin hususları barındırmaktadır. Buna göre 31. madde de belirtilen koşullardan herhangi birini sağlamamak, alınan ikamet iznini belirtilen

---

⁹⁰ Asar, *Göç Yönetimi* s. 64.

⁹¹ “(1) Aşağıda sayılan yabancılar ikamet izninden muaf tutulurlar: a) Doksan güne kadar vizeyle veya vizeden muaf olarak gelenler, vize süresi veya vize muafiyeti süresince b) Vatansız Kişi Kimlik Belgesi sahibi olanlar c) Türkiye’de görevli diplomasi ve konsolosluk memurları ç) Türkiye’de görevli diplomasi ve konsolosluk memurlarının ailelerinden Dışişleri Bakanlığınca bildirilenler d) Uluslararası kuruluşların Türkiye’deki temsilciliklerinde çalışan ve statüleri anlaşmalarla belirlenmiş olanlar e) Türkiye Cumhuriyeti’nin taraf olduğu anlaşmalarla ikamet izninden muaf tutulanlar. f) 5901 sayılı Kanununun 28 inci maddesi kapsamında olanlar g) 76 ncı ve 83 üncü maddelerin birinci fıkraları kapsamında belge sahibi olanlar (2) Birinci fıkranın (c), (ç), (d) ve (e) bentlerinde belirtilen yabancılar, şekil ve içeriği Bakanlık ve Dışişleri Bakanlığınca birlikte belirlenen belge tanzim edilir. Bu yabancılar, ikamet izninden muafiyet sağlayan durumları sona erdikten sonra da Türkiye’de kalmaya devam edeceklerse, en geç on gün içinde ikamet izni almak üzere valiliklere başvurmakla yükümlüdür.”

⁹² Vahit Doğan, *Türk Yabancılar Hukuku*, 5. Basım (Ankara: Savaş Yayınevi, 2020), s. 90.

⁹³ Aysel Çelikel and Günseli Öztekin Gelgel, *Yabancılar Hukuku*, 25. Basım (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2020), s. 104.

⁹⁴ Nuray Ekşi, *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku*, 5. Baskı (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2018), s. 87.

amaçlar doğrultusunda kullanmak ve kişi hakkında sınır dışı edilme ve Türkiye'ye giriş yasağı bulunması durumunda ikamet izni verilmez. Önceden verilen ikamet izinleri ise iptal edilmektedir.⁹⁵

1.2.1.2. Aile İkamet İzni

Yabancı kişilerin aile bireylerinin bulunduğu ülkeye gelmesi ve bu ülkede yasal izinleri almaları literatüre aile birleşimi, aile göçü gibi adlarla girmiştir.⁹⁶ Aile hayatı, aile hayatının korunması veya aile birleşiminin korunması gibi kavramlar da uluslararası hukukta sıkıca korunan ve önemsenen insan haklarından birini oluşturmaktadır.⁹⁷ Aile bireylerinin birlikte yaşamasını amaçlayan bu önemli hak, Türk Hukukunda Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 34. maddesinde ilk kez sistematik olarak koruma altına alınmıştır. Kanunda destekleyici olarak tanımlanan yabancıya bağlı olarak yabancı eşlerine aile ikamet izni verilmektedir.⁹⁸ Türk vatandaşları, Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 28. maddesinde yer alan haklarını kullanan eski Türk vatandaşlarıyla evli olan yabancı ve çocukları, Türkiye'de gerekli izinleri bulunan, mülteciler ve ikincil koruma statüsüne sahip yabancıların eş ve çocukları aile ikamet izninden faydalanabilmektedir.⁹⁹

YUKK'a göre aile ikamet izni destekleyicinin yabancı eşine, kendisinin ya da eşinin ergin olmayan yabancı çocuğuna ve kendisinin ya da eşinin bağımlı çocuğuna verilmektedir. Her ne şartlar altında alınırsa alınsın aile fertlerine verilen ikamet izni destekleyicinin ikamet süresinden fazla olamamaktadır.¹⁰⁰

Destekleyicinin farklı bir ülke içerisinde birden fazla evlilik ve eşi bulunduğu takdirde Türkiye'de yalnızca bir eşi aile ikamet izninden faydalanabilecektir. Farklı eşlerden olan çocukların tümü aile ikamet izninden faydalanabilmektedir. Çocuklara verilecek aile ikamet izinlerinde aranacak bir diğer şart ise Türkiye Cumhuriyeti sınırları dışında bulunacak herhangi bir ebeveyn olması durumunda o ebeveyninin izninin olmasıdır. Aile ikamet iznine sahip olan çocuklar 18 yaşına gelene kadar öğrenci ikamet izni almadan ilk ve ortaokul eğitimlerine Türkiye'de devam edebilmektedir. Türkiye'de

---

⁹⁵ Vahit Doğan, s. 91.

⁹⁶ Çiçekli, *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*, s. 99.

⁹⁷ Doğa Elçin, 'Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunu ' Nda Aile İkamet İzni : Aile Hayatı Hakkı Mı ? Aile Birleşimi Hakkı Mı ?', *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 30 (2017), s.118.

⁹⁸ Çelikel and Öztekin Gelgel, s.104.

⁹⁹ Doğan, s.92.

¹⁰⁰ Elçin, s. 124.

ergim olma yaşını geçen yabancılar ise geçmişte en az 3 yıl aile ikamet izniyle Türkiye’de bulunmaları durumunda talep ettikleri durumda kısa dönem ikamet izni alabilmektedir. Türk vatandaşı ile evlenen yabancılara boşanması durumunda, Türkiye’de 3 yıldan fazla ikamet ettiği saptanırsa kısa dönem ikamet izni verilmektedir. Yabancı aile içi şiddet sebebiyle boşandığını mahkeme kararları ile kanıtlarsa 3 yıllık süre zarfı şartı ortadan kalkmaktadır. Destekleyicinin aile ilişkileri olağan şekilde devam ederken ölmesi durumunda ise herhangi bir süre sınırı aranmadan aile fertlerine kısa dönem ikamet izni verilmektedir. Aile ikamet izni alabilmek için istenen şartlar ise Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 35. maddesinde ele alınmıştır.¹⁰¹

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 36. Maddesine göre aile ikamet iznini almak için şartların ortadan kalkmasından sonra kısa dönem ikamet izni verilmezse, yabancının hakkında Türkiye’den sınır dışı edilmesine yönelik bir karar varsa veya Türkiye’ye giriş yasağı bulunması durumunda ve aile ikamet izninin veriliş amaçlarının dışında kullanılmasında ikamet izninin reddine karar verilir. Eğer daha önceden alınmış bir izin varsa da iptaline karar verilir.¹⁰²

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 37. maddesine göre ise anlaşmalı evlilik yapan çiftlerin ikamet izinleri düzenlenmiştir. Maddeye göre iznin alınması veya süresinin uzatılması için yapılan başvurularda, yapılan başvuruda sırf iznin uzatılması veya alınmasına yönelik makul bir şüphe bulunursa bu durum valilikler tarafından araştırılır. Yapılan araştırmalar sonucunda evliliğin izin amaçlı yapıldığı saptanırsa ikamet izni başvurusu reddedilir. Önceden verilmiş bir izin varsa da iptal edilir.¹⁰³

1.2.1.3. Öğrenci İkamet İzni

Vizeler sadece ülkelere girişleri sağladığı için Türkiye’de öğrenim görecekt öğrencilerin ikamet izni alması zorunludur. Öğrenci ikamet izni de özellikle bu alandaki eksiklikleri tamamlamak adına yüksek öğrenim kurumlarında eğitim alacak öğrencilere verilmektedir.¹⁰⁴

Öğrenci ikamet izni Türk Hukukunda da Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda 38. Madde ile güvence altına alınmıştır. Bu maddeye göre Türkiye’de eğitim

---

¹⁰¹ Aile İkamet İzni almak için aranacak şartlar için bkz:

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf>

¹⁰² Ekşi, *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku*, s. 89.

¹⁰³ Çelikel ve Öztekin Gelgel, s. 106.

¹⁰⁴ Saliha Halıcı, ‘Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Uyarınca Öğrenci İkamet İzni’, *Selcuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 25.2 (2017), s. 412.

alacak olan ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencilerine öğrenci ikamet izni verilebilmektedir. İlk ve orta öğretim öğrencilerine de masraflarını karşılayacak kişi veya kurumlar olduğunda velileri veya temsilcilerinin izni alınarak birer yıllık öğrenci ikamet izni verilebilmektedir. Öğrenci ikamet izni alan yabancı kişilerin izinleri, yakınlarına Türkiye’de ikamet izni verilmesinde bir etken olamamaktadır. Yabancı öğrencilerin eğitim süresi bir yıldan kısa olduğunda verilecek ikamet izni süresi de eğitim süresini aşamayacaktır. Eğitim için Türkiye’ye kamu kurum veya kuruluşların aracılığıyla gelen yabancılara verilecek ikamet izni süresi ise eğitim süresini geçmeyecek şekilde düzenlenmektedir.¹⁰⁵

Bazı durumlarda öğrenci olarak sayılabilecek olsa da Türkiye’ye geliş sebebi staj, kurs gibi periyodik bir eğitim sistemine sahip olmayan bazı eğitim faaliyetleri için öğrenci ikamet izni şartı konulmamıştır.¹⁰⁶

Öğrenci ikamet izninin hangi şartlarda reddedileceği verilmişse iptal edileceği de 40. Madde ile anlatılmıştır. İstenilen evrakları ibraz etmeyenlerin, eğitime devam edemeyeceğine dair kuvvetli kanıtlar bulunan öğrencilerin, öğrenci ikamet iznini amacının dışında kullanan kişilerin ve Türkiye’ye giriş yasağı veya sınır dışı kararı bulunan kişilerin ikamet izni başvurusu reddedilmektedir. Önceden verilmiş bir izni var ise de iptal edilmektedir. Ancak kanunda belirtilen eğitime devam edememe koşulları ülkemizde net bir şekilde açıklanmamaktadır. Ülkede sık sık çıkarılan af kanunları ile öğrencilerin üniversitelerden atılmalarının önüne geçecek düzenlemeler yapılmakta hatta zaman zaman üniversiteden atılmanın önü tamamen kapatılmaktadır.¹⁰⁷

1.2.1.4. Uzun Dönem İkamet İzni

Daha önce yürürlükte olan Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun’da yer alan ikamet izinleri kısmında uzun dönem ikamet iznini kapsayacak herhangi bir madde bulunmamaktaydı. İlk kez Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nda uzun dönem ikamet izni yer almıştır. 11.04.2014 tarihinden önce alınan ikamet tezkerelerinin de Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’na göre hangi ikamet türüne denk geldiğine Göç İdaresi Genel Müdürlüğü karar verecektir.¹⁰⁸

---

¹⁰⁵ Çelikel ve Öztekin Gelgel, s. 107.

¹⁰⁶ Halıcı, s. 415.

¹⁰⁷ Doğan, s.99.

¹⁰⁸ Sema ÇÖRTOĞLU KOCA, ‘Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Uyarınca Yabancıların Türkiye’de İkameti ve Uzun Dönem İkamet İznine İlişkin Değerlendirmeler’.

Uzun dönem ikamet izni Türkiye’de yaşayıp gerekli şartları sağlayan yabancılara Türk vatandaşlığından çıkıp başka bir ülkenin vatandaşı olan eski Türk vatandaşlarına sağlanan haklara yakın derecede haklar tanıyan bir izindir Uzun dönem ikamet iznine ilişkin açıklamalar Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 42. ila 45. maddeleri arasında düzenlenmiştir.¹⁰⁹

YUKK 42. Maddesinde uzun dönem ikamet izninin nasıl verileceği açıklanmıştır. Türkiye’de kesintisiz sekiz yıl yaşayanlara ya da Bakanlığın uygun gördüğü takdirde, Bakanlığın belirlediği şartları yerine getiren yabancılara valilikler tarafından süresiz ikamet izni verilmektedir. Ancak mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma statüsünden yararlananlar, insani ikamet iznine sahip olanlara ve geçici korumayla Türkiye’de bulunan yabancıların uzun dönem ikamet iznine geçişlerine izin verilmemektedir.¹¹⁰

Uzun dönem ikamet iznine sahip olmak için yabancılarda belli başlı şartlar aranmaktadır. Bu şartları sağlamayan kişilere uzun dönem ikamet izni verilmemektedir. Bu şartlar Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 43. maddesinde açıkça anlatılmaktadır. Türkiye’de aralıksız 8 yıl yaşayanlara, Türkiye’de yaşadığı son 3 yıl içinde bir sosyal yardım almama, kendisinin ve ailesinin geçimini sağlayacak kadar gelire sahip olma, sağlık sigortasına sahip olma ve kamu düzen ve güvenliğini tehdit etmeme şartlarını sağlayan kişilere uzun dönem ikamet izni verilebilir.¹¹¹

Uzun dönemi almaya hak kazanan yabancılara bazı özlük haklarda tanınmaktadır. Bu haklar YUKK. 44. Maddede ele alınmıştır. Askerlik yapma, seçme ve seçilme hakkına sahip olma, kamu görevlisi olmak, muaf olarak araç ithal etme ve özel olarak kanunla düzenlenen hakları dışında sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı kalmak koşuluyla, normal vatandaşların sahip olduğu haklardan yararlanabilmektedirler. Bu hakların tamamına veya belirli bir kısmına sınırlamayı ise sadece Cumhurbaşkanı getirebilmektedir.¹¹²

YUKK. 45. Maddesi ise uzun dönem ikamet izninin iptalini düzenlemektedir. Yabancıların kamu güvenliğini ve kamu düzenini ciddi şekilde tehdit etmesi veya eğitim, sağlık ve kendi ülkesindeki zorunlu kamu görevleri haricinde bir yıldan fazla kesintisiz şekilde Türkiye dışında yaşaması durumunda uzun dönem ikamet izni iptal

---

¹⁰⁹ Doğan, s. 99.

¹¹⁰ Ekşi, *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku*, s. 90.

¹¹¹ Çelikel ve Öztekin Gelgel, s. 108.

¹¹² Vahit Doğan, s. 101.

edilmektedir. Sağlık, eğitim ve zorunlu kamu görevi olmaksızın Türkiye’den bir yıldan fazla dışarda kalarak ikamet iznini kaybeden yabancıların yeniden ikamet izni almak için yaptıkları başvurular ve bu başvuruların sonuçlandırılması yönetmelikle belirlenmektedir.¹¹³

1.2.1.5. İnsani İkamet İzni

Diğer 4 ikamet izni için yabancının taşınması gereken şartlar gözetilmeksizin gerekli koşulları sağlayan yabancılar Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün onayının alınması kaydıyla valilikler insani ikamet izni verebilmektedir.¹¹⁴ Bu ikamet türünün yabancının gerekli kurumlara başvurusu aranmadan kurumlarca re’sen takip edilebilmektedir. İnsani ikamet izni korunma ihtiyacı duyan yabancıların ülkede herhangi bir yasal sorunla karşılaşmadan bulunmalarına olanak sağlayan izin türüdür.¹¹⁵

İnsani ikamet izni Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’ndan önce idarenin düzenleyici işlemleri alanındayken, YUKK sonrası kanuni yasal bir zemine oturtulmuştur.¹¹⁶

YUKK’un 46. ve 47. maddeleri insani ikamet iznini içermektedir. Kanun metnine göre çocuğun yüksek yararı bulunduğu, yabancı hakkında sınır dışı etme ya da Türkiye’ye giriş yasağı olmasına rağmen sınır dışı edilememeleri ve Türkiye’den ayıramadıklarında, YUKK’a göre kişi hakkında sınır dışı kararı alınmadığında, ilk iltica ettiği ülkeye ya da güvenli bir üçüncü ülkeye geçiş için başvuru işlemlerinin sürdüğü esnada, acil durumlarda ülkede bulunması kamu yararı ve ülke faydasına olacağı takdirde ve olağanüstü hal durumlarında insani ikamet izni verilebilmektedir.¹¹⁷

YUKK’da bahsedilen acil nedenler, kamu düzeninin sağlanması için izin verilmesi gereken yabancılar gibi kavramlar kanunda açıkça anlatılmamaktadır. Bu durum yasal düzenlemede tam anlamıyla açıklığa kavuşturulmamış, idarenin takdir yetkisine bırakılmıştır.¹¹⁸

---

¹¹³ Sema Çörtoğlu Koca, ‘Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Uyarınca Yabancıların Türkiye’de İkameti ve Uzun Dönem İkamet İznine İlişkin Değerlendirmeler’, ss. 75–76.

¹¹⁴ Doğan, s. 104.

¹¹⁵ Çelikel ve Öztekin Gelgel, s. 110.

¹¹⁶ Çiçekli, *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*, s. 104.

¹¹⁷ Ekşi, *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku*, s. 91.

¹¹⁸ Esra Tekin, ‘Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’na Göre Yabancıların Türkiye’de İkameti’ (Dicle Üniversitesi, 2014) .s.11

İnsani ikamet izni alan yabancılar, izinlerinin geçerli olduğu süre içerisinde uzun dönem ikamet izni hariç olmak üzere şartlarını taşıdığı diğer ikamet izin türlerinden herhangi birine geçiş yapmak için başvuru hakkına sahiptirler. Ancak insani ikamet izni sürelerinde yabancıların ülkede geçirdikleri süre, kanunda öngörülen ikamet izni sürelerinin toplanmasında hesaba katılmamaktadır.¹¹⁹

1.2.1.6. İnsan Ticareti Mağduru İkamet İzni

Türkiye insan ticareti kavramının tanımını noktasında Birleşmiş Milletler tarafından imzalanan Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol'ü kabul etmiştir.¹²⁰ Bu protokol kapsamında insan ticareti tanımı, *“kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması anlamına gelir.”* şeklinde yapılmıştır. Bu açıklama metninde yer alan hükümlerin yapılması durumunda mağduriyet yaşayan kişinin rızasının olup olmayacağı gözetilmeyecektir.¹²¹

İnsan Ticareti Mağduru İkamet izni ise YUKK madde 48’de düzenlenmiştir. İnsan ticareti mağduru ikamet izni, insan ticareti mağduru olduğu veya olabileceği yönünde kuvvetli şüphe bulunan kişilere, yaşadıkları durumun etkisinden kurtulmak ve Türkiye’deki yetkili kurumlarla iş birliği yapmayı düşünmesi adına valiliklerce 30 gün süreyle verilmektedir. İnsan ticareti mağduru ikamet izninin alınması için yabancıda diğer ikamet izni türlerinde aranan şartlar aranmamaktadır.¹²²

Bu ikamet iznini alan yabancılar, öğrenci ikamet iznini alabilmesi için gerekli şartları sağladığı takdirde öğrenci ikamet iznini almadan da bu haklardan

¹¹⁹Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına Yönelik Yönetmelik, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/03/20160317-11.htm> Erişim Tarihi:01.03.2021.

¹²⁰ Nuray Ekşi, ‘İnsan Ticareti Mağduru Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Çalışma Hakları’, *Legal Hukuk Dergisi*, 10.119 (2012), s. 24.

¹²¹ Türkiye Büyük Millet Meclisi, Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol, <https://www5.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4804>. Erişim Tarihi:01.03.2021.

¹²² Çiçekli, *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*, s. 105.

faydalanabilecektir.¹²³ Bu ikamet izninin verilmesi için yabancının başvuru yapma şartı da yoktur. Gerekli hallerde yetkili makamlarca re 'sen de verilebilmektedir. İnsan ticareti mağduru ikamet izni ile alakalı detaylı bilgiler İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik'te açıklanmıştır.¹²⁴

Yabancı uyruklu olan mağdur ve çocuğuna ikamet izni verilmektedir. Mağdur olan yabancının geçmişe döneme ait vize veya ikamet süresi ihlallerinden kaynaklı cezalarının bulunması durumu ikamet izninin verilmesi için bir engel teşkil etmemektedir. Mağdur olan veya mağdur olduğu yönünde kuvvetli şüpheler bulunan yabancılara verilen düşünme süresinde yabancı, yetkililerle iş birliği yoluna gitmeyeceğini ve destek programından yararlanmak istemediğini resmi olarak yazılı bir şekilde belirtmesi halinde de kişi mağdur olarak tanımlanır. Bu durumda olan mağdurlara, yabancılara ilişkin genel esaslar uygulanır.¹²⁵

1.2.2. Vize

Vize kavramı günlük hayatta farklı alanlarda farklı anlamları barındırabilmektedir. Yabancılar açısından ise bir ülkeye giriş için verilen onayı ifade eder. Uluslararası yolculuk yaparken bir ülkenin sınırlarından girişi sağlar. Türk Hukuk sisteminde ise Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 3. Maddesinde Türkiye'de en fazla 90 gün kalmayı ya da transit geçişi sağlayan izin olarak yer almıştır. Türkiye'de 180 günlük (6 ay) vize veya vize muafiyeti verilse de verilen vize süresinde Türkiye'de bulunma süresi yabancı için 90 günü geçemeyecektir.¹²⁶

Günümüz yaşantısında vize kavramı, ülkelerin göç konusunda izledikleri stratejilerle doğrudan bir ilişki içerisindedir. Yabancıların vatandaşı olduğu ülkeye vize muafiyetinin uygulanıp uygulanmadığı gibi şartlar vize konusu için önem arz etmektedir. Vize muafiyetinin uygulanması konusunda ülkenin stratejik, sosyal, siyasi ve ekonomik gibi faydalar dikkate alınmaktadır.¹²⁷ Türkiye Cumhuriyeti, yabancılar için Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik'te 6 farklı vize türü belirlemiş ve bunları tek tek açıklamıştır. Turizm vizesi, transit vize,

---

¹²³ İnsan Ticareti <https://www.goc.gov.tr/insan-ticareti-sss> Erişim Tarihi: 01.03.2021.

¹²⁴ Çelikel ve Gelgel, s.111

¹²⁵ İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/03/20160317-9.htm> Erişim Tarihi:01.03.2021.

¹²⁶ Çiçekli, *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*, s. 80.

¹²⁷ Doğan, s. 50.

havalimanı transit vizesi, eğitim vizesi, çalışma vizesi, resmi görev vizesi ve diğer vizelerdir.¹²⁸

Türkiye Cumhuriyeti için vize vermekle yükümlü olan birim YUKK içerisinde 11. Maddede belirtilmiştir. Kanun maddesi uyarınca vize verebilecek kurum yabancı ülkede bulunan konsolosluklardır. İstisnai durumlarda ise sınır kapılarında yapılan vize başvurularına, sınır kapısının içinde bulunduğu valilikler de vize verebilmektedir. Eğer vize başvurusu konsolosluklara yapıldıysa, başvuru sonucu 90 gün içerisinde sonuçlandırılmaktadır. Bunların yanı sıra yabancı ülke diplomatlarına da Türkiye Cumhuriyeti'nin büyükelçiliklerince vize verilebilmektedir. Bu vize verme işleminde yabancı diplomatın başvuru şartı olmaksızın re 'sen de gerçekleşebilmektedir.¹²⁹

Türkiye'ye gelip kalacak kişiler için vize zorunluluğu olsa da kanunla belirtilen hallerde yabancı vizeden muaf kalabilmektedir. Bu haller Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda 12. madde içerisinde açıkça anlatılmaktadır. Ülkenin yaptığı anlaşmalarla ve Cumhurbaşkanı kararıyla vize muafiyeti olan ülke vatandaşları, ikamet ve çalışma izni bulunan yabancılar, geçerliliği devam eden damgalı pasaportu olan yabancılar, Türkiye'de deniz ve hava limanlarını kullanan yabancıların limanın bulunduğu şehre zorunlu sebeplerle çıkacak yabancılar ve deniz limanlarına gelerek 72 saati aşmayacak şekilde turist olarak limanın bulunduğu civarı gezecek kişilerde vize şartı aranmamaktadır.¹³⁰

1.3. Düzensiz Göç

Düzensiz göç kavramı üzerinde uluslararası alanda kabul görmüş net bir tanım bulunmamaktadır. Hedef ülkelerden bakıldığında, ülkeye girişte gerekli idari izinler, belgeler olmadan giriş yapan, kalan veya çalışan yabancılar anlamını taşımaktadır. Kaynak ülkeler açısından ise ülkeden yasal yolları kullanmadan ayrılan, kaçan kişiler bu tanım içerisine girmektedir.¹³¹

Hedef ülke ya da transit ülkeye girişleri yasadışı olan, girişlerde kural ihlali yapan yabancılar veya yasal olarak gerekli izin belgelerini kullanarak başka bir ülkeye giren

---

¹²⁸ Detaylı bilgi için bkz. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/03/20160317-11.htm>

¹²⁹ Necla Öztürk, Döndü Kuşçu, ve Utku Tufan, "Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatine İlişkin Uygulamada Karşılaşılan Bazı Sorunlar", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12.2 (2021), s. 707.

¹³⁰ Vahit Doğan, ss. 55–56.

¹³¹ Perruchoud ve Redpath - Cross Jillyanne. s.26.

ve izin süreleri bitmesine rağmen o ülkede yaşayan veya izinsiz çalışmaya başlayan kişiler ise düzensiz göçmen olarak tanımlanmaktadır.¹³² Devletler bazlı bakıldığında ise düzensiz göç, genel olarak yasadışı ve mücadele edilmesi gereken bir kavram olarak lanse edilmiştir. Yabancıların illegal girişleri, izinsiz yaşamaları veya çalışmaları hedef ülkenin egemenlik haklarında bir ihlale yol açtığı görüşünü oluşturmuştur.¹³³ Hukuk terminolojisinde düzensiz göç için yasa dışı kavramı kullanılsa da sosyal bilimlerde yasa dışı kavramı yerine izinsiz, pasaportsuz veya düzensiz göç kavramı kullanılmaktadır. Bunun temel amacı ise insan ayrımcılığını önlemek ve göç unsurunun bir suç olmadığını betimlemektir.¹³⁴

Düzensiz göç kavramı, düzenli göçlere göre kontrol mekanizması daha güçlü bir olgudur. Bu yüzden devletler veya ulus-ötesi kuruluşlar düzensiz göçmenleri kontrol altına alabilmek için, göçmenlerin ülkelerde ne kadar kalacağını, hangi yasalara tabii olacağı gibi konuları antlaşmalar veya iç hukuk sistemlerinde içtihatlarla düzenlemektedir.¹³⁵ Avrupa Birliği düzensiz göç konusunda farklı dönemlerde çeşitli politikalar izlemiştir. Bu politikalar kimi zaman düzensiz göçmen karşıtı olsa da kimi zaman düzensiz göçmenlere göz yumacak şekilde geliştirilmiştir. Bu değişken politikaların temel sebebi siyasi, sosyal ve ekonomik koşulların farklı dönemlerde yarattığı farklı etkiler olmuştur.¹³⁶

Avrupa Birliği ülkeleri başlangıçta göç politikaları konusunda ulusal kararlar almış, her ülke kendi çıkarları doğrultusunda göç politikaları izlemiştir. 1997 Amsterdam Antlaşması'ndan sonra bu ulusal politikalar yerini üye devletlerin ortak çıkarları doğrultusunda ulus ötesi bir hale bürünmüştür.¹³⁷ Özellikle Amerika'da yaşanan 11 Eylül saldırıları sonrasında Avrupa ülkeleri sınır komşuları üzerinde fiziki olmasa da sözleşme ve anlaşmalarla duvarlar örmüştür. Bu politikaların temel amacı yaşanacak

---

¹³² Perruchoud ve Redpath - Cross Jillyanne. s.27.

¹³³ Nazlı Şenses Özcan, 'Düzensiz Göç Üzerine Bir İnceleme: Küresel Dinamikler, Ulus-Devletler, Göçmenler', *İdealkent*, 6.15 (2015), s. 29.

¹³⁴ Tepealtı, *Avrupa Birliği'nin Göç Politikaları ve Türkiye*, s. 7.

¹³⁵ Tepealtı, *Avrupa Birliği'nin Göç Politikaları ve Türkiye*, s. 7.

¹³⁶ Didem Şahal Çelik and Sühal Şemşit, 'Kale Avrupası Yaklaşımı ve Düzensiz Göç', *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 15.2 (2019), s. 284.

¹³⁷ Beyza Çağatay Tekin, 'Düzensiz Göçün Yönetimi Konusunda Varılan Türkiye – Ab Mutabakatının Avrupa Birliği'nin Uluslararası Kimliği Üzerindeki Etkileri', *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 39.2 (2017), s.663.

ekonomik, siyasi, toplumsal ya da sosyal olaylardan kendi ülkelerini korumak istemeleridir.¹³⁸

Türkiye'nin Afrika ve Asya kıtasının Avrupa'ya geçişte kontak noktada olması düzensiz göçmenler için Türkiye'yi transit ülke olarak kullanmasında bir cazibe noktası haline getirmektedir.¹³⁹ Bununla birlikte Türkiye'nin bölgede bulunan komşularına nazaran yaşam standartları, ekonomik koşullar ve güvenlik açısından daha iyi şartlar sunması Türkiye'yi transit geçiş için kullanmak isteyenler göçmenler açısından da sonradan hedef ülke olarak görmesine sebebiyet vermektedir. Türkiye'ye hedef ülke olarak gelen göçmenlerin bir kısmı da daha sonrasında Türkiye'yi transit ülke olarak kullanabilmekte, Türkiye'den üçüncü bir ülkeye göç edebilmektedir.¹⁴⁰

Bu bahsettiğimiz koşulların yanı sıra Türkiye'nin komşu ülkeleriyle olan sınırları da düzensiz göçe zemin hazırlamaktadır. Geneli doğal sınır olan bu bölgeler rakımı yüksek dağlarla veya aralardan akan sularla belirlenmektedir. Durumun böyle olması sınır güvenliğinin sağlanmasına engel oluşturmaktadır. Özellikle en dağlık sınır bölgesi olan Türkiye-İran sınırı kontrol edilmesi en güç olan ve en çok yasadışı göçmenin Türkiye'ye giriş yaptığı sınır bölgesidir.¹⁴¹

Düzensiz göçler çoğu bölgede olduğu gibi Türkiye'de de mücadele edilmesi ve kontrol altına alınması gereken bir olgu olarak görülmektedir. Düzensiz göçü kontrol altına almak adına Türkiye'de 15.07.2018 tarihinde 4 Sayılı Cumhurbaşkanı Kararnamesi ile Düzensiz Göçle Mücadele Dairesini kurmuştur.¹⁴² Daire, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Hizmet Birimi olarak görev yapmaktadır. Düzensiz göçle ilgili işleri yürütmek, düzensiz göçle mücadele edilebilmesi amacıyla kolluk birimleri ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonu sağlamak, tedbirler geliştirmek, alınan tedbirlerin uygulanmasını takip etmek, Türkiye'nin taraf olduğu geri kabul anlaşmalarına ilişkin hükümleri yürütmek, genel müdür tarafından verilen diğer görevleri yapmak Daire'nin görevleri olarak belirtilmiştir. Göç İdaresi Genel

---

¹³⁸ Tülay Yıldırım, *Güvenlik Ekseninde Avrupa Birliği Mülteci Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2016), s. 28.

¹³⁹ Orhan Deniz, 'Ortadoğu ve Asya Kökenli Göçmenlerin Göç Güzergâhında Türkiye Opsiyonu', *Sosyoloji Divanı*, 6 (2015) s. 212.

¹⁴⁰ Fahrettin Tepealtı, 'Avrupa Birliği'ne Yönelik Türkiye Geçişli (Transit) Göç Hareketleri Ve Türkiye'nin Düzensiz Göçle Mücadelesi', *Doğu Coğrafya Dergisi*, 24.41 (2019), s.131.

¹⁴¹ Deniz, s. 213.

¹⁴² Türkiye'nin Düzensiz Göçle Mücadelesi <https://www.goc.gov.tr/turkiyenin-duzensiz-gocle-mucadelesi> Erişim Tarihi:07.03.2021

Müdürlüğü'nün yurt dışı teşkilatı da düzensiz göçe konu olan yabancıların sınır dışı edilmesinde veya gönüllü geri dönüşlerinde gidecekleri ülkelerde bu faaliyetleri kolaylaştırmak adına temas ve bağlantı kurma gibi görevi vardır.¹⁴³

Türkiye'de düzensiz göçle mücadele etmek adına bazı stratejiler de oluşturulmuştur. Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne yürütülen bu mücadele kapsamında bazı stratejiler de oluşturulmuştur. Göç İdaresince bu stratejiler; göç edilen, transit olarak kullanılan ve göç alan ülkelerle işbirlikli çalışmalarla hukuksal düzenlemeler yapılmalı, devletin bu alanla ilgili çalışan tüm kurumlarınca ulusal veya uluslararası kurumlarla koordine olmalı, sınır güvenliğini sağlayacak önlemler almalı, yasadışı istihdamın önüne geçilmeli, göçmenlere sağlanacak statülerin verilmesinde hızlı hareket edilmesi, göçmen kaçakçılığı gibi suçlarla mücadele edilmesi, göç veren ülkelerin, göç verme sebeplerinin araştırılıp bunları önlemek adına hareket edilmesi olarak belirtilmiştir¹⁴⁴.

Türkiye'de 2021 yılı itibarıyla 12.864 düzensiz göçmen yakalanmıştır. 2005'ten günümüze kadar gelen süreçte ise en fazla düzensiz göçmenin yakalandığı yıl 454.662 kişi ile 2019 yılı olmuştur.¹⁴⁵

---

¹⁴³ 15.07.2018 Tarihli 4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi m.163/2

¹⁴⁴ Türkiye'nin Düzensiz Göçle Mücadelesi, <https://www.goc.gov.tr/turkiyenin-duzensiz-gocle-mucadelesi> Erişim Tarihi:07.03.2021

¹⁴⁵ Düzensiz Göç, <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler> Erişim Tarihi 07.03.2021

2. İKİNCİ BÖLÜM

2.1. Yabancılar Hukukunun Tarihsel Gelişimi

Yabancıların hukuksal statü kazanmaları tarih ilerledikçe yabancıların yararına doğru gelişme göstermiştir. Geçmiş dönemlerde buldukları topluma tabiiyeti bulunmayan kişiler düşman addedilirdi. Buldukları toplum içerisinde onların kültürleri, gelenekleri görmezden gelinirken kendileri de mal olarak görülürdü. Hatta eski Hindistan kurallarına göre asil sayılan bazı hayvanların hemen üzerinde kast sistemi içerisinde yabancılar yer almaktaydı.¹⁴⁶

Sığınma olgusu Eski Yunan Uygarlığında site şehirlerine giren yabancıların yardım talep etmesi üzerine sağlanan dokunulmazlık olarak algılanmaktadır. Sığınma hakkı da Latince kökenli olan ‘asylos’ kelimesinden gelmektedir. Bu kavram Yunanca dokunulmazlık sağlanan yer anlamını taşımaktadır.¹⁴⁷ Sığınma ve göç etme hakkının tarihi insanlık tarihi ile bir görülse de bunun tam tarihini verebilmek günümüz şartlarında pek de mümkün değildir. İlk çağlarda var olan devletlerin sınırları günümüz devletleri gibi keskin sınırlarla ayrılmamaktadır. Buna rağmen sığınma olgusunun temellerini ve örneklerini bu dönemde görebilmek mümkündür.¹⁴⁸

Göç etme ve sığınma hukukunun prensipleri hakkında Aztekler’in uygulamaları geri göndermeme ilkesinin ilk uygulaması olarak görülmektedir. Aztekler bu uygulamayı “Eğer bir esir kendi sahibinden kaçır ve korunmak için size gelirse, onu geri göndermeyin, o sizin yerlerinizin birinde yaşayabilir ve siz ona kötü kaba davranmayın” şeklinde ifade etmiştir. Benzer bir durumda Asur Devletinde görülmekteydi. Asur Kralı Ninus yabancıları krallığındaki başkente davet ettiği, onları koruyacak yasalar çıkarıp onların mülk sahibi olmalarını sağladığı da bilinmektedir.¹⁴⁹ Eski uygarlıkta yabancılar imtiyaz sağlandığı gibi onları yok sayan uygarlıklarda olmuştur. Mısır’da yabancılar karşı belirli bir tarihe kadar çok katı bir tutum sergilenmiştir. Yabancı gemilerin Mısır’a gelmesi yasaklanmış, Mısırlıların açık denizlere açılması engellenmiştir. İlk Mısır

---

¹⁴⁶ Yılmaz Altuğ, *Yabancıların Hukuki Durumu*, 4. Basım (İstanbul: Menteş Matbaası, 1971) s.26.

¹⁴⁷ Püreselim Arning, s.210

¹⁴⁸ Odman, s.6

¹⁴⁹ Altuğ, s.26

Krallarından olan Busiris bu yasağı delip Mısıra gelecek olan yabancıları idam edeceğini bile açıklamıştır.¹⁵⁰

Eski Yunan şehirlerinde belirli bir zamandan sonra (M.Ö 7. Yüzyıl) belirli sebepler doğrultusunda başka bir şehir devletine seyahat eden yabancıların haklarını korumak amacıyla Proxenoslar atanırdı. Proxenoslar kendini tayin eden şehir devletinin vatandaşlarını hemen hemen her platformda temsil ederdi. Günümüz koşullarıyla karşılaştığımızda proxenoslar elçilik, konsolosluk kurumları gibi çalışırlardı.¹⁵¹ Atina Hukuku ise yabancıları kendi içerisinde üçe bölmüştür. “İzotel’ler” anlaşmalar doğrultusunda ya da halk iradesiyle bazı medeni haklarını elde etmiş yabancılarıdır. “Metek’ler” ise Atina’da oturma hakkına sahip olmuş yabancılarla verilen isimdir. Bu kesimde yer alan yabancılar yerli kadınlarla evlenme veya mal edinme haklarına sahip değillerdi. Bir diğer grup ise “Barbarlar” idi. Barbarlar Atina’da bulunan hiçbir hakkı kullanamamaktaydı.¹⁵² Yunan şehirlerinde yabancıları proxenoslar gibi koruyacak olan bir diğer yöntem ise “isopoliteaiadır”. Site devletlerinin karşılıklı anlaşmalarıyla birbiri vatandaşlarına, kendi halkıyla eş haklar tanınmasıdır. Bu haktan yararlanmak için diğer site devletine yerleşip kaydolmak yeterli oluyordu. Gideceği devlete yerleşmeyecek olanlar bile mal satın alma, vergisiz ticaret ve evlenme gibi hakları kullanabiliyordu.¹⁵³ Eski Yunan’da yabancıları koruyan bir diğer kavram ise Asylie idi. Yabancıları uygulanabilecek olası bir duruma karşı onların mallarını koruma altına almayı sağlayacak durumdu. Bir diğer koruma durumu ise Symbola adı verilen ticaret yapan kişilerin mallarına koruma sağlayan antlaşmalardır. Symbola kavramının en çok kullanıldığı yerler ise deniz ticareti yapan ülkelerdi.¹⁵⁴

Bir devletten ayrıлып başka bir devlete sığınma durumunun çok eski çağlardan beri gerek bireysel gerek toplu olarak yapıldığı bilinmektedir. 1648 yılında imzalanan Westphalia Antlaşmasının ardından Huguenotlar olarak tanınan Fransız Protestanlar Fransa’dan kaçıp Avrupa’da korunma sağlanan ilk toplu mülteciler olarak bilinmektedir.¹⁵⁵ Huguenotlar’ın Fransa’dan kaçtığı yıl olan 1685’de Prusya Dükü Postsdam Fermanı yayınlayarak kendi ülkesinde bu insanların sığınabileceğini ve

---

¹⁵⁰ Altuğ. s.27

¹⁵¹ Altuğ. s.28

¹⁵² Osman Fazıl Berki, *Devletler Hususi Hukuku Cilt I “Tâbiyet ve Yabancılar Hukuku”*, 6. Baskı (Ankara: Güzel Sanatlar Matbaası, 1966) s.152.

¹⁵³ Altuğ. S.29

¹⁵⁴ Altuğ. s.30

¹⁵⁵ Öztürk, *Mültecinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi*. s.73.

korunacağını açıklamıştır.¹⁵⁶ Ortaçağ dönemlerinde Avrupa’da sert şekilde yaşanan mezhep çatışmalarından sonra Huguenotlar gibi benzer şekilde yaklaşık 200.000 İtalyan kendi ülkesini bırakıp İsviçre’ye sığınmıştır.¹⁵⁷ Özellikle Avrupa’da yaşanan mezhepsel çatışma ve savaş temelli bu göçlere tarafların antlaşmaları ya da imzalanan hükümdar fermanlarıyla çözüm aranmış, uluslararası alanda kapsayıcı çalışmalar 20. yüzyılda yaşanan savaşlara kadar gündeme gelmemiştir.¹⁵⁸

Günümüzde kabul edilen modern sığınma ilkelerine benzeyen ilk düzenlemeler ise I. Jüstinyen tarafından yapılmıştır. Jüstinyen’in Roma Hukukunda ciddi suçlara karışmayan kişilere sığınma verilebileceğini söylemiştir.¹⁵⁹ Roma Hukukunda sığınma hukuku için yapılan bir diğer önemli düzenleme ise sahibinden kötü muamele gören kölelerin tanrılar için yapılan tapınaklara sığınması durumunda veya imparatorların heykellerine dokunması durumunda sığınma sağlanacak olmasıdır. Hatta kölenin bir diğer alıcıya satılması içinde daha önce hiç imparator heykeline dokunmamış olması şartı da konulmuştur.¹⁶⁰ İlk çağlarda bilinen sığınmalar bu şekilde dinsel temelli olgular üzerinden şekillendirilmiş, sığınmacıların kabul edilmesi için kilise veya kutsal sayılan yerlerde bulunması gerekmektedir. Monarşiyle yöneten iktidarların güçlenmesi ile sığınma olgusunda dinsel kavramlar yerini yöneticilerin yetkilerine bırakmıştır. Bu gelişmelerle birlikte sığınmaların kabul edildiği kutsal sayılan yerlerin sayıları da azaltılmıştır.¹⁶¹

Bir diğer önemli toplu iltica hareketleri ise Fransız İhtilali döneminde görülmüştür. Özellikle siyasi sebeplere dayanarak yapılan ilticalar artık devletler için bir önem arz etmeye başlamıştı. Rekabet halinde olan devletler, diğer devletten gelen sığınmacıları ülkelerine kabul etmeleri artık onur meseleleri haline gelmekteydi. Hatta devletler onlara sığınan sığınmacıları teslim etmemek adına savaşmayı bile göze alır hale gelmişti.¹⁶²

---

¹⁵⁶ Mehmet Dalar, “Uluslararası Hukuksal ve Kurumsal Düzenlemeler Çerçevesinde Göç Olgusu”, içinde *Uluslararası Göç ve Güvenlik*, ed. Umut Kedikli ve Gökhan Telatar (Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık, 2019) s.49.

¹⁵⁷ Odman. s.10

¹⁵⁸ Dalar. S.50

¹⁵⁹ Çiğdem Altınışık ve Mehmet Şahin Yıldırım, *Mülteci Haklarının Korunması* (Ankara: Ankara Barosu Yayınları, 2002). s.6.

¹⁶⁰ Selahattin Eren, “Roma Hukukunda Köle Mülkiyetinin Sınırları”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 23.3 (2017).

¹⁶¹ Altınışık ve Yıldırım. s.6

¹⁶² Bülend Daver, “İnsan Hakları ve Mülteciler Meselesi”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 8.1 (1953) s.188.

İslam Hukukunda da yabancılar kavramı ele alınsa da yabancı ülke vatandaşlığı üzerinden değil, dini ve inancı üzerinden değerlendirilmiştir. Bu durum doğrultusunda insanlar Müslümanlar ve gayri Müslimler olarak ayrılmaktadır. İslam topraklarında tebaa ve milliyet düşüncelerinden ziyade ulusu fark etmeksizin Müslüman olan hiç kimse yabancı olarak nitelendirilmemektedir.¹⁶³ İslamiyet için göç ve sığınma kavramlarının ayrı bir noktası bulunmaktadır. Öyle ki Hazreti Muhammed İslamiyeti yaymak adına Medine'ye göç etmiş, Medine peygambere ve onunla göç eden inananlara sığınma sağlayan şehir olmuştur. İslamiyet'te var olan hicri takvimin başlangıcı da bu göçün tarihi kabul edilmektedir.¹⁶⁴

İslam hukukuna göre gayri Müslimler 3 farklı gruba ayrılmaktaydı. “Zimmiler”, Müslüman ülkesine kabul edilen ama Müslüman olmayan kişilerdir. Zimmilerin ülkede oturma hakkından, can güvenliğinin korunmasından, örf, adet ve din özgürlüğü gibi haklardan faydalanabilmekte bunlar karşılığında da cizye vergisi ödemekteydiler.¹⁶⁵ Zimmiler bazı durumlar dışında normal vatandaşların yararlandığı haklardan yararlınsa da siyasi haklar durumunda Müslüman vatandaşlardan temelde ayrılmaktaydı.¹⁶⁶ “Müstemenler” ise Müslüman ülkelerde geçici oturma iznine sahip olan gayri Müslim bir ülkenin vatandaşlığına sahip olan kişilere denmekteydi.¹⁶⁷ Müstemenlerin Müslüman ülkesinde buldukları zaman dilimlerinde zimmet ve ehliyet sahibi olduğu da bilinilmektedir. “Harbi” kavramı ise İslam ülkelerinin savaş durumunda olduğu ve Müslüman olmayan ülke vatandaşlarına söylenen kavramdı.¹⁶⁸

Bir İslam devleti olarak kurulan Osmanlı İmparatorluğu din kavramından uzaklaşan vatandaşlık kavramını ise 1869 yılında çıkardığı Tabiiyeti-i Osmaniye Kanunnamesiydi. Osmanlı'da yapılan bu düzenlemenin temel amacı modern bir vatandaşlık düzeni oturtmaktan ziyade Devletin sınırları içerisinde yaşayan yabancılara tanınan kapitülasyonların önüne geçmektir.¹⁶⁹ Kapitülasyonlar üzerinden vatandaşlık hakları üzerinden korunma hakkının yalnızca kapitülasyonlar üzerinden yapılabildiği algısı ise doğru nitelikte olmamaktadır. Yukarıda da anlatıldığı üzere İslam hukukunda zimmiler

---

¹⁶³ Çiçekli, *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*. S.29

¹⁶⁴ Odman. s.13

¹⁶⁵ Çelikel ve Öztekin Gelgel. S.43

¹⁶⁶ Çiçekli, *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*. S.29

¹⁶⁷ Çelikel ve Öztekin Gelgel. S.43

¹⁶⁸ Berki. s.154

¹⁶⁹ Çiçekli, *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*. S.30

ve müstemenlere sağlanan sığınma ve koruma hakkı bulunmaktaydı.¹⁷⁰ Osmanlı İmparatorluğu'nda sığınma sağlanan büyük bir topluluk ise Yahudiler olmuştur. İspanya'da uzunca bir süre devam eden Arap varlığı sona erince bölgede yaşayan Arap ve Yahudi kökenli insanlar ülkeden kovulmuştur. Bölgede yaşayan Yahudileri Osmanlı İmparatorluğu kendi savaş gemileriyle oradan alıp ülkesinde bu insanlara sığınma imkanı sağlamıştır.¹⁷¹

Yahudi İnancında da göç etmenin, sığınma sağlamanın özel bir yeri bulunmaktadır. Tevrat'ta da Yahudi ülkelerine sığınan yabancıların korunması gerektiğine dair ayetler yer almaktadır. Ayetlere göre Yahudilerin de eski Mısır'da yabancı olduğu bildirilmekte, onların ülkesine gelen yabancılara kötü bir tavır takılmaması gerektiği üzerinde uyarılar bulunmaktadır.¹⁷² Kitaplarının bazı kısımlarında ise yabancılara karışmamaları, ayrı yaşamaları gerektiği söylenmektedir. Yahudilerin yabancı kadınla evlenmeleri yasaklanmıştır. Onların inancına göre yabancı olan bir kimsenin tanıklığı dahi kabul edilemezdir.¹⁷³

2.2. Uluslararası Alanda Yapılan Göçmen Çalışmaları

Göç etme tarihsel olarak bu kadar eskiye dayansa da sığınma olaylarına karşı ilk uluslararası düzenlemelerin 20. yüzyılda yapıldığı karşımıza çıkmaktadır.¹⁷⁴ 20. yüzyılda yaşanan Birinci Dünya Savaşı, Rus Devrimi, Osmanlı'nın resmen yıkılması çok geniş insan topluluklarının beraberce göç etmesine sebebiyet vermiştir.¹⁷⁵ Özellikle II. Dünya Savaşı başladığında Avrupa'da yer alan sığınmacı sayısı 1 milyondur. Savaşın başlamasından çok kısa bir süre içerisinde bu sayı 21 milyon kişinin yerinden edilmesine ulaştı. Asya kıtasında ise patlak veren bu yıkım neticesinde 60 milyon kişi sığınma arar duruma düşmüştü.¹⁷⁶ Bu yüzyılda yaşanan olaylar sonrasında ortaya çıkan göç dalgaları uluslararası bir sorun olarak görülüp bu sorun için sosyal ya da yasal anlamda çözümler üretilmeye çalışılmış, bazı teşkilatlanmalar oluşturulmuştur. Bu düzenlemeler

---

¹⁷⁰ Çelikel ve Öztekin Gelgel. S.43

¹⁷¹ Odman. s.9

¹⁷² Odman. s.13

¹⁷³ Altuğ. s.28

¹⁷⁴ Pazarcı. s.187

¹⁷⁵ Öztürk, *Mültecinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi*. s.74.

¹⁷⁶ Özlen Çelebi, "Kuramların Sessizliği: Liberalizm, Realizm ve İltica Rejiminin Kuruluşu", içinde *İltica, Uluslararası Göç Ve Vatansızlık: Kuram, Gözlem ve Politika*, ed. Özlen Çelebi, Saim Özçürümez, ve Şirin Türkay (Ankara: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK), 2011) s.14.

doğrultusunda yabancılar hukuku temellendirilmiş, yapılan konferans, düzenleme veya anlaşmalarla bir sistem tabanına oturtulmaya çalışılmıştır.¹⁷⁷

Yabancılar hukuku uluslararası hukukta kendine yer bulmuş ve uluslararası hukukun kaynaklarından faydalanmıştır. Uluslararası anlaşmalar, uluslararası teamüller, hukukun genel ilkeleri, uluslararası mahkeme kararları ve uluslararası öğretiler uluslararası hukukun, dolayısıyla da yabancılar hukukunun alt kaynaklarını oluşturmaktadır.¹⁷⁸

2.2.1. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (İHEB), 1948 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen bildirgedir. Bütün insanların yaşamında ideal bir ölçüt belirlenmesi hedeflenen bildirmede insanların yaşantısında etkin şekilde yararlanabileceği haklardan bahsedilmektedir. Bildirge doğrudan göç ve göçmenler üzerinden geniş bir çalışmaya yer vermese de 14. Maddesi bu doğrultuda hazırlanmıştır. 14. madde de yer alan açıklama sığınmanın insan haklarının bir parçası olduğundan bahsedilmektedir. Herkesin düşünme, fikir beyan etme ve özgürce yaşama gibi insani hakları varken, bu hakları gasp edildiği vakit bu haklardan faydalanmak için başka ülkelere göç edebilme hakları da kaçınılmazdır.¹⁷⁹

Bütün insanların zulüm gördüğü takdirde başka ülkelere sığınabileceğinden bahsedilirken, siyasi nitelik taşımayan suçlar neticesinde ya da Birleşmiş Milletlere aykırı eylemlerden dolayı hakkında kovuşturma açılan kişilerin bu haktan mahrum kalacağından bahsedilmektedir. İHEB bildiri niteliği taşıyan bir uluslararası metin olduğu için herhangi bir bağlayıcılığı dolayısıyla yaptırımını olmasa da uyulması gereken kurallar olarak kabul gören örf ve âdet hukuku niteliğini taşımaktadır.¹⁸⁰

Bildiri 14. madde içerisinde doğrudan sığınma hakkından bahsetse bile içeriğinde düzenlenen maddelerden de bu hakka yönelik çıkarımlar yapılabilmektedir. Özellikle 9, 13, ve 15. maddelerinde yer alan tanımlardan bu çıkarımlar yapılabilmektedir.¹⁸¹ İHEB 13. maddesinde sebep belirtmeksizin insanların istedikleri takdirde herhangi bir ülkeden ayrılabilceğini, 14. maddesinde de sığınma haklarının varlığından bahsetse bile sığınma talep edilebilecek ülkelere bu taleplerin karşılanması noktasında bir sorumluluk

---

¹⁷⁷ Odman, s.15

¹⁷⁸ Aydoğan Asar, *Yabancılar Hukuku*, 6. Baskı (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020).

¹⁷⁹ Saraçlı, s.68.

¹⁸⁰ Özkan, s.61.

¹⁸¹ Odman, s.29

yüklememiştir.¹⁸² Bildiride düzenlenen bu sığınma hakkının uluslararası hukuk teamülü olup olmayacağı konusunda tartışmalar sürse de sığınma kavramı üzerindeki algı sığınla sağlanmasından ziyade sığınma arama veya sığınmadan faydalanma olarak algılanmaktadır.¹⁸³

Her ne kadar bu Beyannamenin bağlayıcılığı veya yaptırımları olmasa bile kendinden sonra yapılan, imzalanan gerek ulusal gerek uluslararası sözleşmelere, anlaşmalara kaynaklık ederek sığınmanın hak olarak tanınmasına büyük katkılarda bulunmuştur.¹⁸⁴

2.2.2. Cenevre Sözleşmesi

Mülteci hukukunun ve mülteci haklarının temel metni olan Mültecilerin Durumuna Dair Sözleşme, 1951 yılında İsviçre'nin Cenevre (Geneva) kentinde Birleşmiş Milletler nezdinde imzalanmıştır. Birinci bölümde 'Mülteci' başlığı altında yaptığı tanıma yer veren sözleşme mülteciliğe ilişkin birçok noktaya açıklık getirmiştir. Her ne kadar sözleşmeler ve anlaşmalarla mülteci tanımı yapılsa da devletler bu sözleşmelere göre kavramın içeriğini daraltmak istemektedir. Bu yüzden mülteci tanımının uluslararası alanlarda yapılması, yabancıların hukuki statülerini ve haklarını korumak adına önemli bir gelişmedir.¹⁸⁵

Sözleşmede yapılan tanım baskıdan özgürlüğe, tehlikeye giren vücut bütünlüğünü korumak adına, adil olmayan yargılamalardan, yoksulluktan, savaşlardan gibi çeşitli sebeplerle ülkesinden kaçmak zorunda olan kişileri korumayı amaçlamaktadır. Hukuk kurallarında yer alan adi suçlardan dolayı hakkında kovuşturma veya soruşturma geçirilen bir kimse ise sebebi her ne olursa olsun bu korumadan yararlanamayacaktır.¹⁸⁶

Sözleşme yapım aşamasında mülteci tanımı üzerinde Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Avrupa Devletleri arasında bir uyuşmazlık meydana gelmişti. ABD yapılacak olan mülteci tanımı kapsamının çok fazla geniş olmaması gerektiğini savunurken, Avrupa ülkeleri buna nispeten daha geniş kapsamlı bir tanıma savunuyordu. Sonunda tanım "haklı bir sebebe dayalı zulüm korkusu" kavramı üzerinden açıklanmıştır.¹⁸⁷

---

¹⁸² Saraçlı, s.67.

¹⁸³ Öztürk, *Mültecinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi*, s.64

¹⁸⁴ Yılmaz Eren, *Mülteci Hukukunda Geçici Koruma*, s.26.

¹⁸⁵ Yılmaz, *Mülteci Hukukunda Geçici Koruma*, s. 33.

¹⁸⁶ Ergüven ve Özturanlı, s.1020.

¹⁸⁷ Mehmet Özcan, *Avrupa Birliği Sığınma Hukuku Ortak Bir Sığınma Hukukunun Ortaya Çıkışı* (Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, 2005), s.14.

Sözleşme hazırlanırken temel alınan kaynaklar ise Birleşmiş Milletler Antlaşması, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi olurken hiç kimse üzerinde ayırım yapmama temel ilkeyi oluşturmuştur. Mültecilerin durumuna ve mültecilik statüsüne uluslararası kamuoyunda dikkat çekmek isteyen sözleşme ortak bir muamele standardı getirmeyi de amaçlamıştır.¹⁸⁸

Sözleşmede bahsedilen “...ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden...” olarak bahsedilen sebeplere dayalı zulüm korkusunun hangisinden kaynaklandığının net olarak bilinmesi gerekmemektedir. Zulüm veya zulümden korkma nedenleri birden fazla şekilde de gerçekleşebilmektedir.¹⁸⁹ Genellikle yabancıların yaptığı başvurularda da kişi zulüm korkusu nedenin hangi sebepten kaynaklandığını bilmemektedir. Zaten bu sebeplerin nedenin bilinmesi bu kişi sorumluluğunda değil, başvuru yaptığı kurumun görevleri arasındadır.¹⁹⁰

Sözleşmede bahsedilen zulüm kavramına da herhangi bir şekilde açıklama da getirilmemiştir. Zulüm kavramının sınırlarının çizilmediği metinde hangi eylemlerin zulüm olarak nitelendirilip mülteci statüsünün belirlenmesinde de temel noktayı oluşturacağı net olarak açıklanmamıştır.¹⁹¹ Zulüm kavramı temel olarak kabul edilmiş olan insan haklarının ihlal edilmesi olarak gözükebilmektedir. Bu ihlaller ekonomik, psikolojik veya doğrudan fiziki olabilir. Somut olarak gözükebilen bu ihlaller zulmü meydana getirebilmektedir.¹⁹² Zulüm kavramının içinin bu şekilde boş bırakılması bilinçli yapılmıştır. Heyet dönem şartlarında oluşan durumlarda kavramı açıklamanın ilerleyen yıllarda oluşabilecek farklı zulmetme çeşitlerinin kapsam dışında kalmasını istememektedir. Yıllar geçtikçe hayat şartlarının da değişiklik göstermesi sözleşmenin sadece o dönem ki mültecileri korumayı değil, sonrasında da oluşabilecek olası mülteci haklarını korumayı hedeflediği de söylenebilmektedir.¹⁹³

Haklı nedenlere dayanan zulüm korkusu kavramında kullanılan “korku” ibaresinden yola çıkılarak menşe ülkede oluşan genel ortamdan ziyade kişilerin beyanatları

---

¹⁸⁸ Ersan Barkın, “1951 Tarihli Mülteciliğin Önlenmesi Sözleşmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, 1, 2014, s.338.

¹⁸⁹ Yılmaz Eren, *Mülteci Hukukunda Geçici Koruma*, s.38.

¹⁹⁰ BMMYK, *Mülteci Statüsünün Belirlenmesinde Uygulanacak Ölçütler ve Usuller Hakkında Elkitabı*, 2013, s.16.

¹⁹¹ Yılmaz Eren, *Mülteci Hukukunda Geçici Koruma*, s.38.

¹⁹² Özkan, s. 90.

¹⁹³ Ergüven ve Özturanlı, s.1022.

doğrultusunda öznel bir durum ortaya çıkacaktır. Tanımda yer alan “haklı nedenlere dayanan” ibaresi bu korkunun kişilerin öznel korkularının yeterli olmayacağından bahsederek herkesçe kabul edilebilecek nesnel sebeplere dayandırılması noktasında gerekliliği vurgulayacaktır. Yani tanım yapılırken kullanılan haklı sebeplere dayanan zulüm korkusu kavramı hem nesnel hem de öznel unsurları içerip dikkate almaktadır.¹⁹⁴

Bu koşullar altında yabancı kişinin mülteci olabilmesi için kendi ülkesinin dışında, ülkesinin korumasından mecburiyetten ya da kendi isteğiyle yaranamaması veya ülkesine geri dönmek istememesi gerekmektedir. Bunların gerçekleşmesindeki sebep ise belirli gruba olan mensubiyeti, ırkı, dini veya siyasi düşünceleri yüzünden zulüm korkusu olmalıdır.¹⁹⁵

Sözleşmede dile getirilen tanımda yer alan tarih sınırlandırması, sözleşmenin imzalandığı yıl olan 1951’den önce meydana gelen olaylar neticesinde göç edip, sonuçları ilerleyen yıllarda gözükebilecek olan göç olaylarına işaret ederek mevcut hükümetlerin sorumluluklarını belirtir.¹⁹⁶ Belirtilen bu tarih kişinin ülkesini terk ettiği ve mülteci konumuna düştüğü tarihi belirtmemektedir. 1 Ocak 1951 öncesi yaşanan olaylar kavramında bahsedilen durum, kişinin ülkesini terk etmesine sebebiyet veren olayların tarihini belirtmektedir.¹⁹⁷

Tarihi kısıtlamanın yanında Cenevre Sözleşmesi 1. maddesinde coğrafi kısıtlama da getirilebileceğinden bahsetmektedir. Söz konusu madde uyarınca devletler “1 Ocak 1951 öncesi Avrupa’da veya başka bir yerde meydana gelen olaylar neticesinde” ibarelerini kabul ederek sözleşmeye taraf olabilmektedir. Coğrafi çekince getirilmesinin temel sebebi mülteci çalışmalarının ilk olarak Avrupa Devletleri tarafından ortaya atılmasıdır. Bu devletler Avrupa’nın siyasi değerlerini korumak için Merkez Avrupa, Doğu Avrupa ve eski Sovyetler Birliği ülkelerini terk etmek zorunda kalmış kişilere uluslararası bir koruma statüsü getirmek istemiş ve bu isteklerini de hukuki metinlere taşımışlardır.¹⁹⁸ Sözleşme tanımında üstünde çok fazla durulan tarih ve coğrafi kısıtlama dünyanın farklı yerlerinde oluşan mülteci hareketlerine çözüm getirme de yetersiz

---

¹⁹⁴ BMMYK, *Mülteci Statüsünün Belirlenmesinde Uygulanacak Ölçütler ve Usuller Hakkında Elkitabı*, 2013, s.12.

¹⁹⁵ Çiçekli, *Uluslararası Hukukta Mülteciler ve Sığınmacılar*, s.44.

¹⁹⁶ Çiğdem Altınışık ve Mehmet Şahin Yıldırım, *Mülteci Haklarının Korunması* (Ankara: Ankara Barosu Yayınları, 2002) .s.13.

¹⁹⁷ BMMYK, *Mülteci Statüsünün Belirlenmesinde Uygulanacak Ölçütler ve Usuller Hakkında Elkitabı*, 2013, s.11.

¹⁹⁸ Odman, s. 40.

kalmıştır. Sözleşmenin ihtiyaçlara cevap verme konusunda bu denli yetersiz kalması birçok ülke tarafından eleştirilmesine sebebiyet vermiştir.¹⁹⁹

2.2.3. Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü

1951 yılında imzalanan Cenevre Sözleşmesi'nin getirdiği tanımda yer alan özellikle tarih ve coğrafi kısıtlamalar sözleşmenin uygulanma noktasında bazı aksaklıklar meydana getirmiştir. Özellikle Sözleşmenin belirttiği tarihten sonra dünya üzerinde yaşanan olaylar sonucu artan mülteci hareketliliğine cevap verme noktasında Cenevre Sözleşmesi yetersiz kalmıştır. Birleşmiş Milletler bu duruma sessiz kalmayıp Ekim 1967'de Mültecilerin Statüsüne Dair Protokolü yürürlüğe sokmuştur. Cenevre Sözleşmesi doğrultusunda hazırlanan Protokol daha dar içerikte olmasına rağmen Cenevre Sözleşmesi içerisinde yer alan tanımlarda yaşanan tartışmalara düzenleme getirmiştir. Getirilen yeniliklerden en önemlisi ise kuşkusuz Cenevre Sözleşmesinde bahsedilen kısıtlamaları kaldırmasıdır.²⁰⁰

Protokol'ün 1. maddesinde Cenevre Sözleşmesinde yer alan “1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar...” kısmının sözleşmeden çıkarıldığından bahsedilmektedir. Yani Cenevre Sözleşmesi'nin getirdiği 1 Ocak 1951 tarihli sınırlandırma ortadan kaldırılmıştır. Protokole göre mülteci tanımından çıkarılan bu kavram sonrasında oluşan tanımdaki şartları sağlayan herkese mülteci statüsü verilebilecektir. Yürürlüğe giren bu protokolle birlikte mülteci statüsü daha kullanışlı ve evrensel bir hale gelmiştir. 1951 yılı sonrasında ve tüm dünyada haklı sebebe dayanan zulüm korkusu içindeki herkes için mülteci statüsü kazanma hakkı meydana çıkmıştır.²⁰¹

1967 Protokolü, 1951 Cenevre Sözleşmesinden ayrı hazırlanan bağımsız bir belgedir. Protokole taraf olmak için Cenevre Sözleşmesinin kabul edilmesi gibi bir şart aranmamaktadır. Ancak Cenevre Sözleşmesini kabul etmeden doğrudan 1967 Protokolüne taraf olmak durumu çok sık rastlanılabilecek bir şey değildir.²⁰² İmzalanan Protokol, Cenevre Sözleşmesinin yer verdiği tarih ve coğrafi sınırlandırmayı kaldırırsa da mülteci tanımına bir genişlik katmamıştır. Cenevre Sözleşmesinin getirdiği ve mülteci statüsünün kazanılmasında temel etken olan ve tam olarak açıklanmayan zulüm korkusu

---

¹⁹⁹ Sibel Yılmaz, *Kitlesel Akın (Sığınma) Durumunda Geçici Koruma Rejimi ve Asgari Muamele Standardı*, s. 35.

²⁰⁰ Odman, s. 41.

²⁰¹ Odman, s. 41.

²⁰² Büyükçalık, s. 50.

1967 Protokolünde de olağan şekliyle kabul edilmiştir. Savaş, doğal afetler, iç karışıklıklar gibi olaylar sonucunda ülkesine terk eden kişiler haklı nedene dayalı zulüm korkusu yaşamıyorsa tanım dışı kalmaya devam etmiştir. Bu olaylar neticesinde kişiler büyük korku ve can güvenliğini tehlikede hissetse de nesnel bir zulüm korkusu ortaya koymalıdır.²⁰³

Protokol'de dikkat çeken bir diğer nokta ise 7. maddesinde geçen çekinceler kısmıdır. 1967 Protokolü'nün 4. maddesi ile Cenevre Sözleşmesinin 1,3,4,16 ve 33. maddeleri haricinde kalan hükümler için taraf devletler çekince koyabilmektedir. Çekince koymalarındaki amaç ise 1967 Protokolünün 1. maddesinde yer alan hükümlerin uygulanabilmesidir. Taraf devletlerin Cenevre Sözleşmesi'nde 42. maddede belirtilen hallere uygun olarak koyduğu çekinceler ise aksi bildirilmediği sürece bu protokolü kabul etmesiyle değişmeyecektir. Protokol, Cenevre Sözleşmesinde geçen 40. maddeyi uygulayan devletlerin aksini beyan etmediği sürece 1. ve 2. Fıkraları da yürürlükte olmaya devam edecektir.²⁰⁴

1967 yılında Cenevre Sözleşmesi'nin daha uygulanabilir bir hale gelmesi için imzalanan bu sözleşme her ne kadar coğrafi çekinceleri ortadan kaldırsa bile Avrupa Merkezli tanımının dışına çıkamamıştır. Başta Afrika ve Güney Amerika olmak üzere çeşitli yerlerde artan mülteci hareketliliğine cevap veremeyen bu sözleşmeler geçerliliğini bir noktada kaybetmektedir. Bazı görüşlere göre Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolünün getirdiği mülteci tanımları yerel çapta oluşan krizlere karşı cevap verme yetisi olmayan çalışmalardır. Bu yüzden tezin devamında da bahsedilecek olan Cartagena Bildirisi ve Afrika Birliği Örgütü Çalışmaları gibi direkt olarak bölgesel çalışmalar yapılmaktadır.²⁰⁵

2.2.4. Birleşmiş Milletler Ülkesel Sığınma Beyannamesi

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 14. Maddesine dayandırılarak 1967 yılında Birleşmiş Milletler tarafından Ülkesel Sığınma Bildirisi yayınlamıştır. Bildirinin girişinde herhangi bir sebebe dayandırılmadan insanlar üzerinde hangi sebebe dayanırsa dayansın ayrımcılık yapılmaması gerektiği vurgulanmıştır. İHEB'de bulunan 14. madde

---

²⁰³ Mehmet Özcan, s. 16.

²⁰⁴ Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü, <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/yonetmelikler/Sozlesmeler/MULTECILERIN-HUKUK-STATUSUNE-ILISKIN-1967-PROTOKOLU.pdf> Erişim Tarihi: 17.04.2021.

²⁰⁵ Sibel Yılmaz, *Kitlesel Akın (Sığınma) Durumunda Geçici Koruma Rejimi ve Asgari Muamele Standardı*, s. 36.

kapsamına girerek sığınma hakkının kullanılmasının barışçıl ve insani yönüne dikkat çeken beyanname bu eylemlere karşı bir devletin düşmanca bir eylem olarak kabul edilmeyeceğini kabul etmektedir.²⁰⁶

Haklı sebeplerden ötürü sığınma talep eden kişilerin taleplerine olumlu karşılık veren bir devletin sağladığı sığınmaya diğer tüm devletler saygı duyacaktır. Sığınma sağlayan devletin sığınma başvurusu üzerinde yapacağı değerlendirme İHEB 14. Madde içeriği şartlarını sağlamalıdır. Bildiri İHEB 14. madde üzerinde dursa bile sığınma başvurularının sonuçlandırılmasındaki değerlendirmenin başvuru yapılan devlete ait olacağını bildirmektedir.²⁰⁷

Beyannamenin belirttiği İHEB 14. madde kapsamında sığınma tanınan kişilerin devlet egemenliğine, Birleşmiş Milletlerin ilkelerine zarar vermemesi ise önem arz eden diğer bir konuyu içermektedir. Dayanışma içerisinde hazırlanan bildiri sığınma tanıyan devletin, bu durumu sürdürmek için zorluklarla karşılaşması durumunda devletlerin tek başlarına ya da toplu şekilde Birleşmiş Milletler aracılığıyla o devlete yardım edilmesi gerekliliğinden bahsedilmektedir. Dayanışma ruhu üzerinden açıklanan bu maddenin uygulanmasında gerçeklikten uzak kalınmıştır.²⁰⁸

Bildirinin daha önce kabul edilen Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolünde bahsedilmeyen sığınma konusuna dikkat çekmesi önem taşımaktadır. Taraf devletlere tavsiye niteliğinde hazırlanan bildirinin bağlayıcı tarafı bulunmamaktadır.²⁰⁹

2.2.5. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMYYK)

II. Dünya Savaşı sonrasında da I. Dünya Savaşı'na benzer sonuçlar ortaya çıkmış, yıkıma uğrayan Avrupa şehirlerinden milyonlarca insan göç etmiştir. Savaş bile henüz bitmemişken taraf devletler bu göç dalgasının nasıl yönetileceği konusunda çözüm aramalarına başlamıştır. 1943 yılında Birleşmiş Milletler Yardım ve Rehabilitasyon Merkezi (UNRRA) bu çözüm aramalarının bir sonucu olarak kurulmuştur.²¹⁰ Kurum geçici çözümler üretmekte ve acil yardımlarda bulunmaktadır. UNRRA'nın mültecilerin kalıcı ikamet yerleri bulmasında veya 3. bir ülkeye göç etmesi durumunda yardımcı

---

²⁰⁶ Devlete Sığınmaya İlişkin Beyanname,

https://diabgm.adalet.gov.tr/arsiv/sozlesmeler/coktaraflioz/bm/bm_25.pdf Erişim Tarihi:17.04.2021.

²⁰⁷ Öztürk, *Mültecinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi*, s. 61.

²⁰⁸ Odman, s. 54.

²⁰⁹ Mehmet Özcan, s. 18.

²¹⁰ Yılmaz Eren, *Mülteci Hukukunda Geçici Koruma*, s.25

olacak yetkileri bulunmamaktaydı. UNRRA savaş sırasında yerinden edilmiş insanlara yardım sağlamak ve geri göndermek için kurulsada savaş mağduru olan göçmenler ülkelerinde yaşanan siyasi, ideolojik ve kültürel değişimler nedeniyle ülkelerine dönmek istememiştir.²¹¹ Kurum 1947 yılında yerini Uluslararası Mülteci Örgütü'ne (IRO) bırakmıştır. Savaş yıllarında ve savaştan hemen sonra kurulan bu kurumlar halen daha etkinliğini devam ettiren Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) temelini oluşturmuştur.²¹² IRO ise mülteciler alanında UNRRA'dan farklı olarak mülteci hayatlarını etkileyen her olaya dahil olmak için kurulmuş ulus ötesi bir kurumdur. Soğuk savaş dönemi sırasında bloklar arasında ucuz işgücü sağladığı yönünde eleştiriler çıkmasından sonra IRO'ne katkı sağlayan devlet sayısı sınırlı kalmıştır. 1951 yılında ise kurum çalışmalarına son vermiştir.²¹³

IRO dönem şartlarına göre kurulan ve göçmen alanında geniş çalışmalar yapan bir kurumdur. IRO döneminde dünya üzerinde ilk kez belirlenmiş bir mülteci tanımı üzerine çalışılmıştır. 2011 yılında BMMYK katkılarıyla çıkarılan bir kitapta Özlen Çelebi bu tanıma "*İkinci Dünya Savaşı öncesi mülteci olduğu kabul edilen Nazi, Faşist ve Quisling rejim kurbanları, ırksal, dinsel veya siyasi baskının kurbanları alındığı gibi ülkelerinin veya önceki yerleşim yerlerinin dışında olan ve kendi ülkelerinin korunmasından yararlanamayan veya yararlanmak istemeyen kişiler de iltica hakkından yararlanabilecektir*"²¹⁴ olarak yer vermiştir. Bununla birlikte UNRRA kuruluş amacında yerinden edilmiş kişileri anavatanlarına yani kendi topraklarına geri göndermek için kurulmuşsa da sonrasında kurulan IRO iltica eden hiç kimsenin kendi iradesi dışında geri gönderilemeyeceğinden bahsetmiş ve bu durumu kabullenmiştir.²¹⁵

II. Dünya Savaşı, Çin'de Mao'nun zaferi, Hindistan'ın bölünmesi ve Kore Savaşı sonrasında yerlerinden olan milyonlarca insana yardımcı olmak amacıyla artık küresel çapta bir göç örgütünün kurulması zaruri bir hal almıştı. Başını Sovyetler Birliği'nin çektiği komünist yönetim altında olan devletler böyle bir örgütün kurulmasına şiddetle karşı çıkmış, soğuk savaşın bir diğer cephesi olan Amerika Birleşik Devletleri ise kalıcı bir örgütten ziyade belirli zaman aralığında kısıtlanan bir örgütün kurulmasına sıcak

---

²¹¹ Uzun. s.65

²¹² Yılmaz Eren, *Mülteci Hukukunda Geçici Koruma*, s.25

²¹³ Uzun. s.66

²¹⁴ Çelebi. s.24

²¹⁵ Nuray Ekşi, "Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin Türkiye'deki Faaliyetleri ve Türk İltica Sisteminde Değişen Rolü", *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 77.1 (2019) s.347.

bakmıştır. Göçmen yükünü çeken Avrupa Devletleri, Hindistan ve Pakistan gibi ülkeler ise örgütün kurulmasını desteklemiştir.²¹⁶ Birleşmiş Milletler bu dönemde olaya dahil olmuş, devletlerin veya politikanın dışında kalacağını düşünerek insani ihtiyaçlara cevap vereceğini düşündüğü BMMYK'ni Genel Kurul Kararı ile 14 Aralık 1950'de 428 sayılı kararlar kurmuştur.²¹⁷

Her ne kadar siyasetin gölgesinde bir çalışma alanı düşünülmesi bile Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca kurulan BMMYK için ilk kurulduğu dönemlerde Amerika ve İngiltere gibi gücü elinde bulunduran ülkelere çıkarlarına hizmet edecek şekilde bir tüzük hazırlanmıştı. BMMYK kurulduğu ilk günlerde amacına hizmet etmekten ziyade bazı devletlere hizmet edecek şekilde çalışır vaziyetteydi. Bağımsız olabilmesi için gerekli idari ve mali özerkliği bile bulunmuyordu.²¹⁸

BMMYK başta, II. Dünya Savaşı sonrasında evlerinden göç eden, savaş sırasında kaybolan Avrupalılara yardımcı olabilmek adına kurulmuş uluslararası bir kurumdur. Kurulduğunda üç yıllık bir görev süresi tanınan, süresi bitince son verilecek olan BMMYK etkileyici faaliyetlerinden sonra kapanmamış halen daha faaliyetlerine devam etmektedir. BMMYK kurulduğunda Avrupalılara yardım etmek için kurulmuş olsa da günümüzde Afrika, Asya, Ortadoğu ve Amerika dahil olmak üzere bütün dünya üzerinde aktif şekilde çalışmalarını sürdürmektedir.²¹⁹

BMMYK kuruluşunda 2 temel hedef üzerine çalışmalarına başlamıştır. Kuruluş için belirlenen temel öge yerinden edilen kişilere uluslararası bir statü kazandırmak ve onları koruma altına almaktır. Bir diğer önemli amaç ise iş birliği halinde çalıştıkları devletlere gerekli katkılar sağlayarak mültecilerden geri dönmek isteyenlere yardımcı olmak, geri dönmeyecek olan mültecilerin ise kaldıkları yerlerde entegrasyonunu, topluma kazandırılmasını sağlamaktır.²²⁰ Normal şartlarda sığınma ve koruma sağlama görevi göçmenin talepte bulunduğu devlete ilişkindir. Kurulan bu örgütte bahsedilen bu korumanın sağlanması için devletlere yardımcı olmak, var olan sözleşmelere uyulmasını

---

²¹⁶ Mehmet Özcan. s.9-10.

²¹⁷ Dalar. s.53.

²¹⁸ Metin Çorabatır, "Uluslararası Aktörler ve Göç Süreçleri: Bir Vaka Çalışması Olarak Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği", içinde *Uluslararası İlişkilerde Göç Olgular, Aktörler ve Politikalar*, ed. N. Aslı Şirin Öner ve Suna Gülfer İhlamur-Öner (İstanbul: Der Yayınları, 2018). s.241.

²¹⁹ UNHCR'nin Tarihçesi <https://www.unhcr.org/tr/unhcrnin-tarihcesi> Erişim Tarihi 18.04.2021

²²⁰ Mehmet Özcan. s.10

sağlamak adına çalışmalar yürüten uluslararası bir örgüttür.²²¹ Bunlarla birlikte BMMYK uluslararası alanda yapılan anlaşmaları devletler için uygulanabilir kılma, taraf devletleri denetleme gibi görevleri de üstlenmektedir. BMMYK bünyesinde çalışanları ise ülkelerde mültecilerle ilgili çalışmalar yapan gazeteci, Sivil Toplum Kuruluşları, hâkim, bürokrat, sınır personelleri gibi yetkililerin mültecilerin haklarını korumasında teşvik edici roller üstlenmiştir.²²²

Profesör Doktor Işıl Özkan BMMYK'nın ilgilendiği belirli durumlardan bahsetmektedir. Özkan'a göre BMMYK, mültecilerin hayati risklerinin olduğu ülkeye dönüşlerini engellemesiyle, mültecinin statüsünün belirlenmesiyle, sığınma talebinin değerlendirilmesiyle, işlediği herhangi bir suçtan dolayı menşei ülkesine iadesini engellemekle, tutuklamaların önüne geçmekle, kimlik, pasaport veya vize gibi belgelerin hazırlanmasıyla, kendi isteği doğrultusunda ülkesine geri dönmesini sağlamakla, aile bireylerinin bir arada olmasını sağlamakla, sığınmacıların eğitimlerine devam etmesini sağlamakla, çalışma veya sosyal güvenlik haklarının sağlanmasıyla ve uluslararası standartlarda sığınmacıların fiziki, tıbbi haklarını sağlamakla ve vatandaşlık almalarıyla ilgilenmektedir.²²³

Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği'nin ilgilendiği kişileri Kate Jastram ve Marilyn Achiron BMMYK desteğiyle çıkardıkları el kitaplarında madde madde açıklamıştır. Mülteci sözleşmesi kapsamına giren mülteciler, kamu güvenliğinin bozulması yüzünden kaçan kişiler, eski mülteciler, vatansızlar ve ülkesinde yerinden edilmiş kişiler BMMYK'nın ilgi alanında olan kişilerdir.²²⁴

Burada bahsettiğimiz kişiler BMMYK'nin koruması altına girebileceği, üzerlerinde çalışabileceği insanlardır. BMMYK bu şartları taşıyan kişilerle çalışması kendi aldığı kararlarıyla değil, 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne, Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi'ne, Cartagena Bildirisi'ne veya BM Genel Kurulu kararlarıyla gerçekleşmektedir.²²⁵

---

²²¹ Sibel Yılmaz, *Kitleli Akın (Sığınma) Durumunda Geçici Koruma Rejimi ve Asgari Muamele Standardı*. s.42

²²² Kate Jastram ve Marilyn Achiron, *Mültecilerin Korunması: Uluslararası Hukuk Rehberi*, Sayı 2-200 (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Ofisi, Parlamentolararası Birlik, 2001), s.19.

²²³ Özkan. s.137

²²⁴ Jastram ve Achiron. s.20

²²⁵ Mehmet Özcan. s.12

Yukarıda da bahsedildiği üzere BMMYK'nın mülteciler üzerinde çalışmaları bulunsa da bu çalışmaları yalnızca mülteciler üzerinden yürütmemekteydi. Vatansız kalmış kişileri de bünyesine almıştır. Temelinde yerinden edilmiş olan kişilerin de insan haklarına sahip olduğunun bilincine varılıp, bu hakları koruyup, refah sağlamayı amaçlayan Örgüt vatansız kişilerin sayısını da minimize etmeyi hedeflemektedir.²²⁶

BMMYK kuruluşundan bu yana bazı misyonlara sahip olsa da dünya üzerinde sayıları milyonları aşan mültecileri koruma standartlarının yüksek seviyelerde istikrarla korunmasını sağlama konusunda çabaları yetersiz kalmaktadır. BMMYK hakkında bu eleştiriyi yapanlara göre bunun temel sebebi Kurumun çalışma alanı dışına çıkmasıdır. Yardım ettiği grup sayısını ve türünü her geçen gün arttıran BMMYK asıl görevi olan mültecilerin korunması noktasındaki faaliyetlerine yeteri kadar özen gösterememesi BMMYK'nın eleştiri aldığı en büyük nokta olmaktadır.²²⁷

BMMYK'nın çalışma alanını genişletmesi eleştiriler olsa da bu durum ikilem yaratmıştır. Farklı bir grup ise yaşanan bu gelişmelere farklı bir yorum getirmiş, BMMYK'nın dünya üzerinde yaşanan gelişmeler neticesinde kendisini de geliştirdiğini bu durumda zorunlu göçe mecbur kalmış insanlara güven aşıladığını savunmuştur. Buna örnek olarak ise Yugoslavya'da yaşananlar sonrasında BMMYK'nın geçirdiği değişimin insani ihtiyaçların karşılanması noktasında zorunlu olduğunu söylemişlerdir.²²⁸

BMMYK'nın tüm operasyonları gerçekleştirirken kullandığı bütçe ise yıldan yıla artarak değişim göstermektedir. İlk kurulduğu seneler olan 1950'li yıllarda 300.000 Amerikan doları civarındayken, Mayıs 2019 yılında açıklanan veriler nazarında bu bütçe 8.6 Milyar dolara kadar çıkmıştır. Bütçe hacminin bu denli yükselmesinin temelinde ise her geçen sene dünya üzerinde göç eden, yerinden olan insan sayısının artması yatmaktadır. Artan bu göçmen sayısı karşısında da zorunlu göç ve mültecilik konuları global çapta bir etki yaratmıştır. BMMYK bütçesinin %86'sını Avrupa Birliği başta olmak üzere diğer devletlerin yaptığı bağışlar oluşturmaktadır. Bütçe hacmindeki %10'luk diğer bir kısmı da vakıf, şirket veya bireylerin yaptığı özel bağışlar oluşturmaktadır. Havuz mekanizmasıyla uluslararası kuruluşların oluşturduğu fondan

---

²²⁶ Nazlı Töre, *Uluslararası Göç Hukuku* (Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, 2016), s.10.

²²⁷ Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, *Dünya Mültecilerinin Durumu 1997-1998 Bir İnsanlık Sorunu* (Cenevre: Oxford University Press, 1998), s.78.

²²⁸ Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, s.78-79.

%3, Birleşmiş Milletler 'in kendi idari işleri için ayırdığı bütçeden de %1'lik bir katkı BMMYK'nın bütçesini oluşturmaktadır.²²⁹

2.2.6. Afrika Birliği Örgütü Mülteci Sözleşmesi

Afrika kıtasında tarihte uzunca bir dönem süren sömürme algısı bitmeye başlayınca bölgede çatışmalar başlamıştır. Bu çatışmalar sonucunda sayıları milyonları bulan insanlar ya kendi ülkelerinde yer değişmiş ya da başka ülkelere sığınmak mecburiyetinde kalmıştır.²³⁰ Savaşlar ve çatışmaların dışında bu bölgede yaşanan doğal afetler, açlık ve kıtlık gibi sebeplerde büyük göç dalgalarına yola açmıştır. Bölge ülkeleri arasında birliği sağlayan Afrika Birliği Örgütü mülteci akını karşısında çözüm için 1969 yılında bir mülteci sözleşmesi hazırlamıştır.²³¹

Afrika Birliği Örgütü (ABÖ) Eylül 1969'da Etiyopya'nın başkenti Addis Ababa şehrinde mülteci haklarını kapsayan bir bildiri imzalamıştır. Sözleşmenin ilk maddesinde mülteci kavramına hangi insan gruplarını kapsayacağı şekilde bir anlam getirilmiştir. ABÖ tarafından yapılan bu tanımda 1951 yılında imzalanan Cenevre Sözleşmesindeki mülteci tanımı genişletilerek kabul edilmiştir.²³²

Sözleşmenin 1. maddesinde 3 bölümde mülteci tanımına yer verilmiştir. 1. Bölümde yapılan mülteci tanımı genel içerikle hazırlanmıştır. ABÖ Sözleşmesince yapılan mülteci tanımı *“mülteci terimi, ırk, din, milliyet, siyasi inanç ya da belirli bir toplumsal gruba mensubiyeti yüzünden zulüm ya da haklı bir temele dayanan zulme uğrama korkusu nedeniyle, vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve, söz konusu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da korkusu nedeniyle yararlanmak istemeyen, ya da, vatandaşlığı olmayan ve bu tür olaylar sonucu daha önce ikamet ettiği ülkenin dışına çıkmış olup, söz konusu ülkeye geri dönemeyen, ya da korkusu nedeniyle dönmek istemeyen kişi anlamına gelecektir.”* şekliyle yapılmıştır.

ABÖ Mülteci Sözleşmesi yaptığı mülteci tanımı dış saldırı, işgal, yabancı egemenliği veya kamu düzeninin ciddi bir şekilde bozulmasından dolayı kişinin vatandaşı olduğu ya da daimî ikamet ettiği ülkeyi terk etmek zorunda kalan kişiler de dahil edecek şekilde genişletilmiştir. Özellikle bu bölümde mülteci tanımına getirilen

²²⁹ UNHCR Turkey <https://www.unhcr.org/tr/en/figures-at-a-glance> Erişim Tarihi: 27.04.2021.

²³⁰ Özcan, s.19.

²³¹ Odman, s.49.

²³² Çiçekli, *Uluslararası Hukukta Mülteciler ve Sığınmacılar*. s.45

genişlik Cenevre Sözleşmesinden farklı olarak belirtilen sebeplerden dolayı ülkesini terk etmiş kişiler için de haklı bir zulüm korkusu şartı aranmadan da mülteci statüsü kazanabileceklerini belirtmiştir.²³³

Bu kısımda belirtilen özellikle kamu düzenini ciddi şekilde bozacak olaylar terimi ucu açık şekilde bırakılmış, farklı şekilde anlaşılmaya açık kalmıştır. Doğal afetler sebebiyle yaşadığı yeri terk etmek mecburiyetinde kalacak kişilerde Cenevre Sözleşmesinden farklı olarak haklı sebebe dayalı zulüm korkusu yaşamadan da statü kazanabilecek duruma gelmiştir. Sözleşmenin bu kısmı Afrika'da yaşanan veya yaşanabilecek mülteci akımlarını göz önünde bulunduran kıtaya özgü olarak hazırlanmış bölümdür.²³⁴ Bu tanımın genel kabul görmesi durumunda ise göç etmenin sebebinin önemi değer kaybedecek, göç etmek zorunda kalan herkese mülteci statüsü kazandırılacaktır. Böylesi bir durumda ise mülteci, göçmen veya sığınmacı gibi tanınan farklı statüler arasındaki fark ortadan kalkacaktır.²³⁵

ABÖ Mülteci Sözleşmesiyle birlikte mülteci tanımına getirilen bu kavramlar daha sonrasında Amerika Kıtasında imzalanan Cartagena Bildirisinde de yer alacaktır. Cenevre Sözleşmesi ve ABÖ Mülteci Sözleşmesi arasındaki en önemli farklılık ise, Cenevre Sözleşmesinde vatandaşlığı bulunan ülke veya daimî ikamet adresinin dışında bulunmak mülteci olmak için yeterli kalırken, ABÖ Sözleşmesinde belirtilen sebeplerden dolayı buldukları ülkeyi terk etmiş olmaları gerekmektedir.²³⁶

Afrika Birliği Örgütü Mülteci Sözleşmesi hem üye ülkelerin ABÖ ile olan iş birliğini hem de BMMYK ile olan iş birliğini destekler nitelikte hazırlanan 1951 Cenevre Sözleşmesi'ni destekler nitelikte bölgesel bir sözleşmedir. Cenevre Sözleşmesi'nde yer alan tanıma ilave olarak bölge mültecilerine bazı farklı haklar getiren bu sözleşmeye herhangi bir zaman veya coğrafi kısıtlama getirilmemiştir. ABÖ Mülteci Sözleşmesi'nin en önemli özelliği ise bölgesel nitelikte bağlayıcılığı olmasıdır.²³⁷

1969 yılında hazırlanan bu sözleşme teorik olduğu kadar uygulama açısından da oldukça kullanışlı kapsamda hazırlanmıştır. Odman bu durumu "*Afrika ülkelerinin geri kalmışlık düzeyi, altyapı eksiklikleri dolayısıyla ulaştırma olanaklarının sınırlı oluşu,*

---

²³³ Özcan, s.19.

²³⁴ Büyükçalık, s.54.

²³⁵ Acer, Kaya, ve Gümü, s.46.

²³⁶ Çiçekli, *Uluslararası Hukukta Mülteciler ve Sığınmacılar*, s.45.

²³⁷ Özcan, s.19.

ülkeler arasındaki büyük mesafeler, kaçış yollarının yetersiz olması gibi çeşitli objektif kústaslara dayalı olarak hazırlanan Sözleşme’de mülteci sorunu akli bir temele dayandırılmış ve oldukça kapsamlı uygulanabilir tanım ortaya konulmuştur” diyerek açıklamıştır.²³⁸

2.2.7. Cartagena Mülteciler Bildirisi

1980’li yıllara gelindiğinde Orta Amerika’da başlayan krizler ve savaşlar insanların ülkelerini terk etmesine sebebiyet vermiştir. Kitlesel olarak bölgede başlayan mülteci krizi karşısında bölge ülkelerin temsilcileri, akademisyenleri ve hukukçuları 1984 yılının Kasım ayında Orta Amerika, Meksika ve Panama’daki Mültecilerin Yasal ve İnsancıl Problemlerden Korunması Hakkında Uluslararası Konferans Dizisi düzenlemiştir. Düzenlenen bu konferansların sonucunda ise Mülteciler ile İlgili Cartagena Bildirisi deklare edilmiştir.²³⁹

Cartagena Mülteciler Bildirisi Orta Amerika’da insan haklarının çiğnenmeye başlanmasından sonra 1984 yılında kabul edilmiştir.²⁴⁰ Kabul edilen mülteci tanımında Cenevre Sözleşmesi’nden ve 1967 Protokolü’nden faydalanılmıştır. Sözleşmelerdeki tanımlara ilaveten şiddet, ülke dışından yapılan saldırılar, iç çatışmalar, insan haklarında yaşanan ihlaller, kamu düzenini büyük oranda tehlikeye sokan durumlardan dolayı hayatları, güvenlik ve özgürlükleri tehdit edilen kişiler de ilaveten kabul edilmiştir.²⁴¹ İnsan haklarında yaşanan ihlallerin tanımda yer alması bölge halkı için büyük anlam taşımaktadır. Diktatör askeri yönetimlerce insan haklarının yok sayıldığı bölgede göç etmek zorunda kalan insanlar düşünülerek tanım getirilmiştir. Getirilen tanım teorik geleneksel mülteci tanımların yerine yaşanan gerçekleri konsept olarak dikkate almıştır.²⁴² Yapılan tanıma bakıldığında ABÖ tarafından yapılan tanım benimsenmiş ve bölge halkının ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde bildiri hazırlanmıştır.²⁴³

Orta ve Latin Amerika ülkelerinin iç hukuk sistemlerinde mülteci kavramının tanımına yer verilmesinde büyük etken olan bu sözleşmenin devletler açısından herhangi bir bağlayıcı niteliği bulunmamaktadır. Her ne kadar devletler açısından herhangi bir bağlayıcılığı bulunmayan bu Bildirinin bölgede yaşayan mültecilerin hayatlarında

---

²³⁸ Odman, s.51.

²³⁹ Özcan, s.21.

²⁴⁰ Çalık, s.121

²⁴¹ Öztürk, *Mültecinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi*, s. 97.

²⁴² Odman, s.54.

²⁴³ Çiçekli, *Uluslararası Hukukta Mülteciler ve Sığınmacılar*, s. 46.

yaşanılan problemlere karşı çözüm için dikkate alınması Bildiriyi mülteciler için önemli kılmaktadır.²⁴⁴

2.2.8. Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin 1954 Sözleşmesi (New York Sözleşmesi)

Hiçbir ülkenin vatandaşlığından etkin olarak faydalanamayan kişilere statü ve bazı haklar kazandırmak için Birleşmiş Milletler 1954 yılında Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin Sözleşmeyi imzalamıştır. Birleşmiş Milletler 'in kabul ettiği bu sözleşme vatansızlığın azaltılması noktasında bir hüküm içermeyip mevcut vatansız kişilere sağlanabilecek hakları konu etmektedir.²⁴⁵

Sözleşmenin birinci maddesinde vatansız kişiler “kendi yasaları işleyişinde hiçbir devlet tarafından vatandaş olarak sayılmayan kişi” olarak tanımlanmıştır. Yapılan tanımın yorumlanmasında bahsedilen vatansızlığın hukuki (de jure) boyutundan bahsedilmiş olduğu düşünülse de Sözleşme içeriğinde vatansızlık kavramı de jure ve de facto (fiili) olarak açıklanmamıştır.²⁴⁶ Yapılan tanım eleştirileri de beraberinde getirmiştir. Eleştirilerin temel sebebi ise de facto vatansızlar olarak nitelendirilen birçok kişiyi kapsam dışında bırakmasıdır.²⁴⁷ Yapılan tanım belirli grubu kapsam dışı bıraktığı gibi vatansızlığının belirlenmesini devletler tarafından tanınmamaya bağlamıştır. Bununla birlikte kişinin vatansızlığını ikamet, evlilik, etnik köken veya evlat edinilme gibi bağlantı bulunacak devletlerle sınırlandırmıştır.²⁴⁸

Sözleşme vatansızlığın tanımını yapmakla birlikte eşitlik ilkesi üzerinde bir içeriğe sahiptir. Vatansızlar ile vatandaşlar arasında ayrımcılık yapılmaması, vatansızlara da ifade özgürlüğü, ibadet özgürlüğü gibi hakların sağlanması gerektiğinden bahsedilmektedir. Vatansızlar için yabancılarla eşit muameleyi öngören bu sözleşmenin herhangi bir bağlayıcılığı yoktur.²⁴⁹ Sözleşme devletlere herhangi bir bağlayıcılık getirmediği gibi, sözleşmeciler tarafından vatansızlara sözleşme dışı sağlanacak haklarında önüne geçmemeyi amaçlamaktadır. Bu durumu 5. maddede “...Sözleşmeciler tarafından vatansız kişilere bu Sözleşme dışında verilen diğer

---

²⁴⁴ Özcan, s.21.

²⁴⁵ Nimet Özbek Hadimoğlu ve Barış Teksoy, “Vatansızlığın Azaltılmasına Dair BM Sözleşmesi (1961) Karşısında Türk Vatandaşlığı Kanunu”, *TBB Dergisi*, 107, 2013, s. 226.

²⁴⁶ UNHCR, s. 5.

²⁴⁷ BMMYK, *Dünya Mültecilerinin Durumu 1997-1998 Bir İnsanlık Sorunu*, s. 226.

²⁴⁸ UNHCR, s. 11.

²⁴⁹ Kavuk, s. 185.

hakları ve menfaatleri ihlal edecek biçimde yorumlanamaz.” şekliyle açıklığa kavuşturmuştur. Sözleşme, taraf devletleri vatansız kişileri vatandaşlıklarına alırken her türlü kolaylığı sağlamalarını söylemektedir. 32. Maddede bu durumda oluşabilecek masraf ve resimlerin mümkün olduğunca azaltılması gerekliliğine de değinilmektedir. Olayın maddi boyutuna değinilen bu kısım dar şekilde tavsiye niteliğinde hazırlanmıştır.

250

2.2.9. Vatansızlığın Azaltılmasına Dair 1961 Sözleşmesi

Vatansızlığın Azaltılmasına Dair 1961 Sözleşmesi insanların doğumuyla birlikte veya sonradan ortaya çıkan vatansızlık durumunun önüne geçmeyi hedefleyecek şekilde hazırlanmıştır. 1954 Sözleşmesi var olan vatansızların haklarına yönelikken 1961 Sözleşmesi vatansız kişilerin sayısını azaltmaya yöneliktir.²⁵¹ Sözleşmeyi önemli kılan bir diğer nokta ise, vatansızlığın azaltılmasına yönelik çalışmaları sözleşmeye taraf devletler yalnızca birbirlerine karşı değil herkese karşı taahhüt etmektedir.²⁵²

Vatansızlığın ortadan kaldırılması için hazırlanan temel metin olan sözleşmeye uyulması durumunda yeni doğan çocuklardan hiçbiri vatansız doğmayacaktır. İlerleyen dönemlerde ise vatansızlık teriminin tamamen ortadan kaldırılması hedeflenmektedir. 2021 yılı verileri doğrultusunda 77 devlet sözleşmeye taraf olarak vatansızlığın azaltılması ve bitmesi için taahhütte bulunmuştur.²⁵³

Sözleşme birinci maddesinde bir kişinin doğumuyla birlikte vatansız konuma düşecek olması durumunda taraf devletlerin o kişiye vatandaşlık hakkını tanıması gerektiğinden bahsetmektedir. Bu vatandaşlık almanın yolu kanunen direkt olarak doğumla gerçekleşebilmektedir. Diğer bir yol ise kişinin kendisinin ya da kendisi adına başvuracak kişinin, vatandaşlığını alacağı ülkenin yasaları doğrultusunda gerekli makamlara başvurmasıdır. Sözleşmede yer alan birinci maddenin devamında bahsedilen koşullar altında gerçekleştirilecek vatandaşlık başvurusu ise reddedilemezdir. Bununla

---

²⁵⁰ Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme, https://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/mevzuat/nufusmevzuat/milletlerarasi/DigerSozlesmeler/Vatansiz_kisilerin_statusune_iliskin_sozlesme.pdf Erişim Tarihi: 23.05.2021.

²⁵¹ Özbek Hadimoğlu ve Teksoy, s. 226.

²⁵² Gülin Güngör, “Vatansızlığın Azaltılmasına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Bazı Hükümlerinin 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu Üzerindeki Etkisi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 63.3 (2014), s. 480.

²⁵³ Vatansızlığın Azaltılmasına Dair 1961 Sözleşmesi: Vatandaşlık hakkının 60 yıldır korunması ve desteklenmesi. <https://www.unhcr.org/tr/30379-the-1961-statelessness-convention-60-years-of-promoting-and-protecting-the-right-to-a-nationality.html> Erişim Tarihi:24.05.2021.

birlikte taraf devletler başvuru yoluyla verilecek olan vatandaşlığı iç hukuk sisteminde belirleyeceği bir yaşa veya farklı şartlara bağlayabilir.²⁵⁴

2.2.10. Avrupa Birliği ve Göç

Avrupa Birliği (AB) ülkelerinin ekonomik ve sosyal refah düzeyleri diğer ülke vatandaşları özellikle de göçmenler için bir cazibe noktası olmuştur. İkinci Dünya Savaşı, soğuk savaş, Bosna ve Kosova krizleri gibi yıkıcı etkileri olan olaylar sonrasında Avrupa'ya yönelen bir göç dalgası olmuştur.²⁵⁵ Avrupa ülkelerinin serbest dolaşım hakkına izin vermesi de Avrupa'nın kendi içinde göç hareketliliğine sebep olmuştur. Avrupa kıtasına baktığımız da iç göç açısından Kuzey ve Batı Avrupa hedef ülke konumundayken, Doğu ve Güney Avrupa tarihin büyük bölümünde kaynak ülkelerin bulunduğu bölgeler olmuştur.²⁵⁶

İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa'da güven ve istikrar ortamını sağlamak adına Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) kurulmuştur. AKÇT kurulurken imzalanan antlaşma metninde göç ve sığınma hakkında doğrudan bir hüküm bulunmamıştır. Sadece Topluluğa üye olan yüksek otorite devlet görevlilerinin, eşlerinin ve diğer aile bireylerinin üye ülkelerde uygulanan göç ve yabancı kayıt mevzuatlarından muaf tutulacağı belirtilmiştir.²⁵⁷

1945 yılından sonra 1973 petrol krizine kadar geçen sürede başta Almanya ve Fransa olmak üzere Avrupa ülkeleri açık kapı politikası izlemiştir. Savaşta kaybedilen nüfuslar yüzünden işgücü ihtiyacı başka ülkelere karşılanmıştır. 1973 yılında çıkan petrol krizi ve ekonomik daralma sebep gösterilerek izlenen bu politika terk edilmiştir. Açık kapı politikası sona ermiş, Avrupa göçmen işçi alımını durdurmuştur. Asıl sebep olarak ekonomik kriz gösterilse de bundan daha önemli bir sorun ortaya çıkmıştı. Geçmiş yıllarda ülkelere kabul edilen göçmen işçilerin yarattığı sosyal ve politik

---

²⁵⁴ Vatansızlığın Azaltılmasına Dair 1961 Sözleşmesi, https://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/mevzuat/nufusmevzuat/milletlerarasi/DigerSozlesmeler/Vatansizligin_azaltilmasina_dair_sozlesme.pdf Erişim Tarihi:24.05.2021.

²⁵⁵ Özcan, s.26.

²⁵⁶ Gökay Özerim, "Avrupa'da Göç Politikalarının Ulusüstüleşmesi Ve Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa Göç Tarihinde Yeni Bir Dönem Mi?", *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 5.1 (2014), s. 20.

²⁵⁷ Şebnem Çakran ve Veysel Eren, "Mülteci Politikası: Avrupa Birliği ve Türkiye Karşılaştırması", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14.39 (2017), s. 13.

sıkıntılar Avrupa'yı açık kapı politikasından kapalı kapı politikasına geçmesine neden olmuştur.²⁵⁸

Schengen Sözleşmesi ile aynı yıl Avrupa'da Dublin Sözleşmesi imzalanmıştır. Schengen Sözleşmesiyle benzer içerikler taşıyan sözleşme sığınma başvurusunun incelenmesiyle sorumlu üye devletin belirlenmesini sağlamıştır. Cenevre sözleşmesinde üstünde fazla durulmayan sığınma ve sığınmacıların statüsüne yönelik hükümler içermektedir. Farklı devletlere sığınma başvurusunun önüne geçmeyi hedefleyen bu sözleşme siyasi sığınmacının kimliğinin belirlenmesinde de etkin rol oynamıştır. Yaşam standartlarını yukarıya çekmek ve en iyi koruma statüsüne sahip olmak isteyen yabancılar aynı anda birden fazla devlete başvuru yapmaktaydılar. Bu sözleşme ile bu durum ortadan kaldırılıp başvuruların tek bir ülke tarafından incelenmesine olanak sağlanmıştır. Aynı zamanda yörüngedeki sığınmacılar olarak geçen ve başvurularının hiçbir ülke tarafından incelenmediği sığınmacılara da bu sözleşme ile çözüm önerileri getirilmiştir.²⁵⁹

Schengen ve Dublin Antlaşmaları gibi Roma Antlaşması veya Avrupa Tek Senedi'nde de göç ve iltica konularını ortak bir politika altında düzenleyecek hükümler bulunmamaktaydı. Avrupa ülkelerinin göç alanında ortak bir strateji izlemesi 1992 yılında imzalanan ve Avrupa Birliği'ni kuran Maastricht Antlaşması ile gerçekleşmiştir. 1990'lı yıllarda hükümetlerin iç işlerine bırakılan göç konusu artık ortak bir kaygı haline gelip ulus üstü bir statü kazanmıştır.²⁶⁰

Maastricht Antlaşması'nın en önemli noktalarından biri imzalanan sözleşme, bildiri ve antlaşmaların hukuki araçların kullanılmadan etkili olunmayacağına farkına varılarak hazırlanılmasıdır. Antlaşma maddeleri hukuki araçlarla desteklenmiş ve metne bir dayanak oluşturulmuştur. Sığınma konusunda ise ortak bir politikanın üzerinde durulsa da komisyon ve parlamentonun bu alandaki yetki yetersizliği, Adalet Divanı tarafından yargısal kontrolünün yapılamaması sığınma konusunda yetersiz kalınan alanlar olmuştur.²⁶¹ Antlaşmada vize, göç ve sığınma konularının ele alındığı üçüncü sütun hükümetler arası nitelikte hazırlanmıştır. Bu durum Birlik içerisinde göç ve

---

²⁵⁸Mehmet Özcan, s. 26,27.

²⁵⁹ Mehmet Özcan, s. 57.

²⁶⁰ Ekşi, *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku*, s. 29.

²⁶¹ Mehmet Özcan, s. 90.

sığınma konusundaki yetkinin üye devletlerinin elinde mi yoksa merkezi bir yönetim altında mı olacağına tartışmasına yol açmıştır.²⁶²

2.3. Ulusal Mevzuatta Göç ve Göçmen Düzenlemeleri

Osmanlı İmparatorluğundan beri Anadolu topraklarında göç ve göç terimleri her zaman gündemde olan yerini korumuştur. İmparatorluk döneminde topraklarını genişletince kitlesel nüfus hareketleriyle yerlerinden olan kişiler Osmanlı topraklarına sığınmıştır. Özellikle dönem devletlerinin yıkılma süreçlerinde İmparatorluk hızla göç almış ve bu göçmenleri bünyesinde barındırmıştır. Avusturya-Macaristan İmparatorluğunda başlayan isyan sonucu bölge halkının sığınması, Kırım'da bulunan Tatar ve Çerkezlerin başlattığı mülteci hareketi, Bolşevik Devrimi sonrasında yaşanan yer değişimleri İmparatorluğa yönelen göç dalgalarını oluşturmaktadır. Cumhuriyet sonrası dönemde ise Türkiye bulunduğu jeopolitik konum neticesinde transit ülke konumunda olmuştur. Türkiye, doğu ve güneyinde bulunan ülkelerde etnik, politik, ekonomik veya savaş gibi sebeplerden ötürü göç eden halk içinde kimi zaman hedef ülke durumuna gelmiştir.²⁶³

Türkiye'ye Cumhuriyetin ilk yıllarından beri gerek Avrupa'dan gerek ise Ortadoğu'dan sürekli bir göç dalgası olmuştur. 1922-1938 arasında Yunanistan'dan 384 bin kişi, 1922-1938 yılları arasında Yunanistan'dan 384 bin kişi, 1923-1945 yılları arasında Balkanlar'dan 800 bin kişi, 1933-1945 yılları arasında Almanya'dan 800 kişi, 1988 yılında Irak'tan 51.542 kişi, 1989 yılında Bulgaristan'dan 345 bin kişi, I. Körfez Savaşı sonrası 467.489 kişi, 1992-1998 yılları Arası Bosna'dan 20 bin kişi, 1999 Kosova Krizi sonrası 17.746 kişi, 2001 yılında Makedonya'dan 10.500 kişi, 2011 yılında Arap Baharı'nın Suriye'ye sığınmasından sonra ise 3.6 milyon kişi sığınmak için Türkiye'yi tercih etmiştir.²⁶⁴

2.3.1. Cumhuriyet Öncesi Göç Hareketleri

Osmanlı Devleti'nin ilk kurulduğu dönemde akınlarla ve Osmanlı Devleti'nin uyguladığı iskân politikası neticesinde yoğun göç hareketliliği yaşanmıştır. Osmanlı Devleti'nin çözülme sürecine girdiğinde ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında ise uygulanan iskân politikasının geri dönüşleri başlamıştır. Bununla birlikte mübadelelerle beraber

---

²⁶² Yıldırım, s. 60.

²⁶³ Ergüven ve Özturanlı, s. 1012.

²⁶⁴ Göç Tarihi, <https://www.goc.gov.tr/goc-tarihi> Erişim Tarihi:26.05.2021.

yaşanan göçler Türk tarihinin ve toplumunun şekillenmesinde büyük önem göstermiştir.²⁶⁵ İskân politikalarının dışında da özellikle Kırım Savaşı sonrasında Osmanlıya dönem dönem kitlesel akınlar gerçekleşmiştir. Bunun en önemli sebebi ise İmparatorlukta benimsenen hoşgörü anlayışıdır. Halkı dinsel olarak ayıran İmparatorluk hakim taraf olan Müslümanların gayrimüslimlere karşı toleranslı ve hoşgörülü olmalarını sağlayacak politikalar izlemiştir.²⁶⁶

Osmanlı Devleti'ni ve sonrasında Türkiye Cumhuriyeti'nin de yapılanmasında önemli etken olan göç dalgalarının en önemlilerinden biri yaygın olarak bilinen 15. Yüzyılda yaşanan Yahudi göçüdür. İspanya'dan kalkan ve Yahudi göçmenlerini taşıyan gemilere Osmanlı Donanması koruma sağlamıştır. Türkiye'ye de getirilen bu göçmen sayısı tam olarak bilinmese de o tarihlerde yaklaşık 250.000 Yahudi mültecinin ülkeye getirildiği söylenmektedir.²⁶⁷

Osmanlı Devleti'ne kitlesel olarak göç hareketleri yıkılma sürecinde başlamıştır. Özellikle 93 Harbi ve Balkan Savaşları sonrası kaybedilen topraklarda ulus devletler kurulmaya başlanmıştır. Kurulan bu devletlerin istikrarını sağlaması ve toplumlarının belirginleşmesi için bölgede bulunan Müslüman topluluklar tehlike olarak algılanmış ve tasfiye edilmeye çalışılmıştır. Balkan ülkelerinde kurulan devletlerin izlediği bu politika sonucu Müslümanlar ise topluluklar halinde Anadolu'ya yönelik bir göç hareketi başlatmıştır.²⁶⁸

18. Yüzyılın sonları ile 19. Yüzyılın başlarında özellikle Rusların izlediği yıldırma politikaları sonucu Balkanlar, Kırım, Kafkasya ve Türkistan başta olmak üzere Türk ülkelerinden büyük göç hareketleri yaşanmıştır. Osmanlı Devleti'nin yıkılma sürecinde bu göçmenler gerek sosyo-ekonomik gerekse sosyo-politik olarak büyük sorunları da beraberinde getirmiştir.²⁶⁹ Rusların izlediği yayılcı politikalar sonrasında Osmanlı Topraklarına 3 büyük göç dalgası yaşanmıştır. İlk dönem Küçük Kaynarca Antlaşmasıyla başlayıp Kırım Savaşı'na kadar geçen süreyi kapsamaktadır. Özellikle

---

²⁶⁵ Haydar Efe, "Osmanlı İmparatorluğu Ve Türkiye'de Yaşanan Göçler Ve Etkileri", *Sosyal Bilimler Metinleri*, 1, 2018, s. 17.

²⁶⁶ Ayhan Kaya, "Türkiye'de Göç ve Uyum Tartışmaları: Geçmişe Dönük Bir Bakış", *İdealkent*, 5.14 (2014), s. 14.

²⁶⁷ Acer, Kaya, ve Gümüş, s. 67.

²⁶⁸ Ilgın Barut, "Osmanlı Dönemi'nde Gerçekleşen Göçlerin Kurumsallaşma Ve Göç Politikaları Üzerindeki Etkileri", *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18.40/2 (2018), s. 164.

²⁶⁹ Mehmet Aktel ve Ümmühan Kaygısız, "Türkiye'de Göç Yönetimi", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23.2 (2018), s. 587.

Kırım'ın ilhak edilmesiyle birlikte büyük göç dalgaları yaşanmıştır. İkinci Dönem ise Kırım Savaşı sonrası başlayıp 93 Harbi'ne kadar geçen sürede yaşanmıştır. Kırım Savaşı'nın dışında Şeyh Şamil'in teslim olması sonrası da bu dönem büyük bir göç dalgasına sebebiyet vermiştir. 3. Dönem ise 93 Harbi sonrası başlayan dönemdir. Bu dönem yaşanan göç dalgasının farklı bir anlamı da vardı. Rus zulmünden kaçan Müslümanları halife sancağı altında toplayıp Osmanlı İmparatorluğu uluslararası alanda güçlü bir Müslüman Devleti imajını sağlamak istemektedir.²⁷⁰ Bu 3 dönem dışında da 1912-1913 yılları arasında yaşanan Balkan Savaşları sonucunda da Osmanlı Devleti topraklarına doğru bir göç hareketi başlamıştır. Bu dönemde tahmini yaklaşık 640 bin kişinin topraklarını terk ederek Osmanlı Devleti'ne geldiği söylenmektedir. Bunlarla birlikte Rusların Trabzon, Erzurum, Van, Bitlis ve Erzincan'ı işgal etmesiyle birlikte yaklaşık 1,5 milyon kişi Anadolu'nun Doğusundan gelerek mülteci konumuna düşmüştür. Bu kişilere şark mültecileri de denmektedir.²⁷¹

18. Yüzyılda Macarlar da yaşanan savaşlar sonucunda Osmanlı İmparatorluğuna iltica etmiştir. Bu mültecilerin arasında Macar Prenslерinden biri olan Ferenc Rakoczi de bulunmaktadır. İltica eden bu Macar mültecilerin birçoğu Trakya bölgesinde yaşamıştır.²⁷² Aynı yüzyıl içerisinde İsveç Kralı Şarl Ruslarla yaptığı Poltava Savaşı esnasında yaralanmış ve yaralı biçimde Rusların elinden kaçmıştır. Yanında bulunan yaklaşık bin kişilik bir askeri grupla Osmanlı İmparatorluğu sınırlarına girmiş ve İmparatorluğa iltica etmiştir.²⁷³ 19. Yüzyılda da Rusların izlediği bu politikardan etkilenen diğer bir kesim ise Polonyalılar olmuştur. Rus Rejimi baskılarına daha fazla dayanamayan Polonyalılar Osmanlı Devleti'ne sığınıp İstanbul'a yerleşmiştir. İlerleyen dönemlerde hem Macarlardan hem de Polonyalılarından Müslümanlığı benimseyip Osmanlı Devleti'nde de önemli kademelere gelen mülteciler olmuştur.²⁷⁴

Yaşanan bu göç dalgaları sonrasında Osmanlı Devleti'nin içerisinde büyük problemler yaşanmıştır. Göçler sonrası nüfusun kontrol edilemeden bu denli artması en başta ekonomik sorunları beraberinde getirmiştir. Bununla birlikte göçmenlerin boş

---

²⁷⁰ Derya Derin Paşaoğlu, "Muhacir Komisyonu Maruzatı'na Göre (1877-78) 93 Harbi Sonrası Muhacir İskânı", *International Journal of History*, 5.2 (2013), ss. 348-49.

²⁷¹ Barut, s. 165.

²⁷² Acer, Kaya, ve Gümüş, s. 64.

²⁷³ Hamza Günaydın ve Burak Coşkun, "İsveç Kralı XII. Charles'ın (Demirbaş Şarl) Osmanlı Devleti'ne İlticası (1709-1714) Ve İltica Sürecinde Ülkesinde Ombudsman Görevlendirmesine İlişkin Bir Değerlendirme", *Ombudsman Akademik*, 5.9 (2018), s. 26.

²⁷⁴ Acer, Kaya, ve Gümüş, s. 64.

kırsal kesimlere yerleştirilmesi, adaletin ve vergi sistemlerinin çalışmasında aksamalara sebebiyet vermiştir. Göçmenlerin yerel halk ile zaman zaman gerilimler yaşaması da bu göçlerin getirdiği toplumsal sorunlardan biri olmuştur.²⁷⁵

Göç hareketleri sadece Anadolu topraklarına yaşanmamıştır. Aynı şekilde tarih boyunca Anadolu'dan Rumeli denilen Balkanlar bölgesine de yoğun göç yaşanmıştır. Osmanlı öncesi Moğollardan kaçan Selçuklu Türkleri veya Bayezid'in Timur'a yenilmesi sonrası gibi Anadolu Türkleri Balkanlara sığınmıştır.²⁷⁶

2.3.2. Cumhuriyet Sonrası Göç ve Türkiye Cumhuriyeti'nde Göçmen Politikaları

Cumhuriyet'in ilk kurulduğu yıllarda Lozan Antlaşmasında kabul edilen mübadele meselesi en önemli ve acilen çözülmesi gereken konulardan biri olarak görülmüştür. Mübadeleyle birlikte ülkelerine dönen Türk vatandaşlarının ülkedeki uygun yerlere yerleştirilmesi büyük önem arz etmiştir. Bununla birlikte ülke içerisinde bulunan büyük nüfuslu aşiretlerin de iskân edilmesi gerekmektedir. Türkiye Cumhuriyeti bu meseleleri bir an önce çözüme kavuşturmak adına Cumhuriyeti ilan ettiği aynı yıl Mübadele İmar ve İskân Vekaletini (Bakanlığını) kurmuştur.²⁷⁷ Cumhuriyetin ilanından 3 yıl sonra ise 1926 yılında İskân Kanunu kabul etmiştir.²⁷⁸

2.3.2.1. İskân Kanunu

Kanunda yer alan ilk maddede de Türkiye Cumhuriyeti'ne dışarıdan toplu şekilde veya tek başına gelmek isteyen kişilerin ülkeye kabulü, iskân edilmesi ve iskân edilecek yerlere yerleştirilmesi Dahiliye Vekaletine (İçişleri Bakanlığına) bağlanmıştır. Aynı kanunun dördüncü maddesinde ise Türkiye'ye bir antlaşma ile mecburiyetten gelecek kişilerin, antlaşma maddeleri uyarınca hükümetin kabul ettiği doğrultuda iskân edileceği belirtilmiştir. Kanunda yer alan beşinci maddede ise Türk vatandaşlığı taşımayan çingenelerin sınır dışı edileceği yazılmaktadır. Günümüz koşullarında değerlendirdiğimizde bu madde insan haklarına aykırılık taşımaktadır. İnsanların etnik

---

²⁷⁵ Aktel ve Kaygısız, s. 588.

²⁷⁶ Efe, s. 19.

²⁷⁷ Barış Kocadaş, "Cumhuriyet Döneminde Yapılan İç ve Dış Göçler'in Toplumsal Etkileri", *Sosyolojik Düşün*, 1.1 (2016), s. 17.

²⁷⁸ 1926 Tarihli Resmi Gazetede Yayımlanan İskan Kanunu için bkz: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/409.pdf> Erişim Tarihi 18.06.2021.

sebeplere dayandırılarak topluca sınır dışı edilmeleri uluslararası sözleşme ve antlaşmalarla koruma altına alınmıştır.²⁷⁹

Kanunda ülkede iskân edilecek olan göçmenlerin ve çeşitli gruba mensubiyeti olan insanların kabul edilmesi için Türk Harsını (Türk Kültürü) benimsemiş olmaları şart olarak gösterilmiştir. Yabancıların ve ülke içindeki grupların iskân edilmesini düzenleyen bu kanun maddesi 1934 yılında yeni çıkarılan İskân Kanununa kadar yürürlükte kalmıştır.²⁸⁰

1934 yılında ise Cumhuriyet tarihinin temel iskân politikalarını düzenleyen 2510 Sayılı İskân Kanunu yürürlüğe girmiştir.²⁸¹ Kanun gerekçe kısmında Osmanlı İmparatorluğu'nun gerilemeye başladığı andan itibaren Anadolu'ya yönelik bir göç hareketi başladığını belirtmektedir. Bu göç hareketi yüzyıllar boyunca devam etse de Kırım Savaşına kadar devletin bu konuyla ilgilenmediği, gelen göçmen ve muhacirlerin rastgele iskân edildiği noktasında eleştirilere yer verilmiştir.²⁸² Gerekçede yer alan bilgiler doğrultusunda kanunun hazırlanmasında belirlenen temel amaçlar ise Türk Kültürünü güçlendirmek ve dil konusunda pratik çözümler üretmektir. Bu doğrultuda da Türk kültürüne haiz insanların gelmesi ve yerleştirilmesi gibi bir politika izlenmiştir. Bu politikalar Türk kültürünün yaygın olduğu nüfus yaratmak için uygulanmıştır.²⁸³

Kanunda mülteci kabulünde ve buna benzer olaylar için benimsenen ırksal yaklaşımlar ulus devlet inşası için önemli rol oynasa da bu yaklaşım eleştirilere tabii tutulmuştur. Kanunda yer alan mülteci politikaları etnik kimlik üzerinden yapılsa bile din kavramı da bu noktada önemli etkenlerden biri olmuştur.²⁸⁴

Türkiye Cumhuriyeti'nin göçmen politikalarında ve iskân edilmesinde önemli yere sahip bir diğer düzenleme ise 2006 yılında çıkarılan 5543 Sayılı İskân Kanunudur. Kanun yurt dışından gelen göçmenleri de kapsayacak şekilde bu kişilerin haklarını

---

²⁷⁹ İskan Kanunu, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/409.pdf> Erişim Tarihi: 18.06.2021.

²⁸⁰ Canan Emek İnan, "Türkiye'de Göç Politikaları: İskân Kanunları Üzerinden Bir İnceleme", *Göç Araştırmaları Dergisi*, 2.3 (2016), s.17.

²⁸¹ 1934 Tarihli 2510 Sayılı İskan Kanunu için bkz: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2733.pdf> Erişim Tarihi 18.06.2021

²⁸² Emek İnan, s. 24.

250 Sayılı İskan Kanununun Gerekçesi hakkında detaylı bilgi için bkz:

<https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d04/c023/b065/tbmm040230650101.pdf>

Erişim Tarihi: 19.06.2021

²⁸³ Bilge Kağan Şakacı, "Türkiye'nin Göç ve İskân Politikaları: 1934 Tarihli 2510 Sayılı İskân Kanunu İncelemesi", *Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 1.3 (2020), s. 45.

²⁸⁴ Emek İnan. s.25.

korumak adına çıkartılmıştır. Kanunda göçmen tanımı yapılırken daha önce çıkarılan iskân kanunundaki gibi etnik kökeni ve Türk Kültürüne bağlılığı dikkate alınmıştır. Kanunda belirtildiği şekliyle göçmen olarak kabul edilecek kişilerin Türk soyundan olmaları veya Türk kültürüne bağlılığının tayinini yapmakla yükümlü olan kişi Cumhurbaşkanındır. Bu tanıma göre göçmen kavramı yurt dışından Türkiye'ye yerleşmek için gelen Türk soyundan olan veya Türk kültürüne bağlılığı bulunan kişileri kapsamaktadır.²⁸⁵

Göçmenler de serbest göçmen ve iskânlı göçmenler olarak farklılık göstermektedir. Serbest göçmenler kanunda belirtilen tanıma göre Türk soyundan olan veya Türk kültürüne bağlılığı bulunan ve yerleşmek için Türkiye'ye gelip Devlet tarafından iskân yardımı istemeyeceklerini belirten kişilere denmektedir. İskânlı göçmen ise yine Türk soyundan veya Türk kültürüne bağlı olan kişilerin yurtdışından yerleşmek için Türkiye'ye gelip, Devlet tarafından taşınmaz mal verilerek iskân edilen kişileri kapsamaktadır. İskânlı göçmenlere verilen taşınmazlar karşılıksız veya borç şekliyle verildiği için devlet adına bir maddi külfet anlamı taşımaktadır. Bu yüzden iskânlı göçmen kabulü belirlenen bazı haller durumunda yapılmaktadır. Hangi dönemlerde kaç iskanlı göçmenin ülkeye kabul edileceği ise devlet yetkilileri karar verecektir.²⁸⁶

Uygulamadan kaldırılan 2510 Sayılı İskân Kanunu mültecilerin muhacir statüsüne geçebileceklerini belirten hükümler içerse de 5543 Sayılı İskân Kanunu bu yönde bir düzenleme yapmamıştır. Mültecilerin Türk Vatandaşlığına geçişi ya da mülteci kavramlarına kanunda yer verilmemesinin sebebi ise bu olayın uluslararası bir sözleşmeyle düzenlenmiş olmasıdır. Yani iskân kanunları hükümleri kullanılarak Türk vatandaşlığı kazanılması durumu artık söz konusu değildir.²⁸⁷

2.3.2.2. Türk Vatandaşlığı Kanunu

Türk vatandaşlığının kazanılması, kaybedilmesi gibi konuları düzenleyen 5901 sayılı Türk Vatandaşlık Kanunu 2009 yılında yürürlüğe girmiştir. Kanun uyarınca Türk vatandaşlığı doğumla ya da sonradan kazanılabilmektedir. Doğumla kazanılan vatandaşlığa asli, sonradan kazanılan vatandaşlığa ise müktesep vatandaşlık

²⁸⁵ İskan Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5543.pdf> Erişim Tarihi: 19.06.2021.

²⁸⁶ Emek İnan. s.27.

²⁸⁷ Necla Öztürk Yılmaz, "5543 Sayılı İskân Kanunu Hükümleri Uyarınca Türk Vatandaşlığının Kazanılması", *TBB Dergisi*, 68, 2017, s. 255.

denmektedir. Sonradan kazanılan vatandaşlık ise, yetkili mercilerin kararı, evlat edinme ya da seçilme yoluyla gerçekleşmektedir.²⁸⁸

Yukarıda belirtilen durumlar dışında milli güvenliği ve kamu güvenliğini tehlikeye düşürmeyeceği hallerde yabancılara Cumhurbaşkanlığı kararı ile vatandaşlık hakkı tanınabilmektedir. Ayrıca Türkiye'ye sanayi, bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, sportif, kültürel, sanatsal alanlarda hizmet eden veya edeceği düşünülen kişiler için bakanlıklara teklifte bulunulan kişilere de vatandaşlık verilebilmektedir. İskân Kanunda bahsedilen göçmenlere de vatandaşlık verilebilmektedir²⁸⁹

Bunlarla birlikte bir yabancı için Türk vatandaşlığının sonradan kazanım yollarından bir diğeri ise evlenme ve evlat edinme yoludur. Bir Türk vatandaşıyla evli olmak yabancı için doğrudan vatandaşlık hakkı da doğurmamaktadır. Kanunda evlilik yoluyla Türk vatandaşlığına geçecek yabancılar için yerine getirilmesi gereken kurallar koyulmuştur. Türk vatandaşı ile en az 3 yıllık evliliği olan ve evliliği devam eden yabancılar aile birliği içinde yaşamaya devam ediyorsa vatandaşlık hakkı için başvuru yapabilmektedir. Evlat edinilerek Türk vatandaşlığı kazanmak için ise gereken şartlar ise Türk vatandaşı tarafından evlat edinilecek kişinin milli ve kamu güvenliğini tehdit etmemesi ve ergin olmamasıdır.²⁹⁰

2.3.2.3. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

Yabancıların hukuki hakları en özgürlükçü ülkelerde bile yabancı-vatandaş ayırımından kurtulamamıştır. Ülkeler sahip oldukları yetki ve sorumluluklar doğrultusunda milli güvenlik, kamu düzeni gibi gerekçelerle yabancıların haklarını da sınırlamaktan geri kalmamıştır. Türkiye Cumhuriyeti de bu doğrultuda Anayasası içerisinde yabancıların haklarını uluslararası antlaşmalar doğrultusunda kısıtlayabileceğini hüküm altına almıştır.²⁹¹

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun gerekçesinde de Kanun çıkarılana kadar Türkiye'de yabancılara yönelik düzenlemelerin 1950 tarihli Pasaport Kanunu ve

---

²⁸⁸ Şeniz Bozatay Anbarlı, "5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'na Göre Türk Vatandaşlığının Kazanılması", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 8.2 (2010), s. 172.

²⁸⁹ Banu Şit Köşgeroğlu, "İstisnai Yoldan Vatandaşlığın Kazanılmasına İlişkin Genel Esaslar ve Son Değişiklikler Çerçevesinde Türk Vatandaşlığının İstisnai Yoldan Kazanılması", *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7.1 (2017), ss. 187–88.

²⁹⁰ 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5901.pdf>
Erişim Tarihi:25.06.2021.

²⁹¹ Erten, s. 5.

Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanunu ile düzenlendiğinden bahsedilmektedir. Özellikle 2010 yılında başlayan Arap Baharı sürecinden sonra Türkiye'nin oldukça yoğun göç alması sonucu bu kanunlar ihtiyaçlara cevap verme noktasında yetersiz kalmıştır.²⁹² Bununla birlikte Türkiye'de mülteci alanında bir dönem düzenleme yapılmamış, taraf olduğu uluslararası düzenlemeler esas alınmıştır. 1994 yılında ise İltica ve Sığınma Yönetmeliği çıkarılsa bile bu işlemlerin çoğu idarenin eylemlerine dayanmaktaydı. Avrupa Birliği'nin de hem üye hem aday ülkeler için hazırladığı müktesebat doğrultusunda yönetmelik düzeyinde ele alınan mülteci ve yabancılar meselesi için kanun düzeyinde bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmuştur.²⁹³ Avrupa Birliği'ne katılım müzakereleri başladığı andan itibaren Türkiye, mevzuatını Avrupa Birliği'ne uyum sağlamak için Ulusal Eylem Planının bir parçası olarak Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununu gündemine almıştır. Kanunun uluslararası koruma alanında oluşturmak istediği yapılanma da Avrupa Ortak Sığınma Sistemine benzer özelliklerle hazırlanmıştır.²⁹⁴

Türkiye Cumhuriyeti'nin 2013 yılına kadar yönetmelikle ve idarenin yetkisiyle göç konusunu ele alması eleştirilere tabi tutulmuştur. Bu konuda eleştirilen bir diğer nokta ise Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolünü kabul ederken koyduğu coğrafi çekinceyi hala kaldırmamış olmasıdır. Türkiye ise göç konusunu kanun düzeyinde düzenlese de sınır kontrollerinde etkin rol oynanamaması, bulunduğu coğrafyanın transit ülkesi olması, terörizm ve kitlesel akınlarda uluslararası eşit yük dağılımının olmamasından kaynaklanan sorunlardan ötürü bu konuyu gündeme almamaktadır.²⁹⁵ 2005 yılında hayata geçirilen Türkiye İltica ve Göç Alanındaki Ulusal Eylem Planında²⁹⁶ da bu durumdan bahsedilmiştir. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım müzakerelerinde gündeme alınan konuda Türkiye Cumhuriyeti kısıtlamanın kaldırılması için iki koşulu öne sürmüştür. Bunlar Avrupa Birliği'ne katılım aşamasında ülkeye gelebilecek olası kitlesel akınları önlemek için gerekli altyapı ve hukuki değişikliklerin gerçekleştirilmesi ve Avrupa Birliği ülkelerinin mülteciler alanında oluşacak yükü eşit şekilde paylaşması

---

²⁹² 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Genel Gerekçesi için bkz: <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss310.pdf> Erişim Tarihi 26.06.2021

²⁹³ Mesut Aygün ve Cansu Kaya, "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukukunda Kalıcı Bir Çözüm Olarak Yerel Entegrasyon", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7.1 (2016), s. 99.

²⁹⁴ Öztürk, *Mültecinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi*, s. 378.

²⁹⁵ Ekşi, *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku*, s. 10.

²⁹⁶ İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/yonetmelikler/Temel-Belgeler/Iltica-Ve-Goc-Ulusal-Eylem-Plani.pdf> Erişim Tarihi:30.06.2021

olarak belirlenmiştir. Bu şartlar 2005 yılında belirlenmiş olsa bile günümüzde hala gerçekleştirilememiştir. 2013 yılında yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanun’da mülteci tanımı yapılırken yine coğrafi kısıtlama gereği Avrupa ülkeleri kavramı kullanılmıştır. Durum günümüzde de geçerliliğini korumaya devam etmekte olup Türkiye’de mülteci statüsünü kazanabilmek için Avrupa ülkelerinden gelmiş olma şartını sağlamak gerekmektedir.²⁹⁷

Avrupa Birliği düzenlemelerinden sonra 2009 yılında yabancılar hukukunda düzenlemelere başlanmıştır. Başlangıçta 4 farklı kanun taslağı (Yabancılar Kanunu Taslağı, İltica Kanunu Taslağı, 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkametleri ve Seyahatleri Hakkında Kanun’da Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Taslağı ve İltica ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Taslağı) üzerinde çalışmalar yoğunlaşmıştır. Çalışmaların devam ettiği süreçte ise uygulamada yaşanabilecek fikir ayrılıklarının önüne geçmek ve daha kapsamlı bir metin ortaya koymak için bu dört tasarı tek metin altında toplanmıştır.²⁹⁸ Ortaya çıkan bu kanun metni taslağı yabancıların Türkiye’ye girişi, Türkiye’de ikameti, uluslararası koruma ve yabancılar ve uluslararası korumaya ilişkin idari teşkilatlanma gibi üç ana bölümden oluşmaktaydı.²⁹⁹

Geniş ölçekte hazırlanan ve yabancıların ülkeye girişlerini, ülke içerisinde ikametlerini, hukuki statülerini ve göç politikalarının uygulanacağı yapıları düzenleyen Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 11 Nisan 2013’te Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.³⁰⁰ Kanun yabancılar hakkında teoride ve uygulamada birçok konuyu gündemine almış olsa bile, kanunun uygulanmasında taraf olduğu uluslararası antlaşmaları ve ülke içerisinde çıkarılan özel kanunların haklarının da saklı tutulacağına 2. madde içerisinde yer verilmiştir. Olası bir çelişki durumunda öncelikli uygulama şekli bu antlaşmalar ve özel kanunların belirtildiği şekilde gerçekleştirilecektir.³⁰¹

---

²⁹⁷ Özkan. s.443.

²⁹⁸ Yılmaz Eren, *Mülteci Hukukunda Geçici Koruma*, s. 167.

²⁹⁹ Töre, s. 35.

³⁰⁰ Esra Dardağan Kibar, “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Tasarısında Ve Başlıca Avrupa Birliği Düzenlemelerinde Yabancıların Sınır Dışı Edilmelerine İlişkin Kurallar: Bir Karşılaştırma Denemesi”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 11.2 (2012), s. 54.

³⁰¹ Erten, s. 9.

Kanun metni yayımlandığında 103. maddesinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kuruluşunu düzenlemekteydi. 2018 yılında yayımlanan 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kuruluşunu düzenleyen madde Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunundan çıkarılmıştır. Kanun Hükmünde Kararname'den yaklaşık bir hafta sonra çıkarılan 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 158. maddesinde Genel Müdürlüğü'nün kuruluşu yeniden düzenlenmiştir.³⁰² Önceden Emniyet Müdürlüğü bünyesinde bulunan bir şubeden yürütülen operasyonlar artık doğrudan Göç İdaresi Müdürlüğünden yürütülecektir. Müdürlük gerek yurtiçi gerekse yurtdışında etkin bir çalışma alanı yaratma amacıyla kurulmuştur.³⁰³

2.3.2.4. Geçici Koruma Yönetmeliği

Ortadoğu'da Arap Baharı'nın Suriye'ye sığramasından sonra Türkiye'ye yoğun şekilde göç eden Suriyeli sığınmacılar için geri göndermeme ilkesi temel alınmıştır. Ülke sınırlarına doğru gerçekleştirilen göç hareketleri karşısında sığınmacıların temel ihtiyaçlarının sağlanması için geçici koruma prosedürü ortaya konulmuştur. Yaşanan göç dalgasından sonra ilk olarak 2012 yılında Türkiye'ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge çıkarılmış daha sonra Geçici Koruma Yönetmeliği çıkarılmıştır.³⁰⁴

Türkiye'de geçici koruma kavramı statü olarak YUKK m.91'de açıklığa kavuşturulmuştur. Kanun maddesine göre ülkesinden ayrılmaya mecbur kalmış kişilerin acil biçimde korunma ihtiyacının sağlanması için kitleler halinde ülkeye girişiyle birlikte sağlanacak statüyü belirtmektedir. Bu maddenin 2. bendinde ise geçici korumanın içeriğini Cumhurbaşkanlığınca çıkarılacak yönetmelikle belirleneceği belirtilmiştir. 2014 yılında ise YUKK'un bu maddesine dayandırılarak Geçici Koruma Yönetmeliği çıkarılmıştır.³⁰⁵

---

³⁰² Genel Müdürlüğün Görevleri, <https://www.goc.gov.tr/genel-mudurlugun-gorevleri> Erişim Tarihi: 29.06.2020

³⁰³ Yılmaz Eren, *Mülteci Hukukunda Geçici Koruma*, s. 168.

³⁰⁴ Türkiye'de Geçici Koruma, <https://www.goc.gov.tr/turkiye-de-gecici-koruma> Erişim Tarihi: 03.07.2021.

³⁰⁵ Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda Geçici Koruma <https://www.goc.gov.tr/yabancilar-ve-uluslararasi-koruma-kanununda-gecici-koruma> Erişim Tarihi: 03.07.2021.

Yönetmeliğin birinci bölümünde amaç, kapsam, dayanak ve tanımlardan bahsedilmiştir. Türkiye'ye kitleler halinde gelen ve ülkesine dönemeyen kişilerin bireysel olarak uluslararası koruma taleplerine cevap verilemediği dönemlerde geçici korumanın sağlanabileceğinden bahsedilmektedir. Bununla birlikte ülkesinde yaşanan olaylar sonucu Türkiye'ye gelecek olan bireysel sığınmacılar da bu koruma türünden yararlanabilecektir.³⁰⁶ Yönetmelikte bahsedilen geçici koruma tanımı YUKK madde 91 ile aynı biçimde hazırlanmıştır. Ancak Yönetmelik bu tanıma uluslararası koruma talebinin bireysel olarak kabul edilmeme şartını getirmiştir.³⁰⁷

Kısa bir zaman dilimi içerisinde aynı ülke veya bölgeden gelen insanların uluslararası koruma taleplerinin bireysel olarak değerlendirilememesi durumu kitlesel akın kavramını açıklamaktadır. Avrupa Birliği'nin Geçici Koruma Yönergesinde de geçici koruma için belirlenen unsurlardan biri kitlesel akın olsa da açıklamasında net bir sayıdan söz edilmemiştir. Yaşanabilecek her olay özelinde kitlesel akın durumunun varlığından söz edilip ya da edilemeyeceği Avrupa Konseyi tarafından belirlenecektir.³⁰⁸

Geçici Koruma Yönetmeliğinin geçici maddelerinin ilkinde 28 Nisan 2011 tarihinden sonra Suriye'de meydana gelen olaylardan dolayı Türkiye'ye sığınmak için gelmiş olan Suriye vatandaşları, mülteciler ve vatansızların yaptıkları bireysel başvuruların dikkate alınmayacağından ve geçici koruma sağlanacağından bahsedilmektedir. Ayrıca geçici koruma sağlanan kişilerin bu süre boyunca bireysel olarak yaptıkları uluslararası koruma başvuruları da işleme konulmayacaktır. Ancak taraf olunan 1967 Protokolüne getirilen coğrafi çekince gibi bir durum söz konusu değildir. Türkiye'de geçici koruma sadece Suriyelilere sağlanmayacaktır. Dünyanın herhangi bir noktasından kitlesel akınla gelen kişilere bu koruma sağlanacaktır.³⁰⁹

Yönetmelik Türkiye'ye gelen ve geçici koruma kapsamında değerlendirilecek olan kişilere oldukça geniş hak ve kolaylıklar sağlamaktadır. 5. madde uyarınca Türkiye'ye yasa dışı yollarla gelmiş olsa bile azami süre içerisinde Türkiye'de bulunduğunu yetkili birimlere bildiren ve kaydettiren kişiler için idari para cezası uygulanmayacaktır. Ancak bu kapsama girmeyen; yani Türkiye'ye yasa dışı yollarla

---

³⁰⁶ Ekşi, *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku*, s. 152.

³⁰⁷ Sema Çörtoğlu Koca ve Fatma Candan Kavşat, "Geçici Koruma Yönetmeliği Uyarınca Geçici Koruma Kararının Kapsamı, Alınması ve Sona Ermesi", *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1.1 (2016), s. 335.

³⁰⁸ Çiçekli, *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*, s. 309.

³⁰⁹ Ekşi, *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku*, ss. 152–53.

gelen ve kendiliğinden bunu bildirmeyip yakalanan kişiler için gerekli idari yaptırımlar uygulanacaktır. İlgili mevzuatta bahsedilen yabancının ülkeye girişinden sonra geçecek azami süreye bir kısıtlama getirmemiştir. Çörtoğlu Koca ve Kavşat'a göre bu azami süre kişinin ülkeye geldikten sonra kendisinin ve ailesinin yaşaması için gereken asgari yaşam standartlarının sağlanmasından hemen sonraki süreçtir.³¹⁰

Yönetmelik 42. maddesi bünyesinde gönüllü geri dönüşler için gerekli kolaylıkların sağlanacağı ve imkanlar doğrultusunda yardımda bulunulacağını belirtmektedir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne gönüllü geri dönüşler için gerekli kurum, sivil toplum kuruluşları veya ilgili ülkelerin yetkilileriyle görüşüp iş birliği içerisinde çalışma yetkisi bu maddeyle verilmiştir. Gönüllü geri dönüşler için sağlanacak yardımlar ise yine Genel Müdürlük tarafından belirlense de valilikler tarafından sağlanacaktır.³¹¹

Yönetmelik statünün bireysel olarak ne şekilde sona ereceğini de anlatmaktadır. Geçici korumanın bireysel olarak iptal edilmesi de 12. madde içerisinde düzenlenmiştir. Kişilerin, kendi isteğiyle Türkiye'den ayrılması, üçüncü bir ülkenin koruma statülerinin birinden faydalanması, üçüncü bir ülkeye insani nedenler yüzünden yeniden yerleştirilmek için kabul edilmesi, ölmesi, kanunda yer alan Türkiye'de yasal kalış türlerinden birini kazanması, geçici koruma kapsamına alınmayacak kişilerden olduğunun sonradan anlaşılması ve bildirim yükümlülüğünü mazeretsiz olarak üç kere ihlal etmesi sonucunda geçici koruma statüsü o kişi için son bulmaktadır.³¹²

BMMYK ise geçici korumanın sona ermesi ya da korunanların durumlarında daha kalıcı çözümlere gidilmesinde dört farklı yöntem belirlemiştir. Bunlar; Yabancıların menşei ülkesine dönüşü, farklı bir uluslararası koruma statüsü kazanması, üçüncü bir ülkeye yerleştirilmesi ve bulunduğu ülkede yasal olarak kalış hakkı elde etmesidir. Türkiye'de de çıkarılan Yönetmelik bu durumların hepsini maddeleri içerisinde hükme bağlamıştır. Güçlendirilmiş insan hakları kapsamında hazırlanan yönetmelik gerek BMMYK gerekse Avrupa Birliği hükümlerine paralel şekilde düzenlenmiştir.³¹³

---

³¹⁰ Çörtoğlu Koca ve Kavşat, s. 337.

³¹¹ Yılmaz Eren, *Mülteci Hukukunda Geçici Koruma*, s. 331.

³¹² Ayşe Yasemin Aydoğmuş, "Türk Hukukunda Geçici Korumadan Yararlananların Sınır dışı edilmesi", *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 37.2. (2017), s.147.

³¹³ Çiçekli, *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*, s. 318.

2.3.2.5. Türkiye-Avrupa Birliği Geri Kabul Antlaşması

Genel anlamda geri kabul antlaşmaları düzensiz göçün önüne geçmek için taraflarca imzalanır. Geri kabul antlaşmaları yasa dışı şekilde bir devletten başka bir bölgeye ya da ülkeye gitmek isteyen düzensiz göçmenlerin ne şekilde göç edebileceğini ve ülkelere hangi şartlarda kabul edileceğini düzenler. Menşei ve hedef ülkelerce imzalanabileceği gibi taraf devletler 3. Ülke vatandaşları için de geri kabul antlaşmaları imzalayabilmektedir. Türkiye ve Avrupa Birliği tarafından imzalanan Geri Kabul Antlaşması da bu şekilde anlamı genişletilerek imzalanmıştır.³¹⁴ İmzalanan bu antlaşma geri kabullerle ilgili eşgüdümlü çalışmaların önünü açan 1999 Amsterdam Sözleşmesi'nden doğan haklarla hazırlanmıştır. Amsterdam Sözleşmesi, tarafların 3. bir ülke veya örgütle iş birliği yapabileceğinden, konuyla ilgili hukuki düzenlemeler getirilebileceğinden bahsetmiştir.³¹⁵

Antlaşma temel olarak Türkiye'den birlik üyesi ülkelere yasa dışı yollarla giden Türk vatandaşlarının ve Türkiye üzerinden giden 3. Ülke vatandaşlarının geri kabul edilmesini kapsamaktadır. Bununla birlikte tersi şekilde birlik üyesi ülkelerden Türkiye'ye yasadışı yollarla gelen birlik vatandaşlarının veya 3. ülke vatandaşlarının geri kabul edilmesini düzenlemektedir.³¹⁶ Türkiye'den birlik ülkelerine giden 3. ülke vatandaşlarının ve vatansız kişilerin geri kabulüne ilişkin düzenlemeler antlaşmanın 3. maddesinde düzenlenmiştir. Bahsedilen geri kabulün şartsız biçimde gerçekleşmesi için bazı durumlar belirlenmiştir. Birlik ülkesine giren 3. ülke vatandaşlarının elinde Türkiye Cumhuriyeti tarafından düzenlenmiş bir vize varsa, Türkiye tarafından düzenlenmiş bir ikamet iznine sahipse ve Türkiye'de bir süre kaldıktan sonra ya da transit geçiş için Türkiye'yi kullandıktan sonra yasa dışı yollarla birlik ülkelerine giriş yaptı ise Türkiye bu kişileri antlaşmanın öngördüğü şekilde başka bir işleme gerek duymadan Türkiye'ye geri kabul edecektir. Aynı şekilde Türkiye'ye yasadışı yollarla birlik ülkelerinden gelen 3. ülke vatandaşları ve vatansız kişiler de geldikleri ülkeye geri kabul edilecektir. Yabancıların birlik üyesi bir ülkeden Türkiye'ye giriş yaptığında elinde üye devlet tarafından hazırlanmış bir vize varsa, üye devlette ikamet izni aldıysa ve üye devlette bir

³¹⁴ Ekşi, *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku*, s. 2.

³¹⁵ Altun Altun, "AB'nin Vize Politikası Bağlamında Sığınmacıların Durumu ve Türkiye-AB Geri Kabul Antlaşması", *International Journal of Academic Value Studie*, 2.2 (2016), s. 42.

³¹⁶ Altun. s.45.

süre yaşayıp veya transit olarak geçiş yapıp Türkiye topraklarına yasadışı giriş yaptığında başka bir işlem gözetilmeksizin yabancı üye devlete geri kabul edilecektir.³¹⁷

---

³¹⁷ Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği Arasında İzinsiz İkamet Eden Kişilerin Geri Kabulüne İlişkin Anlaşma, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/08/20140802-1-1.pdf> Erişim Tarihi:04.07.2021.

3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. Suriye İç Savaşı

Otoriter ve baskıcı rejimler karşısında halkların demokratik hak talep etmeleri 2010'lu yılların başında Kuzey Afrika'da ve bazı Arap ülkelerinde çatışmalara yol açması Arap Baharı olarak nitelendirilmiştir. Süreç içerisinde Mısır, Tunus ve Yemen'de bu talepler doğrultusunda yönetimler değişse de Suriye ve Libya'da hala önü alınamayan bir iç savaşa dönüşmüştür.³¹⁸ Arap Baharı sürecinin gelişimi ülkelerin yapısal özelliklerinden kaynaklı farklı sebeplere dayanmıştır. Her ülke özelinde birbirinden farklı sebeplerle başlayan gösterilerin temelinde ise demokratik eksiklikler, gelir dağılımı, insan haklarından yoksunluk, ekonomik yetersizlikler, işsizlik veya kontrol edilemeyen nüfus değişiklikleri yatmaktadır.³¹⁹

Suriye'de ise özellikle Esed Ailesinin iktidarda bulunduğu süre içerisinde Suriye'de yaşayan halk dünyadaki gelişimler doğrultusunda etkilenirken ülkedeki rejim bu gelişmeler karşısında baskıcı ve iktidar gücünü koruma amaçlı hareketler de bulunmuş ve gelişim taleplerine cevap vermemiştir. Halk gelişirken ülkedeki rejim sabit şekilde devam etmiş ve arada oluşan bu farkı fiziki güç ve baskıcı politikalarla sindirmeye çalışmıştır.³²⁰ Suriye halkının ülkede çok uzun yıllardır olan olağanüstü hal durumunun kaldırılması, yasama, yürütme ve yargı kollarında yapılandırma istemesi, hükümette bulunan Baas Partisi ve siyasal partiler yasasının değişmesi, gelir adaletinin sağlanması ve yargının adaleti sağlayacak biçimde bağımsızlaştırılması gibi talepleri karşılıksız kalmış ve gösterilerin başlamasına yol açmıştır.³²¹ Suriye'de başlayan ilk ayaklanmalar 2011 yılının ocak ayı olsa da iç savaşın başlangıcı olarak gösterilen ilk olay 15 Mart 2011'de Dera kentinde başlayan gösterilere Esad Rejimi'nin sert müdahalesi olmuştur.³²²

---

³¹⁸ Naim Gök, "Suriye Krizi'nin Türkiye'ye Yansımaları (2011-2017)", *Üsküdar University Journal of Social Science*, 8, 2019, s.88.

³¹⁹ Osman Ağır ve Meram Tatlı, "Bir Hibrit Savaş Yöntemi Olarak Terör ve Suriye İç Savaşı", *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8, 2020, s. 43.

³²⁰ Yağmur Şen, "Suriye'de Arap Baharı", *Yasama Dergisi*, 23, 2013, s. 63.

³²¹ Ağır ve Tatlı, s. 43.

³²² Coşkun Topal, "Suriye İç Savaşı ve Uluslararası Düzen", *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 5.9, 2015, s. 118.

Arap Baharı'nın başlamasından sonra Suriye Devlet Başkanı Esed bu sürecin bölgede yeni bir döneme girdiğini ifade etmiştir. Halkın taleplerinin yerine getirilmesinin önemini vurgulayıp ülkesinde de gerekli reformist adımların atılacağından bahsetmiştir. Bu açıklamaların ardından 18 Mart'ta ülkenin farklı noktalarında gösteriler başlamış, halk ve polis karşı karşıya gelmiştir.³²³Gösteriler başlangıçta ülkedeki genç nüfusun ve üniversite öğrencilerinin katılımlarıyla başlasa da ilerleyen zamanlarda ülkenin tümüne ve her kesimine sirayet etmiştir.³²⁴

Gösteriler başladıktan sonra rejim güçleri gösterileri bastırmak ve iktidarı bir krize sokmamak için askeri gücünü kullanmaya başlamıştır. Yönetim değişikliği talebiyle başlayan bu gösteriler yerini silahlanmaya ve rejime karşı mücadeleye bırakmıştır. Ülkede bulunan farklı gruplar muhalefet çatısı altında toplanıp Esed Rejimine karşı bir çatışma içerisine girmiştir.³²⁵ Başlayan çatışmalar ekonomik, siyasi ya da dış müdahale gibi etkenlerle bir iç savaşa evrilmiş olsa bile en çok dikkat çeken sebeplerden biri de mezhepsel çatışma olmuştur. İktidarda olan Baas Partisi alevi kökenli olduğu için onların gitmesinden korkan alevi nüfusu iktidarı desteklemiştir. Kırsal kesimde yaşayan Sünni çoğunlukta bulunan insanlar ise alevi nüfusun iktidar yanlı tutumundan rahatsız olmuştur. Ayrıca Sünni kesimin bir kısmı da Alevi kökenli olan iktidarı din karşıtı olmakla suçlamıştır.³²⁶

Suriye'deki krizin başlangıcında rejim karşıtı olan insanların bir kısmı silahlı mücadelesini Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) adı altında gerçekleştirmiştir. Siyasal birlik ise Suriye Ulusal Konseyi adı altında toplanmıştır. Konsey parçalı yapıda olan muhalif grupların tamamında etkili olamamış ve Müslüman Kardeşler'in etkisi altında kalmıştır.³²⁷ ÖSO'nun dışında ülkede rejime karşı organize şekilde silahlı mücadele yürüten farklı gruplarda mevcuttur. El-Nusra Cephesi ve IŞİD iktidar karşıtı silahlı mücadele veren diğer büyük gruplar olmuştur. Gerek El-Nusra Cephesi gerekse IŞİD çok fazla ülke tarafından mücadele edilmesi gereken terör örgütleri olarak kabul

---

³²³ Gök. s.89

³²⁴ Yasin Atlıoğlu, "Suriye İç Savaşı ve Müzmin Toplumsal Çatışma", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 73.1 (2018), s. 139.

³²⁵ Fatih Muslu, "Suriye İç Savaşında Esed'in Rolü, Konumu ve Geleceği", *SETA Analiz*, Sayı:236, (2018), s.11.

³²⁶ Çağatay Özdemir, "Suriye'de İç Savaşın Nedenleri: Otokratik Yönetim mi, Bölgesel ve Küresel Güçler mi?", *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 2016, s. 92.

³²⁷ İnci Bilgin, "Suriye İç Savaşı'nda Küresel ve Bölgesel Güçlerin Kesişen Müdahaleleri: Nedenler, Yöntemler ve Zamanlama", *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi*, 2.1 (2019), s. 9.

edilmektedir.³²⁸ Ülkede varlığını sürdüren ve Esed Rejimi karşısında mücadele eden bu gurupların birçoğunun ortak özelliği radikal İslami kurallarının ve isteklerinin olmasıdır. Ayrıca rejimle mücadele içerisinde olan bu guruplar yer yer birbirleri ile de silahlı çatışmalar yaşamıştır.³²⁹ Birçok sebebe bağlı olarak önü alınamayan ve kanlı bir iç savaşa sürüklenen olaylar hala daha sonlanmış, bir tarafın kesin zaferiyle bitmemiştir. Muhalefetin Esed merkezli yürüttüğü mücadelenin başarıya ulaşmamasındaki temel sebep muhalefet çatısı altında güçlü bir birlik oluşturamaması olmuştur.³³⁰

Suriye’de başlayıp kanlı bir çatışma ortamı yaratan Arap Baharı sürecinin bu kadar uzun sürmesinin önemli bir diğer sebebi de ülkeye yapılan dış müdahaleler olmuştur. Suriye Rejiminin ittifak kurduğu Rusya ve İran’ın yanı sıra terörizm sebebiyle bölgeye müdahale eden Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye Suriye iç savaşına farklı bir boyut kazandırmış, ülkede aktif olarak süren çatışmalarda da yeni taraflar meydana çıkmıştır.³³¹ Farklı ülkelerin müdahalesi Suriye’de yaşanan iç savaşın uzamasına sebebiyet verdiği gibi silahlı çatışma ortamı farklı ülkelerde de bazı sorunları meydana getirmiştir. Suriye’nin sınır komşuları başta olmak üzere birçok ülke yaşanan bu kriz sonucunda terör, güvenlik ve mülteci sorunlarıyla karşı karşıya kalmıştır.³³² Farklı ülkelerin müdahaleleri kadar örgütsel müdahaleler de Suriye’de yaşanan bu savaşın boyutunu ve kimliğini değiştirmiştir. Savaşın başladığı ilk yıllarda olaylara doğrudan dahil olmayacağını açıklayan PYD, ilerleyen zamanlarda Kuzey Suriye’de yaşanacak otoriter boşluğundan faydalanıp yaşadıkları bölgelerde özerklik alabileceklerini düşünmüşler ve Esed Rejimine karşı bir mücadeleye girişmemişlerdir. Ancak bölgede IŞİD’in etki alanının genişlemesi sonucu Suriye’de bulunan en büyük azınlık grup olan Kürtler, silahlı grubu olan YPG altında toplanmıştır.³³³ YPG’nin Suriye’nin Kuzeyinde kontrol altında tuttuğu bölgelerde Rejime karşı mücadele etmemesi, Rejimle silahlı mücadele veren gurupların işlerinin zorlaşmasına neden olmuştur. Rejim ile mücadeleye

---

³²⁸ Şener Çelik, “Suriye İç Savaşı’nda Silahlı Çatışma Hukuku İhlalleri”, *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1.2 (2014), ss. 41–42.

³²⁹ Mithat Arman Karasu, “Suriye’deki İç Savaşın Çevresel Kökenleri”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 26.3 (2017), s. 79.

³³⁰ Dilek Canyurt, “Kazanılmayan Savaş ‘Suriye İç Savaşı’: Neden Bitmedi, Barış Nasıl Gelebilir?”, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 14.4 2018, s.1109.

³³¹ Bilgin, s.10.

³³² Emine Kılıçaslan, “Siyasal İletişim Bağlamında ‘Arap Baharı’ Sürecinden Bugüne Suriye Krizi Ve Nato’nun ‘Akdeniz Diyaloğu’ Stratejisi”, *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 4.9 (2020), s. 28.

³³³ İbrahim Kerman ve Ertan Efeğil, “Terör Örgütü Pkk/Pyd’nin Suriye’de İzlediği İç Savaş Stratejisinin Değerlendirilmesi”, *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 1.2 (2017), s.169.

girilmediği gibi YPG gibi silahlı unsurların muhalefet güçleriyle savaşıması Rejim güçlerinin lehine büyük avantaj sağlamıştır. Rejim güçleri hem ülkede açılacak yeni bir cepheden kurtulmuş, hem de muhalefetin cephe sayısı artmıştır.³³⁴

Bu bölgede yaşayan Türkmen kesim ise bu silahlanma sonucu yerlerinden edilme korkusu yaşayıp olası bir mücadele için silahlanmıştır. Türkmen ve Kürt nüfusların yanı sıra bölgede yaşayan radikal şii destekçileri Hizbullah'a, Sünni Arap nüfusu ise ÖSO'ya katılım göstermiştir. Görüldüğü üzere birçok farklı örgüt altında silahlanan bu insanlar ABD, Rusya, bazı AB ülkeleri gibi devletler tarafından karşılıklı çıkar ilişkisiyle desteklenmiş ve bu kadar uzun süren savaşta taraf olarak kalabilmişlerdir.³³⁵ Birçok aktörü içinde barındıran bu iç savaşta muhalefet kanadının kesin bir zafere ulaşamamasındaki temel etkenlerden biri de bahsedilen bu durum olmuştur. Suriye krizi içerisinde bölgesel veya küresel olarak güçlenmek isteyen ülkelerin mücadelesini farklı grupları kullanarak yapması savaşın cephelerini ve taraflarını artırmıştır. Bu durum Rejim güçleri karşısında bütüncül bir muhalefet sağlanmasını engellemiş, parçacıklı bir muhalefet yapısının ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir.³³⁶

Yıllardır süregelen bu iç savaşın bir diğer tarafı ise devleti yöneten Baas Partisi ve devlete bağlı silahlı güçtür. Muhalefet güçleri gibi Rejim güçleri de bu iç savaşta kesin bir zafere ulaşamamıştır. Rejim güçleri açısından da savaş kazanamamalarının çeşitli nedenleri vardır. Halkın devlet idaresinde bazı alanlardaki reform taleplerine şiddetle karşılık vermesi belki de uzlaşmayla ve barışla çözülebilecek bir meseleyi kanlı bir iç savaşa sürüklemiştir.³³⁷ Savaş ülkede büyük bir yıkıma ve insan kırımına sebebiyet vermiştir. Muhalefet gibi Rejim güçleri ve İktidar partisi de kendi taraflarında güçlü bir halk desteği oluşturamamıştır. Ülkeyi yöneten ve askeri kadroların birçoğunda söz sahibi olan azınlık alevi nüfusunun Sünni kesim üzerinde söz hakkının bulunması iktidarın halktan adlığı desteğin bölünmesine yol açmıştır.³³⁸ Her ne kadar ülke Suriye Arap Cumhuriyeti olarak geçse de iktidar da olan Baas Partisi'nin ve ülkenin yapısında gerçek bir liyakat sistemi bulunmamaktadır. Yolsuzluk, rüşvet ve adam kayırmacılığın had safhada olduğu yönetim de bile gerçek bir birlikten söz etmek çok mümkün

---

³³⁴ Ali Semin, "Suriye Krizindeki İç Dinamikler: ÖSO-İŞİD-PYD Denklemi", BİLGESAM ANALİZ, No:1234 (2015), s.5.

³³⁵ Ağır ve Tatlı, s. 45.

³³⁶ Semin, s.3.

³³⁷ Canyurt, "Kazanani Olmayan Savaş 'Suriye İç Savaşı': Neden Bitmedi, Barış Nasıl Gelebilir?", s. 1109.

³³⁸ Çağatay Özdemir, s.91.

değildir.³³⁹ Tüm bunlara rağmen Rejim kuvvetleri kesin bir zafer elde etmemiş olsa bile mücadele etmeye devam edebilmektedir. Bunun en önemli sebebi ise baskılarla halkı sindirmiş olmaları ve dışarıdan aldıkları destektir. Özellikle Rusya'nın krizin başından beri her koşulda destek sağlaması Esed Yönetimini ve Baas Partisi'nin bugüne kadar direnmesine yol açmıştır. Askeri ve lojistik desteğin yanı sıra Çin ve İran gibi diğer müttefiklerinde yardımıyla Birleşmiş Milletler gibi uluslararası aktörlerin Suriye Hükümetine yaptırım uygulamalarının da önüne geçilmiştir.³⁴⁰

3.2. Suriye İç Savaşı'nın Halka Yansıması: Zorunlu Göç Hareketleri

Devlet gücünün kaybedildiği, insani dramların yaşandığı ve mevcut devlet yönetimiyle bu kriz halinin engellenemediği durumlarda 2. bir ülke veya ülkeler yaşanan kriz sonrası bu ülkeye insani müdahalede bulunabilmektedir. Yapılacak bu müdahale için karışıklık yaşanan ülkenin onayına ihtiyaç duyulmamaktadır.³⁴¹ Bu durum uluslararası alanda da bir doktrinle de koruma altına alınmış ve meşrulaştırılmıştır. Ancak bahsedilen şekilde askeri bir müdahale varlığından söz edilebilmesi için Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin görevlendirme yapması gerekmektedir. Hiçbir ülke başka bir ülkeye kendi istekleri doğrultusunda askeri müdahalede bulunamamaktadır.³⁴² Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde de Suriye'de yaşanan dram ele alınmış ve insani müdahale konusu gündeme gelmiştir. Rusya ve Çin Suriye'ye yaptırım uygulanma kararını reddetmiş ve durumun uluslararası düzeyde olmadığını öne sürmüştür. Birleşmiş Milletler'in yapısı gereği iki ülkenin bu konuyu reddetmesinin ardından Suriye için bir müdahale kararı alınmamıştır. Güvenlik Konseyi ülkeleri herhangi bir durum karşısında öncelikle birbirlerinin çıkarlarına aykırı hareket etmediği için Suriye'de yaşanan bu insanlık dramı ve katliamlara karşı Birleşmiş Milletler ciddi bir yaptırım uygulamamış ve sessiz kalmıştır.³⁴³

Birleşmiş Milletler nezdinde Suriye için ciddi bir yaptırım kararı alınmamış olsa bile Avrupa Birliği gibi uluslararası diğer kuruluşlar ve ülkeler Rejim aleyhinde yaptırım

---

³³⁹ Canyurt, "Kazanılmayan Savaş 'Suriye İç Savaşı': Neden Bitmedi, Barış Nasıl Gelebilir?", s. 1109.

³⁴⁰ Dilek Canyurt, "Esad Rejimi Neden Yıkılmadı: Temel Dinamikleri Ve Stratejileri", *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8.1 (2018), s. 23.

³⁴¹ Selim Kurt, "İnsani Müdahale ve Suriye Örneği", *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 6.10 (2014), s. 44.

³⁴² Soner Karagül ve Çağrı Emin Demirbaş, "Koruma Sorumluluğu Doktrini Açısından Suriye Krizi: Bir 'İnsancıl Müdahalesizlik' Örneği", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 15.30 (2017), s. 482.

³⁴³ Sibel Çetiner, "Uluslararası Toplumun Kitlesel Göçlere Tepkisi ve Uluslararası Göç Yönetimi: Suriye Krizi Örneği", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17.46 (2020), s. 655.

kararları açıklamış ve gerek ekonomik gerek siyasi yaptırımlara başvurmuştur. Türkiye'nin de Suriye Rejimi karşısında ikili ilişkilerinde uyguladığı yaptırımlar karşısında Suriye Hükümeti, Türkiye ile yaptığı ticari serbestlik antlaşmasını durdurmuştur.³⁴⁴

Esed Rejimi ile muhalif gruplar arasında yaşanan çatışmalarda şiddetin dozu iyice artınca Rejim güçleri sivil yerleşim yerlerini de hedef almıştır. Hava taarruzları, füzeler hatta kimyasal silahların da kullanılması çatışmaların ortasında kalan sivil halkı fazlasıyla etkilemiştir.³⁴⁵ Suriye halkının yaşadığı ekonomik sıkıntılar, hak ihlalleri insanların yaşantılarını çok zor duruma düşürmüştür. Üstüne savaşın sivil yerleşim yerlerine sıçramasının ardından halk zorunlu bir göç hareketine başlamıştır. Göç etmeyen kesimin bir kısmı ise muhalif gruplara veya Rejim güçlerine katılarak yaşanan bu iç savaşta taraf olmuştur.³⁴⁶ Kriz sonrası yaşanan göç dalgasında göçmenler konusunda ülkeler arasında bir yük paylaşımı yapılmamıştır. Göçmenlerin birçoğunun belirli başlı ülkelerde toplanmasının sebebi ülkelerin kendi iç politikaları doğrultusunda ülkesine alacağı göçmen sayılarını belirtmesinden kaynaklanmaktadır.³⁴⁷

Ortadoğu Coğrafyasında sınırlar dünyanın diğer bölgelerinde olduğu gibi farklı uyrukları olan insanları ve devletleri birbirinden ayıran çizgiler değildir. Bu bölgede yer alan sınırlar çoğu zaman ortak kültürden, gelenekten veya inançtan gelen insanları yapay biçimde sınırlandırmaktadır. Özellikle de Arap Baharı sürecinden sonra yaşanan insani krizlerde bu durum belirginleşmiştir.³⁴⁸ Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği verilerine göre sadece Türkiye, Lübnan, Ürdün, Irak, Mısır ve Kuzey Afrika ülkelerine göç eden Suriyeli sığınmacı sayısı beş buçuk milyonun üzerindedir.³⁴⁹ Suriyeli sığınmacıların bu ülkelerde yoğun bir şekilde bulunmasının en temel sebebi komşu ülke olmalarıdır. Bu komşu ülkelerde kurulan kamplara yerleşen sığınmacıların finansmanı çeşitli sivil toplum kuruluşları veya uluslararası kurumlarca yapılmaktadır.

---

³⁴⁴ Şen, s. 74.

³⁴⁵ Ferhat Pirinççi, "Suriye'ye Komşu Ülkelerin Suriyeli Mültecilere Yönelik Politikaları", *TESAM Akademi Dergisi*, 5.2 (2018), s. 42.

³⁴⁶ Engin Çenberci ve Bekir Gövdere, "Göç Krizinin, Brexit Kararına ve Avrupa Birliği'nin Geleceğine Muhtemel Etkileri", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22.Göç Özel Sayısı (2017), s. 1428.

³⁴⁷ Syria Regional Refugee Response <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria> Erişim Tarihi: 29.08.2021

³⁴⁸ Adem Ali İren, "Türk Dış Politikasında İnsani Diplomasi ve Suriye Krizi", içinde *21. Yüzyılda Uluslararası Göç ve Mülteciler Bir Türkiye Perspektifi*, ed. Hasan Hüseyin Aygül ve Erdal Eke (Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık, 2018), s. 108.

³⁴⁹ Teyyare ve Sayaner, s.439.

Savaşın öldürücü etkisinden kaçabilen sığınmacıların bu alanlarda temel ihtiyaçları giderilmekte, yaşam hakları korunmaktadır.³⁵⁰ Mülteci kampları sadece savaş mağduru insanlar tarafından kullanılmamaktadır. Geçiş güzergahlarını kullanan askerler ve savaş mensubu insanlarda kamufle olabilmek adına zaman zaman bu kampları kullanmaktadır. Savaşçılar için bir hareket alanı merkezine gelen kamplar aynı zamanda sığınmacılar için sağlanan gıda, tıbbi malzemelerin de istemsizce savaşan insanlarca kullanılmasına olanak sağlamıştır.³⁵¹

Suriye’de yaşanan kriz sadece sınır komşularına yönelik bir göç akımına sebebiyet vermemiştir. Ülke içerisinde de yer değiştiren insan sayısı oldukça fazladır. Bunlarla birlikte Avrupa Birliği ülkelerine de çok sayıda göç etmek isteyen Suriyeli sığınmacı olmuştur. 2015 yılında sığınma başvurusu sayısı 1,3 milyona kadar da çıkmıştır.³⁵² Ülke içerisinde de 6 milyonun üzerinde kişi yer değiştirmek zorunda kalmıştır. Evlerini terk edip ülkedeki başka şehirlere göç eden kişilerin çoğu da kamp bölgelerinde yaşamak zorunda kalmıştır. Suriye’de yaşanan bu insani krizin bilançosu sadece sığınmacılar ve ülke içerisinde yer değiştiren kişiler olarak kalmamıştır. Suriye İnsan Hakları Gözlemevi’nin sağladığı verilere göre savaşın başladığı 2011 yılından itibaren ülkede yaşanan çatışmalarda yaklaşık 400 bin kişi de hayatını kaybetmiştir.³⁵³

2012 yılından sonra neredeyse bütün dünyaya yayılan sığınmacılar 2. Dünya Savaşından bu zamana yaşanan en büyük global göçmen krizi olmuştur. Suriye halkının bu zorunlu göç hareketleri mevcut ülke vatandaşlarının hayatlarını etkilediği gibi gelecek nesiller ve ülkenin geleceği içinde tehlikeli bir durumu ortaya çıkarmaktadır. Okul çağındaki çocukların sığınmacı konumuna düşerek eğitim alamaması Suriye halkının geleceğinin de tehlike altına girmesine sebebiyet vermektedir. Demografik yapısının tamamen bozulması savaş sonrası ülkenin kalkınmasının önündeki en büyük engel olacaktır.³⁵⁴

---

³⁵⁰ Teyyare ve Sayaner, s. 440.

³⁵¹ Sami Eker, “Savaş Olgusunun Dönüşümü: Yeni Savaşlar ve Suriye Krizi Örneği”, *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 2.1 (2015), s. 56.

³⁵² Aslı Ilgıt ve Özge Çetiner, “Suriye Krizi Döneminde Avrupa’ya Yönelik Göçlerin Güvenleştirilmesi: Avrupa Birliği Kurumlarının Söylemleri Kapsamında Bir İnceleme”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 18.2 (2019), s. 504.6

³⁵³ Suriye’de 10 yıllık iç savaşın ağır bilançosu: 387 bin ölü; 5,6 milyon kişi yurt dışına kaçtı, <https://tr.euronews.com/2021/03/08/suriye-de-10-y-ll-k-ic-savas-n-ag-r-bilanco-387-bin-olu-5-6-milyon-kisi-yurt-d-s-na-kacti> Erişim Tarihi: 31.08.2021.

³⁵⁴ Pınar Çuhadar, “Kırılğan Devlet ve Zorunlu Göç İlişisini Suriye Üzerinden Okumak”, *Göç Araştırmaları Dergisi*, 5.1 (2019), s. 43.

3.3. Göç Dalgasının Türkiye Boyutu

Türkiye Cumhuriyeti Suriye’de başlayan kriz sürecinde en çok etkilenen ülkelerin başında gelmektedir. İstatistik veriler bu söylemi de oldukça güçlendirmektedir. Savaş sonrası Suriyeli sığınmacılar dünyanın her yerine yayılmış olsa da en çok Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke Türkiye olmuştur. Bu durumun en temel sebebi ise hiç şüphesiz Türkiye ile Suriye’nin 911 kilometrelik bir sınır hattı olmasıdır.³⁵⁵ Suriyeli sığınmacılar için de ülkenin en uzun sınır hattı olan Türkiye, göç etmek için bir cazibe merkezi haline gelmiştir. 2011 yılının nisan ayında da ilk Suriyeli sığınmacı kafesi bu sınır hattını geçerek savaş hattından kaçmayı başarmış ve Türkiye’ye girebilmiştir.³⁵⁶ Sayıları 300 ila 400 arasında olan bu grup Cilvegözü Sınır Kapısını kullanmış ve Hatay’ın Yayladağı ilçesine ulaşmıştır. Sınırın iç tarafında yaşanan bu hareketliliğin tespit edilmesinin ardından hızlı bir tepki ortaya konulmuş ve sığınmacılar Hatay’da bir spor salonuna yerleştirilmiştir. Spor salonuna yerleştirilen bu grubun üst taraması, giriş kayıtları gibi işlemleri tercümanlarla birlikte o an halledilmiştir.³⁵⁷

Türkiye Cumhuriyeti ülkesine sığınmak için sınır hattına dayanan Suriyeliler için açık kapı politikası izlemiş ve ülke topraklarına sığınmacıları kabul etmiştir.³⁵⁸ Her ne kadar Türkiye sınırlarını göçmenler için açsa bile sınır kentlerde kurulan kampların kapasitesi ülkeye gelen sığınmacı sayısının çokça altında kalmıştır. Türkiye’nin yaşam standartlarını yüksek tutmak için hazırladığı ve kapasite olarak yetersiz kalması sonucunda gelen sığınmacılar kayıt dışı şekilde kentlere dağılıp, misafir kavramının dışına çıkmıştır.³⁵⁹ Türkiye’de bulunan kampların birçoğunun sınır kentlerinde bulunması bazı eleştirileri de beraberinde getirmiştir. Özellikle Hatay ilinde bulunan Apaydın Mülteci Kampı’ndan Suriye’de bulunan muhaliflere lojistik ve askeri destek verildiği söylemleri yerel basında da yer etmiştir. Global çapta genel kabul gören hukuki

---

³⁵⁵ Salem Khalaf ve Rüştü Ilgar, “Suriyeli Mülteciler ve Türkiye’de Mülteci Sorunu”, *Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2.2 (2017), s. 43.

³⁵⁶ Ayşe Şebnem Tunç, “Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme”, *TESAM Akademi Dergisi*, 2.2 (2015), s. 35.

³⁵⁷ Türkiye’de Geçici Koruma <https://www.goc.gov.tr/turkiye-de-gecici-koruma> Erişim Tarihi:16.09.2021

³⁵⁸ Geçici Korumanın Unsurları <https://www.goc.gov.tr/gecici-korumanin-unsurlari> Erişim Tarihi:16.09.2021

³⁵⁹ Töre, s. 106.

kurallar sığınmacıların askeri kökenli olsalar bile bir savaşa doğrudan ya da dolaylı yoldan katılımını yasaklamaktadır.³⁶⁰

Tüm bu eleştiriler ve gelişmeler doğrultusunda Türkiye Cumhuriyeti uzunca bir süre açık kapı politikasından vazgeçmemiştir. Yaşanan krizin en büyük mağduriyetini yaşayan sivillerin masumiyetinin korunması gerektiğini savunup sınırına gelenleri geri çevirmemiştir. Türkiye'nin açık kapı politikasını izlemesindeki temel etken insani sebepler olsa da Suriye Halkı ile geçmişe dayanan tarihi ve kültürel benzerlikler de bu politikanın izlenmesinde etken rol oynamıştır.³⁶¹ Suriyeli sığınmacı sayısı da izlenen açık kapı politikasıyla birlikte sadece 3 yılda 1 milyonun üzerine çıkmıştır. Sığınmacı sayısının bu denli hızla artması sonucu Türkiye Cumhuriyeti bu kitlesel akına hızlı bir reaksiyon vermiş ve ikinci bölüm içerisinde de bahsettiğimiz Geçici Koruma Yönetmeliğini çıkarmıştır.³⁶²

2011 yılından sonra sığınmacıların periyodik olarak Türkiye'ye girmesiyle bu göç sürecinde, Türkiye 4 yıl içerisinde Suriyeli sığınmacı akımına maruz kalmıştır. Savaşın başladığı yıl içerisinde istatistiki veriler doğrultusunda mülteci sayısı bakımından dünyada ilk on ülke içerisinde bile olmayan Türkiye, Suriyeli sığınmacıların gelmesiyle birlikte bu listede ilk sıraya gelmiştir.³⁶³ 2011 öncesi dönemde Türkiye'de bulunan sığınmacı sayısı yüz bin bile değilken, Arap Baharı denilen sürecin başlaması ve özellikle Suriye'ye sığınmasıyla birlikte bu sayı milyonlarla ifade edilmeye başlanmıştır. Türkiye, göç ve göçmen konusunda sadece sayısal fazlalık ile değil transit ülke konumunda olmasıyla da gündem olmuştur. 2014 ve 2015 yıllarında sadece Türkiye üzerinden Avrupa'ya giden sığınmacı sayısının 1 milyonun üzerinde olduğu söylenmektedir. Bu sayının neredeyse yarısını da savaştan kaçıp Türkiye'ye sığınan Suriyeliler oluşturmaktadır.³⁶⁴

Suriye'de başlayan ve ne zaman biteceği konusunda net bir durum olmayan savaşın Türkiye için bilançosu göçmen olarak yaklaşık 4 milyon sığınmacı olmuştur.³⁶⁵ Misafir

---

³⁶⁰ Dilek Canyurt, "Suriye Gelişmeleri Sonrası Suriyeli Mülteciler: Türkiye'de Riskler", *Akademik Bakış Dergisi*, 48, 2015, s. 131.

³⁶¹ Nasrullah Uzman, "Türkiye'nin Sınır Güvenliği Açısından Suriyeli Sığınmacılar Meselesi", *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5.15 (2016), s. 138.

³⁶² Geçici Koruma <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Erişim Tarihi: 16.09.2021.

³⁶³ Ali Kemal Nurdoğan, Ali İhsan Burak Dur, ve Mustafa Öztürk, "Türkiye'nin Mülteci Sorunu ve Suriye Krizinin Mülteci Sorununa Etkileri", *İş ve Hayat*, 2.4 (2016), s. 227.

³⁶⁴ Kıvılcım Akkoyunlu Ertan ve Birol Ertan, "Türkiye'nin Göç Politikası", *Ekonomi ve Sosyal Bilimlerde Çağdaş Araştırmalar*, 1.2 (2017), s. 15.

³⁶⁵ Geçici Koruma <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Erişim Tarihi: 23.09.2021.

kavramının artık geçerli olmadığı Suriyeli sığınmacılar için Türkiye’de daha uzun süreli uyum ve kalıcı çözümler üretilmesi kaçınılmaz bir gerçek halini almıştır. Bu bağlamda Türkiye Cumhuriyeti sınırlarından geçişleri daha kontrollü hale getirmeye çalışmaktadır. Ülkeye gelen sığınmacılara ise yabancı kimlikleri çıkararak kayıt altına alma işlemlerini daha ciddi biçimde gerçekleştirmekte ve biyometrik kayıt almaktadır.³⁶⁶

Suriyeli sığınmacıların ülkeye geliş süreçleri ve devlet politikalarının yanında ülke içerisindeki kontrolsüz istihdamı da farklı problemleri beraberinde getirmiştir. Düzensiz yerleşimle beraber nüfusları kısa süre içerisinde plansızca artan Türk kentlerinde alt yapı yetersizliği, istihdam ve güven başta olmak üzere birçok sorunu gün yüzüne çıkarmıştır.³⁶⁷ Göçmenler ve Suriye Krizi ile Türkiye’de ele alınan en önemli kavram güvenlik olmuştur. Güvenlik kavramı hem devlet nezdinde sınırların korunması hem de Türk halkı için hissedilen refah seviyesi olarak algılanmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti devlet politikaları eliyle her iki alanda da çalışmalarını yürütmektedir.³⁶⁸ Türkiye’nin bu yasa dışı göç seline karşı aldığı önlemlerin görece gecikmesinin en temel sebebi bu büyüklükte bir göç dalgasının bir anda ülkeye akın etmesidir. Kitleler halinde Türkiye’ye göç eden insanların kısa sürede sayıca çok fazla olmaları ülkeyi bu akına karşı hazırlıksız yakalamıştır.³⁶⁹

Göçmen yükünün her geçen yıl artması Türkiye’nin bu konudaki çözüm arayışlarını hızlandırmıştır. Türkiye’nin en uzun kara sınırı bulunan Suriye hattına tüm sınır boyunca 2015 yılında duvar örülmesi planlanmıştır. 2021 yılının yaz aylarında yaklaşık 900 kilometresi de tamamlanan duvarla birlikte yasa dışı göçlerin önüne geçilmesi planlanmaktadır.³⁷⁰

Bir diğer taraftan ise 10 yılda ülkeye giren sığınmacılara karşı yerel halk nezdinde bir göçmen karşıtlığı oluşmuştur. Ülkede bulunan Suriyeli sığınmacıların suç yüzdesinin yüksek olduğu, maaş aldıkları gibi söylemler göçmen karşıtlığı algısının yayılmasında

---

³⁶⁶ Mithat Arman Karasu, “Türkiye’ye Yönelik Dış Göçler, Suriyeli Sığınmacı Göçü ve Etkileri”, *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 14.1 (2018), s. 30.

³⁶⁷ Nurettin Altundeğer ve M. Ertuğrul Yılmaz, “İç Savaşın Bölgesel İstikrarsızlığa: Suriye Krizinin Türkiye’ye Faturası”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 21.1 (2016), s. 295.

³⁶⁸ Osman Ağır ve Murat Sezik, “Suriye’den Türkiye’ye Yaşanan Göç Dalgasından Kaynaklanan Güvenlik Sorunları”, *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5.1 (2015), s. 107.

³⁶⁹ Ahmet Korkmaz, “Suriyeli Sığınmacılardan Kaynaklanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Akademik Hassasiyetler*, 3.3 (2016), s. 98.b

³⁷⁰ İşte Erdoğan’ın bahsettiği duvar <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/iste-erdoganin-bahsettiği-duvar-tam-1040-kilometre-goc-seddi-41872859> Erişim Tarihi: 23.09.2021

büyük önem arz etmiştir.³⁷¹ Özellikle sığınmacıların bazılarının adli olaylara karışması ve bu durumun kamuoyuna yansımaları ülkede sığınmacılara karşı bir cephe alınmasına sebebiyet vermiştir. Türkiye her ne kadar sığınmacıları ülkeye kabul ederken geri göndermeme ilkesini benimsese de bazı suçluları Suriye'ye geri göndermiştir. Geri gönderme durumunun dışında bazı sığınmacılar da adli makamlarca yargılanarak Türkiye'de cezaevlerine konulmuştur.³⁷²

Türkiye'de kamp dışında yaşayan sığınmacıların şehirlere plansızca yerleşmesi bazı şehirlerde yoğunlaşmaya sebebiyet vermiştir. Toplamda sayıları 4 milyonu bulan Suriyeli sığınmacıların neredeyse yarısı 4 şehirde yaşamaktadır. Bu şehirler İstanbul, Gaziantep, Hatay ve Şanlıurfa'dır.³⁷³ Ancak sığınmacıların bu kentlere olan etkilerinden bahsederken genel kabul gören etkilerden bahsetmek doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Türkiye'nin sığınmacılar haricinde zaten çok kültürlü bir yapıya sahip olması, sığınmacıların yarattığı etkileri incelerken buldukları il özelinde çıkarım yapmak bu yüzden daha doğru bir yaklaşım olacaktır.³⁷⁴

Sığınmacı sayısının bazı şehirlerde bu denli fazla olması Türkiye'de kentleri de oldukça etkilemiştir. Sığınmacıların yaşamak için şehir merkezlerini seçmesindeki temel sebepler ise birçoğunun ülkeye girerken kaçak yolları kullanıp kayıt dışı olmalarıdır. Çalışarak maddi kazanım elde etme isteği, kamplardaki doluluk oranları ya da çeşitli bölgelere yayılan hemşerileri veya akrabalarının yanlarına gitmek istemeleri de diğer sebepler arasında yer almaktadır. İşte temel olarak gösterebileceğimiz bunlar veya bunlara benzer sebepler sığınmacıları yerel halkla birlikte yaşamaya teşvik etmiştir.³⁷⁵

Kentlere yayılan bu denli büyük nüfustaki sığınmacılar buldukları yerlerin demografik yapısına da doğrudan etki etmektedir. Sığınmacıların kentlerin sosyal, siyasal, kültürel veya ekonomik düzenine etki edecek kadar büyük nüfuslara ulaşması, Türk şehirlerindeki demografik dengeyi de bozmaktadır.³⁷⁶ Hatay, Gaziantep, Kilis ve

---

³⁷¹ Zahir Kızmaz, "Suriyeli Sığınmacılar : Güvenlik Kaygıları ve Suç", *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7.2 (2018), s. 397.

³⁷² Ahmet Korkmaz, s. 100.

³⁷³ Geçici Koruma <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Erişim Tarihi: 26.09.2021

³⁷⁴ Oytun Orhan ve Sabiha Senyücel Gündoğar, *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri*, ORSAM Rapor No:195 (2015) s. 21.

³⁷⁵ Ahmet Tayfur Akcan, "Türkiye İşgücü Piyasasında Suriyeli Sığınmacıların Yeri ve Etkileri", *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 8.2 (2018), s. 64.

³⁷⁶ Ahmet Korkmaz, s. 99.

Şanlıurfa gibi Türkiye'nin Güneydoğusunda bulunan sınır illerindeki göçmen nüfusu, illerin kendi nüfusuna oranı %20'lerin üstüne bile çıkmıştır.³⁷⁷ Nüfuslarına oranla kapasitesinin üstünde sığınmacıya ev sahipliği yapan bu kentlerdeki demografik dengesizlikte beraberinde farklı problemleri getirmiştir. Sığınmacıların yoğun olarak yaşadığı şehirlerde kiralar ya da gıda maddelerinde artan fiyatlar sadece sığınmacıları değil kentin yerel halkının da yaşamına son derece olumsuz şekilde etki etmiştir.³⁷⁸

Sığınmacılar kentlere hızla yayılıp yoğunlaşırken şehir tercihlerindeki temel etkenler tanıdıklarının o şehirlerde yaşaması olmuştur. Bununla birlikte dikkat edilen bir diğer husus ise istihdam olanaklarının görece gelişmiş olması yaşanılacak şehrin seçilmesinde önemli bir rol oynamaktadır.³⁷⁹

Suriyeli sığınmacıların kamp dışına çıkıp şehirlere yayılmasından etkilenen bir diğer alan ise Türkiye'deki işgücü piyasası olmuştur. Sığınmacıların da göç ettikleri illeri seçmesinde temel etken olan bu durum, buldukları illerdeki işgücü piyasasına doğrudan etki etmektedir.³⁸⁰ Suriyeli sığınmacıların Türkiye'deki emek piyasasına katkısı yaygın olarak beden işçiliği üzerinde olmuştur. Kendini belirli bir seviyeye getirmiş olan Suriyeli sığınmacıların Türkiye'yi transit ülke olarak kullanıp Avrupa ülkelerine veya başka bir üçüncü ülkeye göç etmesi niteliksiz sığınmacı grubunun Türkiye'de kalmasına sebebiyet vermiştir. Türkiye'nin işgücü yapısına uygun olan bu profil Türkiye'de emek arz etmiştir.³⁸¹

Sığınmacıların Türkiye işgücüne dolayısıyla ekonomisine girmesi ve etkisi genellikle kayıt dışı olarak gerçekleşmiştir. Her ne kadar Türkiye taraf olduğu uluslararası antlaşmalar neticesinde iç hukuk kurallarında da sığınmacıların çalışma hayatını düzenlese de sığınmacıların birçoğu bu haklarından hukuki olarak yararlanamamaktadır.³⁸² Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı verileri de bu ifadeleri desteklemektedir. Açıklanan veriler hem 2011-2019 yılları arasında ülkeye akın eden Suriyeli sığınmacı sayısındaki patlamayı hem de bu sığınmacıların toplam sayılarına

---

³⁷⁷ Geçici Koruma <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Erişim Tarihi: 26.09.2021

³⁷⁸ Erol Özdemir, "Suriyeli Mülteciler Krizinin Türkiye'ye Etkileri", *Ankasam Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 1.3 (2017), s. 126.

³⁷⁹ Murat Çiftçi, "Suriyeli Sığınmacıların Yerleşim Yeri Seçiminde İl İstihdam Olanaklarına ve Öncül Sığınmacılara Duyarlılık Mukayesesi", *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 54.1 (2019), s. 130.

³⁸⁰ Mehmet Duruel, "Suriyeli Sığınmacıların Türk Emek Piyasasına Etkileri Fırsatlar ve Tehditler", *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3.2 (2017), s. 217.

³⁸¹ Akcan, ss. 64–65.

³⁸² Bekir Kocadaş, "Suriyeli Sığınmacılar ve Çalışma Hayatı: Sorunlar, Tespitler ve Öneriler", *Sosyolojik Düşün*, 3.1–2 (2018), s. 4.

oranla çok az bir kısmının sosyal güvenlik haklarını kullanarak çalıştığını gün yüzüne çıkarmaktadır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre 2012 yılında Türkiye’de geçici koruma sağlanan Suriyeli sayısı 14.237 iken, çalışma izni ile işgücü piyasasına giren Suriyeli sayısı 220’dir. 2019 yılı verilerine göre ise 3.576.370 sığınmacıya geçici koruma sağlanırken kayıtlı Suriyeli çalışan sayısı 63.789’dur.³⁸³ Bunun temelinde ise kontrol edilebilecek sayıdan çok daha fazla Suriyeli sığınmacının çok kısa sürede iş gücüne girmesi yatmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti yaptığı düzenlemelerle birlikte sığınmacıların iş gücü piyasasında hakkını almasının olanağını sağlasa da çoğu Suriyeli sığınmacı emeğini çok cüzi fiyatlarla sunmak mecburiyetinde kalmaktadır.³⁸⁴

Suriyeli sığınmacılar Türkiye’de çalışma hayatına üç farklı şekilde girmektedir. Suriyeli sığınmacıların küçük bir kısmı Türkiye’de şirketleşerek işveren konumundadır. Bu konumda işgücü piyasasına hizmet eden işveren konumundaki sığınmacılar işçi olarak genellikle diğer sığınmacıları çalıştırmaktadır. Bir diğer kesim ise farklı sektörlerde esnaflık ve zanaat gerektiren meslek gruplarında işletmeler açmıştır. Yöresel yemekhaneler, berberler, bakkal veya marketler açarak kendi müşteri profillerine hizmet vermektedir. Suriyeli sığınmacıların en yaygın olarak işgücüne girdiği 3. bir yol ise işçi olarak çalışmaktır. İşçi olarak çalışma hayatına giren Suriyeli sığınmacılar genellikle tarım, inşaat veya sanayi alanlarını tercih etmektedir.³⁸⁵

İşgücü piyasasında kayıt dışılığın önüne geçilememesi sığınmacı çocuk işçi sayısını da oldukça artırmıştır. Düşük ücretlerle piyasada kendine yer bulan sığınmacılar ekonomik geçimlerini sağlamak üzere tüm fertleriyle çalışma hayatına girmiştir. Geneli düşük ücretlerle ağır işlerde çalışan çocuk işçiler yerel işverenler tarafından ucuz işgücü olarak görülüp tercih edilmektedir. Yasadışı olarak çalıştırılan bu çocuk işçiler gelişimleri için gerekli olan eğitim hayatından uzak kaldıkları gibi bedenleri ağır işlerde çalıştıkları için fiziki gelişimleri de olumsuz yönde etkilenmektedir.³⁸⁶ Bütün bu olumsuzluklara rağmen Suriyeli ailelerin bir gelir kaynağı olarak gördükleri çocuklar gündüz okulda bile olsalar okul sonrası sokakta ya da gayri resmi iş alanlarında

---

³⁸³ Yabancıların Çalışma İzinleri <https://www.csgb.gov.tr/istatistikler/calisma-hayati-istatistikleri/resmi-istatistik-programi/yabancilarin-calisma-izinleri/> Erişim Tarihi:29.09.2021.

³⁸⁴ Bekir Kocadaş, “Suriyeli Sığınmacılar ve Çalışma Hayatı: Sorunlar, Tespitler ve Öneriler”, ss. 4–5.

³⁸⁵ Metin Korkmaz, “Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Türkiye İşgücü Piyasasına Etkileri ve Değerlendirmeler”, *Sosyal Güvençe*, 13, 2018, s. 64.

³⁸⁶ Nazan Aykut ve Esra Çalık Var, “Geçici Koruma Altında Yaşayan Suriyeli Çocuk İşçiler”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12.63 (2019), s. 984.

kendilerine yer bulmaktadır.³⁸⁷ Sokakta çeşitli işlerde çalışan bu çocuklar psikolojik hatta yer yer fiziki şiddete de maruz kalmakta ve kendilerini dışlanmış hissetmektedir. Sokakta çalışma hayatlarına devam eden bu çocuklar, dış dünyanın getirisi olan yasa dışı olaylara karışmakta ve çeşitli suçları işlemektedir.³⁸⁸

Türkiye’de bulunan Suriyeli sığınmacı çocuklardan işgücüne katılanların çoğunluğunu erkek çocuklar oluşturmaktadır. İş gücüne katılmayan çocuklar içinse diğer bir seçenek ise çocuk yaşta evlilik olmaktadır.³⁸⁹ İşgücüne katılan sığınmacı çocukların çoğunluğunun erkek olması ise, göç eden Suriyeli toplumun kültüründe var olan kız çocuklarının ev işi geleneğidir. Ev içi emeğinin iş gücü piyasasında bir değeri ifade etmemesi ise bu cinsiyete dayalı çocuk işçi sınıflandırmasında erkek çocuklarını ön plana çıkarmaktadır.³⁹⁰

3.4. Suriye İç Savaşı Sonrası Türkiye’nin Göçmen ve Güvenlik Reaksiyonu

Türkiye Cumhuriyeti Suriye krizinden sonra yaşanan dram sonrası açık kapı politikası izlemiş ve insani diplomasiyi hayata geçirmiştir. Ülke, yaşanan krizden Suriye Rejimini sorumlu tutmuş, sivil halk ve iktidar ayrımını yapmıştır. Her ne kadar ülke sığınmacılara kapılarını sonuna kadar açsa da bu durum bir süre sonra güvenlik tehdidini oluşturmuştur.³⁹¹

Suriye krizi sonrası yaşanan sığınmacı akının farklı getirilerinden biri de sığınmacılar için harcanan paralar olmuştur. Ülke içerisinde de sığınmacıların Türkiye’ye ekonomik maliyeti zaman zaman iktidar ve muhalefeti ihtilafa düşürmüştür. 2017 yılında hükümet yetkilileri sığınmacılar için yapılan harcamanın 30 milyarını aştığını söylemiştir.³⁹² 2020 yılında ise Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı sığınmacılar için yapılan harcamanın 40 milyar doları aştığını söylemiştir.³⁹³ Sığınmacılar için harcanan

---

³⁸⁷ Kuvvet Lordoğlu ve Mustafa Aslan, “Görünmeyen Göçmen Çocukların İşçiliği: Türkiye’deki Suriye’li Çocuklar”, *Çalışma ve Toplum*, 2.57 (2018), s. 722.

³⁸⁸ Aykut ve Çalık Var, s. 984.

³⁸⁹ Hande Bahadır ve Yücel Demiral, “Suriye’den Türkiye’ye Zorunlu Göç Hareketi ve Çocuk İşçiliği”, *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 4.3 (2019), s.393.

³⁹⁰ Aykut ve Çalık Var, s. 984.

³⁹¹ İren, ss. 108–109.

³⁹² Başbakan Yardımcısı Akdağ: Suriyeliler için harcanan toplam maliyet 84 milyar 880 milyon lira <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/basbakan-yardimcisi-akdag-suriyeliler-icin-harcanan-toplam-maliyet-84-milyar-880-milyon-lira/990509> Erişim Tarihi:02.10.2021.

³⁹³ Mülteci açıklaması: 4 milyon yabancıya 40 milyar dolar harcandı, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/multeci-aciklamasi-4-milyon-yabanciya-40-milyar-dolar-harcandi-41594662> Erişim Tarihi: 02.10.2021.

bu paralar barınma merkezlerinin inşası, elektrik ve su kullanımı, seyahatleri, temizlik, güvenlik, eğitim, sağlık gibi konularda kullanılmıştır.³⁹⁴

Her ne kadar sığınmacılar uzunca bir dönem ülkeye kabul edilse de bu sığınmacılar için harcanan paralar Türkiye için bir külfet haline dönüşmüştür. Türkiye bu mali külfeti bir dönem kendi imkanlarıyla karşılasa da 2015 yılında açıklanan Türkiye-AB Zirvesi Ortak Sonuç Bildirisinde Avrupa Birliği tarafından Türkiye'ye sığınmacılar için mali destek sağlanacağı açıklanmıştır. Geçici koruma altında Türkiye'de bulunan sığınmacıların giderlerini karşılamak için Sığınmacı Mali İmkânı oluşturulmasına karar verilmiştir. Bu karar doğrultusunda Avrupa Birliği, Türkiye için 3 milyar avroluk bir ek kaynak ödemesini kabul etmiştir.³⁹⁵

18 Mart 2016 yılında da gerçekleşen zirve sonrasında Avrupa Birliği belirlenen Sığınmacı Mali İmkânı projesi kapsamında taahhüt edilen paranın ödenmesine hız kazandırılmasına karar verilmiştir. Bununla birlikte sağlık, eğitim, altyapı, gıda gibi insani ihtiyaçların karşılanması için sığınmacılara yönelik gerçekleştirilen politikalar doğrultusunda belirlenen kaynaklar tükendiğinde Avrupa Birliği 2018 yılına kadar ödemeyi planladığı 3 milyar avroluk bir ek fonu devreye sokacağını belirtmiştir.³⁹⁶

Türkiye mevcut göçmen sayısı sebebiyle yaşadığı sıkıntının çözümü için gerekli yardımları yapmak adına uluslararası arası kuruluşları harekete geçirmeye çalışsa gösterilen ilgi beklenenin çok altında kalmıştır. Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacıların ekonomik maliyeti her geçen gün artmaya devam ederken uluslararası kurumlar ve diğer 3. ülkelerin bu durum karşısında tepkisiz kalması ya da çok sınırlı destek de bulunması Türkiye'nin üzerindeki yükü her geçen yıl artırmıştır.³⁹⁷ Sığınmacılarla alakalı ekonomik sorun sadece onlar için yapılan harcamayla sınırlı kalmamaktadır. Türkiye'de yaşayan yerel yoksul kesimin ise sığınmacılardan sonra ikinci planda tutulması gibi söylemler halk ve devlet arasında bir uyuşmazlığa neden olmuştur. Devlet, kendi vatandaşından önce sığınmacıları düşünüyor algısı aynı

---

³⁹⁴ Recep Karabulut ve Mahmut Açak, "Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Ekonomik Maliyeti (2011-2017)", *Birey ve Toplum Dergisi*, 8.15 (2018), s. 138.

³⁹⁵ Türkiye-Ab Zirvesi Ortak Sonuç Bildirisi (29 Kasım 2015)

https://www.ab.gov.tr/files/000files/2015/11/turkiye_ab_zirvesi_ortak_sonuc_bildirisi_29_kasim_2015.pdf Erişim Tarihi: 02.10.2021.

³⁹⁶ 18 Mart 2016 Tarihli Türkiye - Ab Zirvesi Bildirisi

https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/18_mart_2016_turkiye_ab_zirvesi_bildirisi_.pdf Erişim Tarihi: 02.10.2021.

³⁹⁷ İbrahim Mazman ve Lale İzci, "Ulusal ve Uluslararası Örgütler Tarafından Desteklenen Suriyeli Göçmenler", *Journal of Institute of Economic Development and Social Researches*, 4.9 (2018), s. 285.

zamanda halkın sığınmacılara karşı bakış açısında önemli bir etken olmaya başlamıştır.³⁹⁸

Suriye krizinin Türkiye için en ağır faturası sığınmacılar olsa bile sınır güvenliği endişesi krizin bir diğer önemli boyutunu göstermektedir. Suriye’de başlayan iç savaşla ülkede meydana gelen güç boşluğundan faydalanan IŞİD/YPG gibi terör örgütleri faaliyetleri Türkiye’nin Güneydoğu sınırları için tehdit oluşturmaktadır.³⁹⁹ Bölgede var olan terör örgütlerinin sadece sınırda bir güven problemi olmaktan çıkmaya da başlamıştır. Özellikle 2011 yılında başlayan açık sınır kapısı politikası etkisiyle sığınmacı kılığında ülkeye gelen terör unsurları ülke içerisinde de bir tehdit oluşturmuştur. 2015 yılında arka arkaya Diyarbakır, Şanlıurfa ve Ankara’da yaşanan saldırılar, 2016 yılında arka arkaya İstanbul’da gerçekleşen saldırılar söz konusu güvensizlik hissini iyice artmasına sebebiyet vermiştir.⁴⁰⁰

Türkiye Cumhuriyeti sınırında beliren bu güvensizlik ortamının önüne geçmek için 2011 yılından bu yana çeşitli yollarla müdahil olduğu Suriye krizine doğrudan müdahale etme kararı alıp sınır dışı bir harekate karar vermiştir. Yapılacak olan hareketin temel sebepleri sınırdaki terör sorununu ortadan kaldırıp güvenliği sağlamak, oluşabilecek bir terör koridorunun önüne geçmek ve terörden arındırılan bölgelere ülkede bulunan sığınmacıları yerleştirerek geri dönüşleri kontrol etmek olmuştur.⁴⁰¹ Milli Güvenlik Kurulu toplantısından sonra yapılan açıklamada da resmi olarak operasyonun hedefleri net olarak ortaya konmuştur. Tüm operasyon sürecinde Suriye’nin toprak bütünlüğüne saygı duyulacağı belirtilirken, sınır kentlerinde yaşayan yerel halkın ve operasyon bölgesinde yaşayan Suriye halkının can güvenliğinin sağlanması birincil hedef olmuştur.⁴⁰²

Fırat Kalkanı Harekâtı olarak isimlendirilen bu operasyon 24 Ağustos 2016 yılında başlatılmıştır. Başlayan operasyona hukuki dayanak ise Birleşmiş Milletlerin de kabul ettiği meşru müdafaa hakkı olarak gösterilmiştir. Ayrıca operasyona Türk Silahlı Kuvvetleri ile

---

³⁹⁸ Salih Öztürk ve Selen Çoltu, “Suriyeli Mültecilerin Türkiye Ekonomisine Etkileri”, *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 7.13 (2018), s. 192.

³⁹⁹ Hüseyin Yeltin, “Türkiye’nin Suriye Krizine Karşı Güvenlik Arayışlarına Bir Örnek: Fırat Kalkanı Harekâtı”, *Econder*, 2.2 (2018), ss. 207–208.

⁴⁰⁰ Murat Yeşiltaş, Merve Seren ve Necdet Özçelik, “Fırat Kalkanı Harekâtı Harekâtın İcrası, İstikrarın Tesisi ve Alınan Dersler” SETA Rapor, (2017) s.14

⁴⁰¹ Mustafa Özalp, “Türkiye’nin Suriye’ye Düzenlemiş Olduğu Fırat Kalkanı Operasyonu”, *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9.18 (2018), ss. 179–180.

⁴⁰² 30 Kasım 2016 Tarihli Toplantı, <https://www.mgk.gov.tr/index.php/30-kasim-2016-tarihli-toplanti> Erişim Tarihi: 09.10.2021.

Türkiye'nin Esed Rejimi' ne karşı desteklediği muhalif grup Özgür Suriye Ordusu da katılmıştır.⁴⁰³

29 Mart 2017 tarihinde toplanan Milli Güvenlik Kurulu sonrası yapılan açıklamayla birlikte de bu operasyonun sonlandırıldığı açıklanmıştır. Yapılan açıklamada DEAŞ terör örgütünün Türkiye'nin sınırında yarattığı tehdidi yok etmek ve terörden arındırılmış bölgelere Suriyeli sığınmacıların geri dönüşlerini sağlamak adına başlatılan hareketin başarıyla sonuçlandığı açıklanmıştır.⁴⁰⁴

Harekat sonucunda Türkiye Cumhuriyeti sınır bölgesinde istediği genişlikte alanda kontrolü sağlamıştır. Kontrol sağlanan alanda yerleşik hayatın normale dönmesi hedefiyle hastane, fırın, elektrik santrali ve okul gibi birçok proje hayata geçirilmiştir. Hem mevcut halkın yaşam standartlarını yükseltmek hem de ülke içerisinde var olan sığınmacıların geri dönüşünü sağlamak adına adımlar atılmıştır.⁴⁰⁵ Geri dönecek olan Suriyeli sığınmacılarla birlikte terörden temizlenen bölgede mevcut yaşantısına devam eden Suriyeli vatandaşlar için de insani yardımın götürüleceği açıklanmıştır. Operasyonun resmen sona erdiğine dair yapılan açıklamadan sonra da Türk Silahlı Kuvvetleri operasyon bölgesinden ayrılmamıştır. Bölgede yaşanan güç boşluğu terör örgütlerine geniş hareket alanı sağladığı için operasyon sonrası yeni bir tehdidin oluşmasını önlemek ve geri dönüşleri sağlanan Suriyelilerin huzur ve güvenliğini sağlamak amacıyla Türk Askeri bölgede varlığını sürdürmeye devam etmektedir.⁴⁰⁶

2019 yılında Milli Savunma Bakanlığı'ndan yapılan açıklamaya göre Suriye'de varlığını sürdüren PKK/PYD terör örgütünün Suriye'nin muhtelif yerlerini ele geçirmesinden sonra ülke içerisinde de yerinden edilen Suriye vatandaşları sığınmak için Fırat Kalkanı bölgesini tercih etmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kendi sınır bölgesinde terörden arındırdığı bu nokta hem bölge halkının huzurunu sağlamakta hem de Suriyeli vatandaşların Türkiye'ye doğru gerçekleştireceği bir göç hareketi için alternatif sağlamaktadır.⁴⁰⁷

---

⁴⁰³ Yeltin, s. 209.

⁴⁰⁴ 29 Mart 2017 Tarihli Toplantı <https://www.mgk.gov.tr/index.php/29-mart-2017-tarihli-toplantı> Erişim Tarihi: 11.10.2021

⁴⁰⁵ Doğan Şafak Polat, "Türkiye'nin Suriye'nin Kuzeyindeki Askeri Harekâtının Amaçları ve Sonuçları", *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 16.33 (2020), s. 69.

⁴⁰⁶ Süleyman Sırrı Terzioğlu, "Uluslararası Hukuk Açısından Fırat Kalkanı Harekâtının Meşruluğu Sorunu", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 134, 2018, s. 608,631.

⁴⁰⁷ Suriyeli Kardeşlerimiz Gönüllü Olarak Evlerine Dönmeye Başladı, <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/21112019-12765> Erişim Tarihi: 11.10.2021.

Hedeflenen bölge DAESH terör örgütünden arındırılmış olsa bile günümüzde dahi bölgeye PKK/PYD terör örgütlerinden saldırılar düzenlenmeye devam etmektedir. Bu durum Türkiye Cumhuriyeti'nin Fırat Kalkanı Harekatı bölgesini terk etmesinin de önüne geçmektedir. Operasyon sonrası süreçte de Suriye'de var olan karışıklığın bitmemesi, hem güvenlik sorununun da devam etmesi hem de olası yeni sığınmacı akınları anlamına gelmektedir. Türkiye Cumhuriyeti de sınır hattında oluşabilecek yeni tehditlerin önüne geçebilmek adına bu bölgede varlığını sürdürmeye devam etmektedir.⁴⁰⁸

Fırat Kalkanı Harekatı'nın bitişinden sonra açıklama yapan dönem başbakanı Binali Yıldırım da bu durumdan bahsederken Fırat Kalkanı Harekatının bitmesine rağmen bölgede farklı terör unsurlarından kaynaklanan bir tehdit oluşursa yeni bir operasyon başlatılacağını söylemiştir. Ancak yapılan operasyonun yeni bir hareket olacağından bu yüzden de Fırat Kalkanı isminin kullanılmayıp yeni hareketlerin yeni isimlerle anılacağından bahsetmiştir.⁴⁰⁹

O dönem başbakan tarafından da açıklandığı gibi Türkiye Cumhuriyeti 20 Ocak 2018'de Suriye'nin kuzeyine yeni bir askeri operasyonu yeni bir isimle başlatmıştır. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin resmi internet sitesi üzerinden "*Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından, hudutlarımızda ve bölgede güvenlik ve istikrarı sağlamak maksadıyla, Suriye'nin kuzeybatısında Afrin bölgesinde, PKK/KCK/PYD-YPG ve DAESH'a mensup teröristleri etkisiz hale getirmek ve dost ve kardeş bölge halkını bunların baskı ve zulmünden kurtarmak üzere, 20 Ocak 2018 saat 17:00'dan itibaren "Zeytin Dalı Harekatı" başlatılmıştır.*" cümleleriyle operasyonun başladığı bildirilmiştir.⁴¹⁰ Resmi açıklamada da belirtildiği üzere hareket DAESH ile birlikte PKK/PYD-YPG terör örgütlerine yönelik yapılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti, o dönem küresel çapta bir mücadele içerisine girilen DAESH gibi PKK/PYD-YPG'nin de bölgede ve sınır güvenliğinde tehdit olduğunu göstermiş ve terör grupları arasında bir ayrıma gitmediğini hareketin açıklanan amaçları doğrultusunda göstermiştir. Türkiye Cumhuriyeti kendi

---

⁴⁰⁸ Gül Seda Acet İnce, "Uluslararası Hukuk Bağlamında Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı ve Barış Pınarı Harekatları", *Malatya Turgut Özal Üniversitesi İşletme ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1.1 (2020), s. 74.

⁴⁰⁹ Başbakan Yıldırım: Fırat Kalkanı Harekatı Bitmiştir, <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/basbakan-yildirim-firat-kalkani-harekatı-bitmistir/782664> Erişim Tarihi: 11.10.2021.

⁴¹⁰ Zeytin Dalı Harekatı <https://www.tsk.tr/Home/Detay/373> Erişim Tarihi 14.10.2021.

politikaları doğrultusunda bölgede tehdit oluşturan bütün terör örgütlerini operasyon kapsamına almıştır.⁴¹¹

Başbakanlık ofisi tarafından operasyonun amacını ve gerekliliğini belirten 12 madde açıklanmıştır. Bunlar sınır güvenliği, Suriye’de desteklenen Özgür Suriye Ordusunu, Suriye üzerinden Türkiye’ye giriş yapan terör unsurlarını, ülke güvenliğini, başarıyla tamamlanan Fırat Kalkanı Operasyonunda temizlenen bölgelerin güvenliğini ve Tel Rıfat bölgesinin güvenliğinin sağlanarak Türkiye’deki Suriyeli göçmenlerin geri dönüşlerini kapsamaktadır.⁴¹² Sosyolojik açıdan bakarsak da Fırat Kalkanı Harekatı ile benzer özellikler taşımaktadır. Temel hedef sınır kentlerinde yaşayan insanların güvenliklerini sağlamak ve kaygılarına son vermek, hareket bölgesinde yaşayan yerel halk üzerinde ki YPG baskısını kırmak ve Türkiye’de bulunan sığınmacılar için güvenli bir geri dönüş yolu ve yerleşim alanı tesis etmektir.⁴¹³

18 Mart 2018 tarihinde Türk Silahlı Kuvvetleri resmi internet sitesinden yeni bir bildiri yayınlamış ve yaklaşık 2 ay içerisinde hareketin düzenlendiği Afrin Şehir Merkezinin kontrol altına alındığını ama operasyonun da planlandığı şekilde devam edeceğini açıklamıştır. Yapılan açıklamada bölgede baskı ve tehdit unsuru olarak görülen terör örgütleri sebebiyle yerleşim alanlarını terk eden yerel halkın tekrardan refah içerisinde yaşayabileceği geçici barınma merkezlerinin kurulması için gerekli faaliyetlerin yürütüldüğüne de yer verilmiştir.⁴¹⁴

Operasyonla birlikte hareketin düzenlendiği yer olan Afrin’in terör unsurlarından temizlenmesinin ardından duran eğitim öğretim de tekrardan başlamıştır. Terör örgütünün elinde bulunduğu dönemde okullara yaptığı müdahaleler sonucu işlenen derslerin amacının dışında hizmet etmesi yerel halkı mağdur etmiştir. Harekat sonrası ise günlük hayatın normale dönmesi yönünde atılan adımlardan ilki de eğitim alanında olmuştur.⁴¹⁵ İlçede devam eden mevcut eğitimde yapılan reformların yanı sıra yeni okullar da faaliyete geçirilmiştir. Açılan bu okullar sadece ilk ve orta öğretim düzeyinde

---

⁴¹¹ Necdet Özçelik ve Can Acun, “Terörle Mücadelede Yeni Safha Zeytin Dalı Harekatı” SETA Rapor, (2018), s.12.

⁴¹² Polat, s.72.

⁴¹³ İpek Coşkun, “Zeytin Dalı Harekatının Sınır Şehirleri İçin Anlamı”, 2018 <https://www.setav.org/zeytin-dali-harekatinin-sinir-sehirleri-icin-anlami> Erişim Tarihi: 14.10.2021

⁴¹⁴ Zeytin Dalı Harekatı <https://www.tsk.tr/Home/Detay/596> Erişim Tarihi: 14.10.2021

⁴¹⁵ Afrin Merkezinde Teröristlerin Durdurduğu Eğitim Yeniden Başladı, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/afrin-merkezinde-teroristlerin-durdurdugu-egitim-yeniden-basladi/1162765> Erişim Tarihi:15.10.2021.

de olmamıştır. Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile Türkiye’de bulunan Gaziantep Üniversitesine bağlı Afrin Eğitim Fakültesi hizmete girmiştir.⁴¹⁶

Eğitim dışında sokakların ve yolların düzenlenmesi, asfaltlama çalışmaları ve güvenlik tedbirlerinin artırılması gibi faaliyetler de hayata geçirilmiştir. İlçede kurulan yerel meclisleri destekleyen Türkiye Cumhuriyeti bu meclisler aracılığıyla kentte tarım, sanayii, ticaret, kültür, spor ve sağlık gibi alanlarda verilen hizmetleri desteklemiştir. Yapılan bu dönüşüm süreci sonrasında kente hızlı bir geri dönüş süreci başlatılmış ve kentin nüfusunun 300 bini aştığı söylenmiştir.⁴¹⁷

Türkiye Cumhuriyeti Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı Harekatları ile belirlediği amaçların bir kısmına ulaşmış olsa bile sınırındaki terör kaynaklı güven sorununun tamamını bertaraf etmiş değildir. Bununla birlikte kontrol edilen bölgelere sığınmacıların geri dönüşleri için uygun zemin hazırlanmış ve sığınmacıların bir kısmı ülkesine dönmüş olsa bile Türkiye içerisindeki sığınmacı sayısı oldukça fazladır. Türkiye’nin gerek mülteci gerekse terör merkezli sorunlarına uluslararası alanda beklediği tepkinin gelmemesi yeni bir hareketin düzenlenmesine olanak sağlayan unsurlar olmuştur.⁴¹⁸ Tüm bu gelişmeler neticesinde de Türkiye Cumhuriyeti 9 Ekim 2019 tarihinde Barış Pınarı Harekatını başlatmıştır. Harekatın temel sebepleri Suriye’nin toprak bütünlüğüne zarar vermeyecek seviyede sınırdaki oluşan terör unsurlarını temizlemek, bölgede yaşayan yerel halkın güvenliğini sağlayarak refah bir yaşam standardı getirmek, yerlerinden edilmiş Suriyeli sığınmacıların ülkelerine güvenle geri dönüşlerini sağlamak olarak belirlenmiştir.⁴¹⁹

Harekat meşruluğunu diğer hareketlerde olduğu gibi Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’nin 51. maddesi kapsamında yer alan meşru müdafaa hakkından almıştır. Harekat, Suriye Milli Ordusu ile birlikte icra edilmiştir. Harekatla birlikte Fırat’ın doğusunda kalan, terör örgütlerinin kontrol ettiği bölgeleri temizlemeyi amaç edinmiştir.⁴²⁰

---

⁴¹⁶ Afrin’in Terörden Kurtuluşunun 3. Yılı, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/afrin-in-terorden-kurtulusunun-3-yil-donumu/2179988> Erişim Tarihi: 15.10.2021.

⁴¹⁷ Afrin’e Zeytin Dalı, <https://www.trthaber.com/haber/gundem/afrine-zeytin-dali-567111.html> Erişim Tarihi: 15.10.2021.

⁴¹⁸ Veysel Kurt, 5 Soru: Barış Pınarı Harekatı <https://www.setav.org/5-soru-baris-pinari-harekat/> Erişim Tarihi: 15.10.2021

⁴¹⁹ Polat, s. 77.

⁴²⁰ Recep Kaya, “Harekâtlar Ekseninde Türkiye nin Suriye’de Terörle Mücadelesi”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 2.2 (2020), s. 158.

Harekat terör unsurlarının belirlenen bölgeden temizlenip güvenli bölge oluşturma amaçları ile askeri bir harekat olarak başlamış olsa bile harekat başladıktan 8 gün sonra Türkiye Cumhuriyeti ve Amerika Birleşik Devletleri taraflarınca yapılan görüşmeyle mutabakatla son bulmuştur. Barış Pınarı harekâtını, Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı hareketlerinden ayıran en önemli özelliği de bu durum olmuştur. Diğer iki harekatta belirlenen hedeflere askeri harekatla ulaşılan kadar devam edilirken Barış Pınarı Harekatı bir mutabakatla son bulmuştur.⁴²¹

İki tarafın görüşmesi sonucunda 13 maddelik bir ortak açıklama yapılmıştır. Bu açıklamada DAESH mücadelesinin devam edileceği, daha önceden DAESH tarafından kontrol edilen bölgelerde yaşayıp yerinden edilen kişilerin ve alıkoyma merkezleriyle ilgili ortak bir çalışma yürütüleceğinden bahsedilmiştir. DEASH mücadelesinin yanı sıra YPG'nin de harekât kapsamında belirlenen güvenli bölgeden 120 saat içerisinde geri çekilmesi için bir ateşkes üzerinde anlaşmaya varılmıştır. Belirlenen süre içerisinde YPG'nin bölgeyi terk etmesinin ardından ise başlatılan operasyon durdurulacaktır. Harekatın son bulmasıyla birlikte belirlenen güvenli bölge ise Türkiye Cumhuriyeti tarafından kontrol edilecektir. Türkiye Cumhuriyeti yapılan bu ortak açıklamada kontrol edilecek bölgelerde bölge halkının güvenliğini, sivil yerleşim yerlerini ve şehirlerin altyapılarının bir zarar görmeyeceğini de taahhüt etmektedir.⁴²²

Türkiye'nin askeri safhada başlattığı bu operasyon sonucu Amerika Birleşik Devletleri ile Suriye üzerinde bir anlaşmaya varmasından sonra ülkedeki bir diğer önemli ülke Rusya ile de anlaşmaya varmıştır. 22 Ekim 2019 tarihinde Türkiye ve Rusya arasında bir mutabakat muhtırası imzalanmıştır. Kuzey Suriye'de bulunan terör örgütlerini ve sığınmacıları kapsayan 10 maddelik bir mutabakata varılmıştır.⁴²³

Varılan mutabakat sonucunda Türkiye'nin milli güvenliğinin korunması ve Suriye'nin siyasi ve toprak bütünlüğünün korunması esas alınmıştır. Bu bağlamda YPG'nin ve silahlarının Barış Pınarı Harekatı'nın dışında kalan Türkiye-Suriye sınırının Suriye tarafında yer alan topraklarından 30 kilometre dışarıya çıkarılması için Rusya askeri polislerinin gireceği belirtilmiştir. Barış Pınarı Harekatı kapsamında kontrol altına alınan bölgelerde ise mevcut durumun korunacağı da yapılan bu ikinci anlaşmayla

---

⁴²¹ Polat, s. 79.

⁴²² Türkiye-ABD anlaşmasının detayları <https://www.aa.com.tr/tr/baris-pinari-harekatı/türkiye-abd-anlaşmasının-detayları/1617693> Erişim Tarihi:16.10.2021.

⁴²³ Recep Kaya, s. 159.

garanti altına alınmıştır. Belirlenen bazı bölgelerde Türk-Rus ortak devriyesi atılması ve yerlerinden edilmiş sığınmacıların güvenli biçimde geri dönüşlerinin ve anavatanlarına yerleşmelerinin sağlanması için ortak çalışmalar yapılacağı da imzalanan muhtırada yer edinmiştir.⁴²⁴

Harekat alanının önce askeri safhada daha sonra da anlaşmalarla kontrol altına alınmasının ardından Türkiye Cumhuriyeti bölge halkının huzurunun sağlanması adına çalışmalara başlamıştır. Sağlık hizmetleri bu çalışmalarda öncelik kazanmış ve Şanlıurfa İl Sağlık Müdürlükleri'nin bünyesinde Suriye Sağlık Görev Gücü Başkanlıkları kurulmuştur. Öncelik tanınan bir diğer nokta ise eğitim alanı olmuştur. Terör örgütlerinin bölgede konuşlandığı dönem de okulları askeri amaçlarla kullanıp tahrip etmesi bölgede yaşayan insanların eğitim almasının önüne geçmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı'nın da destekleriyle bölgede eğitim almak için gerek duyulan alanlar iyileştirilmiş ve Suriye Geçici Hükümeti'nin belirlediği müfredatla eğitim öğretim hızlı bir şekilde başlamıştır. Ayrıca bölgede mobil PTT şubeleri kurulmuş, Türkiye'den bölgeye gönderilecek olan kargo, para transferleri konusunda kolaylıklar sağlanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti bünyesinde hizmet veren Sivil Toplum Kuruluşları da bu normalleşme sürecinde bölge halkına yardımlarını göndermeye devam etmiştir. Sivil toplum kuruluşları ve devlet kurumları bir dayanışma içerisinde bölgeye gönüllü geri dönüş sürecini hızlandırmak adına çalışmaları yürütmeye devam etmektedir.⁴²⁵

3.5. Suriyeli Sığınmacılar İçin Türkiye'de Sağlanan Haklar

Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacıların büyük bir kısmını kadın ve çocuklar oluşturmaktadır. Barınma merkezlerinde bulunan veya bulunmayan sığınmacıların büyük çoğunluğunun amacı refah bir yaşamdan ziyade temel ihtiyaçlarını karşılamaktır. Bu temel ihtiyaçları barınma, sağlık, beslenme, istihdam ve güvenlik gibi kavramlar oluşturmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti de yaptığı antlaşmalar ve oluşturulan kaynaklarla bu ihtiyaçlara karşılık vermek adına birtakım çalışmalar yürütmektedir.⁴²⁶

---

⁴²⁴ Türkiye ile Rusya Federasyonu Arasında Mutabakat Muhtırası İmzalandı, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/turkiye-ile-rusya-federasyonu-arasinda-mutabakat-muhtirasi-izalandi/1622980> Erişim Tarihi: 16.10.2021.

⁴²⁵ Barış Pınarı Harekati 1 Yaşında, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/baris-pinari-harekati-1-yasinda-1999629> Erişim Tarihi: 16.10.2021.

⁴²⁶ Muzaffer Koç, İbrahim Görücü, ve Nihat Akbıyık, "Suriyeli Sığınmacılar ve İstihdam Problemleri", *Birey ve Toplum Dergisi*, 5.9 (2015), s. 81.

3.5.1. Sığınmacıların Barınma Problemleri ve Geçici Barınma Merkezleri

Türkiye’de Suriyeli sığınmacıların geldiği günden bu zamana kadar sağlanan en büyük ve kesintisiz hizmet kurulan kamplar ve konteynır yaşam merkezleri olmuştur.⁴²⁷ Belirli sayıda kişiler için hazırlanan kamplarda yaşam standartları üst seviyede tutulmaya çalışılmıştır. Dönemin Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Ban Ki-Moon ve beraberindeki heyet de o dönem Türkiye’de bulunan kamplardan birini ziyarete gelmiştir. Ziyareti esnasında yaptığı konuşmasında Türkiye’nin göçmenler konusunda tutumuna tüm üye ülkelerin ortaklık etmesi gerekliliğinden bahsetmiştir.⁴²⁸ Ancak bunlara rağmen 2018 yılında yayınlanan İnsani Yardım Raporu’na göre Türkiye 8.07 milyar Amerikan Dolarını insani yardım için harcayarak bu alanda açık ara lider ülke olmuştur. Ülkelerin yaptığı bu insani yardımların milli gelire oranlanarak yapıldığı listede de Türkiye 0.85 oranı ile yine ilk sırada yer almıştır. Türkiye sığınmacılara ve insani durumlara yönelik bu duyarlılığı ile de dünyanın en cömert ülkesi unvanını almıştır.⁴²⁹

Türkiye’nin kitlesel akının başladığı günden bu zamana kadar kesintisiz olarak sağladığı barınma merkezleri 2018 yılına kadar AFAD kontrolü altında kurulup sevk ve idaresi yapılmaktaydı. Ancak 2018 yılında yapılan bir değişiklikle beraber AFAD’ın sağladığı bu hizmet Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne verilmiştir.⁴³⁰

Türkiye’nin sığınmacılar için sağladığı kamp hizmetinden faydalanan birçok sığınmacı verilen hizmetten dolayı memnuniyet duymaktadır. Sağlanan hizmeti eksik ya da memnuniyetsiz biçimde karşılayanların ise bir kısmı durumu iklimsel koşullara bağlamaktadır. Bir diğer kesim ise iki ülke arasında olan kültür ve yaşayış farklılıklarını öne sürmektedir. Özellikle kamp görevlilerinde cinsiyet ayrımı yapılmaması, Suriye toplumunda var olan haremlik-selamlık olgusu için sığınmacılar arasında bir

---

⁴²⁷ Bade Vardarlı vd., “Türkiye ve Almanya’daki Suriyeli Sığınmacılara Sunulan Haklar ve Yaşanan Sorunlar”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18.70 (2019), s. 657.

⁴²⁸ Bu Şiddeti Durdurun, <https://www.haberturk.com/dunya/haber/801253-bu-siddeti-durdurun> Erişim Tarihi 28.10.2021.

⁴²⁹ Türkiye’nin İnsani Yardımları Hk. https://www.mfa.gov.tr/no_-171_-insani-yardimlarimiz-hk.tr.mfa Erişim Tarihi: 30.10.2021.

⁴³⁰ Sığınmacı Kampları Göç İdaresi’ne Devredildi, <https://www.milliyet.com.tr/gundem/siginmaci-kamplari-goc-idaresi-ne-devredildi-2631338> Erişim Tarihi 30.10.2021.

hoşnutsuzluğa neden olmaktadır. Sığınmacılar için diğer problemler ise kişisel bakımın sağlanmasında olanakların sınırlı olmasıdır.⁴³¹

Hazırlanan konteyner kentler sosyal olarak ya da yaşam alanı olarak her ne kadar modern şartlar sunsa da kalıcı, şehir merkezlerinde yaşanan hayatı sığınmacılar için sağlamayacaktır. İnsanlar kendi becerilerini ve yeteneklerini bu kamplarda sınırlı şekilde gösterebilmektedir. Aldıkları kararları, eğitimlerini veya çalışacakları işleri de bu kamp alanı içerisinde gerçekleştirecek, hayatı sınırlı yaşayacaklardır. Bu yüzden sığınmacılar kamplarda belirli bir süre geçirdikten sonra kamp koşullarını göz ardı ederek yaşamak için şehir merkezlerine yönelmektedir.⁴³²

Güncel istatistiki veriler de bu kanıyı doğrulamaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Suriyeli sığınmacılar için Hatay'da 3, Osmaniye, Kilis, Kahramanmaraş ve Adana'da da birer tane olmak üzere 5 farklı ilde 7 barınma merkezi inşa etmiştir. Ancak Ekim 2021 itibari ile 3.67 milyon sığınmacının sadece 51.945'i bu barınma merkezlerinde kalmaktadır.⁴³³

AFAD'ın 2017 yılının Ekim ayı raporuna göre 3.26 milyon Suriyeli sığınmacının 227.997'si barınma merkezlerinde yaşamaktaydı. Barınma merkezlerinde yaşayan sığınmacı sayısının 3 yılda bu denli azalmasının sebebi ise bazı geçici barınma merkezlerinin kapanması olmuştur. 2017'den günümüze kadar gelen süreçte Hatay'da Güveççi Çadırkenti, Gaziantep'te İslahiye, Nizip1 ve Karkamış Çadırkentleri ve Nizip2 Konteynerkenti, Şanlıurfa'da Ceylanpınar, Suruç ve Akçakale Çadırkenti ve Harran Konteynerkenti, Kilis'te Öncüpınar Konteynerkenti, Mardin'de Midyat Çadırkenti, Adıyaman'da Merkez Çadırkenti ve Malatya'da Beydağı Konteynerkenti kapatılmıştır.⁴³⁴ Mardin'de kapatılan barınma merkezinde kalan sığınmacıların ise istedikleri durumlarda diğer barınma merkezlerine nakilinin sağlanacağı ya da istekleri doğrultusunda şehir merkezlerinde yaşamaları için kolaylık sağlanacağı açıklanmıştır.⁴³⁵

---

⁴³¹ Vardarlı vd., s. 657.

⁴³² Derya Bakbak, "Suriyeli Sığınmacıların Konteyner Kamplarına İlişkin Bir Araştırma", *Akademik Bakış Dergisi*, 11.23 (2018), s. 263.

⁴³³ Geçici Koruma, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Erişim Tarihi: 31.10.2021.

⁴³⁴ AFAD Geçici Barınma Merkezleri Raporu, 30 Ekim 2017, https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/2374/files/30_10_2017_Suriye_GBM_Bilgi_Notu.pdf Erişim Tarihi: 31.10.2021.

⁴³⁵ İl Göç İdaresi Müdürlüğü'nün Basın Duyurusu <http://www.mardin.gov.tr/il-goc-idaresi-mudurlugunun-basin-duyurusu> Erişim Tarihi 3.10.2021.

3.5.2. Suriyeli Sığınmacılar İçin Türkiye’de Sağlanan Eğitim Hizmetleri

Suriyelilerin Türkiye’ye gelmeye başladıkları tarihte Türkiye Cumhuriyeti sığınmacıların kısa sürede ülkelerine geri dönecekleri fikrine kapılmış ve bu doğrultuda politikalar izlemiştir. İlk başlarda sığınmacıların daha temel ihtiyaçları üzerinde yoğunlaşılıp eğitim konusu gündemde yer edinmemiştir.⁴³⁶ Ancak Suriye’deki savaş ve belirsizlik durumu geçmemiş aksine gün geçtikçe şiddet oranı artmıştır. Bu durum ise her geçen senede Türkiye’ye sığınan Suriyeli sayısını artırmıştır. Türkiye Cumhuriyeti bu durum karşısında eğitim konusunun da sığınmacılar için bir gereklilik olduğu kanısıyla sığınmacılar için eğitim politikalarını düzenlemiştir.⁴³⁷

Suriyeli sığınmacıların kısa sürede geri dönecekleri düşüncesiyle hazırlanmaya başlanan eğitim konusunda başlarda sadece barınma merkezleri içerisinde bulunan sığınmacılar için eğitim programları düzenlenmiştir. Hatta öyle ki Suriyelilerin geri döndüklerinde eğitimsel kayıplarını önlemek adına Türkçe eğitim vermek yerine Arapça müfredatla eğitimler verilmiştir. Verilecek bu Arapça eğitimler de Milli Eğitim Bakanlığınca desteklenmiştir.⁴³⁸

Kitleler halinde ülkeye kısa sürede birçok sığınmacının gelmesi sonucunda 2013 yılında kamp dışında kalan sığınmacıların da eğitim politikalarına girmeleri gündeme gelmiştir. Aynı yılın ekim ayında da Geçici Koruma Yönetmeliği çıkarılmış ve Suriyeliler için eğitim bir hak olarak tanınmıştır. 2014 yılında ise Milli Eğitim Bakanlığı bir yol gösterici genelge yayınlamıştır (Yabancılar Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri Genelgesi). Yayımlanan genelgeden sonra okullara kayıt yaptırmak için aranan Türkiye’de ikamet şartı da ortadan kaldırılmış ve Suriyelilerin eğitim sistemine dahil edilmesi için kolaylıklar sağlanmıştır.⁴³⁹ Kamp dışında yaşayan Suriyeli sayısının da bir hayli fazla olması eğitim politikalarının tüm sığınmacılara uygulanacak şekilde gelişmesini mecburi kılmıştır. Suriyeli sığınmacılar için lise düzeyine kadar eğitim verecek Geçici Eğitim Merkezleri açılmış ve sığınmacıların eğitim alabilmesi için bir

---

⁴³⁶ Müberra Nur Emin, “Türkiye’deki Suriyeli Çocukların Eğitimi Temel Eğitim Politikaları”, SETA Analiz, Sayı:153, (2016), s.12.

⁴³⁷Handan Ertaş ve Fatma Çiftçi Kırac, “Türkiye’de Suriyeli Göçmenlere Yönelik Yapılan Eğitim Çalışmaları”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 13 (2017), s. 14.

⁴³⁸ Emin, s. 12.

⁴³⁹ Abdullah Said Özcan, “Çokkültürlülük Bağlamında Türkiye’nin Suriyeli Öğrencilere Yönelik Eğitim Politikası”, *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4.1 (2018), s. 25.

alternatif olmuştur.⁴⁴⁰ Bu eğitim merkezleri yığınlar halinde Türkiye'ye göç eden sığınmacıların ülkelerinde alamadıkları eğitimin burada devam etmesini sağlaması amacıyla kurulmuştur. Merkezlerde eğitimi Suriyeli öğretmenler verirken, eğitim dili ise Arapça olarak belirlenmiştir. Eğitim merkezlerinin dönem boyunca işledikleri müfredatta Suriye'de bulunan ve eğitim alan öğrenciler ile aynı müfredatı taşımaktadır. Ancak Türkiye'de bulunan eğitim merkezinde uygulanan müfredat Geçici Suriye Hükümeti tarafından kontrol edilip bir kısmı ayıklanarak uygulanmaktaydı. Uygulanan eğitim politikaları doğrultusunda kısa vadeli dönüş düşüncesinin gerçekleşmemesi ile birlikte bu eğitim merkezleri Milli Eğitim Bakanlığına bağlanmış ve Türkçe dersleri müfredata konulmuştu.⁴⁴¹

Hizmete açıldığı ilk dönemlerde Arapça olarak ders veren Geçici Eğitim Merkezlerinde 2018 yılı itibari ile yoğun Türkçe dersler verilmeye başlanmıştır. Bunun temel sebebi ise Geçici Eğitim Merkezlerinin kapanmasının planlanması yatmaktaydı. Bu merkezlerde öğrenim gören sığınmacıların Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullara kaydırılıp Türkiye'deki örgün eğitime katılmasını sağlamak amacıyla eğitim merkezleri kademeli olarak kapatılmaya başlandı.⁴⁴²

Milli Eğitim'in okullarında eğitime ulaşabilen öğrencilerin eğitim aldıkları sürelerde bazı sorunları da görünmüştür. Bu sorunların en başında dil bilmeme problemi yatmakta ve diğer sorunların birçoğunu tetiklemektedir. Öğretmenlerle veya arkadaşlarıyla iletişim kuramamak yabancı öğrencileri en çok zorlayan durum olmaktadır. Suriyeli ailelerin birçoğunun düşük refah seviyesinde yaşam sürmeleri ve aile bireylerinin tümünün çalışmak zorunda olması ise çocukların eğitime ulaşmasına engel teşkil etmektedir. Aileler bu tür masrafları karşılayamadıkları için çocukları da okula göndermemektedir. Bir diğer önemli problem ise Suriyeli çocukların Türk öğrenciler tarafından dışlanmış hissedilmesidir.⁴⁴³ Bazı Suriyeli aileler ise çocuklarının

---

⁴⁴⁰ Fatma Cırt Karaağaç ve Hülya Güvenç, "Resmi İlkokullara Devam Eden Suriyeli Mülteci Öğrencilerin Eğitim Sorunları", *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11.18 (2019), s. 535.

⁴⁴¹ Mehmet Emin Usta vd., "Suriyeli Eğitimcilerin Gözünden Geçici Eğitim Merkezlerinde Karşılaşılan Sorunların İncelenmesi", *MUKADDİME*, 9.1 (2018), s. 176.

⁴⁴² Türkiye, Suriyeli Çocukların Okullaşmasında Dünya Ortalamasını Geçti, <https://www.aa.com.tr/tr/egitim/turkiye-suriyeli-cocuklarin-okullasmasinda-dunya-ortalamasini-gecti/1468778> Erişim Tarihi 07.11.2021.

⁴⁴³ Cırt Karaağaç ve Güvenç, s. 537.

Milli Eğitim okullarında Türkçe eğitim almalarına endişeyle yaklaşmıştır. Bunun sebebi ise anadillerini unutup, asimile olma kaygısıdır.⁴⁴⁴

Türkiye Cumhuriyeti Suriyeli sığınmacıların ülkeden kısa vadede geri dönmeyeceklerini ve bir süre daha kalıcı oldukları kanısına vardığında eğitim politikalarında da revize yoluna gitmiştir. Yabancı uyruklu olan çocukların ayrımcılık ve psikolojik şiddetle karşı karşıya kalmaması için öğretmenlere ve idarecilere yönelikte eğitimlere başlanmıştır. Bununla birlikte kendi geleneklerinden ve dillerinden kopmamaları için yabancı öğrencilerin isteğine bağlı olacak şekilde eğitim programları devreye sokulmuştur. Ayrıca yabancı öğrencilerin anadilinde seçmeli derslerin müfredata eklenmesi kendi dillerinde eğitime devam edebilmeleri için sağlanan kolaylıklardan biri diğeri olmuştur.⁴⁴⁵

Tüm bunlara rağmen eğitim çağındaki Suriyeli çocukların bir kısmı Türkiye’de örgün eğitime devam etmeyi sürdürmektedir. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü’nün Göç ve Acil Durumlarda Eğitim Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan Mart 2021 tarihli rapor verileri bu durumu açıklamaktadır. Kademelerine göre okullaşma oranını ve çağ nüfus sayısı belirtilen raporda en yüksek okullaşma oranı ilkokul düzeyindeki öğrencilerde gerçekleşmektedir. İlkokul düzeyindeki çağ nüfusu 442.817 olan Suriyelinin 353.612’si örgün okullaşma sürecine dahil olmuştur. İlkokul düzeyinden sonra ortalamanın en yüksek olduğu diğer kademe ise orta okul olmuştur. Ortaokul çağındaki olan 348.638 Suriyeli çocuktan 274.209’u okullaşma sürecine dahil olmuştur. Lise düzeyinde ise bu ortalama %50’nin altına düşmektedir. 278.405 Suriyeli gençten 111.740’ı lise eğitimi almaktadır. Ortalamanın en düşük olduğu yaş grubu ise okul öncesi dönemdedir. 127.264 sığınmacının yalnızca 34.696’sı okul öncesi dönemde eğitim almaktadır.⁴⁴⁶

3.5.3. Suriyeli Sığınmacılar İçin Türkiye’de Sağlanan Sağlık Hizmetleri

Suriye’den kaçıp Türkiye Cumhuriyeti’ne yerleşen Suriye vatandaşlarına barınma, eğitim gibi temel hak olarak kabul edilen sağlık hizmeti de verilmiştir. İlk olarak sağlık

---

⁴⁴⁴ Faik Tanrıku, “Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Çocukların Eğitim Sorunu ve Çözüm Önerileri”, *Liberal Düşünce Dergisi*, 86, 2017, s. 132.

⁴⁴⁵ Faik Tanrıku, “Suriye Krizi Sonrası Türkiye’deki Sığınmacıların ve Göçmenlerin Eğitimi: Geçmiş, Bugün ve Gelecek Perspektifleri”, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11.3 (2018), s. 2596.

⁴⁴⁶ https://hboqm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_03/18104635_Mart_internet_bulteni_.pdf Erişim Tarihi 07.11.2021.

hizmetleri 2011 yılında sığınmacıların Türkiye'ye ilk giriş yaptığı yer olan Hatay'da başlamıştır.⁴⁴⁷ 2013 yılında da bu konuyla alakalı Suriyeli Misafirlerin Sağlık ve Diğer Hizmetleri Hakkında Genelge çıkarılarak 1. maddesinde verilecek sağlık hizmetlerinin Sağlık Uygulama Tebliği kapsamında ücretsiz olacağı belirlenmiştir. Aynı zamanda sağlık hizmetleri bütün ülkede uygulanmaya başlamıştır.⁴⁴⁸ Suriyeli sığınmacılara sağlanan bu sağlık hizmetlerini Türkiye'de Halk Sağlığı Genel Müdürlüğüne bağlı olan Göç Sağlığı Daire başkanlığıyla eşgüdümlü biçimde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü vermektedir.⁴⁴⁹

Geçici kimlik numarası verilen ve geçici koruma statüsü kapsamına dahil olan sığınmacılar acil sağlık, koruyucu ve temel sağlık hizmetleri ile tedavi edici tüm sağlık hizmetlerinden ücretsiz olarak faydalanabilmektedir. Sığınmacının kamp içinde ya da kamp dışında yaşaması hizmetten faydalanmasında değişken bir etki taşımamaktadır.⁴⁵⁰

Sağlık hizmetlerinden faydalanan geçici korunanlar kimlik kartı olanlar, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından kaydı yapılmayan geçici korunanlar ile yaralı halde sınırdan Türkiye'ye girebilip geçici korunan olarak kabul edilen kişiler de sağlık hizmetlerinden faydalanabilmektedir. Ancak sağlanan hizmet kimlik kartı olup olmamasına göre farklılık gösterebilmektedir.⁴⁵¹ Sağlık Bakanlığı tarafından çıkarılan Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar Hakkında Yönerge ile bu durum netlik kazanmıştır. Yönergenin 5. maddesi uyarınca kimlik beyanı da kabul edilerek kayıt altına alınmayan ve sınırdan yaralı olarak geçebilen kişiler de koruyucu sağlık hizmetleri, acil sağlık hizmetleri ve halk sağlığını tehlikeye düşürebilecek salgın ve bulaşıcı hastalıklarına karşı birinci basamak teşhis, tedavi ve rehabilitasyon gibi sağlık hizmetlerinden faydalanabilmektedir. Kaydı bulunmayan geçici korunanların tedavisi sağlandıktan sonra Göç İdaresi tarafından kayıt altına alınmaktadır.⁴⁵²

---

⁴⁴⁷ Aziz Küçük, "Türkiye'de Göç ve Sağlık Politikaları Analizi: 'SihhatProjesi' Örneği", *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20.47 (2020), s. 477.

⁴⁴⁸ Aylin Sinem Gültaş ve Pınar Yalçın Balçık, "Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Sağlık Politikaları", *Sakarya Tıp Dergisi*, 8.2 (2018), s. 196.

⁴⁴⁹ Fatma Kantaş Yılmaz ve Seçil Ergül, "Sağlık Politikası Analizi: Göçmen Sağlığı Kapsamında Suriyeli Sığınmacılar", *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 3.2 (2021), s. 123.

⁴⁵⁰ Küçük, s.477.

⁴⁵¹ Mehmet Gülay, "Sığınmacılara Sunulan Sağlık Hizmetleri ve Yaşanan Sorunlar", içinde *Savaş, Göç ve Sağlık*, ed. Türk Tabipler Birliği (Ankara: Türk Tabipleri Birliği Yayınları, 2016), s. 77.

⁴⁵² Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar Hakkında Yönerge <https://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/1376.saglik-bakanligi-gecici-koruma-yonergesi-25032015pdf.pdf?0> (Erişim Tarihi:11.11.2021).

Hazırlanan yönerge doğrultusunda baktığımız zaman geçici koruma kapsamında ülkede bulunan sığınmacılar Genel Sağlık Sigortası bulunan vatandaşlarla neredeyse eşit düzeyde sağlık hizmetlerine ulaşım sağlayabilmektedir. Ancak hem Türkiye sağlık sistemi tarafı hem de sığınmacılar oluşturulan mevzuatın uygulanmasında bazı problemlerle karşı karşıya kalabilmektedir.⁴⁵³

Suriyeli sığınmacılar, savaş sebebiyle yetersiz kaynakların bulunduğu bir ülkeden kaçmış ve çeşitli hastalıkları da beraberinde Türkiye'ye getirmiştir. Kızamık gibi bazı deri hastalıkları sığınmacıların yoğun olarak bulunduğu Türkiye, Lübnan, Irak gibi ülkelerde sığınmacıların gelmesiyle birlikte artış göstermiştir.⁴⁵⁴ Bunun sebebi ise savaşın başladığı yıllarda doğan ve göç eden çocuklarda aşılarda yapılamaması temel etken olmuştur. Bu sebeple özellikle bebek ve çocuk gruplarında suçiçeği, difteri, boğmaca, kabakulak, tetanoz gibi hastalıkların sığınmacıların yoğun olarak yaşadığı bölgelerde arttığı gözlemlenmiştir. Ayrıca göç yolunda sağlıksız koşullarla hareket etme mecburiyeti de bu durumu tetikleyen etkenler arasında gösterilebilmektedir.⁴⁵⁵

Kontrolsüz yerleşim ve sığınmacıların gönderilme korkusu içerisinde kayıt yaptırmamaları da denetim ve sağlık çalışmalarını aksatmaktadır. Çoğu sığınmacının sağlıksız koşullarda yaşaması da çeşitli hastalıkları beraberinde getirmektedir. Sığınmacıların kayıt altında olması mevcut sağlık koşullarını ve aşılama hızlandırabilmektedir.⁴⁵⁶

Sığınmacıların taşıdığı bulaşıcı hastalıklar Türkiye'de de olumsuz etkileri beraberinde getirmiştir. Sığınmacılardan bulaşan hastalıklar Türkiye'de oluşturulan aşı takvimini de ciddi derecede aksatmaktadır. Kamplarda yaşayan sığınmacılar için aşı takvimi uygulanırken şehir merkezlerine yayılan sığınmacılar için durum kontrolsüz bir hal almıştır. Bu durumda aşılarla bastırılan bazı hastalıkların toplum içerisinde yeniden görülmesine sebebiyet vermekte ve sağlık sisteminde bazı aksaklıklara sebebiyet vermektedir.⁴⁵⁷

---

⁴⁵³ Gülay, s. 81.

⁴⁵⁴ Ayşe Çiçek Korkmaz, "Sığınmacıların Sağlık ve Hemşirelik Hizmetlerine Yarattığı Sorunlar", *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 1.1 (2014), s. 40.

⁴⁵⁵ Gültaç ve Yalçın Balçık, s. 197.

⁴⁵⁶ İrem Sezen, Melikşah Turan, ve Afşin Ahmet Kaya, "Türkiye'deki Suriyeli Misafirler ve İlişkilendirilen Bulaşıcı Hastalıklar", *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7.4 (2018), s. 126.

⁴⁵⁷ Kontrolsüz mülteci girişleri 30 yıllık aşı takvimini bozdu, <https://www.ntv.com.tr/saglik/kontrolsuz-multeci-girisleri-30-yillik-asi-takvimini-bozdu>.PneSuYJO10uc WWz4s7CNg Erişim Tarihi: 11.11.2021.

İlerleyen süreçte aşılama çalışmalarına hız kazandırılmış ve bulaşıcı hastalık vaka sayılarında ciddi düşüşler yaşanmıştır. Suriye’de savaşın başlamasının ardından sığınmacıların ülkeye gelmesiyle birlikte 2012-2013 yıllarında sadece 7754 kızamık vakasına rastlanmıştır. Durumu kontrol etmek adına başlatılan aşılama çalışmaları sonuç vermiş ve 2016-2017 yıllarında vaka sayısı 93’e kadar indirilmiştir.⁴⁵⁸

Sığınmacılarla birlikte Türkiye’de meydana çıkan bir diğer sağlık sorunu ise çalışanların üstüne binen iş yükü olmuştur. Savaştan kaçıp Türkiye’ye sığınan Suriyelilerle birlikte hastanelerdeki vaka sayılarında ve hastalık tiplerinde meydana gelen artışlar mevcut personel sayısının yetersiz kalmasına neden olmuştur.⁴⁵⁹ Bununla birlikte göç eden kesimin eğitim ve sağlık noktasındaki duyarsızlığı, dil bilmemeleri ve geleneksel yaşam koşulları da sağlık çalışanları üzerinde olumsuz etkilerin oluşmasına sebebiyet vermektedir. Oluşan bu olumsuz ortamlarda çalışmakta ve anlaşılmakta güçlük çeken sağlık çalışanları görev yerlerini değiştirmeyi çözüm olarak görmektedir. Örneğin sığınmacıların yoğun olarak bulunduğu Kilis ilinin devlet hastanesinde 2011-2014 yılları arasında 60’a yakın sağlık çalışanı tayin istemiştir.⁴⁶⁰

3.6. Göçmenlerde Uyum Süreci ve Türkiye’deki Suriyelilerin Uyum Süreçleri

Sığınmacıların geldikleri toplumlardaki adaptasyon süreleri birçok farklı kavram ve politika ile açıklanabilmektedir. Entegrasyon ve asimilasyon bu uyum süreçlerin sonucunda en çok öne çıkan kavramlar olarak karşımıza çıkabilmektedir.⁴⁶¹

3.6.1. Göçmen ve Uyum

Buldukları hedef ülkenin toplumuna ve kültürüne aidiyet hissetmek, toplumla bütünleşmek veya geldikleri ülkelerde, kendi kültürlerini unutup doğrudan buldukları toplum kültürlerini benimsemeleri göç kavramının en belirgin özelliklerini

---

⁴⁵⁸ Sağlık Bakanlığı 2017 Yılı Faaliyet Raporu, https://sgb.saglik.gov.tr/Eklenti/34224/0/tc-saglik-bakanligi-faaliyet-raporu-2017pdf.pdf?_tag1=74EE31ED7661C2397D9E758F51661198C7D24AF8
Erişim Tarihi: 11.11.2021.

⁴⁵⁹ Ayşe Çiçek Korkmaz, s. 40.

⁴⁶⁰ Sevcan Topçu ve Ayşe Beşer, “Göç ve Sağlık”, *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10.3 (2006), s. 38.

⁴⁶¹ Tuomas Martikainen ve Nebile Özmen, “Din, Göçmenler ve Entegrasyon”, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 38, 2010, s. 264.

yansıtmaktadır. Sığınmacıların ve yerel halkın bütünleşmesinin en belirgin özellikleri kültürel açıdan ortaya çıkmaktadır.⁴⁶²

3.6.1.1. Entegrasyon

1951 yılında kabul edilen Cenevre Sözleşmesi 34. maddesinde taraf devletlerin mültecileri entegre etme ve vatandaşlığa alma noktasında her türlü kolaylığı sağlamayı kabul etmektedir. Göç Terimleri Sözlüğüne göre entegrasyon kavramı farklı ülkelerde farklı anlamlarla kullanabilen bir sözcüktür. Sığınmacıların kişisel olarak ya da toplu halde göç ettikleri toplum tarafından kabul görmeleri anlamını taşımaktadır. Entegrasyon süreci hem göç eden toplumu hem göç alan toplumu ifade eden iki kutuplu bir kavramdır.⁴⁶³ Kavramın uygulandığı ülkelerde farklılık göstermesinin sebebi ise her ülkenin kültürel tarihlerinde, sosyo-ekonomik durumlarında ve uygulanan göç politikalarında her birinin kendine özgü yolları kullanmasıdır.⁴⁶⁴ Ülkelerin geliştirdikleri entegrasyon politikalarında da kamuoyunda oluşan algılar, göçle ilgili tarihten gelen bilgi birikimi ve ülkelerin sahip oldukları yönetim biçimleri gibi kavramlar etkili olmaktadır.⁴⁶⁵

Günümüz dünyasında entegrasyon kavramı çoğunlukla göç edilen ülke ve halkı dikkate alınarak tasvir edilmektedir. Bir noktada göç eden insanların göz ardı edilmesi entegrasyon kavramının açıklanması ve uygulanmasındaki verimliliği yitirmektedir. Bir diğer tarafta ise yapılan entegrasyon tanımında göç edilen ülkenin uyguladığı politikaların entegre olma konusunda önemli olmadığını belirtmektedir. Başarılı bir entegrasyonun temel öznesinin göçmenler olduğu dile getirilmektedir. Göçmenlerin bireysel yetenek ve başarıları, göçün zamanı ve yapısı, göçmenlerin edindiği sınıfsal durumların başarılı bir entegrasyonun anahtarı olduğunu savunmaktadır.⁴⁶⁶ Ancak başarılı bir entegrasyon süreci için toplumda bulunan hem yerel halk hem de göç ederek bu halkın içerisine dahil olan sığınmacıların tümünün birlik içerisinde ekonomik, siyasal ya da kültürel hayata katılmaları yatmaktadır. Bunlarla birlikte iki farklı halkın birbiriyle

---

⁴⁶² Buket Akıncı, Ahmet Nergiz, ve Ercan Gedik, “Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme : Göç ve Toplumsal Kabul”, *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1.2 (2015), s. 70.

⁴⁶³ Perruchoud ve Redpath - Cross Jillyanne, s. 30.

⁴⁶⁴ Duygu Duman, “Türkiye’de Göçmenlere Yönelik Entegrasyon Politikalarının Eksikliklerinin Değerlendirilmesi”, *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 8.2 (2019), s. 47.

⁴⁶⁵ Ayselin Yıldız, “Göç ve Entegrasyon Politikalarında Vatandaşlık”, *Göç Araştırmaları Dergisi*, 3.1 (2017), s. 60.

⁴⁶⁶ Ceren Ark Yıldırım ve Yeşer Yeşim Özer Yürür, “Uluslararası Siyaset Bilimi ve Kent Araştırmaları Dergisi”, 7.19 (2019), s. 21.

iletişimini tamamlayacak ortak kültür veya ortak bir aidiyet duygusunun oluşması da önemli etkenlerdir.⁴⁶⁷

Bu şekilde ortak aidiyet veya etnik köken birlikteliğine dayandırılarak uygulanan entegrasyon programı kimliksel entegrasyon adıyla da anılmaktadır. Kimliksek entegrasyon ile yapısal entegrasyon kavramı da günümüzde kullanılmaktadır. Yapısal entegrasyon ise bir ülkeye göç eden sığınmacıların ya da onlardan sonraki kuşaklarının gittikleri ülkede konum sahibi olmaları veya mevcut kamu düzeninin işleminde etkin olan temel kurumlarda aktif rol oynamalarıdır.⁴⁶⁸

Entegrasyon sürecinin başarıya ulaşması için sığınmacının kültürleşme, yerleşme, etkileşim ve özdeşleşme gibi dört temel aşamadan geçmesi gerekmektedir. Kültürleşme kavramı sığınmacının göç ettiği ülke halkının kültürel alışkanlıklarına alışması ve o toplumun kültürel yaşantısına dahil olmasını nitelemektir. Diğer kavram olan yerleşme ise göçmenin yerel halkla doğru orantıda iş gücü piyasasına erişmesini ve meslek edinmesini belirtmektedir. Bu aşamada sığınmacı bulunduğu toplumda hem kültürel hem de ekonomik birikim gerçekleştirebilmektedir. Etkileşim aşamasında ise yerel halk ile göçmenlerin sosyal birliktelikler kurmasını tanımlar. Son aşama olan özdeşleşmede ise sığınmacı artık kendini bulunduğu toplumun bir parçası olarak görmektedir.⁴⁶⁹ Bu özdeşleşmenin bir bütün olarak sağlanması için göç eden toplumun da göç alan ülke halkının da etnik ön yargılarını, ırkçılığı bir kenara bırakması temel etkidir. Kültürel, ekonomik veya sosyal paylaşımlarda etnik değerlerin birinci derecede önemsenmemesi her iki taraf için de bu paylaşımların rahat şekilde gerçekleşmesini sağlayacaktır.⁴⁷⁰

Başarılı bir entegrasyon sürecinden sonra ülkeye gelen sığınmacılar geldikleri ülkenin sistemine olumlu katkı verecek bir şekilde dahil olmaktadır. Birbirinden ayrı özelliklere sahip iki toplumun iletişime ve paylaşıma dayalı bir arada yaşamaya uygun bir ortamın çıkması başarılı bir entegrasyon sürecinin sonunda meydana gelebilmektedir. İki tarafında yaşantısının toplum içerisinde birbirine karışması ve

---

⁴⁶⁷ İhsan Çetin, “Türkiye’de Suriyeli Sığınmacıların Sosyal ve Kültürel Entegrasyonu”, *Sosyoloji Dergisi*, 4, 2016, 197–222 (s. 200).

⁴⁶⁸ Sibel Safi, “Uluslararası Hukukta Mülteciler, Sığınmacılar ve Entegrasyonun Yasal Göstergeleri”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17.34 (2018), s. 42.

⁴⁶⁹ Duman, s. 51.

⁴⁷⁰ Akıncı, Nergiz, ve Gedik, s.68.

birbirlerine bağılı hale gelmesi yeni gelen göçmenlerin toplumla özdeşleştiğinin bir göstergesidir.⁴⁷¹

Entegrasyon sürecinde sadece göç eden halk geldikleri ülke toplumunun kurallarını ve geleneklerini benimsememektedir. Göç ederken geldikleri ülkelere de beraberinde taşıdıkları kültürel değerleri ve farklılıkları göç ettikleri ülke toplumuna da yansıtabilmekte ve bu entegrasyon iki taraf içinde gerçekleşmektedir.⁴⁷²

3.6.1.2. Asimilasyon

Asimilasyon kelimesi Göç Terimleri Sözlüğünde genellikle azınlık durumunda olan bir grubun içinde bulunduğu toplumla neredeyse birebir hale gelmesini temsil etmektedir. Asimile olan bu grupta dil, değerler, kültürel varlıklar kimi zaman hayati çıkarların bile neredeyse tamamı değişime uğramaktadır. Bir toplumda belirli bir grup asimile olduğu zaman toplumdaki bireyler neredeyse ayırt edilemez noktaya gelebilmektedir.⁴⁷³ Asimilasyon sürecinin sonucunda da yeni bir topluma dahil olan göçmen veya göçmenler belirli bir sürenin ardından atalarından aldıkları gelenekleri, anadillerini, kültür ve giyim tarzları gibi yaşamsal alan içindeki araçlarını kaybeder veya değiştirirler.⁴⁷⁴ Asimilasyona neden olan nokta ise göç eden toplulukların geldikleri ülkede baskın kültürlerin etkilerinde kalarak kendi geleneksel benliklerinden zamanla uzaklaşıp sonucunda da kopmalarıdır. Başarılı entegrasyon programlarının uygulandığı ülkelerde asimilasyonu önlemek adına göçmenlerin kültürlerini koruyabilecekleri programlar düzenlenmektedir. Çeşitli kültürel aktivitelerin düzenlenmesi, ana dilin unutulmaması adına kurslar verilmesi göçmenlerin kimliklerini koruyarak entegrasyon sürecine katılması asimilasyonun önüne geçebilecek bazı önlemler olabilmektedir.⁴⁷⁵

Göçmen kişilerin bu şekilde yerel halk tarafından asimile edilmeye çalışılması onların toplumdan kopmalarına neden olmaktadır. Bu kopukluklar ekonomik, siyasi, kültürel gibi alanlarda da gerçekleşebilmektedir. Bu durum marjinalleşme adıyla nitelendirilmektedir. Marjinalleşen kişi veya toplumlar çoğu zamanda oluşan bu dışlanma yüzünden özgüvenlerini kaybedip kendilerini ikincil konumda yaşayan insanlar olarak görebilmektedir.⁴⁷⁶ Yerel halkın yaptığı bu asimilasyon baskıları ise bazı

---

⁴⁷¹ Duman, s. 51.

⁴⁷² Akıncı, Nergiz, ve Gedik, s. 69.

⁴⁷³ Perruchoud ve Redpath - Cross Jillyanne, s. 10.

⁴⁷⁴ Giddens, s. 545.

⁴⁷⁵ Günay, Atılğan, ve Serin, s. 53.

⁴⁷⁶ Akıncı, Nergiz, ve Gedik, s.73-74.

zamanlarda ters etki yaratabilmektedir. Dışarıdan zor kullanarak köklerinden koparılmak istenen bu sığınmacılar bazen bu tepkilere karşı kendi içlerinde yaşayarak kimliklerini daha sıkı biçimde yaşatma ve koruma yoluna gidebilmekte hatta kimi zaman bulunduğu toplumdan ayrılabilir. ⁴⁷⁷

Erken dönem göç politika yapıcıları ve teorisyenler göçmen alanındaki çalışmalarda asimilasyonu entegrasyon sürecinin son halkası olarak görmekteydiler. Ancak modern dünya yaşantısında asimilasyon etmek yerine çok kültürlü bir yapı oluşturmanın daha uygun bir yöntem olduğu genel kabul görmüş kanı haline gelmiştir. ⁴⁷⁸ Ancak günümüz dünyasında göç ve göçmen sayısında yaşanan olağanüstü artış sonrası asimilasyon politikaları yeniden gündeme gelmiştir. Bunun sebebi ise oluşan göçmen karşıtlığı ve ülkelerde aşırı milliyetçi politikaların destek görüyor olmasıdır. ⁴⁷⁹

Asimilasyon ile entegrasyon arasındaki temel fark ise asimilasyonda bir tarafın, genelde azınlık olan göçmen halk, değerlerini unutması ve kopması kaçınılmaz bir sonuçtur. Entegrasyon da ise sonuç azınlık halkın değerleriyle, kimlikleriyle bir bütün olarak mevcut halkın içerisinde uyumla yaşayabilmesidir. Başarılı biten bir entegrasyon sürecinde azınlık halk mevcut değerlerini koruyarak mevcut ülkede barınabilmekteyken asimilasyonun olduğu yerde azınlık olan halk, mevcut hakim halk ile aynı şekilde yaşamına devam edebilmektedir. ⁴⁸⁰

3.6.2. Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’deki Uyum Süreci

Savaştan kaçıp Türkiye’ye gelen sığınmacıların sayısı her geçen gün artmaya devam etmektedir. Ülkede bulunan Suriyeli sığınmacıların geri dönme noktasındaki isteksizliği anlaşılabilir düzeydedir. Hatta savaş bitse bile birçok sığınmacının ülkesine dönmeyi düşünmediği tahmin edilmektedir. Türkiye’de yaşayan Suriyelilerde durum böyle olunca iki ülke halkı için de hızlı bir şekilde uyum süreci politikalarını hayata geçirmek kaçınılmaz olmaktadır. ⁴⁸¹ Türkiye Cumhuriyeti de bu duruma karşın yeni politik

---

⁴⁷⁷ Sezel Saygın ve Derya Hasta, “Göç, Kültürleşme ve Uyum”, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10.3 (2018), s. 317.

⁴⁷⁸ Martikainen ve Özmen, s.264.

⁴⁷⁹ Duman, s.50.

⁴⁸⁰ Hasan Güler, “Göç ve Entegrasyon: Türkiye’de ‘Uyum’ ama Nasıl?”, *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11.Ek Sayı-1 (2020), s. 247.

⁴⁸¹ Sinem Yıldırım ve Cemal İyem, “Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Araştırma”, *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 2017, s. 109.m

girişimleri hayata geçirmiştir. Oturma ve çalışma izinleri, eğitim, sağlık, istihdam ve sosyal hizmetlerinin doğrudan devlet eliyle ya da devlet destekli kurumlarla yürütülmesi sığınmacıların uyum sürecinde direkt devlet politikalarının etkin olacağına göstergesi olmuştur.⁴⁸²

Uyum ve entegrasyon süreç ve politikaları özellikle Arap Baharı sonrası sadece Türkiye’de değil, dünyanın birçok noktasında öncelikli politik konular arasında yer almaktadır. Ancak Türkiye’de birkaç il dışında çoğu ilde halkın göçmenler ve yabancılarla birlikte yaşama tecrübesi yok denecek kadar azdır. Bu durum Türkiye’de uyum ve entegrasyon sürecinin özellikle Avrupa ülkeleri ve Amerika’ya göre daha sıkıntılı geçebileceği tahmin edilmektedir.⁴⁸³

Türkiye Cumhuriyeti 2013 yılında çıkardığı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunuyla birlikte sığınmacıların entegrasyonu üzerine politikalar yürütmüştür. YUKK öncesi dönemde ise daha çok asimilasyonla sonuçlanacak politikalar gündeme gelmiştir. YUKK ile Türkiye’de 2013 öncesi dönem için bazı temel farklılıklar gözlemlenmektedir. Bunlardan ilki Türkiye’ye göç eden kişilerin yerel halk ile uyumu ilk kez yasal olarak bir kanunda yer edinmiştir. İkinci önemli farklılık ise YUKK ile yabancılar için farklı hukuki statüler getirilmiştir. Üçüncüsü ise göçmenlerin ülkede kalış sürelerine göre farklılık gösteren sosyal haklarına yönelik kazanımlarına erişimini kolaylaştırmıştır.⁴⁸⁴

Bahsedilen kanunun 96. maddesinde uluslararası koruma sahibi olan yabancıların Türkiye’de buldukları süre içerisinde Türk Halkı ile uyum içerisinde yaşamasını kolaylaştırmak için Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile uluslararası kuruluşları da dikkate alarak uyum faaliyetleri düzenleyebileceğinden bahsetmektedir. Bununla birlikte yabancıların ülkede düzenlenen ülkenin siyasi yapısı, dili, hukuki sistemi, kültürü ve tarihi ile hak ve yükümlülüklerinin anlatılacağı eğitim programlarına katılabileceği hüküm altına alınmıştır. Ayrıca Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün yabancıların eğitim ve ekonomik faaliyetlere erişimi, özel ve kamusal hizmetlere ulaşımı, iletişimleri ya da sağlık hizmetlerine ulaşım yolları gibi konular için sivil

---

⁴⁸² Eren Alper Yılmaz ve Serhan Ünal, “Türkiye’deki Kamu Politikalarının Suriyeli Sığınmacıların Uyum Süreçlerine Yansımaları”, *AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6.14 (2018), s. 321.

⁴⁸³ Çetin, s. 200.

⁴⁸⁴ Ark Yıldırım ve Özer Yürür, ss. 23–31.

toplum kuruluşları ve kamu kuruluşlarıyla birlikte özel eğitim programları düzenleyebileceği anlatılmıştır.

Sığınmacılar için kanun ve yönetmeliklerle uyum süreci desteklenirken bir yandan da gelen sığınmacılar için kurum ve kuruluşlar oluşturulmuştur. Özellikle gelen sığınmacı profilinde dil, kültür, eğitim seviyesi ve ekonomik açıdan yerel halk ile farklılıkların olması geliştirilecek olan entegrasyon ve uyum sürecinin bir kamu politikası olmasını zorunlu kılmıştır. Bu doğrultuda da Türkiye’de zaten yeni kurulmuş olan Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne bağlı Uyum ve İletişim Daire Başkanlığı kurulmuştur.⁴⁸⁵ Oluşturulan bu kurumun görevi yabancıların geldikleri topluma karşılıklı uyum süreci alanındaki iş ve işlemlerin sevk ve idaresini yapmaktır. Bununla birlikte kurumun görev alanındaki çalışmaları kamuoyu ile paylaşması ve bu alanda yaygın bir toplumsal bilinç oluşturulmasını sağlamak diğer bir görevidir.⁴⁸⁶

Hukuki düzenlemelerle Türkiye Cumhuriyeti Suriyeli sığınmacıların uyum ve entegrasyonu için politikalar düzenlese de durum istenilen düzeyde hızla gerçekleşmemektedir. Kalabalık gruplarla ülkeye gelen bu sığınmacı grup kısa sürede azınlık bir nüfus halini almıştır. Sığınmacıların birçoğunun eğitim seviyesinin düşük olması, mesleki olarak vasıfsız olmaları geldikleri toplumda kabul görmelerini ve kendilerini bu topluma ait hissetmeleri bir aidiyet sorunu haline gelmektedir.⁴⁸⁷

Entegrasyon sürecinde yaşanan sancılar yalnızca Suriye vatandaşları tarafından hissedilmemektedir. Göç ve entegrasyon sürecinin taraflarından biri olan yerel halk da yaşanacak olumlu ya da olumsuz sürecin ana aktörlerinden biri olacaktır. Türk halkının da ulus devlet anlayışında olduğunu varsayarsak halkın kendini bir olarak nitelerken, göçmen azınlıkları öteki olarak kabul etmesi ve benimsemesi zaman alacaktır.⁴⁸⁸ Oluşan bu öteki veya dış grup kavramının yaygınlaşmasında ise ideolojik söylemler etkin rol oynamaktadır. Bu anlamda yerel halkın Suriyeli sığınmacılar üzerindeki öteki algısının oluşmasındaki önemli etkenlerden biri de onlara sağlanan hukuki statü olmuştur. Suriyeli sığınmacılar için sağlanan “Geçici” Koruma Statüsü halkın Suriyelileri bir parça olarak benimsemektense onların kısa sürede döneceği algısını oluşturmaktadır.⁴⁸⁹

---

⁴⁸⁵ Duman, s. 60.

⁴⁸⁶ Uyum ve İletişim Dairesi Başkanlığı, <https://www.goc.gov.tr/uyum-ve-iletisim-dairesi-baskanliginin-gorevleri> Erişim Tarihi: 16.11.2021.

⁴⁸⁷ İsmail Doğan, s. 132.

⁴⁸⁸ Çetin, s. 201.

⁴⁸⁹ Duman, s. 60.

Suriyeli sığınmacılar için oluşan bu algının oluşmasında dış etkenlerde söz konusu olmaktadır. Özellikle Avrupa Birliği ülkelerinde meydana gelen göçmen karşıtı politikaları ve göçmenlerin istenmeme durumu Türkiye’de oluşan bu negatif sığınmacı algısını da tetiklemektedir.⁴⁹⁰ Çünkü Avrupa Birliği ülkeleri yaşanan istikrarsızlıklar sonucu meydana gelen göç sorununu çözmeye odaklanmamaktadır. Göç yönetimi konusunda evrensel adım atmaktan kaçınıp kısa süreli lokal çözümler getirilmektedir. Bununla beraber AB üye ülkeleri yaşanan bu krizi kendi topraklarında görmek istememektedir. Sorunun çözümünü 3. Ülkelerde aramaktadır. Kalıcı bir çözüm aramaktansa sığınmacıların buldukları ülkelerde yaşam koşullarını geçici süreyle iyileştirmek adına maddi yardımlarla sorunu çözmeye çalışmaktadır. Bu çözüm arayışı etik değerlerle çok fazla uyuşmamakta, olaya bencil bir yaklaşım getirmektedir.⁴⁹¹

Suriyelilerin entegrasyon sürecinde aktif rol oynayan bir diğer önemli kavram ise birçok insanın kısa sürelerde kamuoyu oluşturabildiği sosyal medya ve internet ortamıdır. Suriyeli sığınmacılar üzerinden ırkçılığa kadar oluşan paylaşımlar kısa sürede çoğu insana ulaşmakta ve ekti etmektedir.⁴⁹² Sosyal medyada oluşan göçmen ve sığınmacı karşıtı paylaşımlarda Suriyelilerin kültürel farklılıkları ve eğitimsiz oldukları yönündeki eleştiriler sıkça kullanılmaktadır. Bununla birlikte savaştan kaçtıkları yönünde de yapılan paylaşımlar mevcuttur. Bu paylaşımları yapan ve destek gösteren kesim Suriyelilerin bir savaş mağduru olduğunu kabul etmemektedir. Onlar için Suriyeli sığınmacılar savaşın mağduru değil, savaştan korkan ve kaçan kişilerdir.⁴⁹³ Sosyal medyada yapılan bu ve benzeri paylaşımları bazı kitlelerce benimsenmesi de entegrasyon sürecinde büyük olumsuzluklara yol açmaktadır. Sıklıkla paylaşılan bu gönderi ve nefret söylemleri iki halkın arasında zaman zaman gerginliklerin yaşanmasına sebebiyet vermektedir. Yaşanan bu gerginlikler ve ötekileştirme süreci de

---

⁴⁹⁰ Doğu Şimşek, “Türkiye’de Mülteci Entegrasyonu: Zorluklar ve Olanaklar”, *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi*, 4.2 (2019), s. 174.

⁴⁹¹ Muzaffer Akdoğan, “Avrupa Birliği’nin Sınırlarına Dayanan Mülteci Krizi ve Yönetimi”, *Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi*, 1.1 (2018), s. 67.

⁴⁹² Mevlüt Can Koçak ve Olgun Küçük, “İnternet ve Sosyal Medya Haberlerinde Ötekinin (Suriyeli Sığınmacılar) Konumlandırılışı: Konya Örneği”, *Beşeri Bilimler ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 10.2 (2020), s. 279.

⁴⁹³ Sümeyye Yıldırım ve Göklem Tekdemir Yurtdaş, “Türkiye’deki Katılımcı Sözlüklerde Suriyeli Sığınmacıların Sosyal İnşası: Sosyal Medya ve Açıklayıcı Repertuarlar”, *Middle East Journal of Refugee Studies*, 1.1 (2016), s. 90.

ilerleyen zamanlarda durumu çatışmalara getirmekte ve bu durum sığınmacılara karşı oluşturulan istenmeme durumunu gündemde tutarak yerleşik hale getirmektedir.⁴⁹⁴

Sosyal medya ortamında veya ulusal basında genellikle siyasi amaçlarla oluşturulan ve servis edilen yalan haberler de bu sürece zarar veren diğer etkenlerden biridir. Özellikle Suriyelilere alışverişlerde indirim sağlayan kartlar verildiği, vatandaşlık verilmesi için kuyruklar oluşturulması, PTT yoluyla Suriyelilerin maaşa bağlandığı ya da Suriyelilerin sınavsız istedikleri üniversitelere yerleştiği yönünde yapılan haberler yerel halkı sığınmacılara karşı dolduruşa getirmektedir.⁴⁹⁵ 2018 yılında yayınlanan bir rapora göre Suriyeli sığınmacılar Türkiye’de nefret söylemine maruz kalan 4. azınlık gruptur. Sistemik olarak yapılan haberlerle Suriyeli sığınmacılar için potansiyel suçlu, terörist veya demografik tehdit şeklinde algılar oluşturulmuştur. Bu durum iki halkı birbirinden uzaklaştırmaktadır. Aynı raporun istatistiki verilerine göre Suriyeli sığınmacılar için o sene yapılan nefret söylemlili haberlerin %96’lık kısmı abartma ya da çarpıtma şekliyle yapılan haberlerdir.⁴⁹⁶

Entegrasyon sürecini aksatan unsurlardan bir diğeri ise sığınmacıların karıştığı suç ve olaylardır. Kişinin işlediği suçun bölgede yaşayan bütün sığınmacılarla bağdaştırılması çoğu zaman halkın sığınmacılara karşı tavır almasına neden olmaktadır. Kimi zaman bu karşıt tavırlar fiili saldırılara bile dönüşebilmektedir. Sığınmacıların evlerine toplu saldırılar, işyerlerine saldırılar ya da linç girişimleri gözükülebilmektedir.⁴⁹⁷ Hatta Türkiye’de işlenen suçların yüzdesinin son yıllarda artması bazı kesimler tarafından tamamen Suriyeli sığınmacılarla ilişkilendirilmektedir. Sığınmacıların sebep olduğu suçlar toplumda kaygıyı ve sığınmacılara karşı güvensizliği de beraberinde getirmektedir. Yerel halk tarafından sığınmacılarla birlikte hırsızlık, gelecekte yaşanabilecek terör saldırıları, ırkçılık ya da işsizliğin artması gibi kaygılar artmış ve sığınmacılara karşı önyargılı bir güvensizlik ortamı oluşmuştur.⁴⁹⁸ Gerek sosyal medyanın gerek ise haber kanallarının özellikle uyum sürecinin politika olarak yürütüldüğü dönemlerde denetim altında tutulması büyük önem arz etmektedir. Suriyeli

---

⁴⁹⁴ Koçak ve Küçük, s. 279.

⁴⁹⁵ Oğuzhan Taş ve Tuğba Taş, “Post-Hakikat Çağında Sosyal Medyada Yalan Haber ve Suriyeli Mülteciler Sorunu”, *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 29, 2018, s. 199.

⁴⁹⁶ *Medyada Nefret Söylemi İzleme Raporu Ocak-Nisan 2018*, 2018, ss. 6–11.

⁴⁹⁷ Altındağ’da O Gece Neler Oldu? <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/altindagda-o-gece-neler-oldu-41871403> Erişim Tarihi:19.11.2021.

⁴⁹⁸ Kızmaz, ss. 397–399.

sığınmacılar ile bölge halkı arasında yaşanan olaylara yönelik yapılan haberlerin kişilerin inisiyatifine bırakılması toplumsal olaylara yol açabilmektedir.⁴⁹⁹

Yaşanılan bu güvensizlik ve kaygı hisleri entegrasyon sürecinin başarıya ulaşmasından sonra gerçekleşebilecektir. Bunun içinse uzun yıllar daha Türkiye’de yaşayacak gibi gözükten Suriyeli sığınmacıların eğitime dahil olması gerekmektedir. Bahsedilen eğitim yalnızca okul çağındaki çocukları kapsamamaktadır. Her yaşta Suriyeli sığınmacı için verilecek kaliteli eğitim sonucu bu insanların Türkiye’de işgücüne de sosyal hayata da uyum sağlaması daha kolay bir hal alacaktır.⁵⁰⁰

Kamu politikaları ve hukuki düzenlemeler sığınmacıların uyum süreçlerini hızlandırmak yönünde düzenlense de gerçek hayata yansımaları teorideki gibi olmamaktadır. İki halkın birbirine karşı olan önyargıları uyum sürecini geciktirmektedir. Türk halkı tarafından düşünülen en büyük memnuniyetsizlik ucuz işgücü olarak piyasaya dahil olmalarıdır. İşini kaybetme korkusu da sığınmacılara karşı tavır takınılmasına sebebiyet olmaktadır.⁵⁰¹

Yaşanan bu uyum sürecinde halk ile sığınmacıların karşı karşıya gelmesini engellemek entegrasyon sürecini de hızlandırabilecektir. Yalnızca sığınmacıların sosyal ve hukuki haklarını iyileştirmek bunun için yeterli olmayacaktır. Yerel halkın da kaygı duyduğu güvenlik sorunlarını ve yaşam kalitesini garanti altına almak iki halkın da birbirine karşı olan önyargılarını ve güvensizlik hissini kırabilecektir.⁵⁰²

---

⁴⁹⁹ Mustafa Karataş, “Türk Yazılı Basınında Suriyeli Sığınmacılar İle Halk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1.2 (2015), 112–51 (s. 118).

⁵⁰⁰ Şuay Nilhan Açıkalm, Gökhan Dağhan, ve Zeynep Olgun, “Türkiye’deki Suriyeli Mültecilerin Entegrasyonunda Yaşam Boyu Eğitim”, *AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 9.28 (2021), s. 401.

⁵⁰¹ Çetin, s. 210.

⁵⁰² Bekir Kocadaş, “Suriyeli Sığınmacıların Türk Toplum Yapısına Uyum Sürecinde Yaşadıkları Sorunlar Üzerine Bir Değerlendirme”, *Sosyoloji Dergisi*, 6.1 (2021), s. 30.

SONUÇ

Göç ve göçmen kavramı tarihin tüm dönemlerinde yaşamın içerisinde yer almıştır. İnsanlar bazen yaşadıkları yerleri savaş, siyasal farklılıklar ya da doğal afetler gibi mecburi sebeplere dayanarak terk etmek zorunda kalmışlardır. Bazen de yaşadığı hayat standartlarını yükseltmek için isteyerek göç etmişlerdir. Sebebi her ne olursa olsun göç eden insanlar uluslararası arenada ya da göç ettikleri ülkelerde bazı hukuki statüler ve haklar kazanmıştır. Kazanılan bu hakların ve statülerin belirlenmesinde ise uluslararası sözleşmeler veya göç ettikleri ülkelerin iç hukuk yasaları etkin rol oynamıştır.

1951 yılında Cenevre’de imzalanan Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme, mülteci haklarının temel çerçevesini çizmiştir. Özellikle 2. Dünya Savaşı’ndan sonra hazırlanan bu sözleşme dönemin ihtiyaçlarına belli oranda cevap vermiş olsa da belirlenen mülteci tanımı ilerleyen zamanlarda değişime uğramıştır. Cenevre Sözleşmesi kapsamında yapılan mülteci tanımında “1 Ocak 1951’den önce meydana gelen olaylar” ibaresi insanların göç etmesine sebebiyet veren olayları tarihi olarak kısıtlamıştır. Sözleşme yalnızca tarih kısıtlamasıyla bir mülteci tanımı getirmemiştir. Sözleşme taraf olan devletlere mülteci tanımını yaparken coğrafi çekince koyma imkanını da sağlamıştır. Bu imkan, ya Avrupa’da meydana gelen olayları ya da taraf olan devletin açıklık getireceği coğrafyaları kast etmektedir. Ancak insanların mülteci konumuna düşmesine sebebiyet veren olaylar sadece belirlenen tarihten önce yaşanmamıştır. Dünyada yaşanan olaylar sonucu mülteci tanımı ilerleyen yıllarda dönemin gereksinimlerine cevap verememiştir.

İlerleyen süreçte Cenevre Sözleşmesi üzerinden yeni bir protokol hazırlanarak ortaya konulan mülteci tanımında değişiklikler yapılmıştır. Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü imzalanmıştır. İmzalanan bu Protokolde, Cenevre Sözleşmesi’nde yer alan tarihi kısıtlama ortadan kaldırılmıştır. Bu sayede Protokol, Cenevre sözleşmesinde belirlenen sebeplerden dolayı mülteci durumuna düşen insanların yaşadıkları trajedilerin tarihine bakılmaksızın mülteci statüsü alabileceği bir hak doğurmuştur. Protokol, Cenevre Sözleşmesi’nin belirlediği tarih kısıtlamasını kaldırmış olsa da Cenevre Sözleşmesi’ni coğrafi çekince koyarak kabul eden ülkelerin bu kısıtlamaya devam edebilmesine olanak sağlamıştır. Yani ülkeler, topraklarına göç

eden insanların nereden geldiğine bakarak onların statüsünü belirleyebilme hakkını elinde bulundurmaya devam edebilecektir.

Mülteci tanımı üzerinde genel kabul görmüş bu iki sözleşme bulunsa da lokal olarak imzalanan ve kabul edilen bildirimler de yayınlanmıştır. Afrika Birliği Örgütü de kıtada yaşanan yoğun insan hareketliliğini çözüme kavuşturmak için Cenevre Sözleşmesi'ne benzer bir bildiri yayınlamıştır. Yayınlanan bildiri Cenevre Sözleşmesi'nde yer alan tanıma yakın içerikte olsa da mülteci durumuna düşmek için gereken koşulları genişletmiştir. Afrika Birliği Örgütü'nün bildirisine benzer bir bildiri de Amerika kıtasında yayınlanmıştır. Orta Amerika ve birkaç ülkenin deklare ettiği Cartagena Bildirisi'nde Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ile gerçekleştirilecek çalışmaları lokal olarak belirlemiştir. Görüldüğü üzere mülteci tanımı üzerinde bir kalıp oluşturulmuş olsa da ülkelerin kimlere mülteci statüsü verebileceği bir noktada kendi inisiyatiflerine ve iç hukuk yasalarına bırakılmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti de Cenevre Sözleşmesine taraf olmuş ve 1967 Protokolü'nde sağlanan hakla birlikte mülteci tanımını coğrafi şerh koyarak kabul etmiştir. Türkiye tarihi kısıtlamayı kaldırarak kabul ettiği tanımda mülteci olabilmek için Avrupa'dan gelmiş olma şartıyla sözleşmeye taraf olmuştur. Yakın tarihte Avrupa Birliği üyelik sürecinde hazırlanan Ulusal Eylem Planında da bu durumdan bahsedilmiş ve coğrafi kısıtlamanın kaldırılması için bazı koşullar öne sürülmüştür. Avrupa Birliği'nin mültecilerin maddi giderlerinin karşılanmasında destek olması ve Türkiye'ye doğu ülkelerinden gelecek göç akımlarını engelleyecek bir yapı oluşturulması neticesinde coğrafi kısıtlamanın kaldırılmasından söz edilmiştir.

Türkiye'nin, ülkesine gelen yabancılara vereceği mültecilik statüsü için coğrafi çekince koyması Avrupa dışından gelen yabancılara verilmesi için yeni koruma türlerini beraberinde getirmiştir. 2013'te yayımlanan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu da yabancılara verilecek uluslararası koruma türlerini belirlemiştir. Kanun doğrultusunda Avrupa dışından gelen yabancılara sağlanacak koruma türleri şartlı mültecilik ve ikincil koruma olmuştur. Cenevre Sözleşmesi'nin mülteci tanımını yaparken baz aldığı şartları sağlayan ve Avrupa dışından Türkiye'ye gelen yabancılara şartlı mülteci statüsü verilmiştir. Türkiye'de hem mülteci hem de şartlı mülteci statülerini alamayan ama ülkesine döndüğünde ölüm veya işkence riski bulunan yabancılara ise ikincil koruma sağlanmıştır.

Türkiye’de mültecilik, şartlı mültecilik ve ikincil korumayla birlikte 2014 yılından sonra yeni bir koruma türü daha yönetmelikle hayata geçirilmiştir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 91. maddesine dayandırılarak Geçici Koruma Yönetmeliği çıkarılmıştır. Geçici korumanın amacı, ülkeye yığınlar halinde gelmek zorunda kalan ve bireysel başvuruları alınamayan kişilere Türkiye’de sağlanacak hakları düzenlemektir. Türkiye’de bu yönetmeliğin hayata geçmesine sebebiyet veren olay 2011 yılında Suriye’de başlayan gösteriler ve onu takip eden iç savaş olmuştur.

2011 yılında Ortadoğu ve Kuzey Afrika’da başlayan demokratikleşme süreci olarakta medyaya yansıyan Arap Baharı olayları Suriye’ye de sıçramıştır. Hükümeti eleştiren ve insan haklarının gelişmesini talep eden bir grubu bastırmak için orantısız güç kullanılması olayları iç savaşa kadar sürüklemiştir. Rejim güçlerinin sert müdahalesi sonucu bir kentte başlayan gösteriler neredeyse bütün ülkeye sıçramıştır. Rejim güçlerinin müdahaleleri karşısında silahlanan muhalif gruplar farklı isimler altında hükümete karşı silahlı mücadeleye de başlamıştır.

Suriye’de yaşanan bu savaş durumuna 2. Ülkelerin dahil olması, aktif olarak savaşan birçok farklı grubun bulunması krizin sonlanması için büyük engel olmuştur. Bir diğer önemli etken ise bölgede konuşlanan terör örgütleri olmuştur. Bu terör örgütlerinin birbirleriyle olan mücadeleleri de ülkedeki kaosu iyiden iyiye artırmaya sebebiyet vermiştir. Yaşanan bu savaş durumundan en çok etkilenen kesim ise şüphesiz ülkede yaşayan sivil halk olmuştur. Hükümetin sert müdahaleleri, terör örgütlerinin baskısı, muhalif grupların silahlı hareketleri ülkede bulunan sivil halkın yaşam hakkına kastetmeye başlamıştır. Savaşın dışında bulunan yerel halk ise başta sınır ülkeler olmak üzere neredeyse dünyanın her yerine doğru kitleler olarak göç hareketlerine başlamıştır.

Türkiye Cumhuriyeti de bu göç hareketlerinden en fazla etkilenen ülkelerin başında gelmektedir. Öyle ki günümüzde en çok Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke Türkiye’dir. 2011 yılında başlayan göç akını günümüzde de bitmemiştir. Türkiye’nin Suriyeli sığınmacılar konusunda başta açık kapı politikası izlemesi sonucu çok kısa sürede sığınmacı sayısının ülke içerisinde bir milyona ulaşmasına sebebiyet vermiştir. Hem gelen Suriyeli sığınmacıların birçoğunun geri dönmemesi hem de Türkiye’de Suriyeli çocukların doğuyor olması sonucunda günümüzde sığınmacı sayısı 3,5 milyonun üzerine çıkmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti, ülkesinde bulunan sığınmacıların geliş, gidiş ve ülkede buldukları sürede sahip olacağı hakları düzenleyen yönetmelikle sığınmacıları Türkiye’de uluslararası korumaya tabii tutmuştur. Suriyeli sığınmacıların öncelikle barınma sorununu ortadan kaldırmak adına sınır veya sınıra yakın illerde konteyner kentler kurulmuştur. Çok kısa sürede sığınmacı sayısı konteyner kentlerin kapasitesinin üstüne çıkınca sığınmacılar doğrudan şehirlerde halkla birlikte yaşamaya başlamıştır. Sığınmacılar için sağlanan kamu hizmetleri barınma konusuyla da sınırlı kalmamıştır. İş gücü piyasasına erişimleri, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik ve sosyal hizmetler alanında birçok çalışma gerçekleştirilmiştir. Her ne kadar sığınmacıların hayatlarını ve haklarını kolaylaştıracak çalışmalar yürütülse de sığınmacıların sayıca fazla olması ve geçim sıkıntıları yaşaması bu hizmetlere erişimlerini zorlaştırmıştır. Örneğin, çalışma koşulları ve iş gücü piyasasına erişimleri konusunda mevzuat belirgin olsa bile sığınmacıların birçoğu iş gücüne kayıtsız olarak katılmaktadır. Çocuk işçiliğinin de sığınmacılarda para kazanmak adına yaygınlaşması eğitime olan ulaşımı imkansızlaştırmaktadır. Sığınmacılar için en büyük problem ise menşei ülkeleri ile hedef ülkede farklı dillerin konuşuluyor olmasıdır. Yaşadıkları toplumla iletişim kuramamaları yaşanan diğer problemlerin çözülmesi önünde engel oluşturmaktadır.

Suriyeli sığınmacı sayısının Türkiye’de bu kadar kısa sürede artması sadece sığınmacıları etkilememiştir. Yaşanan bu kitlesel akınlar demografik olarak Türk şehirlerinin yapısını da doğrudan etkilemiştir. Sadece demografik yapı değil, işgücü piyasası, şehirlerin altyapı sorunları, toplumsal entegrasyon konuları ya da sığınmacıların karıştığı olaylar son yıllarda gündemden düşmemektedir. Basına da yansıyan bu olaylar ve olumsuzluklar ise yerel halk ile Türkiye’de bulunan sığınmacıların birbirlerine karşı olan tavırlarını, düşüncelerini olumsuz yönde etkilemeye başlamıştır. Hatta ülke vatandaşlarının bir kısmı tarafından istenmeyen insanlar olarak ilan edilmiştir. Bu konu Türk siyasetinde de doğrudan gündem olmuştur.

Yaşanan tüm bu olumsuz durum, sığınmacıların Türkiye’deki entegrasyon sürecinin uzamasına sebebiyet vermektedir. Entegrasyon sürecinin uzamasının önündeki bir diğer önemli etken ise sığınmacıların toplu şekilde yaşamaları ve kendi kültürlerini devam ettirme istekleri olmuştur. Göç ettikleri şehirleri eş, dost veya akrabalarına göre seçen sığınmacılar gittikleri şehirlerde kendi mahallelerini kurmaya başlamışlardır. Yerel halkın da uzun yıllardır ülkede kalan sığınmacılara gidecek gözüyle bakması kaynaşmanın önüne geçmiştir. Devlet ve kamu politikalarında

entegrasyon sürecinin hızlı ve başarılı şekilde ilerlemesi için gerekli düzenlemeler yapılmış olsa bile iki halkın birbirlerine karşı olan önyargılı yaklaşımı bu durumu engellemektedir. Karşılıklı duyulan güvenlik kaygısının yok edilmesi Türkiye’de yaşanan entegrasyon sürecinin hızlanmasında temel yapı taşı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Acer, Yücel., Kaya, İbrahim. ve Gümüş, Mahir. **Küresel ve Bölgesel Perspektiften Türkiye'nin İltica Stratejisi**, Ankara: USAK Yayınları, 2010.
- Acet İnce, Gül Seda. **“Uluslararası Hukuk Bağlamında Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı ve Barış Pınarı Harekâtları”**, Malatya Turgut Özal Üniversitesi İşletme ve Yönetim Bilimleri Dergisi, cilt:1, sayı:1, (2020), ss.65-92.
- AFAD, AFAD Geçici Barınma Merkezleri Raporu, 30 Ekim 2017, https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/2374/files/30_10_2017_Suriye_GBM_Bilgi_Notu.pdf (Erişim Tarihi: 31.10.2021).
- Ağır, Osman ve Sezik, Murat. **“Suriye’den Türkiye’ye Yaşanan Göç Dalgasından Kaynaklanan Güvenlik Sorunları”**, Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, cilt:5, sayı:1, (2015), ss.95-123.
- Ağır, Osman ve Tatlı, Meram. **“Bir Hibrit Savaş Yöntemi Olarak Terör ve Suriye İç Savaşı”**, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, sayı:8, (2020), ss.35-56.
- Akcan, Ahmet Tayfur. **“Türkiye İşgücü Piyasasında Suriyeli Sığınmacıların Yeri ve Etkileri”**, Sosyal Güvenlik Dergisi, cilt:8, sayı:2, (2018), ss.59-73.
- Akdoğan, Muzaffer. **“Avrupa Birliği’nin Sınırlarına Dayanan Mülteci Krizi ve Yönetimi”**, Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi, cilt:1, sayı:1, (2018), ss.48-75.
- Akıncı, Buket., Nergiz, Ahmet. ve Gedik, Ercan. **“Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme : Göç ve Toplumsal Kabul”**, Göç Araştırmaları Dergisi, cilt:1, sayı:2, (2015), ss.58-83.
- Akkoyunlu Ertan, Kıvılcım. ve Ertan, Birol. **“Türkiye’nin Göç Politikası”**, Ekonomi ve Sosyal Bilimlerde Çağdaş Araştırmalar, cilt:1, sayı:2, (2017), ss.7-39.
- Aktel, Mehmet. ve Kaygısız, Ümmühan. **“Türkiye’de Göç Yönetimi”**, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, cilt:23, sayı:2, (2018), ss.579-604.
- Altınışik, Çiğdem. ve Yıldırım, Mehmet Şahin. **Mülteci Haklarının Korunması**, Ankara: Ankara Barosu Yayınları, 2002.
- Altuğ, Yılmaz. **Yabancıların Hukuki Durumu**, 4. Baskı. İstanbul: Mentesh Matbaası, 1971.
- Altun, Altun. **“AB’nin Vize Politikası Bağlamında Sığınmacıların Durumu ve Türkiye-AB Geri Kabul Antlaşması”**, International Journal of Academic Value

Studie, cilt:2, sayı:2, (2016), ss.36-47.

Altundeğer, Nurettin. ve Yılmaz, M. Ertuğrul. **“İç Savaşın Bölgesel İstikrarsızlığa: Suriye Krizinin Türkiye’ye Faturası”**, Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, cilt:21, sayı:1, (2016), ss.289-301.

Anadolu Ajansı, Afrin Merkezinde Teröristlerin Durdurduğu Eğitim Yeniden Başladı, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/afrin-merkezinde-teroristlerin-durdurdugu-egitim-yeniden-basladi/1162765> (Erişim Tarihi:15.10.2021).

Anadolu Ajansı, Afrin’in Terörden Kurtuluşunun 3. Yılı, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/afrin-in-terorden-kurtulusunun-3-yil-donumu/2179988> (Erişim Tarihi: 15.10.2021).

Anadolu Ajansı, Barış Pınarı Harekatı 1 Yaşında, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/baris-pinari-harekati-1-yasinda-/1999629> (Erişim Tarihi: 16.10.2021).

Anadolu Ajansı, Başbakan Yardımcısı Akdağ: Suriyeliler için harcanan toplam maliyet 84 milyar 880 milyon lira <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/basbakan-yardimcisi-akdag-suriyeliler-icin-harcanan-toplam-maliyet-84-milyar-880-milyon-lira/990509> (Erişim Tarihi:02.10.2021).

Anadolu Ajansı, Türkiye ile Rusya Federasyonu Arasında Mutabakat Muhtırası İmzalandı, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/turkiye-ile-rusya-federasyonu-arasinda-mutabakat-muhtirasi-izalandi/1622980> (Erişim Tarihi: 16.10.2021).

Anadolu Ajansı, Türkiye, Suriyeli Çocukların Okullaşmasında Dünya Ortalamasını Geçti, <https://www.aa.com.tr/tr/egitim/turkiye-suriyeli-cocuklarin-okullasmasinda-dunya-ortalamasini-gecti/1468778> (Erişim Tarihi 07.11.2021).

Anadolu Ajansı, Türkiye-ABD anlaşmasının detayları <https://www.aa.com.tr/tr/baris-pinari-harekati/turkiye-abd-anlasmasının-detayları/1617693> (Erişim Tarihi:16.10.2021).

Anadolu Ajansı, Başbakan Yıldırım: Fırat Kalkanı Harekatı Bitmiştir, <https://www.aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/basbakan-yildirim-firat-kalkani-harekati-bitmistir/782664> (Erişim Tarihi: 11.10.2021).

Ark Yıldırım, Ceren. ve Yeşer Yeşim Özer Yürür. **“Uluslararası Göçmenlerin Türkiye’ye Uyumu Yasal Düzenlemeler Ne Derece Uyumu/Entegrasyonu Hedefliyor?”**, Uluslararası Siyaset Bilimi ve Kent Araştırmaları Dergisi, cilt:7, sayı:19, (2019), ss.19-41.

Asar, Aydoğan. **Göç Yönetimi**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016.

Asar, Aydoğan. **Yabancılar Hukuku**, 6. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.

- Atlıoğlu, Yasin. **“Suriye İç Savaşı ve Müzmin Toplumsal atışma”**, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, cilt:73, sayı:1, (2018), ss.129-156.
- Avrupa Birliği Başkanlığı, 18 Mart 2016 Tarihli Türkiye - Ab Zirvesi Bildirisi https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/18_mart_2016_turkiye_ab_zirvesi_bildirisi_.pdf (Erişim Tarihi: 02.10.2021).
- Avrupa Birliği Başkanlığı, Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma <https://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf> (Erişim Tarihi:10.02.2021).
- Avrupa Birliği Başkanlığı, Türkiye-Ab Zirvesi Ortak Sonuç Bildirisi (29 Kasım 2015) https://www.ab.gov.tr/files/000files/2015/11/turkiye_ab_zirvesi_ortak_sonuc_bildirisi_29_kasim_2015.pdf (Erişim Tarihi: 02.10.2021).
- Aydoğmuş, Ayşe Yasemin. **“Türk Hukukunda Geçici Korumadan Yararlananların Sınır dışı edilmesi”**, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası zel Hukuk Bülteni, cilt:37, sayı:2, (2017), ss.141-169.
- Aygün, Mesut. ve Kaya, Cansu. **“Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukukunda Kalıcı Bir zm Olarak Yerel Entegrasyon”**, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt:7, sayı:1, (2016), ss.87-142.
- Bahadır, Hande. ve Demiral, Yücel. **“Suriye’den Türkiye’ye Zorunlu Göç Hareketi ve ocuk İşçiliği”**, ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi, cilt:43 (2019), ss.389-397.
- Bakbak, Derya. **“Suriyeli Sığınmacıların Konteyner Kamplarına İlişkin Bir Araştırma”**, Akademik Bakış Dergisi, cilt:11, sayı:23, (2018), ss.249-287.
- Bakewell, Oliver. **“G Kuramında Yapı ve Fail Kavramları zerine Bazı Görüşler”**, G Araştırmaları Dergisi, cilt:1, sayı:2, (2015), ss.188-218.
- Barkın, Ersan. **“1951 Tarihli Mltecililiğin nlenmesi Sözleşmesi”**, Ankara Barosu Dergisi, sayı:1, (2014), ss.331-360.
- Barut, Ilgın. **“Osmanlı Dönemi’nde Gerçekleşen Glerin Kurumsallaşma ve G Politikaları zerindeki Etkileri”**, Sosyal Politika alışmaları Dergisi, cilt:18, sayı:40/2, (2018), ss.161-190.
- Berki, Osman Fazıl. **Devletler Hususi Hukuku Cilt I “Tâbiyet ve Yabancılar Hukuku”**, 6. Baskı. Ankara: Güzel Sanatlar Matbaası, 1966.
- Bilgin, İnci. **“Suriye İç Savaşı’nda Küresel ve Bölgesel Glerin Kesifen Müdahaleleri: Nedenler, Yöntemler ve Zamanlama”**, Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi, cilt:2, sayı:1, (2019), ss.1-19.
- BMMYK. **Dünya Mtecilerinin Durumu 1997-1998 Bir İnsanlık Sorunu**, Ankara: Oxford University Press, 1998.

- BMMYK. **Mülteci Statüsünün Belirlenmesinde Uygulanacak Ölçütler ve Usuller Hakkında Elkitabı**, 2013.
- Bozatay Anbarlı, Şeniz, “**5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu’na Göre Türk Vatandaşlığının Kazanılması**”, Yönetim Bilimleri Dergisi, cilt:82, sayı:2, (2010), ss.165-182.
- Buz, Sema. “**Türkiye Sığınma Sisteminin Sosyal Boyutu**”, TBB Dergisi, sayı:76, (2008), ss.120-130
- Büyükçalık, Mürvet Ece. **Mülteci Hukuku’nun Gelişimi ve Türkiye’de Mültecilerin Sosyal Hakları**, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2015.
- Canyurt, Dilek. “**Esad Rejimi Neden Yıkılmadı: Temel Dinamikleri Ve Stratejileri**”, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, cilt:8, sayı:1, (2018), ss.19-33.
- Canyurt, Dilek. “**Kazanılmayan Savaş ‘Suriye İç Savaşı’: Neden Bitmedi, Barış Nasıl Gelebilir?**”, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, cilt:14, sayı:4, (2018), ss.1103-1120.
- Canyurt, Dilek. “**Suriye Gelişmeleri Sonrası Suriyeli Mülteciler: Türkiye’de Riskler**”, Akademik Bakış Dergisi, sayı:48, (2015), ss.127-146.
- Cırt Karaağaç, Fatma. ve Güvenç, Hülya. “**Resmi İlkokullara Devam Eden Suriyeli Mülteci Öğrencilerin Eğitim Sorunları**”, OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, cilt:11, sayı:18 (2019), ss.530-568.
- Coşkun, İpek. Zeytin Dalı Harekatının Sınır Şehirleri İçin Anlamı <https://www.setav.org/zeytin-dali-harekatinin-sinir-sehirleri-icin-anlami/> (Erişim Tarihi:14.10.2021).
- Çağlar, Türken. “**Göç Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve**”, Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi, cilt:5, sayı:8, (2018), ss.26-49.
- Çakran, Şebnem. ve Eren, Veysel. “**Mülteci Politikası: Avrupa Birliği ve Türkiye Karşılaştırması**”, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, cilt:14, sayı:39, (2017), ss.1-30.
- Çalık, Tacettin. “**Sığınma Hakkının Korunması**”, Selcuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt:23, sayı:1, (2015), ss.117-146.
- Çelebi, Özlen. “Kuramların Sessizliği: Liberalizm, Realizm ve İltica Rejiminin Kuruluşu”, içinde *İltica, Uluslararası Göç Ve Vatansızlık: Kuram, Gözlem ve Politika*, ed. Özlen Çelebi, Saime Özçürümez, ve Şirin Türkay (Ankara: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK), 2011)
- Çelik, Şener. “**Suriye İç Savaşı’nda Silahlı Çatışma Hukuku İhlalleri**”, İstanbul

- Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, cilt:1 sayı:2, (2014), ss.37-65.
- Çelikel, Aysel. ve Öztekin, Gelgel Günseli. *Yabancılar Hukuku*, 25. Basım. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2020.
- Çenberci, Engin. ve Gövdere, Bekir. “*Göç Krizinin, Brexit Kararına ve Avrupa Birliği’nin Geleceğine Muhtemel Etkileri*”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, cilt:22, sayı:Göç Özel Sayısı, (2017), ss.1427-1442.
- Çetin, İhsan. “*Türkiye’de Suriyeli Sığınmacıların Sosyal ve Kültürel Entegrasyonu*”, Sosyoloji Dergisi, sayı:34, (2016), ss.197–222.
- Çetiner, Sibel. “*Uluslararası Toplumun Kitleli Göçlere Tepkisi ve Uluslararası Göç Yönetimi: Suriye Krizi Örneği*”, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, cilt:17, sayı:46 (2020), ss.653-672.
- Çiçekli, Bülent. *Uluslararası Hukukta Mülteciler ve Sığınmacılar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2009.
- Çiçekli, Bülent. *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*, 6. baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016.
- Çiftçi, Murat. “*Suriyeli Sığınmacıların Yerleşim Yeri Seçiminde İl İstihdam Olanaklarına ve Öncül Sığınmacılara Duyarlılık Mukayesesi*”, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, cilt:54, sayı:1, (2019) ss.122-141.
- Çorabatır, Metin. “Uluslararası Aktörler ve Göç Süreçleri: Bir Vaka Çalışması Olarak Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği”, içinde *Uluslararası İlişkilerde Göç Olgular, Aktörler ve Politikalar*, ed. N. Aslı Şirin Öner ve Suna Gülfer İhlamur-Öner (İstanbul: Der Yayınları, 2018)
- Çörtoğlu Koca, Sema. “*Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Uyarınca Yabancıların Türkiye’de İkameti ve Uzun Dönem İkamet İznine İlişkin Değerlendirmeler*”, Ankara Barosu Dergisi, sayı:2, (2016), ss.41-88.
- Çörtoğlu Koca, Sema. ve Kavşat, Fatma Candan. “*Geçici Koruma Yönetmeliği Uyarınca Geçici Koruma Kararının Kapsamı, Alınması ve Sona Ermesi*”, Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt:1, sayı:1 (2016), ss.329-366.
- Çuhadar, Pınar. “*Kırılğan Devlet ve Zorunlu Göç İlişkisini Suriye Üzerinden Okumak*”, Göç Araştırmaları Dergisi, cilt:5, sayı:1, (2019), ss.28-49.
- Dalar, Mehmet. “Uluslararası Hukuksal ve Kurumsal Düzenlemeler Çerçevesinde Göç Olgusu”, içinde *Uluslararası Göç ve Güvenlik*, ed. Umut Kedikli ve Gökhan Telatar (Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık, 2019)
- Dardağan Kibar, Esra. “*Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Tasarısında Ve*

- Başlıca Avrupa Birliği Düzenlemelerinde Yabancıların Sınır Dışı Edilmelerine İlişkin Kurallar: Bir Karşılaştırma Denemesi***, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, cilt:11, sayı:2, (2012), ss.53-74.
- Daver, Bülend. ***İnsan Hakları ve Mülteciler Meselesi***, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, cilt:8, sayı:1, (1953), ss.185-199.
- Demirci, Yusuf. ve Cihangir, Mehmet Aykut. **Soru ve Cevaplarla Mülteci Hukuku**. Ankara: Adalet Yayınevi, 2020.
- Deniz, Orhan. ***Ortadoğu ve Asya Kökenli Göçmenlerin Göç Güzergâhında Türkiye Opsiyonu***, Sosyoloji Divanı, sayı:6, (2015), ss.209-231.
- Devlete Sığınmaya İlişkin Beyanname,
https://diabgm.adalet.gov.tr/arsiv/sozlesmeler/coktaraflioz/bm/bm_25.pdf (Erişim Tarihi:17.04.2021).
- Doğan, İsmail. **Göç ve Kültür**. İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2018.
- Doğan, Vahit. **Türk Yabancılar Hukuku**, 5. Basım. Ankara: Savaş Yayınevi, 2020.
- Duman, Duygu. ***Türkiye’de Göçmenlere Yönelik Entegrasyon Politikalarının Eksikliklerinin Değerlendirilmesi***, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, cilt:8, sayı:2, (2019), ss.44-67.
- Duruel, Mehmet. ***Suriyeli Sığınmacıların Türk Emek Piyasasına Etkileri Fırsatlar ve Tehditler***, Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi, cilt:3, sayı:2, (2017), ss.207-222.
- Efe, Haydar. ***Osmanlı İmparatorluğu Ve Türkiye’de Yaşanan Göçler Ve Etkileri***, Sosyal Bilimler Metinleri, sayı:1, (2018), ss.16-27.
- Eker, Sami. ***Savaş Olgusunun Dönüşümü: Yeni Savaşlar ve Suriye Krizi Örneği***, Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi, cilt:2, sayı:1, (2015), ss.31-66.
- Ekşi, Nuray. ***Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin Türkiye’deki Faaliyetleri ve Türk İltica Sisteminde Değişen Rolü***, İstanbul Hukuk Mecmuası, cilt:77, sayı:1, (2019), ss.343-370.
- Ekşi, Nuray. ***İnsan Ticareti Mağduru Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Çalışma Hakları***, Legal Hukuk Dergisi, cilt:10, sayı:119 (2012), ss.23-48.
- Ekşi, Nuray. ***Mahkeme Kararları Işığında İnsani İkamet İzni***, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, cilt:38, sayı:2, (2010) ss.243-283.
- Ekşi, Nuray. **Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku**, 5. Baskı. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2018.
- Elçin, Doğa, ***Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunu ’nda Aile İkamet İzni :***

Aile Hayatı Hakkı Mı ? Aile Birleşimi Hakkı Mı ?”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, sayı:30, (2017), ss.117-198.

Emek İnan, Canan. *“Türkiye’de Göç Politikaları: İskân Kanunları Üzerinden Bir İnceleme”*, Göç Araştırmaları Dergisi, cilt:2, sayı:3, (2016), ss.10-33.

Emini, Filiz Tufan. *Göç Sonrası Sorunların Çözümünde Sivil Toplum Stratejisi*. Bursa: Ekin Basım, 2018.

Eren, Selahattin. *“Roma Hukukunda Köle Mülkiyetinin Sınırları”*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, cilt:23, sayı:3 (2017), ss.283-322

Ergüven, Nasıh Sarp. ve Özturanlı, Beyza. *“Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye”*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt:62, sayı:4, (2013) ss.1007-1062.

Ertaş, Handa. ve Çiftçi Kıraç, Fatma. *“Türkiye’de Suriyeli Göçmenlere Yönelik Yapılan Eğitim Çalışmaları”*, Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi, sayı:13, (2017), ss.99-110.

Erten, Rifat. *“Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Hakkında Genel Bir Değerlendirme”*, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt:19, sayı:1, (2015), ss.3-52.

Euronews, Suriye’de 10 yıllık iç savaşın ağır bilançosu: 387 bin ölü; 5,6 milyon kişi yurt dışına kaçtı, <https://tr.euronews.com/2021/03/08/suriye-de-10-y-ll-k-ic-savas-n-ag-r-bilanco-387-bin-olu-5-6-milyon-kisi-yurt-d-s-na-kact> (Erişim Tarihi: 31.08.2021).

Giddens, Anthony. *Sosyoloji*, 5. Basım. İstanbul: Kırmızı Yayınları, 2013.

Göç İdaresi, Düzensiz Göç, <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler> (Erişim Tarihi 07.03.2021).

Göç İdaresi, Geçici Koruma <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> (Erişim Tarihi: 23.09.2021).

Göç İdaresi, Geçici Korumanın Unsurları <https://www.goc.gov.tr/gecici-korumanin-unsurlari> (Erişim Tarihi:16.09.2021).

Göç İdaresi, Genel Bilgi www.goc.gov.tr (Erişim Tarihi:19.01.2020).

Göç İdaresi, Genel Müdürlüğün Görevleri, <https://www.goc.gov.tr/genel-mudurlugun-gorevleri> (Erişim Tarihi: 29.06.2020).

Göç İdaresi, Göç Tarihi, <https://www.goc.gov.tr/goc-tarihi> (Erişim Tarihi:26.05.2021).

Göç İdaresi, İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı

<https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/yonetmelikler/Temel-Belgeler/Iltica-Ve-Goc-Ulusal-Eylem-Plani.pdf> (Erişim Tarihi:30.06.2021).

Göç İdaresi, İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı, <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/yonetmelikler/Temel-Belgeler/Iltica-Ve-Goc-Ulusal-Eylem-Plani.pdf> (Erişim Tarihi: 19.01.2021).

Göç İdaresi, İnsan Ticareti <https://www.goc.gov.tr/insan-ticareti-sss> (Erişim Tarihi: 01.03.2021).

Göç İdaresi, Şartlı Mülteci, <https://www.goc.gov.tr/sartli-multeci> (Erişim Tarihi: 14.01.2020).

Göç İdaresi, Türkiye’de Geçici Koruma, <https://www.goc.gov.tr/turkiye-de-gecici-koruma> (Erişim Tarihi:03.07.2021).

Göç İdaresi, Türkiye’nin Düzensiz Göçle Mücadelesi <https://www.goc.gov.tr/turkiyenin-duzensiz-gocle-mucadelesi> (Erişim Tarihi:07.03.2021).

Göç İdaresi, Uyum ve İletişim Dairesi Başkanlığı, <https://www.goc.gov.tr/uyum-ve-iletisim-dairesi-baskanliginin-gorevleri> (Erişim Tarihi: 16.11.2021).

Göç İdaresi, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nda Geçici Koruma, <https://www.goc.gov.tr/yabancilar-ve-uluslararasi-koruma-kanununda-gecici-koruma> (Erişim Tarihi:03.07.2021).

Gök, Naim. “*Suriye Krizi’nin Türkiye’ye Yansımaları (2011-2017)*”, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, sayı:8, (2019), ss.77–114

Gülay, Mehmet, “Sığınmacılara Sunulan Sağlık Hizmetleri ve Yaşanan Sorunlar”, içinde *Savaş, Göç ve Sağlık*, ed. Türk Tabipler Birliği (Ankara: Türk Tabipleri Birliği Yayınları, 2016)

Güler, Hasan. “*Göç ve Entegrasyon: Türkiye’de ‘Uyum’ ama Nasıl?*”, Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, cilt:11, sayı:Ek Sayı-1, (2020), ss.245-268.

Gültaç, Aylin Sinem. ve Yalçın Balçık, Pınar. “*Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Sağlık Politikaları*”, Sakarya Tıp Dergisi, cilt:8, sayı:2, (2018), ss.193–204.

Günay, Enver., Atılgan, Dilek. ve Serin, Emine. “*Dünya’da ve Türkiye’de Göç Yönetimi*”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, cilt:7, sayı:2, (2017), ss.37-60.

Günaydın, Hamza. ve Coşkun, Burak. “*İsveç Kralı XII. Charles’ın (Demirbaş Şarl) Osmanlı Devleti’ne İlticası (1709-1714) Ve İltica Sürecinde Ülkesinde*

Ombudsman Görevlendirmesine İlişkin Bir Değerlendirme, Ombudsman Akademik, cilt:5, sayı:9, (2018), ss.15-73.

Güngör, Gülin. ***“Vatansızlığın Azaltılmasına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Bazı Hükümlerinin 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu Üzerindeki Etkisi”***, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt:63, sayı:3, (2014), ss.479-508.

Habertürk, Bu Şiddeti Durdurun, <https://www.haberturk.com/dunya/haber/801253-bu-siddeti-durdurun> (Erişim Tarihi 28.10.2021).

Halıcı, Saliha. ***“Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Uyarınca Öğrenci İkamet İzni”***, Selcuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt:25, sayı:2, (2017), ss.405-448.

Hürriyet, Altındağ’da O Gece Neler Oldu? <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/altindagda-o-gece-neler-oldu-41871403> (Erişim Tarihi:19.11.2021).

Hürriyet, İşte Erdoğan’ın bahsettiği duvar <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/iste-erdoganin-bahsettiği-duvar-tam-1040-kilometre-goc-seddi-41872859> (Erişim Tarihi: 23.09.2021).

Hürriyet, Mülteci açıklaması: 4 milyon yabancıya 40 milyar dolar harcandı, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/multeci-aciklamasi-4-milyon-yabanciya-40-milyar-dolar-harcandi-41594662> (Erişim Tarihi: 02.10.2021).

İlgıt, Aslı. ve Çetiner, Özge. ***“Suriye Krizi Döneminde Avrupa’ya Yönelik Göçlerin Güvenikleştirilmesi: Avrupa Birliği Kurumlarının Söylemleri Kapsamında Bir İnceleme”***, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, cilt:18, sayı:2, (2019), ss.493-533.

İren, Adem Ali. “Türk Dış Politikasında İnsani Diplomasi ve Suriye Krizi”, içinde *21. Yüzyılda Uluslararası Göç ve Mülteciler Bir Türkiye Perspektifi*, ed. Hasan Hüseyin Aygül ve Erdal Eke (Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık, 2018)

Jastram, Kate, ve Marilyn Achiron, *Mültecilerin Korunması: Uluslararası Hukuk Rehberi*, Sayı 2-200 (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Ofisi, Parlamentolararası Birlik, 2001)

Kantaş Yılmaz, Fatma. ve Ergül, Seçil. ***“Sağlık Politikası Analizi: Göçmen Sağlığı Kapsamında Suriyeli Sığınmacılar”***, Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi, cilt:3, sayı:2, (2021) ss.119-128.

Karabulut, Recep. ve Açak, Mahmut. ***“Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Ekonomik Maliyeti (2011-2017)”***, Birey ve Toplum Dergisi, cilt:8, sayı:15, (2018), ss.131-144.

- Karagül, Soner. ve Demirbaş, Çağrı Emin. **“Koruma Sorumluluğu Doktrini Açısından Suriye Krizi: Bir ‘İnsancıl Müdahalesizlik’ Örneği”**, Yönetim Bilimleri Dergisi, cilt:15, sayı:30, (2017), ss.481-510.
- Karasu, Mithat Arman. **“Suriye’deki İç Savaşın Çevresel Kökenleri”**, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, cilt:26, sayı:3, (2017), ss.69-89.
- Karasu, Mithat Arman. **“Türkiye’ye Yönelik Dış Göçler, Suriyeli Sığınmacı Göçü ve Etkileri”**, Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi, cilt:14, sayı:1, (2018), ss.21-41.
- Karataş, Mustafa. **“Türk Yazılı Basınında Suriyeli Sığınmacılar İle Halk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”**, Göç Araştırmaları Dergisi, cilt:1, sayı:2 (2015), ss.112–51.
- Kartal, Harun. **“Avrupa Birliğinin Yasadışı Göç Politikası ve Türkiye’ye Yansımaları”** (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi SBE)2008.
- Kavuk, Mehmet. **“Yabancılar Hukuku’nda Vatansızlar ve Mülteciler”**, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, cilt:15, sayı:28, (2015), ss.179-191.
- Kaya, Ayhan. **“Türkiye’de Göç ve Uyum Tartışmaları: Geçmişe Dönük Bir Bakış”**, İdealkent, cilt:5, sayı:14, (2014), ss.11-28.
- Kaya, Recep. **“Harekâtlar Ekseninde Türkiye’nin Suriye’de Terörle Mücadelesi”**, Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, cilt:2, sayı:2, (2020), ss.143-165.
- Kerman, İbrahim. ve Efeğil, Ertan. **“Terör Örgütü Pkk/Pyd’nin Suriye’de İzlediği İç Savaş Stratejisinin Değerlendirilmesi”**, Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi, cilt:1, sayı:2, (2017), ss.162-198.
- Khalaf, Salem. ve Ilgar, Rüştü. **“Suriyeli Mülteciler ve Türkiye’de Mülteci Sorunu”**, Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, cilt:2 sayı:2 (2017), ss.40-51.
- Kılıçaslan, Emine. **“Siyasal İletişim Bağlamında ‘Arap Baharı’ Sürecinden Bugüne Suriye Krizi Ve Nato’nun ‘Akdeniz Diyalogu’ Stratejisi”**, Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi, cilt:4, sayı:9,(2020), ss.23-39.
- Kızmaz, Zahir. **“Suriyeli Sığınmacılar : Güvenlik Kaygıları ve Suç”**, Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, cilt:7, sayı:2, (2018), ss.392-431.
- Kocadaş, Barış. **“Cumhuriyet Döneminde Yapılan İç ve Dış Göçler’in Toplumsal Etkileri”**, Sosyolojik Düşün, cilt:1, sayı:1 (2016), s.11-18.
- Kocadaş, Bekir. **“Suriyeli Sığınmacılar ve Çalışma Hayatı: Sorunlar, Tespitler ve Öneriler”**, Sosyolojik Düşün, cilt:3, sayı:1–2, (2018), ss.1-13.

- Kocadaş, Bekir. **“Suriyeli Sığınmacıların Türk Toplum Yapısına Uyum Sürecinde Yaşadıkları Sorunlar Üzerine Bir Değerlendirme”**, Sosyolojik Düşün, cilt:6, sayı:1 (2021), ss.19-42.
- Koç, Muzaffer., Görücü, İbrahim. ve Akbıyık, Nihat. **“Suriyeli Sığınmacılar ve İstihdam Problemleri”**, Birey ve Toplum Dergisi, cilt:5, sayı:9, (2015), ss.63-94
- Koçak, Mevlüt Can. ve Küçük, Olgun. **“İnternet ve Sosyal Medya Haberlerinde Ötekinin (Suriyeli Sığınmacılar) Konumlandırılışı: Konya Örneği”**, Beşeri Bilimler ve Turizm Araştırmaları Dergisi, cilt:10, sayı:2, (2020), ss.275-288.
- Korkmaz, Ahmet. **“Suriyeli Sığınmacılardan Kaynaklanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri”**, Akademik Hassasiyetler, cilt:3, sayı:3, (2016), ss.83-116.
- Korkmaz, Ayşe Çiçek. **“Sığınmacıların Sağlık ve Hemşirelik Hizmetlerine Yarattığı Sorunlar”**, Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi, cilt:1, sayı:1, (2014), ss.37-42.
- Korkmaz, Metin. **“Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Türkiye İşgücü Piyasasına Etkileri ve Değerlendirmeler”**, Sosyal Güvence, sayı:13, (2018), ss.57-83.
- Kurt, Selim. **“İnsani Müdahale ve Suriye Örneği”**, Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, cilt:6 sayı:10, (2014), ss.39-64.
- Küçük, Aziz. **“Türkiye’de Göç ve Sağlık Politikalar Analizi: ‘SihhatProjesi’ Örneği”**, Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, cilt:20, sayı:47, (2020), ss.473-496.
- Lordoğlu, Kuvvet. ve Aslan, Mustafa. **“Görünmeyen Göçmen Çocukların İşçiliği: Türkiye’deki Suriye’li Çocuklar”**, Çalışma ve Toplum, cilt:2, sayı:57, (2018), ss.715-732.
- Martikainen, Tuomas. ve Özmen, Nebile. **“Din, Göçmenler ve Entegrasyon”** Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, sayı:38, (2010) ss.263-276.
- Mazman, İbrahim. ve İzci, Lale. **“Ulusal ve Uluslararası Örgütler Tarafından Desteklenen Suriyeli Göçmenler”**, Journal of Institute of Economic Development and Social Researches, cilt:4, sayı:9, (2018), ss.277-293
- Medyada Nefret Söylemi İzleme Raporu Ocak-Nisan 2018*, 2018
- Mevzuat Bilgi Sistemi, 5901 Sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5901.pdf> (Erişim Tarihi:25.06.2021).
- Mevzuat Bilgi Sistemi, İskan Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5543.pdf> (Erişim Tarihi: 19.06.2021).

Milli Eğitim Bakanlığı,
https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_03/18104635_Mart_internet_bulteni.pdf (Erişim Tarihi 07.11.2021).

Milli Güvenlik Kurumu, 30 Kasım 2016 Tarihli Toplantı,
<https://www.mgk.gov.tr/index.php/30-kasim-2016-tarihli-toplanti> (Erişim Tarihi: 09.10.2021).

Milli Güvenlik Kurumui 29 Mart 2017 Tarihli Toplantı
<https://www.mgk.gov.tr/index.php/29-mart-2017-tarihli-toplanti> (Erişim Tarihi: 11.10.2021).

Milli Savunma Bakanlığı, Suriyeli Kardeşlerimiz Gönüllü Olarak Evlerine Dönmeye Başladı, <https://www.msb.gov.tr/SlaytHaber/21112019-12765> (Erişim Tarihi: 11.10.2021).

Milliyet, Sığınmacı Kampları Göç İdaresi'ne Devredildi,
<https://www.milliyet.com.tr/gundem/siginmaci-kamplari-goc-idaresi-ne-devredildi-2631338> (Erişim Tarihi 30.10.2021).

Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü,
<https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/yonetmelikler/Sozlesmeler/MULTECILERIN-HUKUK-STATUSUNE-ILISKIN-1967-PROTOKOLU.pdf> (Erişim Tarihi: 17.04.2021).

Nazan, Aykut. ve Çalık Var, Esra. **“Geçici Koruma Altında Yaşayan Suriyeli Çocuk İşçiler”**, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, cilt:12, sayı:63, (2019), ss.978-988.

Nilhan Açıkalın, Şuay., Dağhan, Gökhan. ve Olgun, Zeynep. **“Türkiye’deki Suriyeli Mültecilerin Entegrasyonunda Yaşam Boyu Eğitim”**, AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi, cilt:9, sayı:28, (2021), ss.395-412.

NTV, Kontrolsüz mülteci girişleri 30 yıllık aşı takvimini bozdu,
https://www.ntv.com.tr/saglik/kontrolsuz-multeci-girisleri-30-yillik-asi-takvimini-bozdu,PneSuYJO10uc_WWz4s7CNg (Erişim Tarihi: 11.11.2021).

Nurdoğan, Ali Kemal., Dur, Ali İhsan Burak. ve Mustafa Öztürk, **“Türkiye’nin Mülteci Sorunu ve Suriye Krizinin Mülteci Sorununa Etkileri”**, İş ve Hayat, cilt:2, sayı:4,(2016), ss.217-238.

Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme,https://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/mevzuat/nufusmevzuat/milletlerarası/DigerSozlesmeler/Vatansiz_kisilerin_statusune_iliskin_sozlesme.pdf (Erişim Tarihi: 23.05.2021).

Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, Vatansızlığın Azaltılmasına Dair 1961 Sözleşmesi, https://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/mevzuat/nufusmevzuat/milletlerarası/DigerSozlesmeler/Vatansizligin_azaltilmasina_dair_sozlesme.pdf (Erişim Tarihi:24.05.2021).

Odman, Mustafa Tevfik. **Mülteci Hukuku**. Ankara: İmaj Yayıncılık, 1995.

Oğuz, Ayla. **Hanif Kureishi ve Kara Plak Göç, Kimlik ve Aitlik Sorunları**. Ankara: Pegem Akademi, 2018.

Ombudsmanlık, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 4 Numaralı Protokol, <https://www.ombudsman.gov.tr/document/mevzuat/199a4--Insan-Haklari-ve-Ana-Hurriyetlerin-Korunmasina-Dair-Avrupa-Sozlesmesi%E2%80%99ne-Ek-Birinci.pdf> (Erişim Tarihi: 11.02.2021).

Orhan, Oytun ve Senyücel Gündoğar, Sabiha. **Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri**. ORSAM Rapor No:195, Ankara, (2015).

Öndül, Aydın. **“Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ve Afrika’daki Etkinlikleri”** (Yüksek Lisans Tezi İstanbul Üniversitesi, SBE), 1986.

Özalp, Mustafa. **“Türkiye’nin Suriye’ye Düzenlemiş Olduğu Fırat Kalkanı Operasyonu”**, Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, cilt:9, sayı:18, (2018), ss.169-186.

Özbek Hadimoğlu, Nimet ve Teksoy, Barış. **“Vatansızlığın Azaltılmasına Dair BM Sözleşmesi (1961) Karşısında Türk Vatandaşlığı Kanunu”**, TBB Dergisi, sayı:107, (2013), ss.221-244.

Özcan, Abdullah Said. **“Çokkültürlülük Bağlamında Türkiye’nin Suriyeli Öğrencilere Yönelik Eğitim Politikası”**, PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, cilt:4, sayı:1, (2018), ss.17-29.

Özcan, Mehmet. **Avrupa Birliği Sığınma Hukuku Ortak Bir Sığınma Hukukunun Ortaya Çıkışı**. Ankara: Uluslararası Stratejil Araştırmalar Kurumu, 2005.

Özdemir, Çağatay. **“Suriye’de İç Savaşın Nedenleri: Otokratik Yönetim mi, Bölgesel ve Küresel Güçler mi?”**, Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi, sayı:2, (2016), ss.81-102.

Özdemir, Erol. **“Suriyeli Mülteciler Krizinin Türkiye’ye Etkileri”**, Ankasam Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi, cilt:1, sayı:3, (2017), ss.114-140.

Özerim, Gökay. **“Avrupa’da Göç Politikalarının Ulusüstüleşmesi Ve Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa Göç Tarihinde Yeni Bir Dönem Mi?”**, Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi, cilt:5, sayı:1, (2014), ss.11-48.

Özkan, Işıl. **Göç, İltica ve Sığınma Hukuku**, 3. baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık,

2018.

- Öztürk Yılmaz, Necla. “5543 Sayılı İskân Kanunu Hükümleri Uyarınca Türk Vatandaşlığının Kazanılması”, TBB Dergisi, sayı:68, (2017), ss.241-264.
- Öztürk, Necla. Kuşcu, Döndü. Ve Tufan, Utku. “Yabancıların Türkiye’de İkamet ve
- Öztürk, Neva Övünç. “Avrupa Birliği Temel Haklar Şartında Yer Alan Sığınma Hakkının Tahli”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt:3, sayı:2, (2012), ss.187-229.
- Öztürk, Neva Övünç. **Mültecinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi**. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2015.
- Öztürk, Salih. ve Çoltu, Selen. “Suriyeli Mültecilerin Türkiye Ekonomisine Etkileri”, Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, cilt:7, sayı:13, (2018), ss.188-198.
- Paşaoğlu, Derya Derin. “Muhacir Komisyonu Maruzatı’na Göre (1877-78) 93 Harbi Sonrası Muhacir İskânı”, International Journal of History, cilt:5, sayı:2, (2013), ss.347-386.
- Pazarcı, Hüseyin. **Uluslararası Hukuk Dersleri 2. Kitap**, 10. Baskı. Ankara: Turhan Kitabevi, 2014.
- Perruchoud, Richard. ve Redpath - Cross Jillyanne. **Göç Terimleri Sözlüğü, Uluslararası Göç Örgütü**, 2. baskı. Zürih: Uluslararası Göç Örgütü, 2016.
- Pirinççi, Ferhat. “Suriye’ye Komşu Ülkelerin Suriyeli Mültecilere Yönelik Politikaları”, TESAM Akademi Dergisi, cilt:5, sayı:2, (2018), ss.39-60.
- Polat, Doğan Şafak. “Türkiye’nin Suriye’nin Kuzeyindeki Askerî Harekâtının Amaçları ve Sonuçları”, Güvenlik Stratejileri Dergisi, cilt:16, sayı:33, (2020), ss.53-96.
- Poyraz, Yasin. “Suriye Vatandaşlarının Geçici Korunması ve Uluslararası Mülteci Hukuku”, Selcuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt:20, sayı:2, (2012), ss.53-69.
- Püreselim Arning, Hatice Selin. “Temel Kavramlar Işığında Mülteci Hukukunun Gelişimi”, içinde **Uluslararası İlişkilerde Göç: Olgular, Aktörler ve Politikalar**, ed. N. Aslı Şirin Öner ve Suna Gülfer İhlamur-Öner İstanbul: Der Yayınları, 2018.
- Resmi Gazete, 2510 Sayılı İskan Kanunu, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2733.pdf> (Erişim Tarihi 18.06.2021).

Resmi Gazete, İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/03/20160317-9.htm> (Erişim Tarihi:01.03.2021).

Resmi Gazete, İskan Kanunu <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/409.pdf> (Erişim Tarihi: 18.06.2021).

Resmi Gazete, İskan Kanunu, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/409.pdf> (Erişim Tarihi 18.06.2021).

Resmi Gazete, Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği Arasında İzinsiz İkamet Eden Kişilerin Geri Kabulüne İlişkin Anlaşma, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/08/20140802-1-1.pdf> (Erişim Tarihi:04.07.2021).

Resmi Gazete, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına Yönelik Yönetmelik, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/03/20160317-11.htm> (Erişim Tarihi:01.03.2021).

Safi, Sibel. *“Uluslararası Hukukta Mülteciler, Sığınmacılar ve Entegrasyonun Yasal Göstergeleri”*, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, cilt:17, sayı:34, (2018), ss.31-63.

Sağlam, Serdar. *“Türkiye’de İç Göç Olgusu ve Kentleşme”*, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD), sayı:5, (2006), ss.33-44.

Sağlık Bakanlığı, 2017 Yılı Faaliyet Raporu, https://sgb.saglik.gov.tr/Eklenti/34224/0/tc-saglik-bakanligi-faaliyet-raporu-2017pdf.pdf?_tag1=74EE31ED7661C2397D9E758F51661198C7D24AF8 (Erişim Tarihi: 11.11.2021).

Salmaşur, Yunus Emre. ve Şahin, Batuhan Erdi. *“Suriye İç Savaşı Sonrası Yaşanan Göç Hareketliliğinin Türkiye Demografik Yapısına Yansıması”*, Uluslararası Afro Avrasya Araştırmaları Dergisi, Özel Sayı:Göç, (2020), ss.85-103.

Saraçlı, Murat. *Uluslararası Hukukta Yerinden Edilmiş Kişiler*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2011.

Savar, Erkan, ve Kedikli, Umut. *“Türkiye’de Mülteci ve Sığınmacılara Sağlanan İmkânlar Ve Uyum Sorunları: Çankırı Örneği”*, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, cilt:15, sayı:4, (2019), ss.1119-1142.

Saygın, Sezel. ve Hasta, Derya. *“Göç, Kültürleşme ve Uyum”*, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, cilt:10, sayı:3, (2018), ss.312-333.

Seyahatine İlişkin Uygulamada Karşılaşılan Bazı Sorunlar”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, sayı:12, cilt:2, (2021), ss.703-719.

- Sezen, İrem. Turan, Melikşah. ve Kaya, Afşin Ahmet. **“Türkiye’deki Suriyeli Misafirler ve İlişkilendirilen Bulaşıcı Hastalıklar”**, Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, cilt:7, sayı:4, (2018), ss.119-127.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Avrupa_Birligi_Temel_Haklar_Sarti%E2%80%8B.pdf (Erişim Tarihi:05.01.2021).
- Şahal Çelik, Didem. ve Şemşit, Sühal. **“Kale Avrupası Yaklaşımı ve Düzensiz Göç”**, Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi, cilt:15, sayı:2, (2019), ss.279-294.
- Şakacı, Bilge Kağan. **“Türkiye’nin Göç ve İskân Politikaları: 1934 Tarihli 2510 Sayılı İskân Kanunu İncelemesi”**, Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi, cilt:1, sayı:3, (2020), ss.36-57.
- Şen, Yağmur. **“Suriye’de Arap Baharı”**, Yasama Dergisi, sayı:23, (2013), s.54-79.
- Şenses Özcan, Nazlı. **“Düzensiz Göç Üzerine Bir İnceleme: Küresel Dinamikler, Ulus-Devletler, Göçmenler”**, İdealkent, cilt:6, sayı:15, (2015), ss.22-39
- Şentürk, Ünal. **“Göçmenlik ve Sosyap Politika”**, içinde **Türkiye’de Göçmen Kapsayıcılığı Sorundan Fırsata Dönüşüm Önerileri**, ed. Halis Sakız ve Hıdır Apak, 2. baskı Ankara: Pegem Akademi, 2020.
- Şimşek, Doğuş. **“Türkiye’de Mülteci Entegrasyonu: Zorluklar ve Olanaklar”**, Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi, cilt:4, sayı:2, (2019), ss.172-187.
- Şit Köşgeroğlu, Banu. **“İstisnai Yoldan Vatandaşlığın Kazanılmasına İlişkin Genel Esaslar ve Son Değişiklikler Çerçevesinde Türk Vatandaşlığının İstisnai Yoldan Kazanılması”**, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt:7, sayı:1, (2017), ss.169-198.
- T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Yabancıların Çalışma İzinleri <https://www.csgeb.gov.tr/istatistikler/calisma-hayati-istatistikleri/resmi-istatistik-programi/yabancilarin-calisma-izinleri/> (Erişim Tarihi:29.09.2021).
- Taneri, Gökhan. **Uluslararası Hukukta Mülteci ve Sığınmacıların Geri Gönderilmemesi (Non-Refoulement) İlkesi**. Ankara: Bilge Yayınevi, 2012.
- Tanrıkulu, Faik. **“Suriye Krizi Sonrası Türkiye’deki Sığınmacıların ve Göçmenlerin Eğitimi: Geçmiş, Bugün ve Gelecek Perspektifleri”**, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, cilt:1, sayı:3, (2018), ss.2585-2604.
- Tanrıkulu, Faik. **“Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Çocukların Eğitim Sorunu ve Çözüm Önerileri”**, Liberal Düşünce Dergisi, sayı:86, (2017), ss.127-144.

- Taş, Oğuzhan. ve Tuğba Taş, Tuğba. **“Post-Hakikat Çağında Sosyal Medyada Yalan Haber ve Suriyeli Mülteciler Sorunu”**, Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi, sayı:29, (2018), ss.183-208.
- Tekin, Beyza Çağatay. **“Düzensiz Göçün Yönetimi Konusunda Varılan Türkiye – Ab Mutabakatının Avrupa Birliği’nin Uluslararası Kimliği Üzerindeki Etkileri”**, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, cilt:39, sayı:2 (2017), ss.659-680.
- Tekin, Esra. **“Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’na Göre Yabancıların Türkiye’de İkameti”** (Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi SBE), 2014.
- Tepealtı, Fahrettin. **Avrupa Birliği’nin Göç Politikaları ve Türkiye**. Ankara: Pegem Akademi, 2020.
- Tepealtı, Fahrettin. **“Avrupa Birliği’ne Yönelik Türkiye Geçişli (Transit) Göç Hareketleri Ve Türkiye’nin Düzensiz Göçle Mücadelesi”**, Doğu Coğrafya Dergisi, cilt:24, sayı:41, (2019), ss.125-140.
- Terzioğlu, Süleyman Sırrı. **“Uluslararası Hukuk Açısından Fırat Kalkanı Harekâtının Meşruluğu Sorunu”**, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, sayı:134, (2018), ss.587-638.
- Teyyare, Erdoğan. ve Sayaner, Kübra. **“Suriye İç Savaşı Sonrası Ortaya Çıkan Göç Hareketinin Kamusal Mallar Teorisi Çerçevesinde Değerlendirilmesi”**, Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi, cilt:8, sayı:15, (2017), ss.429-454.
- Tiritoğlu Ersoy, Hatice Hilal. **“Mültecilerin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hakları”**, Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, sayı:2, (2019), ss.435-474.
- Topal, Coşkun. **“Suriye İç Savaşı ve Uluslararası Düzen”**, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi, cilt:5, sayı:9, (2015), ss.117-122.
- Topçu, Sevcen. ve Beşer, Ayşe. **“Göç ve Sağlık”**, C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, cilt:10, sayı:3, (2006), ss.37-42.
- Töre, Nazlı. **Uluslararası Göç Hukuku**. Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, 2016.
- TRT Haber, Afrin’e Zeytin Dalı, <https://www.trthaber.com/haber/gundem/afrine-zeytin-dali-567111.html> (Erişim Tarihi: 15.10.2021).
- Tunç, Ayşe Şebnem. **“Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme”**, TESAM Akademi Dergisi, cilt:2, sayı:2, (2015), ss.29-63.
- Türk Silahlı Kuvvetleri, Zeytin Dalı Harekatı <https://www.tsk.tr/Home/Detay/373> (Erişim Tarihi 14.10.2021).

Türkdoğan, Mehmet Arif. *“Göç ve Uluslararası İşbirliği”*, içinde *Uluslararası Göç ve Güvenlik*, ed. Umut Kedikli ve Gökhan Telatar. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık, 2019.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, İskân Kanunu Muvakkat Encümen Mazbatası, <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d04/c023/b065/tbmm040230650101.pdf> (Erişim Tarihi: 19.06.2021).

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol, <https://www5.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4804>. (Erişim Tarihi:01.03.2021).

Türkiye Büyük Millet Meclisi, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Tasarısı ile İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ve İçişleri Komisyonu Raporları, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss310.pdf> (Erişim Tarihi 26.06.2021).

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, Türkiye'nin İnsani Yardımları Hk. https://www.mfa.gov.tr/no_-171_-insani-yardimlarimiz-hk.tr.mfa (Erişim Tarihi: 30.10.2021).

Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı. **10. Kalkınma Planı Göç Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, Ankara, 2014.

Türkiye Cumhuriyeti Mardin Valiliği, İl Göç İdaresi Müdürlüğü'nün Basın Duyurusu <http://www.mardin.gov.tr/il-goc-idaresi-mudurlugunun-basin-duyurusu> (Erişim Tarihi 3.10.2021).

Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı, Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar Hakkında Yönerge <https://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/1376,saglik-bakanligi-gecici-koruma-yonergesi-25032015pdf.pdf?0> (Erişim Tarihi:11.11.2021).

UNHCR, Syria Regional Refugee Response <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria> (Erişim Tarihi: 29.08.2021).

UNHCR, UNHCR Turkey <https://www.unhcr.org/tr/en/figures-at-a-glance> (Erişim Tarihi: 27.04.2021).

UNHCR, UNHCR'nin Tarihçesi <https://www.unhcr.org/tr/unhcrnin-tarihcesi> (Erişim Tarihi 18.04.2021).

UNHCR, Vatansızlığın Azaltılmasına Dair 1961 Sözleşmesi: Vatandaşlık Hakkının 60 Yıldır Korunması ve Desteklenmesi <https://www.unhcr.org/tr/30379-the-1961-statelessness-convention-60-years-of-promoting-and-protecting-the-right-to-a-nationality.html> (Erişim Tarihi:24.05.2021).

- UNHCR. **Vatansız Kişilerin Korunmasına İlişkin El Kitabı** .Cenevre, 2014.
- Usta, Mehmet Emin. Arıkan, İrfan. Şahin, Yahya. ve Çetin, Mustafa Sami. **“Suriyeli Eğitimcilerin Gözünden Geçici Eğitim Merkezlerinde Karşılaşılan Sorunların İncelenmesi”**, MUKADDİME, cilt:9, sayı:1, (2018), ss.173-188.
- Uzman, Nasrullah. **“Türkiye’nin Sınır Güvenliği Açısından Suriyeli Sığınmacılar Meselesi”**, 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, cilt:5, sayı:15, (2016), ss.135-158.
- Uzun, Elif. **“Uluslararası Hukuk Çerçevesinde BMMYK’nın Yapısı, Görevleri ve Uluslararası Mülteci Hukukunun Gelişimindeki Yeri”**, Göç Araştırmaları Dergisi, cilt:2, sayı:2, (2016), ss.60-85.
- Vardar Tutan, Esra. ve Özdal, Barış. **“Temel Kavramlar ve Olgular”**, içinde **Uluslararası Göç ve Nüfus Hareketleri Bağlamında Türkiye**, ed. Özdal Barış Bursa:Dora Yayıncılık ,2018.
- Vardarlı, Bade. Khatib, Amal. Uygur, Sevgi. ve Gönültaş, Mesut. **“Türkiye ve Almanya’daki Suriyeli Sığınmacılara Sunulan Haklar ve Yaşanan Sorunlar”**, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, cilt:18, sayı:70, (2019), ss.654-673.
- Veysel Kurt, 5 Soru: Barış Pınarı Harekatı <https://www.setav.org/5-soru-baris-pinari-harekatı/> (Erişim Tarihi: 15.10.2021).
- Yeltin, Hüseyin. **“Türkiye’nin Suriye Krizine Karşı Güvenlik Arayışlarına Bir Örnek: Fırat Kalkanı Harekâtı”**, Econdor, cilt:2, sayı:2, (2018), ss.200-214.
- Yıldırım, Sümeyye. ve Tekdemir Yurtdaş, Göklem. **“Türkiye’deki Katılımcı Sözlüklerde Suriyeli Sığınmacıların Sosyal İnşası: Sosyal Medya ve Açıklayıcı Repertuarlar”**, Middle East Journal of Refugee Studies, cilt:1, sayı:1, (2016), ss.77-122.
- Yıldırım, Tülay. **Güvenlik Ekseninde Avrupa Birliği Mülteci Hukuku** Ankara: Yetkin Yayınları, 2016.
- Yıldırımalp, Sinem. ve İyem, Cemal. **“Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Araştırma”**, Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi, sayı:2, (2017), ss.107-126.
- Yıldız, Aysel. **“Göç ve Entegrasyon Politikalarında Vatandaşlık”**, Göç Araştırmaları Dergisi, cilt:3, sayı:1, (2017), ss.36-67.
- Yılmaz Eren, Esra. **“Geçici Koruma Statüsü ve Türkiye’deki Suriyelilere Sağlanan Hizmetlere İlişkin Bir Değerlendirme”**, Middle East Journal of Refugee Studies, cilt:1, sayı:2, (2016), ss.109-139.
- Yılmaz Eren, Esra. **Mülteci Hukukunda Geçici Koruma** Ankara: Seçkin Yayıncılık,

2018.

Yılmaz, Abdurrahman, **“Uluslararası Göç Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri”**, *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, cilt:9, sayı:2 (2014), s.1685-1704.

Yılmaz, Eren Alper. ve Ünal, Serhan. **“Türkiye’deki Kamu Politikalarının Suriyeli Sığınmacıların Uyum Süreçlerine Yansımaları”**, AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi, cilt:6, sayı:14, (2018), s.318-330.

Yılmaz, Sibel. **Kitlesel Akın (Sığınma) Durumunda Geçici Koruma Rejimi ve Asgari Muamele Standardı**. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016.

Zenginkuzucu, Dikran M. **“Türkiye’de Geçici Koruma Rejiminin Uluslararası Ölçütler Çerçevesinde Bir Değerlendirmesi”**, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Akademik Dergisi, sayı:1, (2018), ss.37-62.

ÖZGEÇMİŞ

Yunus Emre SALMAŞUR Orhangazi Öğretmen Eyüp Topçu Anadolu Lisesi'nden mezun olmuştur. Lise eğitiminden sonra Karabük Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünde eğitim almaya başlamıştır. 2019 yılında onur öğrencisi olarak lisans programını tamamlayıp aynı yıl yine Karabük Üniversitesi'nde Kamu Yönetimi Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başlamıştır. SALMAŞUR, yüksek lisans programı devam ederken 2 farklı Avrupa Birliği Projesinde aktif olarak rol almış bunun yanı sıra 2020 yılında Uluslararası Afro-Avrasya Dergisinin Göç Özel Sayısında akademik makale yayınlamıştır.